

TUSSENTIJD'S FAILLISEMENTSVERSLAG

Faillissementsverslag d.d. 19 juni 2012 (nummer 12) van de curatoren van DSB Beheer B.V.

Gegevens onderneming	:	DSB Beheer B.V. (" DSB Beheer ")
Faillissementsnummers	:	09/812 F (Rechtbank Amsterdam)
Datum uitspraak	:	21 oktober 2009
Curatoren	:	mr. R.J. Schimmelpenninck en mr. drs. J.L.M. Groenewegen
Rechter-commissaris	:	mr. M.L.D. Akkaya
Verslagperiode	:	1 mei 2012 – 19 juni 2012

1. Opmerkingen vooraf

Dit is een tussentijds openbaar verslag dat wordt uitgebracht in verband met de publicatie van het onderzoeksrapport van Curatoren van DSB Beheer (“**Curatoren**”) naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer en de deponering van de tussentijdse uitdelingslijst in het faillissement van DSB Beheer.

Dit (tussentijds) openbaar verslag van de curatoren van DSB Beheer dient in samenhang met de eerdere openbare verslagen te worden gelezen.

Het faillissement van DSB Beheer is juridisch en financieel complex. In dit verslag geven Curatoren op vereenvoudigde wijze de huidige stand van zaken weer volgens de in Nederland geldende richtlijnen voor faillissementsverslaglegging. Curatoren benadrukken dat de informatie in dit verslag onderwerp is van nader onderzoek. In een later stadium kan blijken dat deze informatie moet worden aangepast. Omtrent de volledigheid en juistheid van de in dit verslag opgenomen gegevens kan dan ook nog geen uitspraak worden gedaan.

Aan dit faillissementsverslag en/of volgende verslagen kunnen geen rechten worden ontleend. Niets in dit verslag kan worden geïnterpreteerd als een erkenning van aansprakelijkheid noch als afstand van enig recht.

Bij de uitvoering van hun werkzaamheden maken Curatoren gebruik van de (advies)diensten van Houthoff Buruma, CMS Derks Star Busmann en PriceWaterhouseCoopers Advisory N.V. (“**PwC**”).

2. Onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer

Curatoren hebben het onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer afgerond. Als **bijlage 1** bij dit rapport is een exemplaar gehecht van het onderzoeksrapport van Curatoren. Curatoren verwijzen naar de inhoud daarvan.

Gelijktijdig met het rapport van Curatoren verschijnt ook het rapport van het onderzoek van de curatoren van DSB Bank N.V. (“**DSB Bank**”) naar de oorzaken van het faillissement van DSB Bank. Aangezien DSB Beheer de (indirecte) eigenaar was van

DSB Bank en er vele relaties bestonden tussen DSB Bank, DSB Beheer en dochtermaatschappijen, dienen beide rapporten in samenhang te worden gelezen.

3. Deponering van eerste tussentijdse uitdelingslijst

Op 11 juni 2012 is in aansluiting op de verificatievergadering van 5 april 2012 in het faillissement van DSB Beheer de eerste tussentijdse uitdelingslijst gedeponerd ter griffie van de rechtbank Amsterdam. Aan de erkende concurrente crediteuren zal – nadat deze tussentijdse uitdelingslijst verbindend is geworden – een eerste uitdeling van 8,5% op hun vordering kunnen worden gedaan. Voor betwiste maar voorwaardelijk toegelaten crediteurenvorderingen zal een zelfde percentage door Curatoren worden gereserveerd in afwachting van de uitkomst van lopende discussies met de betreffende crediteuren resp. tegen hen gevoerde renvooprocedures.

Curatoren streven er naar de uitkeringen eind juni 2012 te effectueren.

4. Volgend openbaar verslag

Het eerstvolgende reguliere gecombineerde openbaar verslag in het faillissement van DSB Beheer en haar deelnemingen (niet zijnde DSB Ficoholding N.V. en de onder haar ressorterende vennootschappen van de DSB-Groep) zal naar verwachting eind augustus 2012 worden gepubliceerd.

Dit verslag alsmede alle andere openbare verslagen in dit faillissement zullen worden gepubliceerd op de websites van CMS Derks Star Busmann (www.cms-dsb.com) en Houthoff Buruma (www.houthoff.com) alsmede op de website van DSB Bank (www.dsbbank.nl).

Amsterdam, 19 juni 2012,

Mr. drs. J.L.M. Groenewegen
curator

Mr. R.J. Schimmelpenninck
curator

Overzicht Bijlagen:

Bijlage 1 Onderzoeksrapport naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer B.V.

Bijlage 1

Onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer

Rapport curatoren

Onderzoek naar de
oorzaken van het faillissement
van **DSB Beheer B.V.**

Onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer B.V.

Curatoren

Mr. drs. J.L.M. Groenewegen
Mr. R.J. Schimmelpenninck

19 juni 2012

Het auteursrecht ten aanzien van dit rapport inclusief de bijlagen berust bij de curatoren van DSB Beheer. Publicatie of vermenigvuldiging van dit rapport is niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de curatoren, p/a CMS Derks Star Busmann N.V., Mondriaantoren – Amstelplein 8A (1090 GS) Amsterdam. Vanzelfsprekend kan - met uitdrukkelijke bronvermelding - van het wettelijk citaatrecht gebruik gemaakt worden.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	p. 5
1.1	Doel, opzet en verantwoording van het onderzoek	p. 5
1.2	Inhoud en opzet van het rapport	p. 7
1.3	Afsluitende opmerkingen en disclaimer	p. 7
2.	Historie en ontwikkeling van DSB Beheer	p. 9
2.1	Inleiding	p. 9
2.2	Oprichting tot 2006	p. 9
2.3	2006-2009	p. 12
3.	Corporate Governance, management control en informatie	p. 19
3.1	Inleiding	p. 19
3.2	Algemene vergadering van aandeelhouders	p. 20
3.3	Raad van Bestuur	p. 21
3.4	Raad van Commissarissen	p. 22
3.5	Stafafdelingen: financieel	p. 23
3.6	Vergadering en besluitvorming door RvB en RvC	p. 24
3.7	Informatievoorziening aan RvB en RvC in het algemeen	p. 26
3.8	Tegenstrijdig belang	p. 27
3.9	Kritische geluiden omtrent de invulling van de Corporate Governance	p. 29
4.	Financiën van DSB Beheer 2006-2009	p. 31
4.1	Inleiding	p. 31
4.2	Investeringsbeleid van DSB Beheer en ambities	p. 32
4.3	Liquiditeitsbehoefte van DSB Beheer; bekendheid van liquiditeitsnood bij Scheringa, RvC van DSB Beheer en RvB van DSB Bank	p. 35
4.4	Dividenduitkeringen aan DSB Beheer	p. 50
4.4.1	Statutair en wettelijk kader voor uitkering van interim-dividend door DSB Ficoholding	p. 50
4.4.9	Dividenduitkeringen in de jaren 2002 tot en met 2008	p. 51
4.4.21	Dividenduitkeringen door DSB Ficoholding aan DSB Beheer in 2009	p. 52
4.5	Financieringsrelaties van DSB Bank en DSB Leven met DSB Beheer	p. 55
4.6	Investerings- en financieringsrelaties van DSB Beheer met haar deelnemingen	p. 62
4.6.1	Investeringen	p. 62

4.6.18	Financieringsrelaties	p. 64
4.7	Externe financieringsrelaties van DSB Beheer	p. 65
4.7.10	KBC	p. 66
4.7.14	Van Lanschot en REAAL (VLS/REAAL)	p. 67
4.7.19	ABN AMRO (Deutsche Bank)	p. 68
4.7.20	ABN AMRO – Stadion Financiering	p. 68
4.7.25	ABN AMRO – Museum Financiering	p. 69
4.7.29	ABN AMRO – Swapovereenkomst	p. 69
4.7.30	ABN AMRO – Financiering intermediairbedrijven	p. 69
4.7.31	Fortis (ABN AMRO) – Vastgoed financiering	p. 70
4.7.35	ABN AMRO Lease – Vliegtuigfinanciering	p. 70
4.7.37	Lloyds – Lening en swapovereenkomst	p. 70
5.	DSB Participaties: DSB Intermediairs en DSB Internetbedrijven	p. 73
5.1	Inleiding	p. 73
5.2	Activiteiten en rol van DSB Bank	p. 73
5.3	Acquisitiebeleid en besluitvorming	p. 74
5.4	Waardering en financiering acquisitie	p. 75
5.5	Bestuur na overdracht	p. 76
5.6	Voornemen tot terugkoop van DSB Participaties en haar deelnemingen	p. 77
5.7	Internetbedrijf Clicks4Sales	p. 77
6.	Zakenvliegtuigen: PH-DRK en PH-DRS	p. 81
6.1	Inleiding en achtergronden	p. 81
6.10	Gang van zaken rond aankoop en verkoop van de zakenvliegtuigen	p. 82
7.	De jaarrekening en de externe accountantscontrole	p. 85
7.1	Algemeen kader	p. 85
7.2	Controleopdracht BDO Camps Obers tot 2006	p. 85
7.3	Controleopdrachten Ernst & Young, accountantsverklaringen en jaarrekeningen vanaf 2006	p. 86
7.4	Personele bezetting van de opdracht door Ernst & Young	p. 89
7.5	Rapportages van Ernst & Young	p. 89
7.6	Contacten van Ernst & Young met de RvB en RvC van DSB Beheer en toezichthouders	p. 92
7.7	Beoordeling van waardering en presentatie vorderingen op groepsmaatschappijen	p. 96

8.	Relaties DSB Beheer met DNB en AFM	p. 99
8.2	AFM	p. 99
8.3	DNB	p. 99
9.	Conclusies	p. 103
	BIJLAGEN	p. 115

1. INLEIDING

1.1 Doel, opzet en verantwoording van het onderzoek

- 1.1.1 Op 21 oktober 2009 heeft de rechtbank Alkmaar, nevenzittingsplaats Amsterdam, DSB Beheer op eigen aangifte in staat van faillissement verklaard met aanstelling van Schimelpennick en Groenewegen als curatoren en met benoeming van Akkaya tot rechter-commissaris.
- 1.1.2 DSB Beheer was op het moment van faillietverklaring de houdstermaatschappij van alle DSB-vennootschappen. De onder DSB Beheer vallende vennootschappen waren actief in de bank- en verzekeringsbranche, het intermediairbedrijf, de internetbranche, de verwerking en het beheer van onroerende zaken, de exploitatie van een kunstmuseum en de exploitatie van een betaald voetbalorganisatie (de Eredivisie voetbalclub AZ).
- 1.1.3 Het doel van het rapport dat voor u ligt is de omstandigheden die hebben geleid tot het faillissement van DSB Beheer zo feitelijk mogelijk weer te geven. Het rapport vormt de basis voor Curatoren om de oorzaken van het faillissement te analyseren. Curatoren zullen dit rapport met de rechter-commissaris bespreken om vervolgens te beslissen over mogelijke aansprakelijkheidsvorderingen die zij zouden kunnen instellen namens DSB Beheer of namens de totaliteit van de schuldeisers. Curatoren rekenen het niet tot hun taak te onderzoeken of bepaalde individuele schuldeisers of andere *stakeholders* aansprakelijkheidsvorderingen kunnen instellen.
- 1.1.4 Curatoren hebben kennisgenomen van het rapport van de onderzoekscommissie DSB Bank, Den Haag 23 juni 2010 (hierna: het “Rapport Scheltema”). Dit onderzoek is uitgevoerd door een onafhankelijke onderzoekscommissie onder leiding van Professor mr. M. Scheltema, in opdracht van de minister van Financiën. Deze opdracht is beschreven in een brief van de minister van 29 oktober 2009 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal¹. Hoewel het Rapport Scheltema betrekking heeft op DSB Bank, bevat het ook relevante informatie voor het onderzoek van Curatoren, vooral waar het Rapport Scheltema ingaat op de (krediet)relatie tussen DSB Bank en DSB Beheer. Curatoren geven geen oordeel over de juistheid van het Rapport Scheltema.
- 1.1.5 Curatoren baseren zich bij hun onderzoek primair op de binnen DSB Beheer beschikbare bronnen en op de gesprekken die zij met direct betrokkenen hebben gevoerd. Curatoren hebben onder meer notulen van diverse interne overlegorganen, de jaarrekeningen, correspondentie met accountants en andere schriftelijke en elektronische bronnen bestudeerd.

¹ De vraagstelling aan de Commissie DSB Bank is later nader aangevuld. Zie verslag Algemeen Overleg Kamerstukken II 2009/10, 31371, nr. 285

- 1.1.6 Het onderzoek heeft betrekking op het faillissement van DSB Beheer. Met name zijn de financiële relaties en de corporate governance verhouding tussen DSB Beheer en haar groepsmaatschappijen (bezien vanuit DSB Beheer als houdstermaatschappij) onderzocht. Het onderzoek heeft geen betrekking op (de faillissementen van) de deelnemingen van DSB Beheer. Het onderzoek ziet op de periode 1 januari 2006 tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer (21 oktober 2009).
- 1.1.7 Eind 2010 hebben Curatoren de eerste voorbereidingen getroffen voor het onderzoek. Curatoren hebben de huns inziens voor het onderzoek relevante informatie uit de administratie van DSB Beheer verzameld, geïnventariseerd en geïndexeerd. Curatoren en hun medewerkers hebben vervolgens initieel feitenonderzoek verricht.
- 1.1.8 Curatoren hebben een protocol opgesteld. In het protocol is onder meer de toegang tot de door Curatoren verzamelde documenten, de status van gespreksverslagen en werkdocumenten, de gang van zaken bij formele besprekingen met betrokkenen en de mogelijkheid om commentaar te leveren op het concept-rapport van Curatoren geregeld. Het protocol is als bijlage 2 aan dit rapport gehecht.

Vervolgens hebben Curatoren met Douma en Neelissen overeenstemming bereikt over dit protocol vooruitlopend op de met hen te houden formele gesprekken en hebben Curatoren hen ter voorbereiding een concept voor de financiële analyse van DSB Beheer 2006-2009 gestuurd. Met Scheringa zijn vergelijkbare separate afspraken gemaakt over de gang van zaken bij het door Curatoren met hem gevoerde gesprek. Voorafgaand aan dit gesprek heeft Scheringa het concept voor de financiële analyse van DSB Beheer 2006-2009 ontvangen.

- 1.1.9 Curatoren hebben gesproken met Scheringa, Neelissen en Douma. Van ieder van deze gesprekken bestaat een geaccordeerd schriftelijk verslag. Mevrouw B. Scheringa-De Vries, de echtgenote van Scheringa, heeft er voor gekozen geen gesprek met Curatoren te voeren.
- 1.1.10 Ernst & Young heeft het protocol niet willen ondertekenen, maar heeft wel separate (vergelijkbare) afspraken gemaakt.

Op 30 januari 2011 hebben Curatoren aan Ernst & Young een vragenlijst gestuurd. Bij brief van 1 juli 2011 heeft Ernst & Young de vragen van Curatoren kort beantwoord.

Ernst & Young heeft Curatoren daarna medegedeeld ook op verdere vragen van Curatoren in eerste instantie schriftelijk te willen reageren, met de mogelijkheid de antwoorden eventueel mondeling toe te lichten. Ernst & Young heeft bij brief (van haar raadsman) d.d. 8 maart 2012 schriftelijk gereageerd op de verdere vragen van Curatoren. Ernst & Young heeft Curatoren daarbij tevens bericht dat zij nog in de gelegenheid wenste te worden ge-

steld om schriftelijk commentaar te leveren op het conceptrapport van Curatoren.

- 1.1.11 Op 11 mei 2012 hebben Curatoren aan Neelissen, Douma en Ernst & Young het conceptrapport voor commentaar toegestuurd waarin hun verklaring of betrokkenheid is verwerkt. Na verwerking van het ontvangen commentaar hebben Curatoren het rapport, dat thans voor u ligt, afgerond en van conclusies voorzien.

Curatoren hebben het definitieve rapport - onder embargo - op 18 juni 2012 ter kennisname toegezonden aan Neelissen, Douma en Ernst & Young.

- 1.1.12 Gelijktijdig met dit rapport verschijnt ook het rapport van het onderzoek van de curatoren van DSB Bank naar de oorzaken van het faillissement van DSB Bank. Aangezien DSB Beheer de (indirecte) eigenaar was van DSB Bank en er vele relaties bestonden tussen DSB Bank, DSB Beheer en dochtermaatschappijen, dienen beide rapporten in samenhang te worden gelezen.

1.2 Inhoud en opzet van het rapport

- 1.2.1 In hoofdstuk 2 wordt bij wijze van inleiding een beknopte beschrijving van de historie en ontwikkeling van (de belangrijkste activiteiten van) DSB Beheer gegeven.
- 1.2.2 In de daarop volgende hoofdstukken 3 tot en met 8 wordt – gezien vanuit DSB Beheer als houdstermaatschappij - ingegaan op de Corporate Governance, de financiën van DSB Beheer, de wijze waarop DSB Beheer een aantal participaties heeft verworven, de zaken-vliegtuigen van DSB Beheer, de jaarrekening en de externe accountantscontrole en de relatie met toezichthouders (DNB en AFM). Hoofdstuk 9 bevat de conclusies.

1.3 Afsluitende opmerkingen en disclaimer

- 1.3.1 Dit rapport is voornamelijk gebaseerd op bronnen die Curatoren binnen DSB Beheer hebben aangetroffen en op de gesprekken die Curatoren hebben gevoerd.
- 1.3.2 Bij het verder onderzoek van Curatoren kan blijken dat onderdelen van dit rapport gecorrigeerd, gewijzigd of aangevuld moeten worden. Curatoren behouden zich ter zake alle rechten voor.
- 1.3.3 Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten jegens de boedel worden ontleend.

1.3.4 Het auteursrecht op dit rapport berust bij Curatoren.

Amsterdam/Wognum, 19 juni 2012

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J.L.M. Groenewegen', with a long horizontal stroke extending to the left.

J.L.M. Groenewegen, curator

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'R.J. Schimmelpenninck', with a long horizontal stroke extending to the left.

R.J. Schimmelpenninck, curator

2. HISTORIE EN ONTWIKKELING VAN DSB BEHEER

2.1 Inleiding

2.1.1 In dit hoofdstuk wordt een beknopte beschrijving van de ontwikkeling van DSB Beheer in de periode 2006-2009 (tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer) gegeven. Daarbij wordt – voor een goed begrip van de historie – ook ingegaan op de periode vanaf de datum van oprichting van DSB Beheer tot 1 januari 2006.

2.1.2 Op datum faillissement (21 oktober 2009) was DSB Beheer de houdstermaatschappij van alle DSB-vennootschappen. DSB Beheer verwierf (al dan niet door oprichting) in de loop van de jaren na haar oprichting in 1978 tal van dochtervennootschappen, waarin financiële bemiddelings-, bank- en verzekeringsactiviteiten, en daaraan gerelateerde intermediair- en internetactiviteiten en kantoren, maar ook activiteiten die daarmee weinig of geen relatie hadden zoals kunst, een museum, een Eredivisie voetbalclub (AZ), een stadion, een vliegtuig en diverse gronden en een landgoed werden ondergebracht.

2.2 Oprichting tot 2006

2.2.1 DSB Beheer is statutair gevestigd te Opmeer en is opgericht op 29 maart 1978 onder de naam Buro Frisia B.V. Bij de oprichting wordt Scheringa tot (enig) bestuurder benoemd.

De bedrijfsactiviteiten van DSB Beheer bestaan in de beginjaren voornamelijk uit het bemiddelen bij de totstandkoming van verzekeringen en het verstrekken van consumptief krediet^{2 3}.

De aandelen in DSB Beheer worden vanaf de oprichting gehouden door Scheringa en zijn echtgenote, mevrouw B. Scheringa-De Vries. Later wordt Scheringa enig aandeelhouder van DSB Beheer. Op 15 november 1999 worden de aandelen in DSB Beheer overgedragen aan Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa Beheer en worden certificaten van aandelen uitgegeven aan Scheringa.

2.2.2 DSB Beheer houdt in deze tijd feitelijk kantoor aan de Spanbroekerweg 162 te Spanbroek en vanaf 1990 in een pand aan de Kerkstraat 70 te Wognum (genaamd “Het Klooster”), waar de administratie van DSB was gevestigd.

2.2.3 In 1991 wordt de eerste voorschotbank van DSB opgericht. Deze bank houdt zich voornamelijk bezig met de verstrekking van consumptief krediet. Een deel van de finan-

² Rapport Scheltema, par 2.2

³ Blijkens de inschrijving bij het Handelsregister bestonden de bedrijfsactiviteiten uit het deelnemen in, samenwerken met, het financieren van en het voeren van directie over andere vennootschappen en ondernemingen, het beleggen van gelden in onroerende goederen, effecten en andere vermogensbestanddelen

ceringen wordt vanaf dat moment op de balans van de voorschotbank voor eigen rekening en risico gehouden.

- 2.2.4 Vanaf 1990 is DSB geleidelijk aan begonnen met het zelf aanbieden van verzekeringen. De verzekeringsactiviteiten worden ondergebracht in twee nieuwe dochtermaatschappijen. DSB Schade wordt op 13 juli 1990 en DSB Leven wordt op 21 december 1994 opgericht.
- 2.2.5 In de loop van de jaren wordt DSB in toenemende mate actief op het terrein van vastgoed, kunst en sport.
- 2.2.6 De vastgoedactiviteiten worden aanvankelijk alleen geëxploiteerd in DSB Beheer en later in de vennootschappen DS Art (kunst en vastgoed, opgericht in 1990), DSB Stadion (vastgoed, opgericht in 2001), DS Sport (sport, opgericht in 1990), DS Sport en Art Beheer (vastgoed alsmede een (tussen)houdstermaatschappij, opgericht in 1998) en Rinsma State (opgericht in 2003).
- 2.2.7 DSB Beheer is aanvankelijk alleen shirtsponsor van Stichting AZ. In 1993 wordt DSB Beheer hoofdsponsor en Scheringa voorzitter van Stichting AZ. In de loop van de tijd worden de banden tussen DSB en AZ intensiever en raakt DSB (via dochtermaatschappijen) ook anderszins betrokken bij AZ (zoals blijkt uit sponsoring- en financieringscontracten en – in een later stadium – de verhuur door DSB Stadion van het AZ-Stadion te Alkmaar aan AZ). Op 24 februari 2005 wordt Stichting AZ omgezet in AZ N.V. en wordt DS Sport enig aandeelhouder van AZ.
- 2.2.8 Scheringa en zijn echtgenote beginnen daarnaast in 1988 met de opbouw van een kunstverzameling. De privé-verzameling verkopen zij eind 1993 aan een aparte entiteit van DSB (DS Art). Het is de bedoeling om in DS Art ook de exploitatie van een kunstmuseum onder te brengen. De nadien aangeschafte kunstwerken worden steeds door DS Art gekocht. In 1995 is nog sprake van een bescheiden collectie, bestaande uit 15 schilderijen en 40 tekeningen.
- Op 18 februari 1997 wordt het eerste museum geopend in een voormalig schoolgebouw in Spanbroek.
- 2.2.9 Vanaf 2000 is sprake van een actief kunstaankoopbeleid door DS Art. De kunstcollectie groeit uiteindelijk uit tot een collectie van circa 1.272 kunstwerken (700 schilderijen, 27 sculpturen, 426 werken op papier, 57 foto's, 62 modecreaties en bijbehorend archief- en documentatiemateriaal). Het aantal werknemers van DS Art neemt in de loop van de jaren toe en er zijn uiteindelijk per datum faillissement van DS Art (17 november 2009) 23 werknemers bij DS Art in dienst. Voorts is per die datum sprake van een actieve vrijwilligersgroep van circa 60 personen en een ondersteunende vriendenkring van bijna 300 personen.

2.2.10 Eind 1998 vindt een eerste juridische herstructurering van DSB plaats, waarbij de activiteiten op het gebied van financieringen en verzekeringen juridisch worden gescheiden van de activiteiten op het gebied van kunst, sport en vastgoed.

Financieringen en verzekeringen worden ondergebracht in DSB Groep en dochtermaatschappijen van deze vennootschap. De activiteiten op het gebied van kunst, sport en vastgoed (DS Art en DS Sport) worden ondergebracht onder de houdstermaatschappij DS Sport & Art Beheer.

2.2.11 De toegenomen interesse voor vastgoedactiviteiten van DSB blijkt ook uit het feit dat Stichting AZ, AZ Voetbal Club B.V. en de gemeente Alkmaar op 29 augustus 1998 een intentieovereenkomst sluiten voor – verkort weergegeven – een onderzoek naar de haalbaarheid van de bouw van een nieuw voetbalstadion in Alkmaar en de herontwikkeling van de locatie van het oude stadion voor woningbouw.

2.2.12 In het najaar van 1999 wordt een bankvergunning aangevraagd voor een nieuw op te richten dochtermaatschappij van DSB, DSB Bank.

2.2.13 Op 30 maart 2000 verleent DNB aan DSB Bank, opgericht op 21 maart 2000, een bankvergunning. DSB Bank heeft dan een eigen vermogen van NLG 15 miljoen en wordt een dochtermaatschappij van DSB Groep. DSB Bank gaat het bancaire bedrijf uitoefenen met ongeveer 20 werknemers maar de andere dochtermaatschappijen van DSB Groep blijven de marketing en sales doen. Ook de voorschotbanken die DSB Groep bezit blijven zelfstandig naast DSB Bank.

2.2.14 Op 21 juni 2000 sluiten Stichting AZ, AZ Voetbal Club B.V. en de gemeente Alkmaar een voorovereenkomst onder meer tot aankoop van de grond waarop het nieuwe AZ-stadion zal worden gebouwd.

2.2.15 In 2001 wordt DSB Stadion (destijds met de statutaire naam AZ Vastgoed B.V.) door DS Sport opgericht.

2.2.16 In 2002 wordt door DSB Stadion aan Midreth de opdracht verstrekt voor de bouw van het nieuwe AZ-Stadion. Het is de bedoeling om het nieuwe stadion in 2006 in gebruik te nemen.

2.2.17 In 2002 wordt besloten om in Wognum aan de Dick Ketlaan een nieuw hoofdkantoor (bestaande uit drie separate kantoorpanden) voor DSB te laten bouwen door Midreth. Met de bouw is een aantal jaren gemoeid en de oplevering en ingebruikname van het eerste kantoorpand vindt uiteindelijk plaats in 2004 en van de overige twee kantoorpanden in 2005.

- 2.2.18 Rinsma State wordt in 2003 door DSB Beheer opgericht. In deze vennootschap wordt het landgoed Rinsma State met bijbehorende percelen in Driezum (Friesland) ondergebracht. Het is de bedoeling dat het landgoed wordt gebruikt als vergaderlocatie en voor huwelijks-ceremonies.
- 2.2.19 Op 31 december 2004 wordt DSB Ficoholding opgericht. Deze vennootschap zal uiteindelijk de subholding voor de bancaire en verzekeringsactiviteiten van DSB en aandeelhouder van (onder andere) DSB Bank, DSB Schade en DSB Leven worden.
- 2.2.20 De naam van het door DS Art geëxploiteerde kunstmuseum wordt per 2 juli 2005 gewijzigd in “Scheringa Museum voor Realisme”.
- 2.2.21 In augustus 2005 schaft DSB Beheer een zakenvliegtuig (PH-DRK) aan.
- 2.2.22 In 2005 heeft DSB Bank het voornemen om te fuseren met alle andere bedrijven binnen DSB Groep die geld inlenen en uitlenen, ook de voorschotbanken, en vraagt een vergunning aan voor de te fuseren DSB Bank. Bij beschikking van 21 december 2005 geeft DNB de gevraagde bankvergunning. DSB Bank heeft dan een eigen vermogen van € 166 miljoen en 185 werknemers. Voor de fusie had DSB Bank 18 werknemers.
- 2.2.23 In de periode tot 2006 wordt door DSB Beheer een actief aankoopbeleid met betrekking tot vastgoed gevoerd. DSB Beheer koopt in deze jaren 23 (kantoor)panden en enkele percelen grond. Het betreft voornamelijk kantoorpanden die aan DSB Bank worden verhuurd en waarin door DSB Bank (en aan haar gelieerde DSB-entiteiten) bankfilialen, het incasobureau, de opleidingscentra, de drukkerij en het call-center worden ondergebracht en geëxploiteerd.
- 2.2.24 Daarnaast worden door DS Art en DS Sport & Art Beheer in dezelfde periode 8 panden of percelen grond aangeschaft. Dit betreft voornamelijk panden en percelen in en rondom Spanbroek (de woonplaats van Scheringa) en Opmeer, welke onder meer dienen ter huisvesting van werknemers van DSB Bank, het perceel grond waarop de nieuwbouw van het Scheringa Museum moet verrijzen, alsmede enkele landerijen.

2.3 2006 - 2009

- 2.3.1 De groei van de activiteiten en omvang van DSB sinds de oprichting van DSB Beheer in 1978 blijkt uit het als bijlage 3 (onderdeel 1.3) aan dit rapport gehechte organogram van DSB per 1 november 2006. Tot de activiteiten van DSB behoort sinds de oprichting van Veestapel Opmeer in maart 2006 inmiddels ook het beheer van schapen en landerijen.
- 2.3.2 De bancaire en verzekeringsactiviteiten van DSB worden geleid vanuit het nieuwe hoofdkantoor aan de Dick Ketlaan in Wognum. DSB Beheer wordt geleid vanuit het voormalig

hoofdkantoor van DSB Bank (Het Klooster) in Wognum. De administratie van DSB Beheer wordt mede in het Scheringa Museum voor Realisme in Spanbroek verricht.

- 2.3.3 Op 4 augustus 2006 wordt het nieuwe stadion in Alkmaar officieel geopend en in gebruik genomen door AZ. AZ huurt sindsdien het stadion van DSB Stadion.
- 2.3.4 Door de voortgaande kunstaankopen kan de kunstcollectie van DS Art niet meer volledig in het museum in Spanbroek worden tentoongesteld. Scheringa heeft inmiddels het plan opgevat om een geheel nieuw museum te laten bouwen in Opmeer met een vloeroppervlak van 10.000 m², waarvan 4.500 m² tentoonstellingszalen.
- 2.3.5 Op 17 oktober 2006 wordt de bouwvergunning aan DSB Stadion verleend voor de bouw van het nieuwe museum.
- 2.3.6 Kon DSB Bank in 2006 nog € 13,3 miljoen dividend uitkeren, in 2007 is er geen ruimte voor dividend bij DSB Bank en ontvangt DSB Bank zelfs € 6 miljoen kapitaal van DSB Ficoholding. Langs andere wegen steunt DSB Bank de andere activiteiten van DSB Beheer. Zo sluit DSB Bank in de loop van 2007 twee sponsorovereenkomsten met DS Art op grond waarvan DSB Bank in de jaren 2007, 2008 en 2009 jaarlijks een bedrag van € 400.000,= aan sponsorbijdrage aan DS Art zal verstrekken.
- 2.3.7 DSB Stadion sluit op 12 november 2007 met Midreth een aannemingsovereenkomst voor de bouw van het nieuwe museum in Opmeer. Het is de bedoeling dat de oplevering van het museum zal plaatsvinden in 2009.
- 2.3.8 ABN AMRO verstrekt in januari 2008 aan DSB Beheer (onder hoofdelijke aansprakelijkheid van een aantal andere DSB entiteiten, waaronder DS Art) een lening van € 32 miljoen voor de realisatie van het nieuwe museum. ABN AMRO verkrijgt als zekerheid niet alleen een hypotheekrecht op het perceel waarop het nieuwe museum zal verrijzen maar ook een pandrecht eerste in rang op de volledige kunstcollectie van DS Art.
- 2.3.9 In de loop van 2007 wordt door DSB Bank besloten over te gaan tot de aankoop van een aantal intermediair- en internetbedrijven, zijnde DGA, Clicks4Sales en GEMA. DSB Bank verzoekt DNB de daarvoor benodigde vvgb's aan DSB Bank af te geven. Op 31 augustus 2007 verkrijgt DSB Bank van DNB de vvgb voor de aankoop van Clicks4Sales. De vvgb's voor de aankoop van GEMA en DGA worden geweigerd. De rechten en verplichtingen van DSB Bank onder de koopovereenkomsten met betrekking tot DGA en GEMA worden in september en oktober 2007 overgenomen door DSB Beheer en uiteindelijk wordt besloten dat DSB Beheer de aandelen in GEMA en DGA aankoopt⁴. DSB Bank verstrekt aan DSB Beheer een financiering voor de aankoop van deze aandelen van in totaal ruim € 17 miljoen. Op 26 september 2007 worden de aandelen in GEMA aan DSB Beheer geleverd,

⁴ Zie ook par. 2.5.38 en 2.5.39 van het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank en het Rapport Scheltema, p. 45

de aandelen in DGA worden op 19 oktober 2007 aan DSB Beheer geleverd.

- 2.3.10 In 2008 volgen nog meer overnames van intermediair- en internetbedrijven door DSB Beheer (via dochtermaatschappijen). Het betreft voor een deel de aankoop van in 2006 en 2007 door DSB Bank verworven intermediair- en internetbedrijven. Zo verkrijgt DSB Beheer onder meer op 20 maart 2008 alle aandelen in Clicks4Sales en een aandelenbelang in Plazacasa. De verkoop door DSB Bank geschiedt met het oog op de verbetering van de solvabiliteit van DSB Bank. Een tweetal andere internetbedrijven (Mr Media en SNM Concepts) wordt in maart 2008 rechtstreeks door DSB Beheer verworven.
- 2.3.11 Deze aangekochte bedrijven zijn actief op het gebied van de exploitatie en het beheer van financiële internetpagina's alsmede het bieden van ondersteuning op het gebied van internet- en mediacampagnes.
- 2.3.12 Clicks4Sales is rechthebbende op ongeveer 162 domeinnamen. Met gebruikmaking van deze domeinnamen worden verschillende financiële producten van DSB aangeboden. Voor het aanbieden van deze financiële producten beschikt Clicks4Sales ook over een vergunning van de AFM.
- Jaap.nl betreft een joint venture van Plazacasa en Telegraaf Media Nederland B.V. en exploiteert een huizenzoekwebsite (www.jaap.nl).
- 2.3.13 Voor de in 2008 geëffectueerde aankopen verstrekt DSB Bank aan DSB Beheer een financiering van circa € 30 miljoen.
- 2.3.14 Als bijlage 4 is aan dit rapport een overzicht gehecht van de door (dochtermaatschappijen van) DSB Beheer in de jaren 2006-2008 gedane acquisities van internet- en intermediairvennootschappen. De internet- en intermediairvennootschappen zijn in organisatorische zin uiteindelijk op 30 mei 2008 ondergebracht onder twee tussen-houdstermaatschappijen, DSB Intermediairs en DSB Internetbedrijven.
- 2.3.15 In de zomer van 2008 volgt de levering van een nieuw zakenvliegtuig (PH-DRS) aan DSB Beheer. De koopovereenkomst was al op 1 december 2006 gesloten en de eerste aanbetaling voor het vliegtuig werd reeds op 12 oktober 2006 gedaan. Het is de bedoeling dat het zakenvliegtuig ook aan derden wordt verhuurd.
- 2.3.16 De aanschaf van het nieuwe zakenvliegtuig wordt gefinancierd door ABN AMRO Lease. DSB Beheer heeft voor het vliegtuig twee piloten in dienst. In augustus 2008 verkoopt DSB Beheer het oude zakenvliegtuig (PH-DRK) aan een derde. DSB Bank verstrekt hiervoor aan de koper een lening.

- 2.3.17 In het kader van een verdere herstructurering van DSB wordt eind augustus 2008 het door DSB Beheer, DS Sport en Art Beheer, DS Art en DSB Stadion gehouden vastgoed van DSB ondergebracht in negen nieuw opgerichte vennootschappen. In DSB Bankfilialen worden de aan DSB Bank verhuurde kantoorpanden ondergebracht. In DSB Stadion wordt de exploitatie van het AZ-Stadion ondergebracht. In DSB Spanbroekerweg en DSB Vastgoed Beleggingen worden kantoorpanden, woonhuizen en landerijen ondergebracht, deels gelegen rondom de woning van Scheringa in Spanbroek. Scheringa Museum verkrijgt de percelen in Opmeer waarop de nieuwbouw van het museum verrijst.
- 2.3.18 In de jaren 2007 en 2008 kan DSB Bank geen dividend uitkeren aan (indirect) enig aandeelhouder DSB Beheer. Integendeel, DSB Bank krijgt in 2007 een kapitaalstorting van € 6 miljoen van DSB Ficoholding. DSB Leven en DSB Schade kunnen (via DSB Ficoholding) in 2007 en 2008 vergeleken met eerdere jaren relatief weinig dividend uitkeren aan DSB Beheer, respectievelijk DSB Leven € 3,7 miljoen in 2007 en DSB Schade € 4,8 miljoen in 2008 (zie voor de achtergronden van de afname van dividenduitkeringen hierna hoofdstuk 4 van dit rapport).
- 2.3.19 Gedurende 2008 worden de liquiditeitsproblemen bij DSB Beheer nijpender. De lening van DSB Bank aan DSB Beheer zit aan het maximum van 25% van het eigen vermogen van DSB Bank (de zogenaamde Grote Posten Regeling) en overschrijdt deze zelfs enige tijd. Dit meldt DSB Bank op 29 juli 2008 aan DNB, waarna DNB aandringt op verscherping van het beleid voor het krediet aan DSB Beheer en het vaststellen van een limiet. Het blijkt voor DSB Beheer zeer moeilijk of nagenoeg onmogelijk om middelen van derden aan te trekken om te kunnen blijven voorzien in haar eigen liquiditeitsbehoefte en die van haar deelnemingen (niet zijnde de deelnemingen van DSB Ficoholding).
- 2.3.20 Naast de herhaaldelijke waarschuwingen van Douma over de almaar zorgelijker wordende financiële situatie van DSB Beheer (zie daaromtrent ook hierna onder punt 3.7.1) noemt ook Zalm in een notitie aan Scheringa en van Goor van 3 oktober 2008 de financiële situatie bij DSB Beheer zorgelijk en voorziet Zalm een liquiditeitstekort in 2009 van € 40 miljoen. Hij dringt aan op bijstelling van de ambities en onderzoek naar de mogelijkheid van desinvesteringen.
- 2.3.21 In het najaar van 2008 heeft DSB Beheer dringend geld nodig van DSB Bank. Op 17 november 2008 verkoopt DSB Beheer een fiscale vordering voor ruim € 1 miljoen aan DSB Bank en in december 2008 leent DSB Bank € 4,25 miljoen aan DSB Beheer.
- 2.3.22 Ernst & Young geeft op 5 december 2008 wel een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2007 van DSB Beheer, maar maakt in een brief van 10 december 2008 specifieke opmerkingen over de krappe liquiditeit en de waardering van het AZ-Stadion en het nieuwe museum.

- 2.3.23 In het voorjaar 2009 nemen de zorgen over de liquiditeit van DSB Beheer verder toe. DSB Bank betaalt vanaf februari 2009 (via DSB Ficoholding) ten titel van interim dividend over 2009 maandelijks bepaalde bedragen, maar eind mei 2009 worden deze betalingen stilgezet omdat DSB Bank onvoldoende solvabiliteit heeft om verder dividend te betalen. Er is dan € 11,3 miljoen betaald. In de zomer van 2009 betaalt DSB Schade (via DSB Ficoholding) € 1 miljoen dividend aan DSB Beheer.
- 2.3.24 AZ wordt op 19 april 2009 voor de tweede keer in de clubgeschiedenis kampioen van Nederland in de Eredivisie.
- 2.3.25 Daarnaast wordt de kredietrelatie met DSB Bank op 28 mei 2009 geherstructureerd. Alle bestaande leningen worden vervangen door één nieuwe lange termijn faciliteit van € 80 miljoen, waarvan € 75 miljoen wordt verrekend met eerdere verstrekte leningen, waarna DSB Beheer nog € 5 miljoen kan opnemen. Eind 2009 mag deze lening nog maximaal € 72,5 miljoen bedragen.
- 2.3.26 Met het wegvallen van de dividenduitkeringen wordt de liquiditeitssituatie bij DSB Beheer zorgwekkender. Uit de verkopen van spelers van AZ in de zomertransfer periode komen ook onvoldoende liquiditeiten beschikbaar.
- 2.3.27 Begin september 2009 is duidelijk dat de liquiditeiten eind oktober 2009 zullen zijn uitgeput en dat in de maanden november en december 2009 in totaal circa € 13 miljoen nodig is.
- 2.3.28 In de periode september-oktober 2009 onderzoekt DSB Bank de mogelijkheden van een (gedeeltelijke) verkoop van haar aandelen aan een derde partij. Met de opbrengst van deze verkoop zouden de benodigde liquiditeiten voor de aflossingsverplichtingen van DSB Beheer kunnen worden gegenereerd. In dit verband wordt het adviesbureau Catalyst Advisors ingeschakeld. Het onderzoek leidt echter niet tot enig resultaat.
- 2.3.29 De problemen bij DSB Bank leiden uiteindelijk op 12 oktober 2009 in de toewijzing door de rechtbank Alkmaar (nevenzittingsplaats Amsterdam) van het verzoek van DNB tot het uitspreken van de noodregeling voor DSB Bank met benoeming van Schimmelpenninck en Kuiper tot bewindvoerders en Akkaya tot rechter-commissaris.
- 2.3.30 Op 19 oktober 2009 spreekt de rechtbank Alkmaar (nevenzittingsplaats Amsterdam) het faillissement van DSB Bank uit. DSB Bank heeft dan 1.814 werknemers.
- 2.3.31 De rechtbank Alkmaar (nevenzittingsplaats Amsterdam) verklaart DSB Beheer op 21 oktober 2009 op eigen aangifte in staat van faillissement.

2.3.32 Als bijlage 3 (onderdeel 1.4) is aan dit rapport een organogram per 21 oktober 2009 van DSB gehecht.

2.3.33 Na het faillissement van DSB Beheer is het grootste gedeelte van de DSB vennootschappen – op verschillende data en met uitzondering van de meeste intermediairbedrijven, DSB Schade, DSB Leven en AZ – eveneens in staat van faillissement verklaard.

Bijlage 5 bij dit rapport bevat een overzicht van de ten tijde van de verschijningsdatum van dit rapport gefailleerde DSB-vennootschappen en de in deze faillissementen aangestelde curator(en) en de benoemde rechter-commissaris.

2.3.34 Hetgeen na de faillietverklaring van DSB Beheer is gebeurd, valt buiten het bestek van dit onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer. Curatoren verwijzen hiervoor onder meer naar de openbare verslagen die zij periodiek uitbrengen. Deze zijn onder meer te vinden op de website www.dsbbank.nl.

3. CORPORATE GOVERNANCE, MANAGEMENT CONTROL EN INFORMATIE

3.1 Inleiding

Corporate Governance

- 3.1.1 Corporate governance betreft in het algemeen de wijze waarop de verschillende vennootschapsorganen (de AvA, de RvB en de RvC) functioneren, in het bijzonder de bevoegdheden van deze organen, de wijze waarop deze organen invulling geven aan deze bevoegdheden, de verhouding tussen deze organen en de wijze waarop zij elkaar controleren. Het gaat hierbij niet alleen om de regels op het gebied van corporate governance (waaronder ten aanzien van DSB Beheer primair het wettelijk kader van boek 2 van het BW) en de wijze waarop deze regels zijn vertaald naar de interne reglementen van een vennootschap, zoals de statuten, maar ook om de daadwerkelijke invulling van deze regels in de praktijk.

Burgerlijk Wetboek

- 3.1.2 Het algemeen wettelijk kader voor de governance structuur van DSB Beheer en haar groepsvennootschappen is neergelegd in Boek 2 van het BW. Hierin worden de verhoudingen bepaald tussen de organen van een B.V.: de AvA, de RvB en de RvC.
- 3.1.3 Naast een aantal bevoegdheden (zoals statutenwijziging, ontbinding, benoeming en ontslag van bestuurders en commissarissen, vaststelling van de jaarrekening) die dwingendrechtelijk aan de AvA is toegekend, is een algemene regel dat aan de AvA, binnen de door de statuten en de wet gestelde grenzen, alle bevoegdheden toekomen die niet aan de RvB of aan andere organen zijn toegekend.⁵ Zowel de RvB als de RvC richten zich bij de vervulling van hun taak naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming⁶.
- 3.1.4 De RvB bestuurt de vennootschap en vertegenwoordigt de vennootschap tegenover derden⁷.
- 3.1.5 Bij een B.V. kunnen de statuten bepalen dat er een RvC is. Indien een RvC is ingesteld, is de RvC belast met het toezicht op het beleid van de RvB en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Daarnaast staat de RvC de RvB met raad terzijde. Bij DSB Beheer is sinds 13 juli 1990 een RvC ingesteld⁸.

⁵ Artikel 2:217 BW

⁶ Artikel 2:250 BW voor de RvC en voor de RvB wordt dit verdedigd in literatuur

⁷ Artikel 2:239 en 2:240 BW

⁸ Zie slotbepalingen van de akte houdende statutenwijziging d.d. 13 juli 1990 waarin Neelissen als eerste commissaris van DSB Beheer wordt aangesteld (Document 8-13)

Statuten

- 3.1.6 De taken en de verantwoordelijkheden van de AvA, de RvB en de RvC van DSB Beheer zijn vastgelegd in de statuten van DSB Beheer zoals die gelden sinds de laatste statutenwijziging van 13 september 2001 (Bijlage 6). Er is geen ander vennootschapsrechtelijk document bij DSB Beheer waarin de taken en bevoegdheden van de verschillende organen zijn geregeld.
- 3.1.7 De statutaire doelomschrijving stelt grenzen aan de bevoegdheden van bestuurders. Indien bestuurders daar buiten treden, dan komen zij hun verplichtingen tegenover de rechtspersoon niet behoorlijk na⁹. Het statutaire doel van DSB Beheer is opgenomen in artikel 2 van de statuten en bevat een ruime omschrijving, kenmerkend voor een houdster- en financieringsmaatschappij.
- 3.1.8 Voor besluiten over specifiek in de statuten omschreven rechtshandelingen hebben de RvB en de AvA voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de RvC nodig¹⁰. Voor een volledige opsomming van de besluiten die voorafgaande goedkeuring nodig hebben wordt verwezen naar artikel 11b van de statuten. Het betreft onder andere besluiten tot het doen van investeringen groter of gelijk aan een/vierde van het geplaatste kapitaal en reserves (conform de laatste goedgekeurde balans). Overigens volgt uit de statuten dat op het ontbreken van deze goedkeuring door en tegen derden geen beroep kan worden gedaan¹¹.
- 3.1.9 De bevoegdheid van de RvB van DSB Beheer kan statutair verder worden beperkt doordat zowel de AvA als de RvC bevoegd zijn bepaalde besluiten van de RvB aan goedkeuring te onderwerpen¹². Van deze mogelijkheid is echter geen gebruik gemaakt.

3.2 Algemene vergadering van aandeelhouders

- 3.2.1 Zoals beschreven in paragraaf 3.1.3, komen aan de AvA van DSB Beheer alle bevoegdheden toe, voor zover die niet aan de RvB of aan anderen zijn toegekend¹³. Sinds de oprichting van DSB Beheer zijn alle aandelen in handen van Scheringa en aanvankelijk ook van zijn echtgenote, mevrouw B. Scheringa-De Vries. Bij de oprichting is 1 prioriteitsaandeel uitgegeven aan Scheringa en zijn 2 prioriteitsaandelen en 57 gewone aandelen uitgegeven aan mevrouw B. Scheringa-De Vries¹⁴. In de loop van de jaren dragen de echtgenoten aandelen aan elkaar over, met als uiteindelijk resultaat dat Scheringa vanaf 17 april 1996 als enig aandeelhouder 60 gewone aandelen houdt in het kapitaal van DSB Beheer¹⁵. Op

⁹ Artikel 2:9 BW

¹⁰ Artikel 11b van de statuten van DSB Beheer

¹¹ Artikel 11b van de statuten van DSB Beheer

¹² Artikel 11 van de statuten van DSB Beheer

¹³ Artikel 2:240 BW

¹⁴ Zie akte van oprichting (Document 8-16)

¹⁵ Bij de statutenwijziging van 13 juli 1990 zijn alle aandelen omgezet in gewone aandelen

15 november 1999 draagt Scheringa alle aandelen in het kapitaal van DSB Beheer over aan Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa Beheer. Van deze stichting is Scheringa sinds de oprichting enig bestuurder. De administratievoorwaarden van Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa Beheer bepalen dat de stichting voor ieder gehouden aandeel een certificaat uit geeft, welk steeds op naam luidt en genummerd wordt¹⁶. Scheringa is houder van alle - met medewerking van de vennootschap - door de stichting uitgegeven certificaten van aandelen in DSB Beheer¹⁷. Scheringa heeft derhalve als enige invloed binnen de AvA.

- 3.2.2 Opvallend is dat de AvA gehouden zou moeten worden onder voorzitterschap van de president-commissaris¹⁸. Voor zover de Curatoren hebben kunnen vaststellen, is aan geen van de leden van de RvC deze titel toegekend. Uit de aangetroffen besluiten blijkt dat de vergaderingen van de AvA onder voorzitterschap van Scheringa plaatsvinden¹⁹.
- 3.2.3 Op basis van de statuten kunnen alle besluiten die in een algemene vergadering van aandeelhouders kunnen worden genomen, ook buiten vergadering worden genomen, mits alle aandeelhouders zich schriftelijk voor het voorstel hebben verklaard en er geen certificaathouders zijn²⁰. Het is Curatoren gebleken dat besluitvorming buiten vergadering heeft plaatsgevonden.
- 3.2.4 Via zijn bestuurderschap bij DSB Beheer heeft Scheringa ook doorslaggevende invloed binnen de AvA's van de groepsvennootschappen²¹. In samenhang met zijn directe dan wel indirecte bestuurderschap binnen vrijwel alle groepsvennootschappen heeft Scheringa volledige controle over DSB Beheer en haar groepsvennootschappen.

3.3 Raad van Bestuur

- 3.3.1 Uit de statuten van DSB Beheer blijkt dat het bestuur is opgedragen aan de directie die uit één of meerdere directeuren kan bestaan, echter onder toezicht van één of meer commissarissen²². Zolang de directie uit één persoon bestaat, vertegenwoordigt deze persoon de vennootschap alleen²³.

¹⁶ Artikel 2 lid 2 en 3 van de Administratievoorwaarden van Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa d.d. 15 november 1999

¹⁷ Document 72-1 (Aandeelhoudersbesluit d.d. 14 januari 2009 mbt vaststelling jaarrekening). Tevens document 72-0 (Notulen AvA d.d. 27 mei 2008 waarin in de considerans is opgenomen dat het gaat om met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten van aandelen)

¹⁸ Artikel 22 lid 1 van de statuten van DSB Beheer

¹⁹ Ongenummerd document voor 1-1

²⁰ Artikel 17 lid 6 van de statuten van DSB Beheer. Hierbij valt op dat de statutaire bepaling tekstueel afwijkt van artikel 2:238 lid 1 BW, waaruit volgt dat de statuten kunnen bepalen dat besluitvorming van de aandeelhouders op andere wijze dan in een vergadering kan geschieden, tenzij *met medewerking van de vennootschap* certificaten van aandelen zijn uitgegeven

²¹ Zoals uit [bijlage 3 \(onderdeel 1.3 en 1.4\)](#) blijkt werden de aandelen in de groepsvennootschappen direct dan wel indirect gehouden door DSB Beheer

²² Artikel 10 lid 1 van de statuten van DSB Beheer

²³ Artikel 10 lid 1 van de statuten van DSB Beheer

3.3.2 Afgezien van de periode 1 januari 1991 tot 15 september 1999, waarin de heer A.J.M. Rozemond naast Scheringa als bestuurder fungeert, is Scheringa vanaf het moment van oprichting van de DSB Beheer enig bestuurder van DSB Beheer²⁴. Als titel van Scheringa wordt vermeld: “*gevolmachtigd directeur*”²⁵. Er zijn geen procuratiehouders die bevoegd zijn de vennootschap onbepaald of voor bepaalde rechtshandelingen te vertegenwoordigen. Scheringa is na het faillissement van DSB Beheer per 26 oktober 2009 teruggetreden als bestuurder van DSB Beheer.

3.3.3 Scheringa heeft alleen een dienstverband met DSB Bank. Door DSB Beheer is geen salaris of andere vergoeding aan Scheringa betaald.

3.4 Raad van Commissarissen

3.4.1 Uit de statuten van DSB Beheer volgt dat de RvC toezicht dient te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De RvC is belast met de werkzaamheden die hem in de statuten of in de wet zijn opgedragen en hij kan advies geven aan de RvB en de AvA telkens wanneer dit wordt verlangd of de RvC dit zelf wenselijk oordeelt²⁶.

3.4.2 De leden van de RvC van DSB Beheer worden benoemd, geschorst en ontslagen door de AvA. De benoeming vindt plaats voor een periode van ten hoogste vijf jaren, met dien verstande dat een commissaris na afloop van zijn zittingsperiode terstond herbenoembaar is²⁷. In de slotbepalingen van de akte van statutenwijziging van 13 juli 1990 is opgenomen dat Neelissen voor de eerste maal tot commissaris van DSB Beheer werd benoemd²⁸. In de administratie van DSB Beheer hebben de Curatoren verder geen benoemings- en/of herbenoemingsbesluiten aangetroffen. Neelissen heeft toegelicht dat er geen formele criteria bestonden voor de benoeming tot commissaris bij DSB Beheer.

3.4.3 Neelissen is in de periode 13 juli 1990 tot 15 september 1999 commissaris van DSB Beheer en vervolgens opnieuw vanaf 24 maart 2003²⁹. Neelissen is na het faillissement van DSB Beheer per 2 november 2009 teruggetreden als commissaris van DSB Beheer. Neelissen is tevens lid van de RvC van DSB Bank en (onbezoldigd) bestuurder van AZ.

3.4.4 Uit de verklaringen van Scheringa en Neelissen volgt dat in de loop van de jaren tussen hen een goede zakelijke en vriendschappelijke band is ontstaan. Neelissen is al lang de (persoonlijke) adviseur van Scheringa. Scheringa heeft Neelissen getypeerd als een eco-

²⁴ Handelsregisterhistorie bij de Kamer van Koophandel

²⁵ Handelsregisterhistorie bij de Kamer van Koophandel

²⁶ Artikel 11a lid 2 van de statuten van DSB Beheer

²⁷ Artikel 11a lid 1 van de statuten van DSB Beheer

²⁸ Document 8-13

²⁹ Handelsregisterhistorie bij de Kamer van Koophandel

noom en ondernemer die een goed klankbord voor hem is. Volgens Scheringa zaten Neelissen en hij altijd op één lijn met betrekking tot te nemen besluiten en was nooit sprake van (grote) meningsverschillen. Op zijn beurt omschrijft Neelissen zijn contact met Scheringa als informeel en goed, waarbij er sprake is van een prettige communicatie. Hij is lang geleden door Scheringa gevraagd om als klankbord te dienen. Neelissen typeert zichzelf meer als een klankbord voor de privé-persoon Scheringa dan een toezichthouder; in zijn eigen visie heeft Neelissen geen bevoegdheden.

- 3.4.5 Mevrouw Scheringa-De Vries is sinds 1 september 1994 commissaris van DSB Beheer³⁰. Zij is na het faillissement van DSB Beheer per 26 oktober 2009 teruggetreden als commissaris van DSB Beheer³¹. Ter toelichting op haar benoeming tot commissaris bij DSB Beheer heeft Scheringa verklaard dat zijn echtgenote zijn steun en toeverlaat is en hij dagelijks doorlopend overleg met haar voert. Scheringa heeft ook toegelicht dat zijn echtgenote geen financiële achtergrond heeft, maar dat zij met name een goede observator en een klankbord voor hem is. In haar hoedanigheid van commissaris bij DSB Beheer woont zij volgens Scheringa in het algemeen de vergadering van de RvC van DSB Bank als toehoorder bij.
- 3.4.6 Verschillende personen zijn op enig moment en voor wisselende duur commissaris geweest van DSB Beheer. Het gaat om de commissarissen T.E. Westerterp (september '94 - september '99), L.N.G. van Nieuwkerk (februari '95 - november '97), J. Lintner (augustus '97 - mei '98) en J.J. van Dijk (maart '03 - maart '04). Gedurende de onderzoeksperiode bestaat de RvC uit de echtgenote van Scheringa (mevrouw Scheringa-De Vries) en Neelissen.
- 3.4.7 In de statuten is niet voorgeschreven welk (minimum) aantal commissarissen benoemd wordt. De RvC kiest uit zijn midden een voorzitter, een plaatsvervangend-voorzitter en een secretaris en kan een van de directeuren met het secretariaat belasten³². Curatoren hebben echter geen stukken aangetroffen waaruit blijkt dat de RvC invulling heeft gegeven aan deze functies.
- 3.4.8 Mevrouw Scheringa-De Vries noch Neelissen ontvangen voor de vervulling van hun taak als commissaris van DSB Beheer een vergoeding.

3.5 Stafafdeling: financieel

- 3.5.1 In totaal heeft DSB Beheer 9 werknemers in dienst: een financieel directeur, twee controllers, twee piloten, een bouwkundige, een directieassistent en twee projectmanagers. Gelet op dit aantal werknemers is er geen verplichting om een ondernemingsraad in te stellen.

³⁰ Handelsregisterhistorie bij de Kamer van Koophandel

³¹ Handelsregisterhistorie bij de Kamer van Koophandel

³² Artikel 11a lid 3 van de statuten van DSB Beheer

- 3.5.2 Tot medio 2007 wordt de positie van financieel directeur van DSB Beheer bekleed door de heer H.J. El Sayed. Na diens vertrek wordt deze positie vanaf 1 juli 2007 door Douma bekleed. Voor zijn indiensttreding bij DSB Beheer is Douma registeraccountant en partner bij een van de grotere accountantskantoren in Nederland.
- 3.5.3 De financieel directeur van DSB Beheer stuurt de kleinschalige financiële afdeling van DSB Beheer aan. Deze financiële afdeling is zowel verantwoordelijk voor de administratie van DSB Beheer als die van de overige groepsvennootschappen, met uitzondering van de administratie van DSB Ficoholding en de daar onder ressorterende DSB-vennootschappen, DS Art en AZ. Die vennootschappen verzorgen zelfstandig de administratie. Ernst & Young heeft Curatoren in dit verband bericht dat voor haar Douma het aanspreekpunt bij DS Art en AZ was waar het ging om besluitvorming inzake de jaarrekening en fiscale issues en dat Douma aanwezig was bij alle besprekingen tussen de directie en Ernst & Young inzake AZ.
- 3.5.4 Vanaf medio 2008 voeren Douma en de medewerkers van de financiële afdeling zonder aanwezigheid van Scheringa periodiek overleg binnen het zogenaamde ‘financieel overleg’. Het besprokene wordt in notulen vastgelegd die als basis dienen voor het periodiek overleg tussen Douma en Scheringa.
- 3.5.5 Volgens Scheringa is zijn verhouding met Douma initieel uitstekend. Scheringa tekent daarbij aan dat hij in medio mei/juni 2009 nadenkt over een zwaardere bezetting voor zowel DSB Bank als DSB Beheer en in dat kader voert hij dan met diverse personen gesprekken.

3.6 Vergadering en besluitvorming door RvB en RvC

RvB

- 3.6.1 De statuten van DSB Beheer vermelden niets met betrekking tot de wijze van vergadering en besluitvorming van de RvB. Het spreekt echter voor zich dat een belangrijk onderdeel van een beheerste bedrijfsvoering een verantwoorde besluitvorming binnen de RvB en een goede notulering van de besluiten is.
- 3.6.2 Bij DSB Beheer is Scheringa enig directeur-(indirect) grootaandeelhouder. Alle besluiten worden door Scheringa genomen. Volgens Scheringa is er niet zozeer besluitvorming geweest door de RvB van DSB Beheer, aangezien alle te nemen beslissingen zijn verplaatst naar (het niveau van) de verschillende groepsvennootschappen van DSB Beheer. Binnen deze groepsvennootschappen zijn deskundigen werkzaam en na overleg met hen worden beslissingen genomen op basis van consensus, aldus Scheringa.

- 3.6.3 Scheringa heeft verklaard dat de groepsvennootschappen van DSB Beheer, inclusief vastgoed maar met uitzondering van de kunstactiviteiten en AZ, besproken worden binnen de RvB van DSB Bank. De participaties worden aangestuurd door Van Goor. Volgens Scheringa worden beleidsbesluiten die aangelegenheden die DSB Beheer of haar groepsvennootschappen betreffen door het bestuur van DSB Bank genomen en worden deze besluiten niet apart genotuleerd als een besluit van DSB Beheer. Alle bestuurders van DSB Bank zijn op de hoogte van de gang van zaken met betrekking tot DSB Beheer. Hoewel Curatoren niet hebben kunnen vaststellen dat aangelegenheden van DSB Beheer tijdens de vergaderingen van de RvB van DSB Bank werden besproken, constateren Curatoren dat vennootschapsrechtelijk besluitvorming omtrent aangelegenheden van DSB Beheer niet bij DSB Bank kan plaatsvinden.
- 3.6.4 Volgens Neelissen worden besluiten over belangrijke onderwerpen, zoals bijvoorbeeld met betrekking tot spelers van AZ en kunst, op het niveau van de dochtervennootschappen genomen. Neelissen heeft verklaard dat DSB Beheer aandeelhouder is en in feite de plek is waar de liquiditeitsstromen bij elkaar kwamen. Er worden geen feitelijke beslissingen binnen DSB Beheer genomen aangezien dit op dochtermaatschappijniveau wordt gedaan. Door Neelissen wordt - anders dan Scheringa heeft verklaard - niet gesproken over een situatie waarin de besluitvorming ten aanzien van DSB Beheer plaatsvindt binnen de RvB van DSB Bank.
- 3.6.5 Douma heeft verklaard dat hij als financieel directeur niet betrokken wordt bij de besluitvorming van DSB Beheer. Volgens Douma wordt door Scheringa met een beperkt aantal personen binnen AZ en DS Art discussie gevoerd en neemt Scheringa vervolgens beslissingen. In het algemeen wordt de financieel directeur achteraf, al dan niet door Scheringa, geïnformeerd over al genomen beslissingen. Uit de verklaring van Douma blijkt dat hij als financieel directeur naar zijn mening onvoldoende betrokken wordt bij de besluitvorming en dat hij vaak achteraf wordt geconfronteerd met voldongen feiten.
- 3.6.6 Curatoren hebben geconstateerd dat zich in de papieren administratie van DSB Beheer vrijwel geen schriftelijke besluiten van de RvB bevinden. Besluiten worden in het algemeen niet formeel vastgelegd. Slechts omtrent een beperkt aantal transacties is besluitvorming aangetroffen.

RvC

- 3.6.7 Ingevolge de statuten van DSB Beheer vergadert de RvC minstens drie maal per jaar en verder zo dikwijls één commissaris dit wenselijk acht of een directeur van de vennootschap daartoe het verzoek doet. Uit de statutaire regeling omtrent besluitvorming door de RvC³³ volgt dat bij de bezetting van de RvC in de jaren voorafgaand aan het faillissement van DSB Beheer Mevrouw Scheringa – de Vries en Neelissen uitsluitend gezamenlijk be-

³³ Artikel 11a van de statuten

sluiten kunnen nemen, ongeacht of besluitvorming binnen of buiten vergadering zou plaatsvinden.

- 3.6.8 Neelissen heeft verklaard dat er geen afzonderlijk overleg tussen de leden van de RvC plaatsvindt, hetgeen dus betekent dat de RvC nooit in voltallige bezetting vergadert. Curatoren constateren dat derhalve nimmer rechtsgeldig besluitvorming binnen vergadering kon plaatsvinden. Curatoren hebben ook geen notulen van vergaderingen van de RvC aangetroffen. Aan het statutaire voorschrift dat de RvC minstens drie maal per jaar dient te vergaderen, is niet voldaan.
- 3.6.9 Hoewel Douma verklaarde dat er nooit door de RvC wordt vergaderd, merkte hij wel op dat er een ‘papieren vergadering’ plaatsvond in het kader van de afsluiting van de jaarstukken waarbij een document ondertekend diende te worden. De statuten van DSB Beheer maken het mogelijk dat de RvC een besluit buiten vergadering neemt³⁴. Er zijn door Curatoren echter geen stukken van deze papieren vergadering aangetroffen. Wel is een besluit van de RvC d.d. 27 september 2007 aangetroffen waarin de RvC goedkeuring verleent voor het aangaan van een kredietovereenkomst met DSB Bank³⁵.
- 3.6.10 Uit de gesprekken die Curatoren met zowel Scheringa als Neelissen voerden, volgt dat er naar hun mening wel invulling is gegeven aan de rol van Neelissen als commissaris van DSB Beheer. Scheringa heeft verklaard dat hij wekelijks op woensdag overleg voerde met Neelissen bij AZ en dat er bijna iedere dag telefonisch contact was.

Volgens Neelissen heeft veelvuldig informeel overleg plaatsgevonden tussen Scheringa en hem, waarbij zaken van tevoren besproken werden voordat er een beslissing werd genomen. Neelissen heeft - met als voorbeeld de aanschaf van het zakenvliegtuig - toegelicht dat zaken niet in een formele vergadering als agendapunt werden geagendeerd, maar dat deze wel werden besproken. Van hetgeen Neelissen en Scheringa bespraken werden geen verslagen gemaakt. Ook Douma heeft bevestigd dat er informeel contact werd onderhouden tussen Scheringa en Neelissen, waarbij de operatie van de vennootschappen werd besproken. Er werden volgens Douma ook zaken op het niveau van DSB Beheer besproken. Door het ontbreken van schriftelijke stukken hebben Curatoren echter niet kunnen vaststellen wat er daadwerkelijk tussen Scheringa en Neelissen besproken is.

3.7 Informatievoorziening aan RvB en RvC in het algemeen

- 3.7.1 Hoewel DSB Beheer volgens Douma geen formeel managementinformatiesysteem heeft, is er wel veel financiële informatie beschikbaar die ook door Douma aan Scheringa ter beschikking werd gesteld. Ongeveer iedere twee à drie weken vindt overleg plaats tussen Scheringa en Douma omtrent de stand van zaken. In de administratie van DSB Beheer zijn

³⁴ Artikel 11a lid 4 van de statuten

³⁵ Document 76-23 (bijlage bij AvA besluit)

diverse notities van Douma aangetroffen omtrent deze besprekingen. In de administratie van DSB Beheer zijn eveneens meerdere interne memo's van Douma aan Scheringa aangetroffen omtrent de liquiditeitsplanning en -behoefte van DSB Beheer en haar groepsvennootschappen. Zo schrijft Douma bijvoorbeeld in een memo van 8 juli 2008 aan Scheringa dat de liquide middelen eind augustus 2008 uitgeput zouden zijn, waarbij vervolgens een aantal oplossingsrichtingen werden voorgesteld³⁶.

- 3.7.2 Op 24 juni 2009 vindt een bespreking plaats tussen Scheringa, Neelissen en Douma waarbij Douma een presentatie geeft omtrent de "Financiële planning 2009 – 2011 DSB Beheer B.V."³⁷. Tijdens deze bespreking worden de gevolgen van een ongewijzigd beleid besproken. Deze presentatie is als bijlage 7 aan dit rapport gehecht.
- 3.7.3 Volgens Scheringa worden er geen formele informatieverzoeken gedaan door de leden van de RvC in verband met hun toezichtfunctie. Scheringa heeft toegelicht dat Neelissen doorlopend informatie van Douma krijgt en dat Neelissen verder informeel om informatie vraagt als hij daar behoefte aan heeft. Op de vraag van Curatoren of Scheringa uit eigen beweging stukken aan Neelissen beschikbaar stelde, verklaarde Scheringa dat er sprake was van een geoliede situatie en dat voldoende stukken beschikbaar waren en dat men elkaar vaak zag.
- 3.7.4 Neelissen heeft verklaard dat hij in zijn informatiebehoefte werd voorzien tijdens zijn wekelijks overleg met Scheringa en hij heeft bevestigd dat hij voldoende informatie kreeg om zijn functie als commissaris van DSB Beheer naar behoren te kunnen vervullen. De RvC maakt geen gebruik van de statutaire mogelijkheid om zich ter uitoefening van zijn functie voor rekening van DSB Beheer te doen bijstaan door een registeraccountant. De RvC laat zich verder niet bijstaan door andere adviseurs.
- 3.7.5 Douma heeft verklaard dat aan hem niet structureel, maar slechts incidenteel stukken worden gevraagd door de RvC. Volgens Douma spreekt hij in 2009 een aantal keer met Neelissen op het kantoor van Neelissen in Hoofddorp.

3.8 Tegenstrijdig belang

- 3.8.1 Artikel 2:256 BW bepaalt dat, tenzij bij de statuten anders is bepaald, een besloten vennootschap in alle gevallen waarin zij een tegenstrijdig belang heeft met een of meer bestuurders, wordt vertegenwoordigd door de commissarissen en dat de algemene vergadering van aandeelhouders steeds bevoegd is een of meer andere personen daartoe aan te wijzen.

In de statuten van DSB Beheer is niet afgeweken van de wettelijke regeling. In alle geval-

³⁶ Memo Douma aan Scheringa d.d. 8 juli 2008 inzake Liquiditeitsplanning, p. 1 en 2 Document 71-14

³⁷ Powerpoint-presentatie d.d. 24 juni 2009; Document 71-28

len waarin de vennootschap een tegenstrijdig belang heeft met één of meer directeuren, wordt de vennootschap vertegenwoordigd door de RvC³⁸.

- 3.8.2 Uit jurisprudentie³⁹ blijkt dat de strekking van art. 2:256 BW is te voorkomen dat de bestuurder bij zijn handelen zich (met name) laat leiden door zijn persoonlijk belang in plaats van (uitsluitend) het belang van de vennootschap dat hij heeft te dienen. In dat kader is niet vereist dat zeker is dat de betrokken rechtshandeling daadwerkelijk tot benadeeling van de vennootschap zal leiden. Het is voldoende dat de bestuurder te maken heeft met zodanig onverenigbare belangen dat in redelijkheid kan worden betwijfeld of hij zich bij zijn handelen uitsluitend heeft laten leiden door het belang van de vennootschap en de daaraan verbonden onderneming. De vraag of een tegenstrijdig belang bestaat, kan slechts worden beantwoord met inachtneming van alle relevante omstandigheden van het concrete geval. Uit deze jurisprudentie blijkt ook dat in het bijzonder in de gevallen waarin een natuurlijke persoon handelt in de hoedanigheid van bestuurder tevens aandeelhouder van meerdere vennootschappen die een groep vormen, niet spoedig van tegenstrijdig belang in de zin van art. 2:256 BW sprake zal zijn.
- 3.8.3 Er is niet gebleken dat DSB Beheer bij enige rechtshandeling in het kader van een (potentieel) tegenstrijdig belang overeenkomstig de statutaire bepalingen is vertegenwoordigd door de RvC. Wel is Scheringa in een beperkt aantal gevallen door de AvA specifiek aangewezen als vertegenwoordiger voor het geval sprake zou zijn van een tegenstrijdig belang.
- 3.8.4 Curatoren hebben kennis genomen van het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, waarin in paragraaf 4.8.29 tot en met 4.8.42 onder andere wordt beschreven dat sprake is van tegenstrijdige belangen tussen DSB Beheer en DSB Bank ten aanzien van onder andere leningen, dividenduitkeringen via DSB Ficoholding, de overdracht van Vpb-vorderingen door DSB Beheer aan DSB Bank en de overdracht aan resp. aankoop door DSB Beheer van Clicks4Sales. Daarnaast wordt gewezen op tegenstrijdige belangen tussen DSB Bank en DS Sport & Art. Het feit dat een transactie vanuit het perspectief van DSB Bank mogelijk een tegenstrijdig belang oplevert, betekent naar de mening van Curatoren - door de functie van DSB Beheer als hoofd van de groep van vennootschappen - niet automatisch dat daarmee ook sprake is van een tegenstrijdig belang vanuit het perspectief van DSB Beheer.
- 3.8.5 De wettelijke tegenstrijdig belang regeling van artikel 2:256 BW is een vertegenwoordigingsregeling en geldt slechts voor bestuurders. De regeling ziet aldus niet op gevallen waarin een tegenstrijdig belang speelt van een commissaris. Tegen de achtergrond dat Neelissen lid is van zowel de RvC van DSB Beheer als lid van de RvC van DSB Bank merken Curatoren op dat door de leden van de RvC van DSB Bank is verklaard dat

³⁸ Artikel 11 lid 2 van de statuten van DSB Beheer

³⁹ Zie bijvoorbeeld Hoge Raad (29 juni 2007 (*JOR* 2007/169) inzake Bruil/Kombex)

Neelissen prudent omgaat met de combinatie van deze twee functies en binnen de RvC geen belangen van anderen verdedigt⁴⁰. Door de curatoren van DSB Bank wordt beschreven dat vanuit het perspectief van DSB Bank het dubbele commissariaat van Neelissen bij elke transactie tussen DSB Bank en DSB Beheer een (potentieel) tegenstrijdig belang oplevert⁴¹.

- 3.8.6 Volgens Neelissen worden zaken die zowel DSB Beheer als DSB Bank raken, zoals bijvoorbeeld het verstrekken van leningen door DSB Bank aan DSB Beheer, “stevig” besproken binnen de RvB van DSB Bank. Van tegenstrijdige belangen tussen DSB Beheer en Scheringa is volgens Neelissen geen sprake, aangezien er geen of nauwelijks privé transacties plaatsvinden.

3.9 Kritische geluiden omtrent de invulling van de Corporate Governance

- 3.9.1 Naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2007 rapporteert accountant Ernst & Young in haar brief van 10 december 2008 aan de RvC en de RvB van DSB Beheer over de invulling van de corporate governance bij DSB Beheer.

- 3.9.2 In deze rapportage (bijlage 8) schrijft Ernst & Young onder meer dat zij bij de planning en de uitvoering van de controle van de jaarrekening 2007 van DSB Beheer en haar dochterondernemingen de interne beheersingsmaatregelen welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van DSB Beheer in haar overwegingen heeft betrokken. Ernst & Young concludeert dat er geen materiële leemtes in de interne beheersingsmaatregelen zijn vastgesteld⁴².

- 3.9.3 Omtrent de bezetting van de RvC schrijft Ernst & Young het volgende:

“Afgelopen voorjaar hebben wij besproken dat vanuit corporate governance oogpunt het onwenselijk is dat de financieel directeur van AZ N.V., de heer R.G.H.A.M. Neelissen, eveneens lid van de Raad van Commissarissen van DSB Beheer B.V. is, alsmede dat de echtgenote van de algemeen directeur en tevens enig aandeelhouder, mevrouw B. Scheringa-De Vries, lid van de Raad van Commissarissen is. De directie, de heer D. Scheringa, heeft vorig jaar aangegeven deze situatie te onderkennen maar toch gewenst te vinden”⁴³.

- 3.9.4 Volgens Neelissen is de samenstelling van de RvC nooit aan de orde geweest in de door hem met Douma of Scheringa gevoerde besprekingen. Neelissen heeft verklaard dat er geen problemen bestonden met het feit dat hij binnen de DSB Groep verschillende posities

⁴⁰ Onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 4.5.16

⁴¹ Onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 4.5.17

⁴² Hoofdstuk 4.1 van de Rapportage aan RvC en RvB van DSB Beheer door Ernst & Young d.d. 10 december 2008, Document 71-54

⁴³ Hoofdstuk 4.2 van de Rapportage aan RvC en RvB van DSB Beheer door Ernst & Young d.d. 10 december 2008, Document 71-54

bekleedde. Dit was bij iedereen bekend. Neelissen ziet geen directe problemen met het vervullen van meerdere posities en de openheid werd door Scheringa als prettig en niet bezwarend ervaren.

- 3.9.5 In de hiervoor genoemde rapportage schrijft Ernst & Young tevens dat zij heeft begrepen dat de RvC in 2008 niet bijeen is geweest. In dat kader wijst Ernst & Young, onder andere in verband met de aansprakelijkheid van de commissarissen, op het belang van het naleven van de verantwoordelijkheden en formaliteiten (ten opzichte) van en rondom de RvC.

4. FINANCIËN VAN DSB BEHEER 2006-2009

4.1 Inleiding

- 4.1.1 In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste financiële ontwikkelingen bij DSB Beheer en een aantal van haar deelnemingen⁴⁴ in de jaren 2006-2009 (tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer).
- 4.1.2 Als bijlage 10 is aan dit onderzoeksrapport gehecht een op verzoek van Curatoren opgestelde financiële analyse van DSB Beheer met betrekking tot deze ontwikkelingen (“**Financiële Analyse**”).
- 4.1.3 De Financiële Analyse bevat onder meer (cijfermatige) informatie over de financiële positie van DSB Beheer, de (ontwikkeling in de) (vennootschappelijke) balans van DSB Beheer, de wijze waarop in de financiering van de activiteiten van DSB Beheer en die van haar deelnemingen werd voorzien en de schulden aan en vorderingen op groepsmaatschappijen. De Financiële Analyse geeft daarnaast inzicht in de wijze waarop de door DSB Beheer aangetrokken middelen werden besteed door DSB Beheer en haar deelnemingen.
- 4.1.4 In hoofdstuk 4.2 komen het investeringsbeleid en de investeringsambities van DSB Beheer (ten aanzien van met name kunst en sport) aan de orde.
- 4.1.5 In hoofdstuk 4.3 wordt ingegaan op de structurele liquiditeitsbehoefte van DSB Beheer, de wijze waarop hierover door het financieel management van DSB Beheer met Scheringa en leden van de RvB van DSB Bank overleg is gevoerd en de vraag of, en zo ja, op welke wijze DSB Beheer maatregelen heeft genomen om een oplossing te vinden voor de na 2006 sterk toenemende liquiditeitsproblemen. Daarbij zal de nadruk liggen op de periode vanaf medio 2007 tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer.
- 4.1.6 In hoofdstuk 4.4 komen de dividenduitkeringen aan DSB Beheer aan de orde. Hoofdstuk 4.5 gaat in op de financieringsrelaties van DSB Bank en DSB Leven met DSB Beheer. Deze hoofdstukken zien dus op de interne financiering door de uitbetaling van (interim-) dividend en de verstrekking van leningen door DSB Ficoholding en andere entiteiten van DSB.
- 4.1.7 Hoofdstuk 4.6 bespreekt de investerings- en financieringsrelaties van DSB Beheer met haar deelnemingen. Hoofdstuk 4.7 bevat een beschrijving van de externe financiering en betreft de verstrekking van kredietfaciliteiten door partijen buiten de DSB Groep, meer in

⁴⁴ Met uitzondering van de deelnemingen van DSB Ficoholding (met name DSB Bank, DSB Leven en DSB Schade), waarvoor wordt verwezen naar het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank

het bijzonder banken.

- 4.1.8 Zowel ten aanzien van de interne als de externe financiering zal ook worden aangegeven of en, zo ja op welke wijze, door de DSB Beheer en haar deelnemingen zekerheden aan de geldverschaffers zijn verstrekt.

4.2 Investeringsbeleid van DSB Beheer en ambities

- 4.2.1 In de periode 2006 tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer is de omvang van de activiteiten (en daarmee tevens de liquiditeits- en financieringsbehoefte) van DSB Beheer buiten DSB Ficoholding sterk gestegen, terwijl de mogelijkheid om dividend van DSB Ficoholding te ontvangen met de jaren afnam.
- 4.2.2 DSB Beheer heeft nimmer haar investeringsbeleid aan papier toevertrouwd. Uit de verklaringen van betrokkenen en de administratie van DSB Beheer blijkt ook niet van een formeel door de RvB van DSB Beheer vastgesteld acquisitiebeleid. De gedane investeringen zijn dus niet te toetsen aan een tevoren bepaald beleid.
- 4.2.3 Scheringa heeft Curatoren wel een beeld geschetst van de uitgangspunten bij een acquisitie. Volgens Scheringa werd bij een acquisitie als uitgangspunt gehanteerd dat sprake diende te zijn van toegevoegde waarde van een bedrijf. Bij de beoordeling of daarvan sprake was, stond het belang van DSB Bank voorop. Bij de aankoop van verschillende participaties werd gekeken naar vraag en aanbod. DSB probeerde kritische massa te verwerven en een overname moest de hele groep sterker maken, in welk kader de cash flow van de over te nemen vennootschap een belangrijk onderdeel van de toets was.
- 4.2.4 Volgens Scheringa bestond er bij DSB Bank een overnameteam van 8 à 9 mensen⁴⁵ dat altijd een eerste analyse maakte van een over te nemen bedrijf. Aan de RvB van DSB Bank werd vervolgens een acquisitievoorstel voorgelegd. Alleen als dit werd goedgekeurd, werd het voorstel voorgelegd aan de RvC. Dit gebeurde volgens Scheringa altijd bij DSB Bank, ook al betrof het DSB Beheer.

Volgens de curatoren van DSB Bank blijkt uit de notulen van de RvB van DSB Bank niet dat omtrent aangelegenheden die DSB Beheer of haar groepsmaatschappijen betroffen in de RvB van DSB Bank werd beslist. Zalm heeft curatoren van DSB Bank in het kader van hun onderzoek ook meegedeeld dat, indien op het niveau van DSB Bank werd gesproken over DSB Beheer, dit steeds gebeurde in de capaciteit en vanuit het gezichtspunt van DSB Bank.

⁴⁵ Het team bestond onder andere uit: Buwalda, de heer Bruin (een extern adviseur die verkennende gesprekken deed), Van Dijk, Van Goor, de directeur Risk Management, de directeur Treasury en de interne accountantsdienst

- 4.2.5 Douma heeft toegelicht dat in de eerste helft van 2008 wordt gepoogd om meer structuur aan te brengen in eventuele acquisities door DSB Bank. Een team waar hij samen met Buwalda (toen nog hoofd Finance & Control van DSB Bank), de bedrijfsjuriste van DSB Bank en een externe adviseur deel van uitmaakt, schrijft op 10 april 2008 een memo omtrent het acquisitiebeleid van DSB Bank. Tot dat moment zou er sprake zijn van een ondoorzichtige situatie en werd een *due diligence* pas na afronding uitgevoerd.
- 4.2.6 DSB Ficoholding exploiteerde - via haar deelnemingen in DSB Bank, DSB Leven en DSB Schade - winstgenererende entiteiten. De overige onderdelen van DSB Beheer (lees: andere activiteiten dan de bank- en verzekeringsactiviteiten) die via de diverse deelnemingen ressorteerden onder DSB Beheer, genereerden onvoldoende winst om zelfstandig in hun liquiditeitsbehoefte te kunnen voorzien.
- 4.2.7 De intermediairbedrijven en vastgoedactiviteiten waren marginaal winstgevend en bij tijd en wijle verlieslatend. De sport- en kunstactiviteiten waren structureel verlieslatend⁴⁶ en werden direct (via onder meer sponsoring) of indirect (via de rekening-couranten en dividenduitkeringen) gefinancierd met liquiditeiten vanuit DSB Bank en Verzekeraars. Daarnaast werden de sport- en kunstactiviteiten gesponsord (zoals de shirtreclame van AZ door DSB Bank) of gesteund (onder meer doordat AZ een, in verhouding met de boekwaarde, lage huur voor het AZ-Stadion aan DSB Stadion behoefde te betalen)⁴⁷.
- 4.2.8 De sterke groei van activiteiten lijkt primair te zijn gedreven door de ambitie van DSB (meer in het bijzonder: Scheringa) om – zoals Scheringa dat tegenover Curatoren heeft aangegeven – ervoor te zorgen dat DSB (en dan met name DSB Bank) een plaats zou krijgen binnen de gevestigde orde van financiële instellingen. Volgens Scheringa was marketing (zoals door middel van sponsoring van sporters zoals marathonschaatsers, lange baan schaatsen, de dames wielersploeg en AZ) een goed middel om deze ambitie waar te maken, waarmee meer naamsbekendheid voor DSB Bank zou kunnen worden gecreëerd.
- 4.2.9 Ook de verwerving van en het beheer over de kunstcollectie geschiedde volgens Scheringa ter vergroting van de naamsbekendheid van DSB Bank. In de visie van Scheringa was sprake van maatschappelijke activiteiten, die in het belang van (de promotie van) DSB Bank werden verricht.

Scheringa heeft tegenover Curatoren verklaard dat dit ook de visie van de voltallige RvB van DSB Bank was. DSB Beheer werd – aldus Scheringa – in dit opzicht slechts gezien

⁴⁶ AZ had in 2006 weliswaar nog een positief netto resultaat van € 3,1 miljoen gerealiseerd, maar in 2007 was dit bedrag gedaald naar € 45.000. Over het voetbalseizoen 2007/2008 (dat eindigde per 1 juli 2008) leed AZ uiteindelijk een verlies van € 5,2 miljoen en over het voetbalseizoen 2008/2009 (dat eindigde per 1 juli 2009) een verlies van € 19,1 miljoen.

⁴⁷ Ernst & Young heeft Curatoren meegedeeld dat in dit verband moet worden bedacht dat tussen AZ en DSB Vastgoed nog discussie gevoerd werd over de verdeling van de verhuurders- en huurdersinvesteringen en de verdeling van de verhuurders- versus de huurdersrekeningen die voor rekening van AZ kwamen. Op basis van berekeningen van Douma is er gerekend met een totale terugverdienperiode van circa 30 jaar zonder rekening te houden met de restwaarde van de grond en het stadion.

als een “vehikel” voor (de activiteiten van) DSB Bank en alle op dit punt relevante activiteiten werden ook besproken in het overleg van de RvB van DSB Bank. De bestuurders van DSB Bank wisten dat AZ, sport en kunst veel geld kostten. Volgens de curatoren van DSB Bank heeft geen van de andere bestuurders van DSB Bank zich in deze trant uitgelaten. Voor deze stelling van Scheringa is ook geen enkele steun te vinden in de notulen van de RvB van DSB Bank.

- 4.2.10 Uit de door Curatoren met direct betrokkenen gevoerde gesprekken blijkt dat deze ambitie leidend is geweest voor de belangrijkste investeringsbeslissingen van DSB Beheer. De vraag op welke wijze de uit de realisatie van deze ambitie voortvloeiende investeringen moesten worden gefinancierd, lijkt daarbij slechts een rol van ondergeschikte betekenis te hebben gespeeld.
- 4.2.11 Douma heeft tegenover Curatoren verklaard dat bij DSB Beheer geen sprake was van een echt “verdienmodel”. Aan investeringsbeslissingen lagen (veelal) geen voorafgaand gemaakte analyses naar de haalbaarheid van de plannen ten grondslag. Het was een gegeven dat dergelijke investeringsbeslissingen geld kostten en dat deze moesten worden gefinancierd. Scheringa nam eerst de investeringsbeslissing en pas daarna werd bekeken hoe een en ander zou moeten worden betaald. Het ging om snel en ondernemend handelen. Een gestructureerde, planmatige aanpak ontbrak. Douma werd als financieel directeur (veelal) achteraf geconfronteerd met gedane aankopen en reeds genomen investeringsbeslissingen en kreeg dan het verzoek alsnog de financiering daarvan te regelen. Daarbij werden volgens Douma door Scheringa de *financials* van DSB Bank als levensader gezien.
- 4.2.12 Scheringa heeft in dit verband tegenover Curatoren verklaard dat de meeste investeringsbeslissingen al waren genomen voordat Douma medio 2007 als financieel directeur bij DSB Beheer in dienst kwam en dat er daarom ook weinig noodzaak bestond om over investeringen met Douma te overleggen.
- 4.2.13 Volgens Douma was de “droom van Scheringa om de grootste en de beste te worden” beslissend en kan het investeringsbeleid van DSB Beheer kernachtig worden samengevat met de zinsnede “Ambitie was alles en kosten waren niet interessant”.
- 4.2.14 Douma heeft tegenover Curatoren verklaard dat Scheringa in dit verband een onwrikbaar vertrouwen had in de winstpotentie van DSB Bank. In de visie van Douma kwam dit neer op het *downplayen* van de financiële situatie en werden de door hem aan Scheringa voorgelegde cijfers door Scheringa ogenschijnlijk niet voldoende serieus genomen. De uit de voorgelegde cijfers blijkende aandachtspunten leidden vrijwel nooit tot inhoudelijke beraadslagingen en/of discussies. Scheringa had volgens Douma geen behoefte aan het verkrijgen van (deugdelijk) inzicht in de werkelijke kosten van de verschillende activiteiten en de kostenstructuur en vond terugkoppeling daarover ook niet noodzakelijk.

Volgens Douma was Scheringa de mening toegedaan dat het geen probleem was om dividend te krijgen vanwege de hoge winstpotentie van DSB Bank. Frequent werd in dit kader door Scheringa gesproken over een verwachte jaarwinst van € 100 miljoen. Ondanks het feit dat deze winstpotentie nooit was gerealiseerd, werd dit volgens Douma door Scheringa veelal gezien als dé oplossing voor de door Douma verwoorde aandachtspunten ten aanzien van de zwakke liquiditeitspositie van DSB Beheer. De door Douma aangedragen oplossingsrichtingen betreffende kostenbesparingen of verlaging van investeringsvolumes vonden volgens Douma geen gehoor bij Scheringa.

4.2.15 Zoals vermeld in punt 2.3.20 en nader besproken in punt 4.3.28 en 4.3.29 heeft (ook) Zalm aangedrongen op bijstelling van de ambities.

4.3 Liquiditeitsbehoefte van DSB Beheer; bekendheid van liquiditeitsnood bij Scheringa, RvC van DSB Beheer en RvB van DSB Bank

4.3.1 In de jaren van 2003 tot en met 2006 dalen de dividenduitkeringen aan DSB Beheer van € 75 miljoen tot € 29 miljoen. Per ultimo 2006 bedraagt de lening van DSB Bank aan DSB Beheer € 22 miljoen⁴⁸.

4.3.2 Zowel Douma als Neelissen hebben tegenover Curatoren verklaard dat in 2007 al de eerste indicaties kwamen voor het in sterke mate verminderen respectievelijk opdrogen van de dividendstromen vanuit DSB Bank en de Verzekeraars. DSB Bank had een financieel slecht eerste half jaar 2007 gehad en is in het derde kwartaal 2007 onder verhoogd toezicht gesteld van DNB.

Vanaf eind 2007 uit Douma bij herhaling zijn zorgen over de liquiditeitspositie van DSB Beheer, niet alleen tegenover Scheringa in het kader van het periodiek overleg dat beiden voeren en waarbij Scheringa ook de liquiditeitsplanningen ontvangt, maar ook tegenover Zalm en andere bestuurders van DSB Bank. Zalm heeft curatoren van DSB Bank in het kader van het oorzakenonderzoek bij DSB Bank meegedeeld dat hij in de loop van zijn bestuursperiode bij DSB Bank in toenemende mate zijn aandacht ook heeft gericht op de relatie met DSB Beheer.

4.3.3 De door Douma opgestelde jaarlijkse liquiditeitsprognoses en (maandelijkse updates daarvan) alsmede de maandelijkse staten van (verwachte) inkomsten en uitgaven bespreekt hij elke twee tot drie weken met Scheringa. Douma en Neelissen spreken hier tot het voorjaar van 2009 niet over. Douma heeft tegenover Curatoren verklaard dat Neelissen hem ook niet om dit soort stukken of informatie heeft gevraagd. Vanaf het voorjaar van 2009 voert Neelissen wel enkele gesprekken met Douma over de liquiditeit van DSB Beheer.

⁴⁸ Financiële Analyse, tabel op pag. p. 10

- 4.3.4 In deze liquiditeitsprognoses en staten van (verwachte) inkomsten en uitgaven komt tot uitdrukking voor welke bedragen de diverse deelnemingen van DSB Beheer een beroep op DSB Beheer moesten doen voor financiering omdat zij zelf niet beschikten over voldoende liquiditeiten.

Douma heeft verklaard dat deze bedragen waren gebaseerd op door het financieel management van DSB Beheer (Douma en zijn team van medewerkers) gemaakte inschattingen van de telkens te verwachten noodzakelijke financiering. Deze inschattingen werden op hun beurt gedaan aan de hand van ervaringen over de voorafgaande jaren omdat er geen door het management van de diverse deelnemingen opgestelde prognoses aanwezig waren.

- 4.3.5 Teneinde in de liquiditeitsbehoefte te kunnen voorzien maakt DSB Beheer vanaf eind 2007 een aanvang met de verkoop van activa aan DSB Bank en derden en wordt ook additioneel krediet aan DSB Bank gevraagd en verkregen, waardoor de schuldpositie van DSB Beheer jegens DSB Bank verder oploopt.
- 4.3.6 Op 18 oktober 2007 verkoopt DSB Beheer een eerste vordering op de belastingdienst ter zake van een (mogelijke en dan onzekere) teruggave van VpB die voortvloeit uit verrekening van verliezen in de jaren 2004-2006 voor het nominale bedrag van € 7.289.030. DSB Bank betaalt de integrale koopsom voor deze vordering aan DSB Beheer.
- 4.3.7 Tijdens een overleg van 21 november 2007 tussen Douma en Scheringa komt aan de orde dat de liquiditeit voor 2007 positief lijkt, maar dat deze is gebaseerd op een verwachte dividenduitkering van € 9 miljoen, welke echter onzeker lijkt.⁴⁹
- 4.3.8 Op 12 december 2007 stuurt Douma Scheringa en Zalm een e-mail. In deze e-mail meldt hij beiden dat hij op 11 december 2007 aan Scheringa heeft meegedeeld dat de in de liquiditeitsbegroting 2007 opgenomen dividenduitkering van € 9 miljoen noodzakelijk is om DSB Beheer en haar deelnemingen in staat te stellen aan hun verplichtingen te voldoen. Het gaat daarbij om een dividenduitkering door DSB Leven van € 6 miljoen en een dividenduitkering door DSB Bank van € 3 miljoen. Douma verzoekt de dividenduitkering vast vooruitlopend op het formele besluit van de AvA (van DSB Ficoholding) uit te voeren zodat DSB Beheer in december de beschikking krijgt over de liquiditeiten.

De hier bedoelde dividenduitkeringen kunnen echter niet op korte termijn worden geëffectueerd.

- 4.3.9 Op 2 januari 2008 trekt DSB Beheer onder de met DSB Bank bestaande kredietfaciliteit additioneel een bedrag van € 3,7 miljoen. De desbetreffende kredietfaciliteit (oorspronke-

⁴⁹ Document 71-7

lijk € 4 miljoen) was bedoeld voor (gedeeltelijke) financiering van de aankoop door DSB Beheer van DGA Zeeland, DGA Assuradeuren en HKV (waarmee een koopsom van ruim € 9,2 miljoen was gemoeid). De kredietfaciliteit werd op 31 december 2007 verhoogd tot € 9,5 miljoen omdat DSB Beheer grote uitgaven moest doen en daarvoor geen middelen meer had.

- 4.3.10 De opbrengst van de hiervoor vermelde verkoop van de belastingvordering en een deel van de kredietfaciliteit werd uiteindelijk aangewend voor de aankoop van DGA Zeeland, DGA Assuradeuren en HKV. De verhoogde kredietfaciliteit werd daarna voor circa € 3,7 miljoen aangewend voor andere (dan de in de kredietovereenkomst overeengekomen) doeleinden. Van dit bedrag werd een bedrag van circa € 3,475 miljoen gebruikt voor funding van AZ.
- 4.3.11 DSB Beheer verkoopt begin 2008 beursgenoteerde effecten aan DSB Bank voor de marktwaarde, circa € 8,5 miljoen. De koopsom wordt blijkens een in maart 2008 geactualiseerde liquiditeitsprognose en staat van inkomsten en uitgaven (*actuals* tot en met maart 2008) in februari 2008 door DSB Bank voldaan⁵⁰.
- 4.3.12 DSB Beheer verkoopt daarnaast op 10 maart 2008 het door haar in 2007 van DSB Bank voor een bedrag van € 7,4 miljoen gekochte pand aan de Duikerweg in Heerhugowaard terug aan DSB Bank voor circa € 6,8 miljoen. Het transport van het pand vindt plaats op 20 maart 2008. Voor de oorspronkelijke aankoop door DSB Beheer van het pand in 2007 was door DSB Bank aan DSB Beheer een lening verstrekt.

Het per saldo nog openstaande bedrag van deze lening wordt verrekend met de door DSB Bank aan DSB Beheer te betalen koopsom voor de terugkoop. De transactie levert derhalve voor DSB Beheer geen liquiditeiten op, maar reduceert haar schuld aan DSB Bank enigszins.

- 4.3.13 Gedurende het eerste half jaar van 2008 blijft de liquiditeitspositie van DSB Beheer zwak en een constante bron van zorg. Pogingen van DSB Beheer om bij externe partijen (onder meer ABN AMRO, NIBC en Fortis) (additionele) financiering te verkrijgen mislukken, niet alleen in verband met de inmiddels steeds verder om zich heen grijpende financiële crisis maar ook omdat de externe financiers meer duidelijkheid eisen over de financiële positie van DSB Beheer en haar deelnemingen.
- 4.3.14 In het voorjaar van 2008 worden de in hoofdstuk 5 van dit rapport beschreven acquisities door DSB Beheer van intermediair- en internetbedrijven geëffectueerd, waarbij ter zake door DSB Bank omvangrijke leningen aan DSB Beheer worden verstrekt. Daardoor loopt de schuld van DSB Beheer aan DSB Bank met nog eens circa € 29,8 miljoen op.

⁵⁰ Zie voor meer details omtrent deze verkoop ook het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 5.4.20

- 4.3.15 Begin juli 2008 wordt wederom overleg met DSB Bank gevoerd over additionele financiering van DSB Beheer en haar deelnemingen.
- 4.3.16 Douma stuurt Zalm op 2 juli 2008 een e-mail⁵¹ waarin hij aankondigt dat DSB Beheer de komende maanden wederom een beroep op DSB Bank zal doen om DSB Beheer in staat te stellen aan haar verplichtingen te voldoen. Op dat moment is kennelijk ook besloten dat DSB Bank de partij die het oude zakenvliegtuig van DSB Beheer koopt, zal financieren. Douma meldt ook aan Zalm dat additionele financiering van AZ zal moeten plaatsvinden.
- 4.3.17 In een memo van Douma aan Scheringa van 8 juli 2008⁵² meldt Douma dat DSB Beheer eind augustus 2008 door haar liquide middelen raakt en dat het tekort tot het einde van het jaar oploopt tot € 17 miljoen. In het memo meldt Douma ook dat de ruimte onder de zogeheten Grote Posten Regeling⁵³ volledig is benut en dat “elke verdere kredietverstrekking vanuit de DSB Bank richting Beheer in strijd is met de DNB voorschriften”.
- 4.3.18 Douma heeft tegenover Curatoren verklaard dat ook op dat moment het ombuigen van behoeftes bij Scheringa “aan dovemans oren was gericht” en dat ambities nooit werden teruggedraaid of uitgesteld. Scheringa had volgens Douma in juli 2008 nog steeds een “onwrikbaar geloof in de toekomst”.

In een memo van 28 juli 2008 van Zalm aan de deelnemers van het zogeheten overleg liquiditeitsproblematiek DSB Beheer (met een cc aan Scheringa en van Goor)⁵⁴ legt Zalm een twintigtal vragen voor ter voorbereiding op een overleg over de liquiditeitsproblematiek bij DSB Beheer. Zalm geeft daarin onder meer aan dat er alle reden is om mee te denken over een solide oplossing omdat het, ofschoon DSB Bank en DSB Beheer gescheiden juridische entiteiten zijn die hun onderlinge relatie zakelijk moeten houden, ook in het belang van DSB Bank is dat DSB Beheer aan haar verplichtingen kan voldoen.

- 4.3.19 In augustus 2008 verkoopt DSB Beheer haar oude zakenvliegtuig en gaan de leaseverplichtingen voor het al in december 2006 aangeschafte nieuwe zakenvliegtuig in.
- 4.3.20 In een notitie gedateerd 12 resp. 29 september 2008⁵⁵ schetst Douma wederom de zorgelijke financiële situatie bij DSB Beheer. De notitie is gericht aan onder meer Scheringa, Zalm en Buwalda. De notitie noemt de navolgende redenen op voor de onmogelijkheid voor DSB Beheer om zelf liquiditeiten te genereren:

”Op dit moment is de situatie bij Beheer nog steeds dezelfde als een maand geleden. Be-

⁵¹ Document 71-13

⁵² Document 71-14

⁵³ Zie hierover het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 5.4.50 e.v.

⁵⁴ Document 146.43A, dataroom DSB Bank

⁵⁵ Document 71-17

heer heeft niet het vermogen om zelf liquiditeiten te genereren omdat:

- 1. AZ een ambitie heeft die resulteert in behoud van spelers i.p.v. verkoop;*
 - 2. Participaties vooralsnog onvoldoende resultaten maken in relatie tot de koopprijs van deze participaties en bovendien de nodige investeringsverplichtingen kennen, er resteren derhalve beperkte overtollige liquiditeiten;*
 - 3. Art logischerwijs geen cashflow genereert vanwege het karakter van de activiteiten;*
 - 4. Vastgoed enkel projecten in ontwikkeling heeft in plaats van projecten die liquiditeiten genereren;*
 - 5. Nagenoeg alle assets van Beheer en zijn groepsmaatschappijen extern zijn gefinancierd;*
 - 6. De kredietmarkt op slot zit;*
- Beheer is altijd afhankelijk geweest van dividenden vanuit Fico. Nu dividenduitkeringen nagenoeg onmogelijk blijken, heeft Beheer een acuut probleem en kan niet anders dan tezamen met de bank tot oplossingen proberen te komen. Het moment nadert dat Beheer geen geld heeft om salarissen, rente en aflossingen te betalen. Concreet: in de periode november tm december is € 14.100.000 benodigd.”*

- 4.3.21 De notitie maakt geen melding van een gehele of gedeeltelijk verkoop door DSB Beheer van aandelen in DSB Ficoholding (en daarmee indirect van de aandelen in DSB Bank en de Verzekeraars) of van aandelen AZ dan wel van (delen van) de kunstcollectie als mogelijk middel om in de liquiditeitsnood van DSB Beheer te voorzien.

Uit gesprekken van Curatoren met Douma is gebleken dat een dergelijke verkoop voor Scheringa (op dat moment) onbespreekbaar was. Uit bij de notitie gevoegde bijlagen blijkt dat in 2009 € 41 miljoen nodig is voor DSB Beheer en haar deelnemingen (niet zijnde de deelnemingen van DSB Ficoholding).

- 4.3.22 De notitie noemt verder een aantal mogelijke, zowel interne als externe, oplossingen voor de liquiditeitsnood bij DSB Beheer.
- 4.3.23 Voor wat betreft interne oplossingen worden onder meer genoemd de herziening van de voor de aankoop van de intermediairbedrijven betaalde koopprijs, aanwending van ruimte in de Grote Posten Regeling, dividenduitkeringen door DSB Bank en/of de Verzekeraars, verkoop van de vordering vennootschapsbelasting 2007 van DSB Beheer, een verhoging van de sponsorbijdrage van AZ en het afromen van overtollige liquiditeiten van participaties.
- 4.3.24 Ten aanzien van de acquisitie van de intermediairbedrijven blijkt uit de notitie dat de inmiddels bekend geworden resultaten van deze participaties de conclusie rechtvaardigen “dat de aankoopprijs in geen verhouding staat tot de performance” (zie hierover nader

hoofdstuk 5).

- 4.3.25 Voor wat betreft de externe oplossingen worden genoemd de herfinanciering van de lening bij Van Lanschot van € 12 miljoen en een transactie met Merill Lynch. Daarbij wordt aangegeven dat met het effectueren van de externe oplossingen een looptijd van minimaal twee tot drie maanden zal zijn gemoeid en dat dit voor DSB Beheer te lang duurt.
- 4.3.26 Slechts een beperkt deel van de in de notitie voorgestelde oplossingen wordt uiteindelijk geëffectueerd.
- 4.3.27 Door middel van de verkoop van een bepaald soort notes aan Merill Lynch zou de solvabiliteit van DSB erop vooruitgaan. Op welke wijze dit zou kunnen is Curatoren onduidelijk. Dit plan is niet uitgevoerd.
- 4.3.28 Zalm bericht Scheringa en van Goor in een notitie van 3 oktober 2008⁵⁶ over de financiële vooruitzichten 2009 dat de situatie bij DSB Beheer ronduit zorgelijk is met een voorzien liquiditeitstekort van € 40 miljoen voor 2009, dat onder meer met een dividend van € 20 miljoen en netto spelersopbrengsten van € 10 miljoen volgens het plan moet worden gefinancierd.
- 4.3.29 Ten aanzien van mogelijke alternatieven voor DSB Beheer om de liquiditeitsproblemen op te lossen schrijft Zalm:

”Het lijkt me dat ook andere opties binnen Beheer ter overweging in aanmerking komen:

- Verkoopmogelijkheden vastgoed portefeuille (i.h.b. grondposities)*
- Verkoop onderdelen van DSB-participaties, in het bijzonder onderdelen met een geringe positieve cash-flow of met een negatieve cash-flow (internetbedrijven).*
- Grootschaliger verkoop spelers; (gedeeltelijke) verkoop AZ*
- Verkoop bestaande portefeuilles*
- Proberen lening Van Lanschot die in 2009 volledig is afgelost, ergens anders onder te brengen (verzekeraars is onderpand). Dit concurreert wel met de gesprekken over verkoop en/of herverzekering verzekeringsportefeuille.”*

Zalm noemt in de notitie ook de mogelijkheid van verkoop van aandelen in DSB Bank en signaleert dat daarvoor interesse van derden bestaat, maar dat dit wel het opgeven van volledige zeggenschap betekent. De notitie van Zalm eindigt met de volgende woorden:

”Er is een spanning tussen het ambitieniveau van DSB Bank/Verzekeringen en het ambitieniveau van DSB Beheer. Hier zal de aandeelhouder keuzen moeten maken. Het is zaak om in onderlinge samenhang die keuzen te vertalen naar een robuuste financiële oplos-

⁵⁶ Notitie van Zalm aan Scheringa en Van Goor d.d. 3 oktober 2008

sing voor Beheer en een solide jaarplan voor Bank/Verzekeraars.”

4.3.30 DSB Bank sluit wel met AZ sponsorovereenkomsten voor de duur van één jaar voor een bedrag van € 5 miljoen. Het voor het seizoen 2008/2009 bij vooruitbetaling verschuldigde bedrag van € 5 miljoen wordt in september 2008 voldaan⁵⁷. De voorgestelde verhoging van de sponsorbijdrage tot € 6 miljoen wordt niet geëffectueerd.

4.3.31 Aanpassing van de aankoopprijs van de intermediairbedrijven wordt niet geëffectueerd.

4.3.32 Op 29 oktober 2008 luidt Douma in een memo aan Scheringa, Zalm, Van Goor en Buwalda opnieuw de noodklok over de liquiditeitsnood bij DSB Beheer⁵⁸. Douma schrijft onder meer:

”De liquiditeiten van Beheer zijn, zoals gepland, uitgeput. Op (zeer) korte termijn moeten we liquiditeiten hebben om aan onze verplichtingen te voldoen. Zoals bekend is tot het eind van het jaar € 14,8 miljoen nodig. Op dit moment kunnen we € 6,0 mio aan liquiditeiten bijeen halen; resteert € 8,8 mio. Aangezien er momenteel geen zicht bestaat op het op korte termijn verkrijgen van additionele middelen, richt ik mij tot Fico Holding. Bij deze het verzoek om DSB Beheer BV op zeer korte termijn een faciliteit ter beschikking te stellen van € 8,8 mio.”

4.3.33 In het memo meldt Douma ook nog een al lang slepende kwestie rond een mogelijke fiscale aansprakelijkheid van AZ ter zake van door haar aan enkele werknemers (spelers) in de jaren 1999 en 2000 gegeven garanties op beleggingen. De belastingdienst stelt zich op het standpunt dat de garantie feitelijk loon betreft, waarover AZ loonbelasting had moeten afdragen. Ten tijde van het memo is over deze kwestie een procedure bij de Hoge Raad aangehangig. Het memo meldt dat een in het nadeel van AZ uitvallend oordeel van de Hoge Raad tot een maximale aansprakelijkheid van € 6 miljoen leidt en dat in dat geval een additionele kredietfaciliteit nodig zal zijn.

4.3.34 Inmiddels is de bouw van het nieuwe Scheringa Museum door Midreth in volle gang. Uit een memo van Douma aan Scheringa van 19 november 2008⁵⁹ blijkt dat de nieuwbouw achterloopt op het schema, maar dat de door DSB Stadion verschuldigde termijnbetalingen wel conform het oorspronkelijke betaalschema worden verricht. Daarmee is in toenemende mate sprake van een voorfinanciering van Midreth. Het memo spreekt niet over (de noodzaak van) eventuele zekerheden voor DSB Stadion voor deze voorfinanciering.

⁵⁷ Zie ook het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 2.9.38 en par. 5.4.22, waaruit blijkt dat het voor het volledige seizoen 2009/2010 door DSB Bank verschuldigde bedrag van € 5 miljoen op 7 september 2009 in één keer aan AZ werd betaald

⁵⁸ Document 71-18

⁵⁹ Document 71-20

4.3.35 Van Lanschot Bankiers informeert Douma op 13 november 2008 dat zij (en met haar SNS Reaal) niet bereid is om DSB Beheer uitstel voor aflossing van de leningen te verstrekken en dat beide banken DSB Beheer aan haar contractuele verplichtingen wensen te houden. Dit betekent dat voor 1 december 2008 een bedrag van € 6 miljoen aan de banken moet worden betaald. DSB Beheer kan zonder aanvullende financiering (van DSB Bank) niet aan deze verplichting voldoen.

4.3.36 De verkoop door DSB Beheer aan DSB Bank van een tweede vordering op de belastingdienst ten aanzien van een mogelijke teruggaaf Vpb uit hoofde van een verrekening van verliezen uit het jaar 2007 ad € 1.033.222,=, wordt op 17 november 2008 geëffectueerd.

4.3.37 Bij e-mail van 17 november 2008⁶⁰ aan Buwalda (met een cc aan Scheringa en Zalm) meldt Douma dat Van Lanschot geen betalingsuitstel wil verlenen. Uit de e-mail blijkt verder dat Buwalda kennelijk al eerder aan Douma had aangegeven dat een deel van het door DSB Beheer gevraagde bedrag van € 9 miljoen via een dividenduitkering door een van de Verzekeraars (via DSB Ficoholding) ter beschikking zou worden gesteld.

Douma geeft in zijn e-mail aan dat in week 46 (vanaf 24 november 2008) € 6 miljoen nodig is om in die week de aflossing aan van Lanschot te kunnen doen en dat in week 50 (vanaf 8 december 2008) € 3 miljoen nodig is.

4.3.38 Omdat het verzoek om de betaling van dividend kennelijk niet volledig kan worden gehonoreerd, wordt een andere oplossing gezocht.

4.3.39 De RvB van DSB Bank keurt op 24 november 2008⁶¹ een verzoek van DSB Beheer om een aanvullende kredietfaciliteit van DSB Bank goed. DSB Bank sluit vervolgens op 28 november 2008 met DSB Beheer een kredietovereenkomst, op grond waarvan aan DSB Beheer een (aanvullende) kredietfaciliteit van € 4,25 miljoen ter versterking van haar werkkapitaal wordt verstrekt. Het totale bedrag van deze faciliteit wordt door DSB Beheer in twee trekkingen opgenomen, € 1,25 miljoen op 1 december 2008 en € 3 miljoen op 12 december 2008.

4.3.40 Daarnaast wordt door DSB Schade (via DSB Ficoholding) op 1 december 2008 een dividenduitkering van € 4.750.000,= aan DSB Beheer gedaan.

Daarmee is de benodigde € 9 miljoen weliswaar voor DSB Beheer ter beschikking gekomen, maar is tegelijkertijd de schuld aan DSB Bank verder opgelopen.

⁶⁰ Document 71-21

⁶¹ Notulen RvB van DSB Bank d.d. 24 november 2008

4.3.41 In een notitie van 4 december 2008 aan Scheringa⁶² stelt Douma bij Scheringa aan de orde dat hij naar zijn mening in zijn functie van financieel directeur van DSB Beheer onvoldoende wordt betrokken bij de besluitvorming over (onder meer) investeringen en uitgaven. Douma schrijft in deze notitie onder meer:

”Om liquiditeiten te verkrijgen hebben we al ons tafelzilver bij Beheer verkocht. Op dit moment hebben we geen liquiditeiten. Het is passen en meten. Het afgelopen jaar hebben we de administraties op orde gebracht waardoor we nu per vennootschap beschikken over maandelijkse cijfers. We weten waar we staan en we hebben een beeld van de komende maanden.

Toch wringt hier de schoen. Immers, omdat we geen liquiditeiten hebben is het nodig om de uitgaven, die voornamelijk vast zijn omdat het contractuele rente en aflossingen betreffen, zorgvuldig te plannen. De uitgaven vloeien echter voort uit beslissingen die los van de beschikbare liquiditeiten plaatsvinden. Dit is altijd zo geweest, maar juist nu wordt dat lastig te managen.

De beslissingen worden genomen door jou. Terecht. Ik ben vaak niet aanwezig bij een dergelijk overleg. Ik hoor veelal achteraf via via wat is besloten. [...] Jij hebt aangegeven dat ik primair een toezichhoudende rol moet vervullen. [...] Voor een toezichhoudende rol hoef ik niet dicht bij de beslissingen te staan. Belangrijk is echter dat Beheer de financier is van alle vennootschappen. Van mij wordt o.a. verwacht dat er voldoende geld is om activiteiten te kunnen laten plaatsvinden. Om deze verantwoordelijkheid in te vullen vind ik het belangrijk om juist dicht bij de beslissers te staan zodat ik tijdig weet wat op korte termijn gaat gebeuren en tegelijkertijd kan ik input geven aan de beslissingen.”

4.3.42 Douma doet in de notitie een aantal voorstellen voor zijn participatie in diverse overlegstructuren van DSB Beheer en haar deelnemingen om de situatie te verbeteren.

Curatoren is niet gebleken dat na de notitie wezenlijke veranderingen zijn opgetreden bij DSB Beheer en haar deelnemingen op het punt van besluitvormingsprocessen of dat Douma sindsdien wel op de door hem voorgestelde wijze hierbij betrokken is geraakt.

4.3.43 Zoals nader besproken onder punt 7.5.6 schrijft Ernst & Young in een brief van 10 december 2008 aan de RvC en de RvB van DSB Beheer dat niet is gebleken dat de groep niet aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen.

4.3.44 Eind 2008 neemt de RvB van DSB Bank de nodige initiatieven om tot een vastlegging van de financiële relatie tussen van DSB Bank en DSB Beheer te komen. Deze initiatieven lei-

⁶² Document 71-19

den uiteindelijk tot een (nimmer definitief door DSB Bank vastgestelde) Notitie Beleidskader financiële relaties DSB Beheer d.d. 28 november 2008⁶³.

4.3.45 Naar aanleiding van deze notitie stuurt Douma op 7 januari 2009 een document getiteld "Memo Directie DSB Beheer BV"⁶⁴ aan de RvB van DSB Bank, waarin op de notitie wordt ingegaan.

4.3.46 Uit het memo van Douma blijkt dat met de kredietverstrekking door DSB Bank en DSB Leven aan DSB Beheer per ultimo 2008 een bedrag van € 72.003.706,00 was gemoed. In het memo wordt het navolgende vermeld ten aanzien van de betaalcapaciteit van DSB Beheer:

"De betaalcapaciteit van DSB Beheer BV is een relatief begrip. Immers, de activiteiten van Beheer bestaan feitelijk uit kunst, vastgoed, sport en participaties.

De kasstromen die voortvloeien uit:

- *Kunst zijn beperkt dan wel negatief;*
- *Vastgoed zijn toereikend om de verplichtingen aan externe financiers (andere dan DSB Bank NV) te voldoen;*
- *Sport zijn vooralsnog beperkt omdat er sprake is van ambitie en daarmee van investeren in plaats van genereren;*
- *Participaties zijn toereikend om enerzijds de verplichtingen aan financiers (DSB Bank NV) te voldoen en anderzijds voor de eigen bedrijfsvoering.*

Kasstromen van Beheer kunnen positief worden beïnvloed door:

- *Het investeringsvolume in de kunst te beperken en het exploitatiesaldo van te minimaliseren;*
- *Het transferbeleid van de sport te wijzigen naar verkoop van spelers;*
- *Verliesmakende participaties te beëindigen en dividendpolitiek Fico Holding NV te maximaliseren*

Op dit moment is het beleid zodanig dat:

- *Het investeringsvolume in de kunst wordt gehandhaafd op het niveau van voorgaande jaren en het exploitatietekort van het nieuwe museum hoger uitvalt dan het huidige museum;*
- *Het transferbeleid van de sport vooralsnog is gebaseerd op behoud van spelers in plaats van verkoop van spelers;*

⁶³ Zie over deze notitie ook het Rapport Scheltema, pag. 106 en het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 5.4.46 e.v. Zoals nader besproken onder par. 4.5.25 en 4.5.26 geldt dat het beleidskader, dat op voorstel van Zalm werd opgesteld, voorzag in een jaarlijks vast te stellen kredietlimiet en bijbehorende rentetarieven

⁶⁴ Document 71-26

- Gestreefd wordt naar ombuigen van verliesmakende naar winstgevende participaties en dividendpolitiek Fico Holding te maximaliseren.”

- 4.3.47 Het memo maakt duidelijk dat begin 2009 bij DSB Beheer nog steeds geen sprake is van op de financiële (nood)situatie aangepaste (lees: in neerwaartse zin bijgestelde) investeringsambities van DSB Beheer (ten aanzien van sport en kunst).
- 4.3.48 Het memo meldt vervolgens dat op basis van de in het memo verwoorde uitgangspunten voor DSB Beheer voor 2009 een liquiditeitsbehoefte van € 6 miljoen wordt voorzien (met een maximale behoefte gedurende het jaar van € 10 miljoen), er (nog steeds) vanuit gaande dat via DSB Ficoholding in 2009 een dividenduitkering van € 20 miljoen beschikbaar komt.
- 4.3.49 Om te voorzien in dit liquiditeitstekort stelt DSB Beheer aan DSB Bank een omzetting van de bestaande leningen in één aflossingsvrije lening met eenmalige rentebetaling aan het einde van het jaar voor. In het kader van deze omzetting zou dan voorts een additioneel krediet van € 6 miljoen moeten worden verstrekt dan wel zou naast de in ieder geval noodzakelijke dividenduitkering van € 20 miljoen nog een additionele dividenduitkering van € 6 miljoen beschikbaar moeten komen.
- 4.3.50 Uiteindelijk bereiken DSB Bank en DSB Beheer in het voorjaar van 2009 overeenstemming over een herstructurering van de kredietverlening, welke zijn beslag krijgt in een nieuwe leningovereenkomst van 28 mei 2009 (zie hierna hoofdstuk 4.5).
- 4.3.51 Daarnaast besluit DSB Beheer als enig aandeelhouder van DSB Ficoholding op 12 februari 2009 tot uitkering van een interim dividend over 2009 van in totaal € 20,4 miljoen (zie hierna hoofdstuk 4.4). De dividenduitkeringen van DSB Bank (via DSB Ficoholding) worden na de laatste betaling van 29 mei 2009 gestaakt omdat de solvabiliteit van DSB Bank verdere uitkeringen niet meer toelaat. DSB Beheer ontvangt van DSB Schade (via DSB Ficoholding) op 28 juli 2009 nog wel een laatste dividenduitkering van € 1 miljoen.
- 4.3.52 Met het wegvallen van de dividenduitkeringen wordt eens te meer de zeer nijpende liquiditeitssituatie bij DSB Beheer duidelijk.
- 4.3.53 Douma voert in maart en april 2009 een aantal malen overleg met Neelissen over de (al maar toenemende) financiële problemen bij DSB Beheer. Het overleg vindt plaats op initiatief van Douma. De beschikbare liquiditeitsplanningen komen daarbij aan de orde.
- 4.3.54 Op 24 juni 2009 geeft Douma een presentatie aan Scheringa en Neelissen over de financiële planning 2009 – 2011 van DSB Beheer (Bijlage 7) en neemt deze met hen door. Zijn conclusie is dat er op dat moment sprake is van een liquiditeitskrapte bij DSB Beheer. Er is voor 2009 een minimaal dividend vereist van € 24 miljoen vanuit DSB Ficoholding. In

de jaren 2010 en 2011 zal dat dividend minimaal € 21 miljoen moeten bedragen, omdat de deelnemingen buiten DSB Ficoholding dat geld nodig zullen hebben om hun plannen te realiseren. Als de dividendstroom vanuit DSB Ficoholding in 2009 niet tenminste € 24 miljoen (op dat moment is gepland: € 20 miljoen van DSB Bank en € 4 miljoen van de verzekeraars) zal bedragen, is bij DSB Beheer sprake van een liquiditeitstekort.

- 4.3.55 Omdat er geen vangnet (extra kredietruimte) meer is bij DSB Bank, kunnen in dat geval geen betalingen meer worden gedaan aan externe partijen. Douma maakt zich zorgen, omdat hij heeft begrepen dat de beschikbare dividenden en leningen veel lager liggen dan voor de uitvoering van de plannen bij de vennootschappen buiten DSB Ficoholding is vereist. Het is duidelijk dat voor DSB Beheer op dat moment de mogelijkheden voor terugbetaling van de lening aan DSB Bank sterk zijn beperkt.
- 4.3.56 Op initiatief van Neelissen verzorgt Douma kort na 24 juni 2009 deze presentatie ook ten behoeve van de RvC van DSB Bank, waarbij in ieder geval aanwezig zijn Neelissen, Bonnier en Koemans.
- 4.3.57 In de periode juli – medio oktober 2009 stapelen de problemen bij DSB Bank zich verder op en lijken deze problemen ook bijzonder veel aandacht van het management van DSB Beheer te vragen.
- 4.3.58 Na de afsluiting van de zomer transfer periode 2009 (op 31 augustus 2009) blijkt dat er per saldo circa € 4 miljoen is geïnvesteerd in nieuwe spelers voor AZ, waar het de bedoeling was dat er substantiële inkomsten zouden worden gegeneerd uit verkopen van spelers. Douma heeft verklaard dat hij ook hier pas na afloop werd geconfronteerd met een al geëffectueerde aankoop.
- 4.3.59 Begin september wordt door DSB Beheer en DSB Bank gezamenlijk een externe adviseur (Catalyst Advisors) ingeschakeld om (onder meer) een oplossing te vinden voor de financieringsproblematiek van DSB Beheer en DSB Bank. In relatie tot DSB Beheer is van belang dat de opdracht ook de formulering van een exit strategie voor de enig aandeelhouder van DSB Bank behelst. De RvB van DSB Bank (Buwalda) en Bonnier (commissaris bij DSB Bank) nemen het voortouw bij het overleg met Catalyst Advisors.
- 4.3.60 Het overleg met Catalyst Advisors leidt uiteindelijk tot een concept opdrachtbrief van DSB Bank en DSB Beheer aan Catalyst Advisors van 15 september 2009. De aanvang van de opdracht is 8 september 2009. Catalyst Advisors verwacht 3 tot 4 maanden nodig te hebben om de opdracht te kunnen uitvoeren.
- 4.3.61 Neelissen heeft tegenover Curatoren verklaard dat in de zomer van 2009 bij DSB Beheer de overtuiging bestond om te kiezen voor een strategische partner en “niet te gaan schra-

pen” en dat deze keuze werd gemaakt na de presentatie van 24 juni 2009.

4.3.62 Neelissen heeft omtrent een gehele of gedeeltelijke verkoop van DSB Bank tegenover Curatoren het navolgende verklaard:

”Gehele of gedeeltelijke verkoop van de bank is vanaf 2000 een regelmatig terugkerend thema van gesprek met de heer Scheringa is geweest omdat de heer Scheringa zijn bezit op enig moment wilde verzilveren, mede vanwege de afwezigheid van een voor de hand liggende opvolger binnen de kring van zijn familie. De vraag was dan ook niet óf maar veeleer wannéér de bank verkocht zou worden, zij het niet uit noodzaak maar om overwegingen van opportuniteit en estate planning. In 2008/2009 zou het thema opnieuw aan de orde komen, zij het ditmaal tegen de achtergrond van de moeilijke omstandigheden waarin DSB verkeerde als gevolg van de bankencrisis en de noodzakelijke verandering van het verdienmodel als gevolg van veranderende maatschappelijke opvattingen en gewijzigde regelgeving met betrekking tot financiële producten.”

4.3.63 Neelissen heeft ook tegenover Curatoren verklaard dat de door DSB Beheer benodigde financiering voor grote transacties (zoals de nieuwbouw van het Scheringa Museum en het AZ-stadion) niet als problematisch werd gezien. Deze verplichtingen werden aangegaan vóór de kredietcrisis en “mochten de middelen opdrogen, dan zou DSB Groep op zoek moeten gaan naar een strategische partner”.

4.3.64 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer echter geen aanwijzingen gevonden dat DSB Beheer – ondanks de zich al eind 2007 duidelijk aankondigende en in 2008 sterk verergerende liquiditeitsproblemen bij DSB Beheer en haar deelnemingen – al eerder dan eind augustus 2009 daadwerkelijk serieuze initiatieven heeft ondernomen om tot een gehele of gedeeltelijke verkoop van het aandelenbelang in DSB Bank (dan wel van andere activa) te komen.

4.3.65 Een (gehele of gedeeltelijke) verkoop van het aandelenbelang in DSB Bank kwam pas eind augustus resp. begin september 2009 als echte optie op tafel. De mogelijkheid van verkoop van aandelen in DSB Bank was wel al begin oktober 2008 door Zalm, kort voor zijn vertrek als bestuurder van DSB Bank, geopperd (zie hiervoor onder punt 4.3.29).

4.3.66 Douma heeft verklaard dat het lang heeft geduurd voordat Scheringa begreep en inzag dat dit de enige oplossing respectievelijk het laatste redmiddel was. Na de oproep van Lakeman van 1 oktober 2009 aan de spaarders van DSB Bank om geld weg te halen was het volgens Douma te laat.

4.3.67 Uit notulen van het financieel managementoverleg van DSB Beheer van 9 september 2009⁶⁵ blijkt dat Douma samen met Buwalda op 11 september 2009 een bespreking zal

⁶⁵ Document 71-49

hebben met Catalyst Advisors.

- 4.3.68 Douma stuurt op 13 september 2009 een e-mail aan Scheringa en Neelissen met daarin een update van de liquiditeits situatie bij DSB Beheer. Uit de e-mail blijkt dat eind oktober 2009 bij DSB Beheer het geld op is en dat in de maanden november en december in totaal circa € 13 à 14 miljoen nodig is.

Ten aanzien van het overleg met Catalyst Advisors wordt in dezelfde e-mail vermeld:

”Afgelopen vrijdag is bovenstaande ook aan de orde gekomen in gesprek met Ronald en Catalyst Advisors. De oplossingen lijken gezocht te moeten worden in op korte termijn toch een dividenduitkering Leven en doorschuiven van Van Lanschotverplichtingen naar 2010 en op langere termijn een financiering krijgen van een derde waarbij deel van de aandelen van de bank worden verpand. Catalyst zal hier nader op terugkomen.”

- 4.3.69 Op 15 september 2009 stuurt Douma een uitgebreid memo aan de RvB van DSB Bank, waarin – kennelijk op verzoek van de RvB van DSB Bank – een beschouwing wordt gegeven van de solvabiliteitspositie en liquiditeitspositie van DSB Beheer tegen de achtergrond van de lening van DSB Bank⁶⁶. Het memo wordt op 18 september 2009⁶⁷ gevoegd als bijlage bij een brief van de RvB van DSB Bank aan DNB, waarin DSB Bank nadere informatie verstrekt over de liquiditeit en de solvabiliteitspositie van DSB Beheer⁶⁸.
- 4.3.70 DNB blijkt richting DSB Bank zeer kritisch over de door DSB Bank aan haar verschaft informatie over de relatie met DSB Beheer en stelt hierover nadere vragen. DNB vindt verder (naar aanleiding van de mededeling van DSB Bank dat Catalyst Advisors drie tot vier maanden nodig heeft om de opdracht uit te voeren) dat “het vinden van een oplossing binnen een veel kortere tijdspanne, van weken in plaats van maanden, zijn beslag moet krijgen”⁶⁹.
- 4.3.71 Tussen 15 september en 1 oktober 2009 wordt weinig of geen vooruitgang meer geboekt met het uitwerken van oplossingen voor de liquiditeitsproblemen bij DSB Beheer.

Catalyst Advisors concludeert op 1 oktober 2009 dat een verkoop van DSB Bank, DSB Leven en DSB Schade de enige optie is om de structurele liquiditeitsbehoefte van DSB Beheer op te lossen⁷⁰.

⁶⁶ Document 71-29

⁶⁷ Zij het met weglating van een aantal passages (zie daarvoor hierna hoofdstuk 8)

⁶⁸ Document 82-11, dataroom DSB Bank

⁶⁹ Brief van DNB aan DSB Bank d.d. 25 september 2009 (document 82.10 uit dataroom DSB Bank)

⁷⁰ Zie het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 2.9.74

- 4.3.72 Na de oproep van Lakeman van 1 oktober 2009 aan spaarders om hun geld bij DSB Bank weg te halen, worden met Catalyst Advisors geplande besprekingen door Buwalda op 5 oktober 2009 geannuleerd⁷¹.
- 4.3.73 Tussen 5 en 12 oktober 2009 wordt door DSB Beheer nog een investment bank ingeschakeld om op zeer korte termijn met een uitgewerkt voorstel te komen voor onder meer de “development of disposal strategies for DSB”⁷². Een door deze investment bank samen met DSB Bank opgestelde presentatie ter voorbereiding van verder overleg met DNB wordt op 11 oktober 2009 per email aan DSB Bank gestuurd, maar deze wordt niet meer met Scheringa of DNB besproken⁷³.

⁷¹ Zie het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, punt 2.9.90

⁷² Zie het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, punt 2.9.118

⁷³ Zie het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, punt 2.9.120 – 2.9.121

4.4 Dividenduitkeringen aan DSB Beheer

4.4.1 Statutair en wettelijk kader voor uitkering van interim-dividend door DSB Ficoholding

- 4.4.2 Een naamloze vennootschap als DSB Ficoholding mag slechts een tussentijdse uitkering doen aan haar aandeelhouders indien de statuten deze handeling toestaan en er een geldig dividendbesluit aan ten grondslag ligt.
- 4.4.3 Artikel 18 lid 2 sub c van de statuten van DSB Ficoholding bepaalt dat de AvA, bestaande uit enig aandeelhouder DSB Beheer, de bestemming van de winst vaststelt in de jaarlijkse AvA. Het orgaan dat bevoegd is tot het vaststellen van de winstbestemming (in geval van DSB Ficoholding dus de AvA (DSB Beheer)), is eveneens bevoegd om een besluit te nemen tot het doen van tussentijdse uitkeringen.
- 4.4.4 Artikel 22 lid 3 van de statuten van DSB Ficoholding staat het doen van interim-dividend uitkeringen toe voor zover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden.
- 4.4.5 Artikel 2:105 BW bevat regels voor het uitkeren van interim-dividend door een naamloze vennootschap.
- 4.4.6 Volgens artikel 2:105 lid 4 BW dient voor een geldige tussentijdse uitkering onder andere te worden voldaan aan de eisen van lid 2 van dit artikel. Daarin is bepaald dat winst alleen mag worden uitgekeerd voorzover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens wet of statuten moeten worden aangehouden. De tekst van artikel 22 lid van 3 van de statuten van DSB Ficoholding is dus identiek aan die van de wettelijke regeling.
- 4.4.7 Om vast te stellen dat er inderdaad vrije uitkeerbare reserves zijn moet een tussentijdse vermogensopstelling worden opgemaakt. Voor een dergelijke vermogensopstelling zijn verdere eisen gesteld in lid 4 van artikel 2:105 BW. Zo dient de vermogensopstelling te worden ondertekend door de bestuurders en binnen acht dagen na de dag waarop het besluit tot uitkering wordt bekend gemaakt, neergelegd te worden ten kantore van het handelsregister. Ingevolge artikel 1 sub 4 Wet Economische Delicten (WED) is niet-naleving van dit voorschrift een economisch delict.

4.4.8 Lid 8 van artikel 2:105 BW bepaalt dat indien de uitkering in strijd is met het tweede of vierde lid van dat artikel, deze dient te worden terugbetaald door de aandeelhouder (of de andere winstgerechtigde) die wist of behoorde te weten dat de uitkering niet geoorloofd was.

4.4.9 Dividenduitkeringen in de jaren 2002 tot en met 2008

4.4.10 Uit de Financiële Analyse (zie de tabel op pagina 7) blijkt dat aan DSB Beheer over de jaren 2002 tot en met 2006 omvangrijke bedragen ter zake dividend zijn uitgekeerd.

4.4.11 In de periode 2002 tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer ontvangt DSB Beheer in totaal voor een bedrag van circa € 275 miljoen aan dividend. Van dit bedrag wordt in 2006 een bedrag van € 29,3 miljoen uitgekeerd. Na 2006 tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer neemt de omvang van de dividenduitkeringen significant af (in 2007 stort DSB Ficoholding zelfs € 6 miljoen kapitaal in DSB Bank)⁷⁴. In de jaren 2007 tot en met oktober 2009 wordt in totaal nog € 20,8 miljoen uitgekeerd, waarvan een bedrag van € 11,3 miljoen interim dividend over 2009 betreft.

4.4.12 De dividenduitkeringen vanuit DSB Bank en de Verzekeraars worden vanaf 2007 beperkt door de kapitaalrestricties waaraan DSB Bank en de Verzekeraars zich uit hoofde van toezichtregels moesten houden (de minimale solvabiliteitsmarge). Vanaf eind 2007 is de solvabiliteit van DSB Bank beperkt en laat deze geen ruimte toe voor significante dividenduitkeringen. Ook de financiële positie van de Verzekeraars laat geen grote dividenduitkeringen toe. De boekwaarde van DSB Bank en van de Verzekeraars namen in deze jaren wel toe door toegenomen omvang van de waarde van de verstrekte leningen en verkochte polissen, maar de daaruit gegenereerde winsten waren nodig om de solvabiliteit van deze entiteiten op niveau te houden en konden niet worden uitgekeerd.

4.4.14 Eind 2007 was voor de direct betrokkenen duidelijk dat de dividendstromen niet op hetzelfde niveau konden blijven, maar wel absoluut noodzakelijk waren om DSB Beheer in staat te blijven stellen aan haar verplichtingen te voldoen.

4.4.15 In 2007 ontving DSB Beheer nog slechts een bedrag van € 3,7 miljoen aan dividenduitkeringen van DSB Ficoholding. Het betrof een tweetal uitkeringen van resp. € 2,1 miljoen op 9 augustus 2007 en van € 1,6 miljoen op 29 augustus 2007. De bijbehorende notulen van de AvA van DSB Ficoholding dateren van 13 juni en 1 augustus 2007. De notulen vermelden dat de te ontvangen bedragen door DSB Beheer zullen worden gebruikt voor de aflossing van de leningen van Van Lanschot en Reaal.

⁷⁴ DSB Leven heeft in 2007 in totaal nog € 9,7 miljoen aan dividend aan DSB Ficoholding uitgekeerd. Van dit bedrag is € 6 miljoen ten titel van informele kapitaalstorting door DSB Ficoholding aan DSB Bank uitgekeerd in drie tranches: € 2,1 miljoen op 7 augustus 2007, € 2,4 miljoen op 29 augustus 2007 en € 1,5 miljoen op 23 november 2007

- 4.4.16 Vanwege de liquiditeitsnood bij DSB Beheer is eind 2007 een (aanvullende) dividenduitkering van € 9 miljoen noodzakelijk. Op 12 december 2007⁷⁵ verzoekt Douma DSB Bank (Zalm) om de betaling van de dividenduitkering van € 9 miljoen zo spoedig mogelijk uit te voeren. Deze dividenduitkering wordt niet geëffectueerd.
- 4.4.17 De eerstvolgende dividenduitkering van DSB Ficoholding aan DSB Beheer betreft een uitkering van interim-dividend over het jaar 2008 van € 4.750.000,=, welk bedrag op 1 december 2008 wordt betaald.
- 4.4.18 Deze uitkering is gebaseerd op een door Scheringa getekend aandeelhoudersbesluit van DSB Beheer als enig aandeelhouder van DSB Ficoholding van 28 november 2008⁷⁶. Op dezelfde dag heeft DSB Ficoholding als enig aandeelhouder van DSB Schade een (eveneens door Scheringa getekend) aandeelhoudersbesluit genomen, op grond waarvan DSB Schade een interim-dividend uitkering doet aan DSB Ficoholding van € 4.750.000,=⁷⁷. In materiële zin gaat het dus om een interim-dividend uitkering van DSB Schade aan DSB Beheer.
- 4.4.19 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer geen op grond van de wet (art. 2:105 lid BW) vereiste tussentijdse vermogensopstelling ten aanzien van DSB Ficoholding aangetroffen, waaruit blijkt dat deze interim-dividend uitkering was toegestaan.
- 4.4.20 Uit door DSB Ficoholding bij het handelsregister verrichte deponeringen blijkt dat er in 2008 geen tussentijdse vermogensopstellingen zijn gedeponerd, zoals vereist op grond van art. 2:105 lid 4 BW.

4.4.21 Dividenduitkeringen door DSB Ficoholding aan DSB Beheer in 2009

- 4.4.22 Voor het jaar 2009 houdt DSB Beheer rekening met € 20 miljoen uit hoofde van dividenduitkeringen door DSB Ficoholding (en haar deelnemingen, DSB Bank en de Verzekeraars).
- 4.4.23 Op 12 februari 2009 besluit⁷⁸ DSB Beheer als enig aandeelhouder van DSB Ficoholding tot uitkering van een interim dividend over 2009 van in totaal € 20,4 miljoen. Het desbetreffende aandeelhoudersbesluit meldt dat dit bedrag is uit te keren

“in 12 maandelijkse termijnen van € 1,7 miljoen, indien en voor zover de maandelijkse cumulatieve winst van DSB Ficoholding dit toelaat en steeds in aanmerking nemende de overweging om na de uitkering van het interim dividend tenminste het wettelijke eigen

⁷⁵ Document 71-8, zie hiervoor ook onder par. 5.3.15

⁷⁶ Aandeelhoudersbesluit DSB Ficoholding d.d. 28 november 2008, Document 75-8, dataroom DSB Bank

⁷⁷ Aandeelhoudersbesluit DSB Schade d.d. 28 november 2008, Document 75-43, dataroom DSB Bank

⁷⁸ Aandeelhoudersbesluit DSB Beheer d.d. 12 februari 2009, Document 1-20

vermogen over te houden.”

Het aandeelhoudersbesluit is getekend door Scheringa⁷⁹.

- 4.4.24 In de periode van 12 februari tot en met 29 mei 2009 ontvangt DSB Beheer op basis van dit aandeelhoudersbesluit van DSB Ficoholding in totaal een bedrag van € 11,3 miljoen ter zake van interim-dividend in de volgende tranches:
- op 19 februari 2009 een bedrag van € 1,7 miljoen;
 - op 19 maart 2009 een bedrag van € 1,7 miljoen;
 - op 26 maart 2009 een bedrag van € 4,5 miljoen;
 - op 29 april 2009 een bedrag van € 1,7 miljoen;
 - op 29 mei 2009 een bedrag van € 1,7 miljoen.
- 4.4.25 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer noch in die van DSB Ficoholding de op grond van de wet (art. 2:105 lid BW) vereiste tussentijdse (in dit geval maandelijkse) vermogensopstellingen aangetroffen, waaruit blijkt dat de interim-dividend uitkeringen waren toegestaan.
- 4.4.26 Uit door DSB Ficoholding bij het handelsregister verrichte deponeringen blijkt dat er in 2009 geen tussentijdse vermogensopstellingen zijn gedeponerd, zoals vereist op grond van art. 2:105 lid 4 BW.
- 4.4.27 De door DSB Ficoholding in 2009 ten titel van interim-dividend verrichte uitkeringen aan DSB Beheer zijn op hun beurt gebaseerd op daaraan voorafgaande en vergelijkbare interim-dividend uitkeringen door DSB Bank aan DSB Ficoholding. Deze interim-dividend uitkeringen worden één op één via DSB Ficoholding aan DSB Beheer uitbetaald.
- 4.4.28 Douma heeft tegenover Curatoren verklaard dat bij DSB Bank maandelijks (aan de hand van zogeheten “maandrapportages”) werd getoetst of de desbetreffende interim-dividend uitkering kon plaatsvinden. Volgens Douma stonden deze maandrapportages de daadwerkelijk in 2009 door DSB Bank aan DSB Ficoholding gedane maandelijkse uitkeringen ter zake van interim-dividend toe.
- 4.4.29 Bij DSB Ficoholding vond volgens Douma een dergelijke toets niet plaats. Volgens Douma was dit ook niet nodig, omdat DSB Ficoholding slechts als “doorgeefluik” moest worden gezien en bij DSB Ficoholding nooit tussentijdse financiële opstellingen werden gemaakt. Dit gebeurde slechts één keer per jaar in het kader van het opstellen van de jaarrekening.

⁷⁹ Zie over het dividendbeleid ook het Rapport Scheltema, pag. 88 en 93-94, waaruit onder meer blijkt dat de RvC van DSB Bank niet vooraf op de hoogte is gesteld van het dividendbesluit en dat het besluit wordt genomen op basis van “zeer onzekere vooruitzichten”

Douma heeft tegenover Curatoren verklaard dat, waar de maandelijkse interim-dividend uitkeringen door DSB Bank aan DSB Ficoholding in materiële zin waren toegestaan, dit ook geldt voor de uitkeringen van DSB Ficoholding aan DSB Beheer, te meer daar de balans van DSB Ficoholding beter was dan die van DSB Bank omdat daarin ook de door DSB Ficoholding gehouden aandelenbelangen in de (winstgenererende) Verzekeraars zijn opgenomen.

- 4.4.30 De interim-dividend uitkering van € 4,5 miljoen van 26 maart 2009 overschrijdt het in het aandeelhoudersbesluit van 12 februari 2009 genoemde maandelijkse maximumbedrag geheel omdat op 19 maart 2009 het maximale maandelijkse bedrag van € 1,7 miljoen over de maand maart was uitgekeerd.
- 4.4.31 Uit notulen van het financieel overleg van DSB Beheer van 11 maart 2009⁸⁰ blijkt dat Douma in het voorjaar van 2009 overleg heeft gevoerd met Offringa (commissaris bij DSB Bank) over een extra kredietfaciliteit van DSB Bank aan DSB Beheer van € 7,5 miljoen, waarmee de totale schuld van DSB Beheer aan DSB Bank zou uitkomen op € 80 miljoen. Bij dit overleg was ook Buwalda aanwezig.

De notulen melden dat DSB Bank een tegenvoorstel heeft gedaan, dat neerkwam op vooruitbetaling van contant gemaakte huren (ter zake van door DSB Bank van DSB Beheer of haar deelnemingen gehuurde kantoorpanden) over 2009 en een vooruitbetaling van dividend van EUR 4,7 miljoen.

- 4.4.32 Uit notulen van het financieel overleg van DSB Beheer van 25 maart 2009⁸¹ blijkt dat DSB Beheer een bedrag van € 4,5 aan “extra dividend” van DSB Bank krijgt en dat, zodra dit bedrag is ontvangen, DSB Beheer een bedrag van € 1,1 miljoen zal aflossen op haar schuld aan DSB Bank. Dit wordt ook ondersteund door de notulen van het financieel overleg van DSB Beheer van 1 april 2009⁸², die melden dat “extra dividend van € 4.5 miljoen is uitbetaald door de Bank”.
- 4.4.33 Uit een e-mail van Douma aan de bedrijfsjuriste van DSB Bank (mevrouw Verdoes) d.d. 25 maart 2009⁸³ blijkt dat betrokkenen er kennelijk vanuit gaan dat het is toegestaan dat in maart 2009 meer dan het maandelijkse maximumbedrag van € 1,7 miljoen wordt uitgekeerd, zolang het totale bedrag voor 2009 het maximumbedrag van € 20,4 miljoen maar niet zal overschrijden. Scheringa heeft een print van deze e-mail namens DSB Beheer voor akkoord getekend.

⁸⁰ Document 71-33

⁸¹ Document 71-35

⁸² Document 71-36

⁸³ Document 75-12 dataroom DSB Bank

- 4.4.34 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer geen separaat aandeelhoudersbesluit aangetroffen dat de uitkering van een extra interim-dividend van € 4,5 miljoen toestaat.
- 4.4.35 Na 29 mei 2009 zijn de dividenduitkeringen door DSB Bank (via DSB Ficoholding) gestaakt omdat de financiële positie van DSB Bank deze niet meer toelieten.
- 4.4.36 DSB Schade heeft (via DSB Ficoholding) echter nog op 28 juli 2009 een dividenduitkering van € 1 miljoen aan DSB Beheer gedaan. De basis voor deze uitkering is een op 21 juli 2009 door DSB Ficoholding als aandeelhouder van DSB Schade genomen aandeelhoudersbesluit⁸⁴. Het besluit wordt getekend door Scheringa en Van Lanschot (deze laatste tekent het besluit in verband met het feit dat de aandelen in DSB Schade inmiddels door DSB Ficoholding zijn verpand aan Van Lanschot voor de schulden van DSB Beheer aan DSB Bank).
- 4.4.37 Uit eerdere notulen van het financieel managementoverleg van DSB Beheer van 8 juli 2009⁸⁵ blijkt dat over deze uitkering “erg moeilijk” werd gedaan.
- 4.4.38 Op 22 juli 2009 neemt DSB Beheer vervolgens als aandeelhouder van DSB Ficoholding een vergelijkbaar aandeelhoudersbesluit⁸⁶, dat de betaling van dividend van € 1 miljoen aan DSB Beheer mogelijk maakt. Dit aandeelhoudersbesluit is door Scheringa getekend.
- 4.4.39 De aandeelhoudersbesluiten vermelden niet of het om een interim dividend gaat, maar melden dat het besluit wordt genomen

”in aanmerking nemende de overweging om na dividenduitkering tenminste het wettelijk vereiste eigen vermogen over te houden.”

- 4.4.40 De hiervoor vermelde aandeelhoudersbesluiten van 12 februari 2009 en 22 juli 2009 en notulen van de AvA van DSB Ficoholding zijn de enige besluitvormingsstukken die Curatoren met betrekking tot (interim) dividend uitkeringen van DSB Ficoholding aan DSB Beheer in 2009 in de administratie van DSB Beheer hebben aangetroffen.

4.5 Financieringsrelaties van DSB Bank en DSB Leven met DSB Beheer

- 4.5.1 Uit de Financiële Analyse blijkt dat de omvang van de leningen van DSB Bank aan DSB Beheer in de jaren 2005 tot en met 2009 (tot aan datum faillissement) sterk is toegenomen. Met name in 2008 neemt deze omvang sterk toe door de verkoop van intermediair- en in-

⁸⁴ Aandeelhouders DSB Schade d.d. 21 juli 2009; document 75-45 uit dataroom DSB Bank

⁸⁵ Document 71-47

⁸⁶ Aandeelhouders DSB Ficoholding d.d. 22 juli 2009; document 75-17 uit dataroom DSB Bank

ternetbedrijven door DSB Bank aan DSB Beheer.

- 4.5.2 Per ultimo 2008 had DSB Beheer een schuld van circa EUR 74,6 miljoen aan DSB Bank. Per datum faillissement van DSB Beheer bedroeg deze schuld circa € 73,2 miljoen. Daarnaast had DSB Beheer per datum faillissement een schuld aan DSB Leven van circa € 4,7 miljoen.

Financieringsrelatie DSB Bank – DSB Beheer

- 4.5.3 Tot het moment van de herstructurering van de kredietrelatie tussen DSB Bank en DSB Beheer eind mei 2009 volgden leningovereenkomsten en kredietfaciliteiten, waarin telkens afzonderlijke afspraken met betrekking tot (onder meer) aflossing, rentebetalingen en te verschaffen zekerheden worden gemaakt, elkaar (soms met erg korte tussenpozen) op.
- 4.5.4 Bij het analyseren van de kredietdocumentatie en de hieromtrent binnen DSB gevoerde correspondentie valt een aantal zaken op.

Algemeen

- 4.5.5 De kredietovereenkomsten zijn veelal op basis van een en hetzelfde sjabloon opgesteld en betreffen in belangrijke mate de financiering van acquisities van aandelen in vennootschappen door DSB Beheer (of een van haar deelnemingen). De bedoeling van partijen is daarbij veelal geweest dat ten gunste van DSB Bank een pandrecht wordt gevestigd op de door DSB Beheer (dan wel een van haar groepsmaatschappijen) te verwerven vennootschappen.
- 4.5.6 Met betrekking tot de kredietovereenkomsten van 27 september 2007⁸⁷ van € 8,263 miljoen en van 31 december 2007⁸⁸ van € 9,5 miljoen valt op dat het om herziene kredietovereenkomsten gaat, waarbij de voorwaarden van (zeer) kort daarvoor gesloten kredietovereenkomsten al weer worden herzien omdat een verhoging van de door DSB Beheer gevraagde kredietfaciliteiten noodzakelijk is.
- 4.5.7 De kredietovereenkomst (genaamd “Herzieningsovereenkomst”) van 27 september 2007 heeft betrekking op de financiering van de aankoop door DSB Beheer van de aandelen in GEMA en verwijst naar een op 25 september 2007 (dus slechts twee dagen daarvoor) gesloten eerdere kredietovereenkomst, waarbij nog sprake was van een kredietfaciliteit van € 6,9 miljoen. Uit de (considerans van de) kredietovereenkomst van 27 september 2007 blijkt dat DSB Beheer DSB Bank heeft verzocht een aanvullende kredietfaciliteit te verstrekken, waarmee de totale gevraagde faciliteit uitkwam op € 8,263 miljoen, hetgeen wordt vastgelegd in de herzieningsovereenkomst.

⁸⁷ Document 76.16 uit de dataroom van DSB Bank

⁸⁸ Document 76.16 uit de dataroom van DSB Bank

- 4.5.8 De kredietovereenkomst van 31 december 2007 heeft betrekking op de financiering van de aankoop door DSB Beheer van de aandelen in DGA Zeeland, DGA Assuradeuren en HKV en verwijst naar een op 18 oktober 2007 (dus kort daarvoor) gesloten eerdere kredietovereenkomst, waarbij nog sprake was van een kredietfaciliteit van € 4 miljoen. Uit de (considerans van de) kredietovereenkomst van 31 december 2007 blijkt dat DSB Beheer DSB Bank wederom heeft verzocht een aanvullende kredietfaciliteit te verstrekken, waarmee de totale gevraagde faciliteit uitkwam op € 9,5 miljoen, hetgeen wordt vastgelegd in de nieuwe kredietovereenkomst⁸⁹.
- 4.5.9 Bij kredietovereenkomst van 28 november 2008 wordt een additionele kredietfaciliteit van € 4,25 miljoen door DSB Bank aan DSB Beheer verstrekt ter versterking van het werkkapitaal. Het totale bedrag van deze faciliteit wordt zeer snel na de ondertekening door DSB Beheer in twee trekkingen opgenomen, te weten € 1,25 miljoen op 1 december 2008 en € 3 miljoen op 12 december 2008.
- 4.5.10 Uit een besluit van de RvB van DSB Bank van 21 november 2008⁹⁰ dat onder meer betrekking heeft op de kredietaanvraag van DSB Beheer, blijkt dat per 17 november 2008 op grond van de Grote Posten Regeling de maximale ruimte voor verdere kredietverlening aan DSB Beheer c.s. € 3,6 miljoen bedraagt, terwijl DSB Beheer heeft verzocht om een aanvullend krediet van € 4,25 miljoen. Het besluit vermeldt verder het volgende:
- ”Het maximale op te nemen bedrag op de overeen te komen leningovereenkomst is derhalve afhankelijk van de resultaatsontwikkeling voor november en december van DSB Bank NV.”*
- 4.5.11 Deze voorwaarde voor de feitelijke ter beschikkingstelling van de kredietfaciliteit is evenwel niet in de kredietovereenkomst opgenomen. Daarin wordt slechts vermeldt dat een eerste tranche van € 1,2 miljoen kan worden opgenomen per 30 november 2008 en dat
- ”de momenten van uitbetaling van het resterende bedrag van de Geldlening ter beoordeling is aan de Bank en aan de goedkeuring van de Bank onderhevig is.”*
- 4.5.12 De totale kredietfaciliteit van € 4,25 miljoen is echter al op 12 december 2008 door DSB Beheer getrokken. DSB Bank heeft dus een tweede trekkingsverzoek, dat leidde tot de uitbetaling van de tweede tranche van € 3 miljoen op 12 december 2008 goedgekeurd en het trekkingsverzoek ter zake gehonoreerd.

⁸⁹ Zie ook hiervoor onder par. 4.3.10, waaruit blijkt dat een deel van de kredietfaciliteit werd gebruikt voor andere doeleinden (financiering van AZ) dan waarvoor zij was bedoeld

⁹⁰ Notulen RvB DSB Bank d.d. 21 november 2008

- 4.5.13 Dit is mogelijk in strijd met de Grote Posten Regeling, die op 17 november 2008 een maximale lening van € 3,6 miljoen toelaat. Of ter zake toen een nieuwe berekening is gemaakt, is Curatoren niet bekend.
- 4.5.14 Verder kan op 12 december 2008 de toets of het op te nemen bedrag in overeenstemming is met de resultaatsontwikkeling voor december 2008 van DSB Bank nog niet hebben plaatsgevonden. Bedoeling van DSB Bank en DSB Beheer was immers dat het bedrag van de kredietfaciliteit pas volledig zou kunnen worden getrokken nadat het resultaat over december 2008 bekend is (dus logischerwijs pas in januari 2009).

Zekerheden

- 4.5.15 In de kredietovereenkomsten is veelal sprake van door DSB Beheer ten gunste van DSB Bank te vestigen zekerheden. De belangrijkste in dit verband te vestigen te zekerheden betreffen pandrechten op de aandelen in de te kopen vennootschappen (met name de intermediair- en internetbedrijven). Deze pandrechten dienen in de meeste gevallen kort na ondertekening van de overeenkomst te worden gevestigd.
- 4.5.16 Een dergelijke verpandingsverplichting is ook opgenomen in een drietal kredietovereenkomsten van 26 mei 2008, waarbij DSB Bank aan DSB Beheer kredietfaciliteiten verschafft om de aandelen in een aantal intermediair- en internetbedrijven te kopen. In totaal worden aan DSB Beheer door middel van deze drie kredietovereenkomsten kredieten tot een bedrag van ruim € 29,8 miljoen ter beschikking gesteld. In deze drie kredietovereenkomsten is de belangrijkste reden gelegen voor de sterke toename van de vordering van DSB Bank op DSB Beheer in 2008.
- 4.5.17 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer geen bewijs van verpanding van de hier bedoelde aandelen aangetroffen⁹¹. Los van de vraag of de verpanding van aandelen in de intermediairbedrijven rechtsgeldig heeft plaatsgevonden, geldt dat de aandelen in de Verzekeraars een hogere waarde vertegenwoordigden dan de aandelen in de intermediairbedrijven.
- 4.5.18 De enige verpanding van aandelen ten gunste van DSB Bank, waarvan Curatoren het bewijs in de administratie van DSB Beheer hebben aangetroffen, betreft de verpanding (en dan nog tweede in rang) door DSB Ficoholding van de door haar gehouden aandelen in DSB Leven en DSB Schade, waartoe DSB Beheer zich op 28 november 2008 had verplicht. Deze verpanding werd geëffectueerd bij notariële akte d.d. 9 december 2008⁹².

Per datum faillissement van DSB Beheer blijkt dit uiteindelijk de enige goederenrechtelijke zekerheid van DSB Bank voor haar vordering op DSB Beheer te zijn.

⁹¹ Zie ook het Rapport Scheltema, pag. 107, dat op dit punt tot dezelfde bevindingen komt.

⁹² Akte van verpanding van aandelen d.d. 9 december 2008

Besluitvormingsproces

- 4.5.19 Ten aanzien van het besluitvormingsproces omtrent het aangaan van de diverse kredietovereenkomsten valt op dat aan de zijde van DSB Beheer de genomen besluiten op een enkele uitzondering na nauwelijks zijn gedocumenteerd en dat er niet consistent is gehandeld ten aanzien van een mogelijk (kwalitatief) tegenstrijdig belang van Scheringa.
- 4.5.20 Curatoren hebben ter zake van de kredietovereenkomst van 27 september 2007 een drietal besluiten van de RvB van DSB Beheer, de RvC van DSB Beheer en de AvA van DSB Beheer in de administratie van DSB Beheer aangetroffen.
- 4.5.21 Het besluit van de AvA van DSB Beheer⁹³ is kennelijk (onder meer) bedoeld om een mogelijk (kwalitatief) tegenstrijdig belang van Scheringa te ondervangen. Het besluit is ondertekend door Scheringa als “enig aandeelhouder” van DSB Beheer. Op 27 september 2007 was Scheringa echter geen aandeelhouder van DSB Beheer (dit was op die datum Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa Beheer (zie hiervoor hoofdstuk 2 onder punt 2.2.1)). Er is dus geen sprake van een geldig aandeelhouders- en aanwijfsbesluit.
- 4.5.22 Ten aanzien van de overige tot 28 mei 2009 gesloten kredietovereenkomsten hebben Curatoren in de administratie van DSB Beheer geen besluitvormingsstukken aangetroffen. Aan een mogelijk (kwalitatief) tegenstrijdig belang van Scheringa lijkt geen aandacht meer te zijn besteed.

Formeel beleidskader voor kredietverlening door DSB Bank aan DSB Beheer

- 4.5.23 Tot eind 2008 bestond er in de relatie tussen DSB Bank en DSB Beheer geen formeel beleidskader, waaraan de kredietverlening door DSB Bank aan DSB Beheer kon of moest worden getoetst.
- 4.5.24 Medio 2008 werd door DSB Bank geconstateerd⁹⁴ dat de omvang van de kredietverlening aan DSB Beheer het door de toezichthouder toegestane maximum (tijdelijk) overschreed.
- 4.5.25 DSB Bank besluit eind 2008 een formeel beleidskader vast te stellen voor de financiële relatie met DSB Beheer. De bedoeling van dit formele beleidskader is – sterk verkort weergegeven – om de financiële relatie met DSB Beheer zakelijker vorm te geven. Kredietaanvragen van DSB Beheer dienen te worden getoetst op de aanwezigheid van onderpand en aanwezige betaalcapaciteit en de in rekening te brengen rente dient een redelijke

⁹³ Besluit van 27 september 2007; document 76-23

⁹⁴ Zie hierover ook het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 5.4.46 e.v.

marge te bevatten.⁹⁵ Het beleidskader is op voorstel van Zalm opgesteld en voorzag in een jaarlijks vast te stellen kredietlimiet en bijbehorende rentetarieven. Uit de notulen van de RvB van DSB Ficoholding van 1 december 2008⁹⁶ blijkt dat de kwantitatieve uitwerking en een concreet voorstel in samenwerking met Douma zou volgen⁹⁷. Dit zou plaatsvinden nadat ook de RvC van DSB Bank akkoord zou zijn gegaan met het beleidsstuk (waartoe op 3 december 2008 overleg met de RvC zou plaatsvinden).

- 4.5.26 Uit een intern memo van Zalm aan de RvC van DSB Bank van 8 december 2008⁹⁸ blijkt dat het in het kader van het nieuwe beleid onder meer de bedoeling is om alle bestaande kredieten van DSB Beheer onder te brengen in een kredietfaciliteit die het karakter krijgt van een maximale rekening-courant verhouding.

Leningovereenkomst d.d. 28 mei 2009

- 4.5.27 In lijn met het nieuwe financiële beleid van DSB Bank jegens DSB Beheer gaan DSB Bank en DSB Beheer op 28 mei 2009 een leningovereenkomst aan ter herstructurering respectievelijk herfinanciering van bestaande leningen die door DSB Bank aan DSB Beheer waren verstrekt. Met de nieuwe lening komen alle eerdere gemaakte afspraken te vervallen.
- 4.5.28 De overeenkomst is namens DSB Bank getekend door Van Goor en Scheringa. Scheringa tekent ook voor DSB Beheer.
- 4.5.29 Ten aanzien van deze leningovereenkomst hebben Curatoren in de administratie van DSB Beheer geen besluitvormingsstukken (zoals een aanwijsbesluit in verband met een mogelijk (kwalitatief) tegenstrijdig belang van Scheringa) aangetroffen.
- 4.5.30 De totale maximale leningfaciliteit wordt vastgesteld op een bedrag van € 80 miljoen, waarvan per 1 april 2009 een bedrag van € 75 miljoen wordt verrekend met eerdere verstrekte leningen. De resterende € 5 miljoen is beschikbaar tot eind 2009. De nieuwe faciliteit heeft een looptijd van 15 jaar, kent een maandelijks annuïtaire aflossing en een rentepercentage van 5,5% (te herzien na drie jaar). Verder komen DSB Bank en DSB Beheer overeen dat de hoofdsom van de lening ultimo 2009 maximaal € 72,5 miljoen, ultimo 2010 maximaal € 68 miljoen en ultimo 2011 maximaal € 61 miljoen mag bedragen.

⁹⁵ Intern memo van Zalm aan de RvB van DSB Bank d.d. 28 november 2008; document 65.32 uit dataroom DSB Bank. Zie hierover ook het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 5.4.46 e.v.. Het beleidskader is nooit formeel vastgesteld door DSB Bank

⁹⁶ Document 171.30 (dataroom DSB Bank)

⁹⁷ Uit het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank (par. 2.7.58, voetnoot 225) blijkt dat uit hen ter beschikking staande stukken niet expliciet blijkt dat de RvC van DSB Bank daadwerkelijk akkoord is gegaan met het beleidskader.

⁹⁸ Intern memo van Zalm aan de RvC van DSB Bank d.d. 8 december 2008; document 65.33 (dataroom van DSB Bank)

- 4.5.31 Op grond van de nieuwe leningovereenkomst dient DSB Beheer verdere zekerheden te verstrekken aan DSB Bank, onder meer een pandrecht op de aandelen in DSB Participaties en de aandelen in de intermediair- en internetbedrijven en een pandrecht op huurpenningen.
- 4.5.32 De leningovereenkomst vermeldt dat deze zekerheden zo spoedig mogelijk doch uiterlijk op 30 mei 2009 door registratie van de overeenkomst bij de belastingdienst moeten zijn gevestigd. De leningovereenkomst is pas op 14 augustus 2009 geregistreerd.
- 4.5.33 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer geen documenten aangetroffen waaruit blijkt dat de pandrechten op de aandelen in DSB Participaties, DSB Intermediairs en de door haar gehouden aandelen in de intermediair- en internetbedrijven, zijn gevestigd.
- 4.5.34 Ten aanzien van de verpanding van huurpenningen verwijst de leningovereenkomst in een bijlage naar kantoorpanden, die eigendom van DSB Beheer zouden zijn. Op het moment van de ondertekening van de leningovereenkomst was DSB Beheer geen eigenaar van panden. De DSB entiteiten die wel panden in eigendom hebben (en deze deels aan DSB Bank verhuurden) zijn geen partij bij de leningovereenkomst en hebben zich niet jegens DSB Bank tot verpanding van huurpenningen verplicht.

Curatoren moeten er – gelet op het voorgaande – vanuit gaan dat de registratie van de leningovereenkomst op 14 augustus 2009 geen pandrecht op de huurpenningen tot stand brengt.

- 4.5.35 Curatoren stellen daarmee vast dat DSB Beheer haar contractuele verplichtingen jegens DSB Bank tot het vestigen van zekerheden uit hoofde van de leningovereenkomst in belangrijke mate niet is nagekomen.
- 4.5.36 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer geen documenten aangetroffen, waaruit blijkt dat DSB Bank DSB Beheer op de nakoming van haar contractuele verplichtingen heeft aangesproken.

Financieringsrelatie DSB Leven

- 4.5.37 Op 28 februari 2008 sluit DSB Beheer een kredietovereenkomst met DSB Leven voor de financiering van de aankoop van de aandelen in een tweetal vennootschappen, SNM Concepts en Mr Media. Met het krediet is een bedrag van € 4,7 miljoen gemoeid, dat op 29 februari 2008 door DSB Beheer volledig wordt getrokken. De aandelen in deze vennootschappen worden op 5 maart 2008 geleverd aan DSB Beheer. Als zekerheid voor de financiering verkrijgt DSB Leven op 5 maart 2008 een eerste pandrecht op de aandelen in SNM

Concepts en Mr Media.

4.6 Investerings- en financieringsrelaties van DSB Beheer met haar deelnemingen

Investeringen

- 4.6.1 De door DSB Beheer ten behoeve van haar zelf en haar deelnemingen aangetrokken middelen en financieringen werden in zeer belangrijke mate aangewend voor de activiteiten van de deelnemingen (met uitzondering van de onder DSB Ficoholding ressorterende deelnemingen).
- 4.6.2 Uit de Financiële Analyse (zie de tabellen op pag. 14 en 15) blijkt dat in de jaren 2006 tot en met 21 oktober 2009 de investeringen in de deelnemingen sterk zijn gestegen en dat een belangrijk deel van deze investeringen betrekking heeft op leningen van DSB Beheer aan haar groepsmaatschappijen.
- 4.6.3 De Financiële Analyse maakt verder ook inzichtelijk dat in deze jaren voor zeer substantiële bedragen is geïnvesteerd in vastgoed, sport, kunst en het nieuwe museum. Bovenop de ter zake van aangekochte activa geïnvesteerde bedragen kwamen daarnaast nog de voor de financiering van structurele exploitatietekorten benodigde middelen.
- 4.6.4 Neelissen heeft tegenover Curatoren verklaard dat het in de zomer van 2009 voor AZ duidelijk was dat er voor *funding* geen beroep meer kon worden gedaan op DSB Beheer of DSB Ficoholding (hetgeen tot ook uitdrukking kwam in de zogeheten “Monaco presentatie van 25 augustus 2009) en dat er dus meer spelers door AZ zouden moeten worden verkocht. Daarbij werd volgens Neelissen gedacht aan gefaseerde verkoop en een opbrengst van € 40 à 50 miljoen⁹⁹.
- 4.6.5 Curatoren hebben vastgesteld dat in 2009 door AZ toch nog 3 spelers (Wernbloom, Ortiz en Elm) zijn gecontracteerd.
- 4.6.6 Scheringa heeft tegenover Curatoren verklaard dat de spelers Wernbloom en Ortiz al eerder waren gecontracteerd. Curatoren hebben alleen ten aanzien van speler Wernbloom kunnen vaststellen dat al eerder (namelijk in februari 2009) sprake was van een getekende intentieverklaring. Curatoren hebben een dergelijke intentieverklaring in de administratie

⁹⁹ Uit deze presentatie blijkt overigens tevens dat, gelet op de ten opzichte van de omzet te hoge kostenstructuur van AZ, DSB Beheer nog steeds een *funding* rol zou moeten blijven vervullen, tenzij AZ Champions League speelt en tenzij ambitie en daarmee de kostenstructuur zou worden aangepast. Aflossing op de lening van DSB Beheer (DS Sport) is blijkens de presentatie alleen mogelijk door in de zomer van 2009 een hoog verkoopvolume te realiseren. De presentatie meldt in dit verband dat wegens noodzakelijke herinvesteringen om het sportief niveau te handhaven en gegeven een negatief bedrijfsresultaat als AZ in de Europa League speelt, de terugbetaling door AZ aan DSB Beheer (DS Sport) relatief beperkt zal zijn.

van DSB Beheer¹⁰⁰ niet aangetroffen voor de spelers Ortiz en Elm.

- 4.6.7 In de zomertransferperiode van 2009 worden door AZ (definitieve) betalingsverplichtingen ter zake van de transfers van deze drie spelers aangegaan voor in totaal € 5,9 miljoen. Daarvan had een bedrag van € 2 miljoen betrekking op speler Wernbloom en een bedrag van € 3,9 miljoen betrekking op spelers Ortiz (€ 1,2 miljoen) en Elm (€ 2,7 miljoen).
- 4.6.8 Deze verplichtingen kwamen nog eens bovenop al bestaande betalingsverplichtingen ter zake van al eerder gecontracteerde spelers (Poulsen en Klavan), waarvoor in de periode juli en augustus aan liquiditeiten een bedrag van € 1 miljoen benodigd was. Neelissen heeft tegenover Curatoren verklaard dat door AZ goedkopere spelers werden gekocht om de verkoop van duurdere spelers op te vangen. AZ ontvangt weliswaar in deze periode ook opbrengsten van verkochte spelers, maar dit laat onverlet dat AZ in de zomer van 2009 wel degelijk nieuwe verplichtingen aan gaat voor spelers (Ortiz en Elm) tot een bedrag van € 3,9 miljoen (naast de verplichting terzake van speler Wernbloom van € 2 miljoen).
- 4.6.9 Opvallend is dat een substantieel deel van de investeringen van DSB Beheer en haar deelnemingen betrekking heeft op (structureel) verlieslatende activiteiten. Curatoren gaan hierna – bij wijze van (exemplarisch) voorbeeld – in op de exploitatie van het museum door DS Art.
- 4.6.10 De exploitatie van het museum was structureel verlieslatend. Uit de Financiële Analyse¹⁰¹ blijkt dat in de jaren 2006 tot en met oktober 2009 door DSB Beheer (via tussenholdings) in totaal € 7,8 miljoen ter beschikking gesteld is voor de financiering van exploitatietekorten en verstrekking van werkkapitaal.
- 4.6.11 Op 12 november 2007 wordt de aannemingsovereenkomst met Midreth gesloten voor de bouw van het in omvang vele malen grotere nieuwe Scheringa Museum in Opmeer.
- 4.6.12 Desgevraagd heeft Scheringa tegenover Curatoren verklaard dat uitgangspunt was dat het museum in de nieuwe opzet per 1 juni 2010 (de beoogde, zij het in verband met bij de bouw opgetreden vertragingen verschoven, openingsdatum) volledig *self supporting* zou zijn.

Volgens Douma zag Scheringa voldoende mogelijkheden tot sponsoring, waarbij Douma de kanttekening plaatst dat Scheringa niet wilde dat een sponsor zijn of haar naam verbond aan een museumzaal. Neelissen heeft in dit verband verklaard dat (hij van Scheringa had begrepen dat) het exploitatietekort door middel van sponsoring naar verwachting te-

¹⁰⁰ AZ heeft alleen de stukken van Wernbloom vrijgegeven maar dit naar aanleiding van een verzoek van Douma geweigerd voor de spelers Ortiz en Elm

¹⁰¹ Financiële Analyse, pag. 16

ruggebracht zou kunnen worden tot € 1 miljoen.

- 4.6.13 Een bijlage met de naam “meerjaren perspectief” bij een op 12 resp. 29 september 2008 door Douma aan onder anderen Scheringa, Zalm, en Buwalda gezonden notitie¹⁰² bevat een exploitatiebegroting voor DS Art (de vennootschap die het museum exploiteerde) voor de jaren 2005 tot en met 2014.

Uit deze exploitatiebegroting blijkt dat de exploitatie van het museum ook in de nieuwe, veel grotere opzet, in ieder geval tot en met 2014 verlieslatend zou zijn. De exploitatiebegroting gaat daarbij uit van een jaarlijks bezoekersaantal van 70.000 waar in de jaren 2006 tot en met 2007 de bezoekersaantallen blijkens dit document 33.391 resp. 45.000 beliepen.

- 4.6.14 Uit deze bijlage blijkt verder dat de exploitatiebegroting voor de jaren 2009 tot en met 2014 alleen dan sluitend kan worden gemaakt, indien DSB Beheer jaarlijks een bedrag van € 4,5 miljoen fourneert. Daarmee is voor deze jaren dus een totaal liquiditeitsbeslag van € 27 miljoen gemoeid.
- 4.6.15 De bijlage heeft als datum 23 augustus 2007 en is derhalve opgesteld voordat op 12 november 2007 door DSB Stadion de aannemingsovereenkomst met Midreth voor de bouw van het nieuwe museum werd gesloten. De structurele verlieslatendheid van het museum in de nieuwe opzet was derhalve al in 2007 bekend.
- 4.6.16 Neelissen heeft verklaard dat hij van mening was dat “binnen de bekende waardes de investeringen van DSB Beheer in en ten behoeve van groepsvennootschappen als verantwoord moesten worden beschouwd”.
- 4.6.17 Curatoren hebben niet kunnen vaststellen dat de op 23 augustus 2007 beschikbare informatie tot bijstelling van de ambities ter zake van de bouw resp. exploitatie van het nieuwe museum heeft geleid.

Financieringsrelaties

- 4.6.18 Een belangrijk deel van de door DSB Beheer aan haar deelnemingen ter beschikking gestelde middelen wordt als vreemd vermogen verstrekt. Dientengevolge neemt de omvang van de vorderingen van DSB Beheer op groepsmaatschappijen in de jaren 2006 tot en met 21 oktober 2009 sterk in omvang toe (van € 146,1 miljoen naar € 334,1 miljoen).¹⁰³
- 4.6.19 Per 21 oktober 2009 betreft een aanzienlijk deel van de vorderingen van DSB Beheer op groepsmaatschappijen vorderingen op tussenholdings, die geen andere activa hebben dan aandelenbelangen in en (omvangrijke) intercompany vorderingen op andere groepsmaat-

¹⁰² Document 71-7, zie over deze notitie ook hiervoor onder par. 4.3.20 tot en met 4.3.25

¹⁰³ Financiële Analyse, pag. 15

schappijen. DSB Beheer heeft slechts voor een gering deel van de intercompany debiteurenportefeuille rechtstreeks vorderingen op de groepsmaatschappijen, waarin de activiteiten worden geëxploiteerd.

- 4.6.20 Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer geen documenten aangetroffen, waaruit blijkt dat aan DSB Beheer voor haar vorderingen op groepsmaatschappijen enige vorm van zekerheid is verstrekt. Integendeel, DSB Beheer had juist ten aanzien van een aantal groepsmaatschappijen een zogenaamde “comfort letter” afgegeven, waarmee de feitelijke *exposure* van DSB Beheer op deze groepsmaatschappijen nog werd vergroot.

4.7 Externe financieringsrelaties van DSB Beheer

Inleiding

- 4.7.1 In dit hoofdstuk wordt in aanvulling op de Financiële Analyse een (chronologisch) overzicht gegeven van de financieringen die door DSB Beheer (en groepsmaatschappijen) bij externe partijen zijn aangetrokken en de zekerheden die ten behoeve van de verschillende financiers zijn verstrekt.
- 4.7.2 DSB Beheer onderhield financieringsrelaties met KBC, Van Lanschot, REAAL, Fortis, Deutsche Bank (voorheen: ABN AMRO, zie hierna), ABN AMRO (voorheen: Fortis, zie hierna), ABN AMRO Lease en Lloyds.
- 4.7.3 Bij een aantal van de financiers van DSB Beheer hebben zich, nadat de financieringsrelaties met DSB Beheer tot stand waren gekomen, wijzigingen in onder meer de juridische structuur van de desbetreffende financiers voorgedaan, die hierna volledigheidshalve kort worden toegelicht.
- 4.7.4 DSB Beheer heeft financieringen aangetrokken bij ABN AMRO. Op 19 mei 2008 is ABN AMRO juridisch gesplitst, waarbij de naamloze vennootschap New HBU II N.V. (“**HBU**”) als nieuwe entiteit is ontstaan met als enig aandeelhouder ABN AMRO. Bij deze splitsing van ABN AMRO zijn de rechten en verplichtingen van ABN AMRO uit hoofde van met DSB Beheer en een aantal van haar groepsmaatschappijen bestaande financierings- en zekerheidscontracten op HBU overgegaan.
- 4.7.5 ABN AMRO heeft vervolgens op 1 april 2010 haar aandelen in HBU overgedragen aan de naamloze vennootschap naar Duits recht Deutsche Bank AG. Per dezelfde datum werd de statutaire naam van HBU gewijzigd in Deutsche Bank Nederland N.V. Ten gevolge van deze twee elkaar opvolgende transacties heeft uitsluitend Deutsche Bank uit hoofde van de door ABN AMRO Bank verstrekte financieringen vorderingen op DSB Beheer en een aantal van haar groepsmaatschappijen en is zij ook de enige gerechtigde tot ter zake verstrekt-

te zekerheden.

- 4.7.6 Ten aanzien van de door DSB Beheer bij Fortis aangetrokken financieringen is relevant dat Fortis op 1 juli 2010 juridisch is gefuseerd met ABN AMRO. Door deze juridische fusie zijn de activa en passiva van Fortis (waaronder de rechten en verplichtingen van Fortis uit hoofde van met DSB Beheer en een aantal van haar groepsmaatschappijen bestaande financierings- en zekerheidscontracten) van rechtswege overgegaan op ABN AMRO.

Overzicht van externe financieringsrelaties van DSB Beheer

- 4.7.7 De externe financiering van DSB Beheer en een aantal van haar groepsmaatschappijen ziet in belangrijke mate op hypothecair gedekte financiering van vastgoed. Waar DSB Beheer de financieringscontracten (mede ten behoeve van haar deelnemingen) afsloot, werden de aan DSB Beheer verstrekte middelen intern doorgesluisd aan de desbetreffende groepsmaatschappijen, al dan niet onder hoofdelijke medeaansprakelijkheid van deze groepsmaatschappijen.
- 4.7.8 Per datum faillissement van DSB Beheer hadden de hiervoor onder punt 4.7.2 genoemde financiers in totaal circa € 139 miljoen van DSB Beheer (en in sommige gevallen eveneens van een aantal van haar groepsmaatschappijen) te vorderen. ABN AMRO was de belangrijkste financier van DSB Beheer (en sommige groepsmaatschappijen) en had per datum faillissement een vordering van circa € 66 miljoen.
- 4.7.9 Op vrijwel alle materiële activa van importantie van DSB Beheer en groepsmaatschappijen (met uitzondering van DSB Ficoholding en de onder haar ressorterende groepsmaatschappijen) zijn in de loop van de jaren zekerheidsrechten ten gunste van de respectieve externe financiers verstrekt.

KBC

- 4.7.10 Op 22 december 2003 verstrekt KBC een krediet van € 30 miljoen aan DSB Beheer ter herfinanciering van een bestaande onroerend goed financiering. KBC verkrijgt als zekerheid op 29 december 2003 een hypotheekrecht op verschillende onroerende zaken en een pandrecht op alle vorderingen voortvloeiende uit huurovereenkomsten ten aanzien van deze onroerende zaken. Bij akten van 22 december 2003 (geregistreerd op 23 januari 2004) heeft DSB Beheer voorts rechten uit overeenkomsten met BM Managers van het bouwproces B.V. en Bouwbedrijf Midreth B.V. aan KBC verpand.
- 4.7.11 De looptijd van de faciliteit wordt nadien uiteindelijk verlengd tot 28 maart 2014¹⁰⁴.

¹⁰⁴ De verlenging van de looptijd geschiedt bij overeenkomst van 20 december 2004, brieven van 27 december 2005 en 2 maart 2006 en overeenkomst van 27 maart 2006

4.7.12 De aan KBC verhypothekerde onroerende zaken zijn in het kader van een in de loop van 2008 geëffectueerde herstructurering van de vastgoedtak van DSB door DSB Beheer overgedragen aan DSB Bankfilialen, waarbij DSB Bankfilialen tevens hoofdelijk aansprakelijk werd voor de door KBC aan DSB Beheer verleende faciliteit. DSB Beheer bleef ook aansprakelijk voor de vorderingen van KBC.

4.7.13 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de opeisbare vordering van KBC op DSB Beheer en DSB Bankfilialen circa € 23,3 miljoen.

Van Lanschot en REAAL (VLS/REAAL)

4.7.14 Bij een ongedateerde overeenkomst tussen VLS/REAAL en DSB Beheer heeft VLS/REAAL € 30 miljoen ter beschikking gesteld voor de aankoop van alle aandelen in DSB Verzekeringen Holding. Bij akte van 25 januari 2001 heeft DSB Bank zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor deze financiering. De kredietverlening is nader vastgelegd in een overeenkomst van 9 juni 2004. Daarnaast wordt op 16 december 2004 door Van Lanschot een rekening-courant faciliteit van € 15 miljoen aan DSB Beheer ter beschikking gesteld.

4.7.15 Bij notariële akte van 16 december 2004 heeft DSB Verzekeringen Holding een pandrecht gevestigd ten gunste van VLS/REAAL op 40% van de aandelen in DSB Leven en 32% van de aandelen in DSB Schade. Het aan de verpande aandelen verbonden stemrecht is niet overgedragen aan VLS/REAAL.

4.7.16 Op 28 december 2004 zijn bij nadere overeenkomst tussen Van Lanschot en DSB Beheer aanvullende bepalingen overeengekomen ten aanzien van het opnemen van het rekening-courant krediet. Op 31 december 2004 zijn de aandelen in DSB Leven en DSB Schade door DSB Verzekeringen Holding overgedragen aan DSB Ficoholding.

4.7.17 Op 9 juni 2006 heeft DS Sport & Art Beheer (toen nog handelende onder de naam DSB Sport & Art) zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor alle schulden van DSB Beheer aan VLS/REAAL.

Op 3 maart 2008 is DSB Beheer zowel met VLS/REAAL als Van Lanschot een wijziging van de bestaande faciliteiten overeengekomen, tengevolge waarvan de hoofdsom van de lening van VLS/REAAL werd verlaagd naar € 12 miljoen en de hoofdsom van de lening van Van Lanschot naar € 2 miljoen.

4.7.18 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de vordering van VLS/REAAL op DSB Beheer circa € 6,3 miljoen en de vordering van Van Lanschot op DSB Beheer circa € 1 miljoen.

ABN AMRO (Deutsche Bank)

- 4.7.19 De door ABN AMRO aan DSB Beheer (en een aantal van haar groepsmaatschappijen) verstrekte kredieten hebben betrekking op de financiering van de bouw van het nieuwe AZ-stadion in Alkmaar en de bouw van het nieuwe Scheringa Museum in Opmeer. Daarnaast verstrekt ABN AMRO financiering aan een aantal intermediairbedrijven.

ABN AMRO – Stadion Financiering

- 4.7.20 Op 26 januari 2005 verstrekt ABN AMRO aan DSB Beheer een lening in rekening-courant van € 40 miljoen ter financiering van de bouw van het nieuwe AZ-stadion in Alkmaar. Op 15 maart 2005 wordt de leningsovereenkomst gewijzigd in die zin dat de in eerste instantie door ABN AMRO verlangde hypotheek van de gemeente Alkmaar op de locatie Sportlaan te Alkmaar (de oude locatie van het stadion) wordt vervangen door een verplichting tot verpanding van de rechten uit hoofde van de tussen DSB Stadion en de gemeente Alkmaar gesloten koopovereenkomst met betrekking tot de nieuwe locatie van het stadion. Deze rechten worden door DSB Stadion bij pandakte van 20/22/28 mei 2005 openbaar aan ABN AMRO verpand.
- 4.7.21 Bij overeenkomst van 22/28 december 2005 wordt de leningsovereenkomst opnieuw gewijzigd. Onder meer werd toen overeengekomen dat DSB Bank een garantie zou stellen van € 1,1 miljoen ten gunste van ABN AMRO indien meer dan € 25,3 miljoen door DSB Beheer zou worden getrokken onder de financiering. Deze garantie wordt nadien door DSB Bank afgegeven ten behoeve van ABN AMRO op 15 mei 2006¹⁰⁵.
- 4.7.22 Bij pandakte van 28 december 2005 heeft DSB Stadion haar rechten uit hoofde van een met Memid Investments B.V. (een aan Midreth gelieerde vennootschap) op 7 oktober 2005 gesloten koopovereenkomst ter zake van onroerend goed aan ABN AMRO verpand.
- 4.7.23 Als belangrijkste zekerheidsrecht verkrijgt ABN AMRO uiteindelijk op 1 maart 2006 een eerste hypotheekrecht op het AZ-stadion (locatie Kooimeer) en de behorende bedrijventerreinen en parkeerplaatsen (locatie Boekelermeer) en voetbalvelden (locatie 't Lood). De maximale inschrijving van deze hypotheek bedraagt € 23,5 miljoen. Op 1 juli 2009 is de leningsovereenkomst nogmaals gewijzigd, waardoor, onder meer, de hoofdsom van de faciliteit is verlaagd naar een bedrag van € 36.562.500.
- 4.7.24 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de vordering van ABN AMRO uit hoofde van de financiering van het AZ-stadion circa € 34 miljoen. Het eerste hypotheekrecht van ABN AMRO dekt derhalve haar vordering uit hoofde van deze financiering

¹⁰⁵ Deutsche Bank heeft haar vordering uit hoofde van deze garantie ook bij de curatoren van DSB Bank ter verificatie ingediend.

maar ten dele.

ABN AMRO – Museum Financiering

- 4.7.25 Op 15 januari 2008 verstrekt ABN AMRO aan DSB Beheer, DSB Stadion en DS Art (onder hoofdelijke aansprakelijkheid van deze vennootschappen) een lening in rekening-courant van € 32 miljoen ter financiering van de bouw van het nieuwe Scheringa Museum in Opmeer.
- 4.7.26 DS Art vestigt bij notariële akte van 15 januari 2008 een hypotheekrecht op de onroerende zaak waarop het museum wordt gebouwd. In het kader van de herstructurering van de onroerend goed tak van DSB, die in de loop van 2008 wordt geëffectueerd, verkrijgt een andere DSB entiteit (Scheringa Museum) de eigendom van de hypothecair bezwaarde onroerende zaak.
- 4.7.27 Bij een op 22 januari 2008 geregistreerde pandakte vestigen DSB Beheer, DSB Stadion en DS Art een pandrecht ten gunste van ABN AMRO op de huidige en toekomstige inventaris alsmede op de huidige en toekomstige kunstcollectie van DS Art.
- 4.7.28 De vordering van ABN AMRO uit hoofde van de museum financiering bedraagt per datum faillissement van DSB Beheer circa € 25,7 miljoen.

ABN AMRO– Swapovereenkomst

- 4.7.29 Op 5 december 2007 sluit DSB Beheer met ABN AMRO een zogeheten ‘swapovereenkomst’ voor de afdekking van renterisico’s. De vordering van ABN AMRO uit hoofde van deze swapovereenkomst bedraagt per datum faillissement van DSB Beheer circa € 6,3 miljoen.

ABN AMRO – Financiering intermediairbedrijven

- 4.7.30 Op 4 november 2008 verstrekt ABN AMRO aan DGA Zeeland, DGA Assuradeuren en HKV een lening van € 7.420.000 ter financiering van hun bedrijfsuitoefening. DSB Beheer is hoofdelijk aansprakelijk voor deze lening. Tot zekerheid voor de terugbetaling van deze lening vestigt DGA Zeeland ten behoeve van ABN AMRO een recht van hypotheek op een pand in Zeeland en verkrijgt ABN AMRO tevens pandrechten op de bedrijfsinventarissen en vorderingen.

Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de opeisbare vordering van ABN AMRO uit hoofde van deze financieringen circa € 2,2 miljoen.

Fortis (ABN AMRO) – Vastgoed financiering

- 4.7.31 Bij overeenkomst van 28 april/2 mei 2006 verstrekt Fortis een krediet aan DSB Beheer, DS Sport & Art Beheer, DS Art, DS Sport en Rinsma State. De financiering bestaat uit verschillende faciliteiten met een totaalbedrag van circa € 28,5 miljoen en strekt tot het herfinancieren van onroerend goed.
- 4.7.32 Bij notariële akte van 2 mei 2006 worden door DSB Beheer, DS Art, Rinsma State en ENRA ten gunste van Fortis hypotheekrechten gevestigd op verschillende onroerende zaken. De totale maximale inschrijving van de hypotheeken bedraagt € 29 miljoen. Daarnaast verplichten DSB Beheer, DS Art, Rinsma State en ENRA zich bij overeenkomst van 22 juni 2006 tot openbare verpanding van huurvorderingen uit hoofde van huurovereenkomsten ter zake van de verhuypothekeerde panden.
- 4.7.33 Bij brief van 24 juli 2006 is een verlaging van de hoofdsom van de financiering naar € 27,9 miljoen overeengekomen.
- 4.7.34 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de opeisbare vordering van Fortis uit hoofde van de hiervoor genoemde financieringen in totaal circa € 21 miljoen.

ABN AMRO Lease – Vliegtuigfinanciering

- 4.7.35 Bij overeenkomst van 4 juli 2008 heeft DSB Beheer een lening verkregen van ABN AMRO Lease voor een bedrag van € 7.456.000 ter financiering van de aankoop van een nieuw zakenvliegtuig (een Cessna Citation C560XLS met registratiekenmerk PH-DRS). Curatoren verwijzen naar hoofdstuk 6 voor meer informatie omtrent de aankoop en financiering van het zakenvliegtuig.
- 4.7.36 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de opeisbare vordering van ABN AMRO Lease op DSB Beheer uit hoofde van de financiering van het zakenvliegtuig in totaal circa € 10,7 miljoen.

Lloyds – Lening en swapovereenkomst

- 4.7.37 Op 25 juni 2005 sluit DSB Beheer een leningsovereenkomst met Lloyds. De lening heeft een hoofdsom van € 10 miljoen en dient ter financiering van de bedrijfsuitoefening van DSB Beheer, maar meer in het bijzonder ten behoeve van de aankoop en ontwikkeling van het AZ stadion. Bij brief van 13 oktober 2005 is een wijziging ten aanzien van het vroegd aflossen van de faciliteit overeengekomen.

- 4.7.38 Tot zekerheid voor de terugbetaling van het verleende krediet vestigt DSB Stadion bij notariële akte van 9 augustus 2006 ten gunste van Lloyds een hypotheekrecht tweede in rang op het AZ stadion. Dit hypotheekrecht komt in rang na het hypotheekrecht van ABN AMRO. De maximale inschrijving van deze tweede hypotheek bedraagt € 10 miljoen (te vermeerderen met rente en kosten tot een maximumbedrag van € 4 miljoen).
- 4.7.39 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de vordering van Lloyds uit hoofde van deze financiering circa € 7 miljoen.
- 4.7.40 Op 11 december 2006 sluit DSB Beheer voorts een swapovereenkomst met Lloyds ter afdekking van renterisico's. Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de vordering van Lloyds uit hoofde van deze swapovereenkomst circa € 336.000. Daarnaast heeft Lloyds nog een vordering uit hoofde van zogeheten *promissory notes* die door haar in het kader van de effectuering van transfers van spelers van AZ zijn afgegeven en ter zake waarvan zij – indien zij deze schuldpapieren honoreert – verhaal kan nemen op DSB Beheer.
- 4.7.41 Per datum faillissement van DSB Beheer bedraagt de totale vordering van Lloyds op DSB Beheer circa € 10,3 miljoen.

5. DSB PARTICIPATIES: DSB INTERMEDIARIS EN DSB INTERNETBEDRIJVEN

5.1 Inleiding

- 5.1.1 DSB Beheer richt op 29 mei 2008 DSB Participaties op, welke op haar beurt op dezelfde datum DSB Intermediairs en DSB Internetbedrijven opricht. Het oprichten van deze vennootschappen is onderdeel van een vennootschappelijke reorganisatie met als doel om een aantal vennootschappen (internet- en intermediairbedrijven) per activiteit onder de tussenholding DSB Participaties te organiseren.
- 5.1.2 Als bijlage 4 bij dit rapport is een overzicht opgenomen van de relevante vennootschappen en de data waarop de aandelen in deze vennootschappen zijn verworven door DSB Bank dan wel DSB Beheer, alsmede de data waarop de aandelen zijn overgedragen aan DSB Intermediairs dan wel DSB Internetbedrijven.
- 5.1.3 In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op (een aantal van) deze acquisities, waaronder de rol van DSB Bank, de besluitvorming, waardering en financiering van deze acquisities. Deze beschrijving is gebaseerd op een (beperkt) aantal stukken dat in de administratie van DSB Beheer is aangetroffen en verklaringen van rechtstreeks betrokkenen.
- 5.1.4 Tenslotte wordt meer in het bijzonder ingegaan op de verkoop van de aandelen in Clicks4Sales door DSB Bank aan DSB Beheer. Dit betreft een transactie ten aanzien waarvan al snel na de aankoop duidelijk wordt dat DSB Beheer de daaruit voortvloeiende verplichtingen niet kan dragen.

5.2 Activiteiten en rol van DSB Bank

- 5.2.1 De activiteiten van alle intermediair- en internetbedrijven houden direct verband met de activiteiten van DSB Bank. Door de curatoren van DSB Bank wordt dit als volgt omschreven:

“Vanuit het belang voor DSB Bank om voldoende leads te genereren, verwierf DSB Bank niet alleen intermediairbedrijven (zoals KGN, Keurkrediet, GEMA en DGA), maar kocht DSB Bank ook internetbedrijven (zoals Jaap.nl en Clicks4Sales)”¹⁰⁶.

DSB Bank was de drijvende kracht achter de aankoop van deze vennootschappen.

- 5.2.2 Uit de verklaringen van Scheringa, Neelissen en Douma volgt dat de overdracht van deze vennootschappen aan DSB Beheer met name wordt gedreven door het belang van DSB Bank, meer in het bijzonder binnen het kader van het verbeteren van de solvabiliteit van DSB Bank. DSB Bank dient te voldoen aan bepaalde solvabiliteitseisen. Iedere maand

¹⁰⁶ Onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 4.8.58

werd de zogenaamde BIS ratio berekend. Bij de berekening van de BIS ratio dient echter de goodwill die betaald is in verband met overnames van het eigen vermogen te worden afgetrokken. Bij de verkoop van de intermediair- en internetbedrijven voor het bedrag van de aankoopssom verviel deze aftrek. Voor de lening die DSB Bank aan DSB Beheer gaf nam DSB Bank geen voorziening op. Deze verkoop had derhalve een positief effect op de BIS ratio.

- 5.2.3 Scheringa stelde dat DNB dit traject adviseert en dat DNB daarbij laat weten dat ook andere banken participaties binnen een groep overdragen om de solvabiliteitsratio te verbeteren. Scheringa verklaarde:

“Het was dus de toezichthouder DNB die DSB Bank adviseerde om de participaties te verhangen. Indien dit advies niet was gekomen, hadden we niet verhangen en hadden we de solvabiliteit op een andere manier moeten verbeteren. DSB Bank had bijvoorbeeld minder hypotheek kunnen verstrekken.”

- 5.2.4 Voor de aankoop van een aantal intermediairbedrijven dient DSB Bank een verklaring van geen bezwaar te verkrijgen. Voor DGA en Gema wordt deze verklaring door DNB geweigerd. Om de aandelen toch te kunnen verwerven worden de aandelen in die vennootschappen rechtstreeks aan DSB Beheer overgedragen. De aandelen in de internetbedrijven Mister Media en SNM Concepts worden ook rechtstreeks door DSB Beheer verkregen.
- 5.2.5 In het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank¹⁰⁷ en het Rapport Scheltema¹⁰⁸ zijn passages opgenomen over de achtergronden van de overdracht van de internet- en intermediairbedrijven, naar welke passages hier kortheidshalve wordt verwezen.

5.3 Acquisitiebeleid en besluitvorming

- 5.3.1 Ten aanzien van het acquisitiebeleid van DSB Beheer verwijzen Curatoren naar het hiervoor onder punt 4.2.1 tot en met 4.2.14 vermelde.
- 5.3.2 Ten aanzien van de specifieke besluitvorming omtrent de acquisities van de intermediair- en internetbedrijven is Curatoren het volgende gebleken.
- 5.3.3 De besluitvorming omtrent het overdragen van de verschillende participaties naar DSB Beheer stond volgens Scheringa op de agenda van DSB Bank waar de besluitvorming plaatsvindt^{109 110}, in aanwezigheid van de commissarissen van DSB Bank en DSB Beheer

¹⁰⁷ Onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 2.5.32, par. 2.5.38 en 39, par. 2.6.21, par. 2.9.21 en par. 4.8.58

¹⁰⁸ Rapport Commissie Scheltema, p. 50 en p. 105

¹⁰⁹ Zalm heeft curatoren van DSB Bank in het kader van het oorzakenonderzoek bij DSB Bank laten weten zich niet in deze verklaring van Scheringa te herkennen

¹¹⁰ Curatoren verwijzen hier ook naar het in par. 4.2.4 vermelde ten aanzien van de notulen van de RvB van DSB Bank

die met die overdrachten ook instemden. Buwalda en Zalm zouden dit hebben voorbereid. Neelissen nuanceerde dit beeld door te verklaren dat de beslissingen omtrent de acquisities van DSB Beheer formeel worden genomen op het niveau van DSB Beheer, maar dat deze inhoudelijk uitvoerig werden besproken binnen de RvB van DSB Bank. Neelissen verklaarde dat er in zijn ogen bij de overdracht van de intermediairs niet per definitie een tegenstrijdig belang bestond tussen DSB Beheer en DSB Bank. Het overdragen van de intermediairs werd gedaan om waarde te creëren en dat was uiteindelijk ook in het belang van DSB Beheer.

- 5.3.4 Douma verklaarde dat hij als financieel directeur van DSB Beheer niet betrokken wordt bij de aankoopbeslissingen aan de zijde van DSB Beheer ten aanzien van de internet- en intermediairbedrijven.

5.4 Waardering en financiering acquisitie

Waardering

- 5.4.1 Uit de verklaringen van Scheringa, Neelissen en Douma blijkt dat bij de overdracht van vennootschappen aan DSB Beheer dezelfde prijs wordt gehanteerd als de prijs die DSB Bank had betaald. Scheringa meent dat de transacties tussen de DSB-entiteiten marktconform zijn, aangezien de transacties veelal in een korte tijdsperiode sinds de verwerving door DSB Bank worden afgewikkeld. De bij de transacties betrokken partijen gaan uit van dezelfde waarde en de transacties worden als “intercompany-transacties” beschouwd. Er vindt geen nieuwe beoordeling van de waarde plaats.
- 5.4.2 Na een acquisitie wordt volgens Scheringa tussentijds de (ontwikkeling van de) waarde van de desbetreffende vennootschappen niet meer intern of extern met de accountant besproken. Er wordt tussentijds slechts gekeken naar de cashflow en het business model.
- 5.4.3 Al snel na de overdracht aan DSB Beheer concludeert Douma dat de door DSB Beheer betaalde koopsom voor zowel de intermediair- als de internetbedrijven niet in verhouding staat met de waarde van de aandelen. Op 29 augustus 2008 schrijft Douma aan Scheringa in een memo¹¹¹:

*“6. **Herziening koopprijs** overgenomen internet en intermediairbedrijven. Op grond van de voorlopige resultaten van genoemde bedrijven, mag worden geconcludeerd dat de door Beheer betaalde overname prijs in geen verhouding staat tot de resultaten en de daaruit voortvloeiende cashflow. Sterker nog, de cashflow is nauwelijks toereikend om de rente en aflossing van de acquisitiefinanciering [te betalen, toevoeging Curatoren]. Herziening van de koopprijs zou druk op liquiditeiten verminderen (en sterk verminderen indien de bestaande leningen overeind blijven).”*

¹¹¹ Document 71-15

Financiering

- 5.4.4 De acquisities van de internet- en intermediairbedrijven door DSB Beheer worden door DSB Bank gefinancierd.
- 5.4.5 Ten aanzien van de intermediairbedrijven is gebleken dat externe financiering niet mogelijk is. Over het niet kunnen verkrijgen van externe financiering en de verdere gevolgen daarvan schrijft Douma in een memo van 8 juli 2008 aan Scheringa – met als onderwerp “Liquiditeitsplanning”¹¹² – het volgende:

“Je hebt recent het mailbericht gezien van NIBC omtrent het in de ijskast zetten van ons financieringsverzoek van de intermediairbedrijven. Zowel de ABN AMRO als Fortis als NIBC wensen geen financiering te verstrekken aan DSB Beheer B.V., vanwege de omvang van de verplichtingen die we als Beheer hebben en vanwege het ongunstige kredietklimaat.”

- 5.4.6 Ook voor de financiering van de internetbedrijven tracht DSB Beheer tevergeefs externe financiering aan te trekken. Er worden vervolgens diverse leningovereenkomsten gesloten tussen DSB Bank en DSB Beheer voor de financiering van de aankoopssommen. In het kader van de financiering van Clicks4Sales wordt in de leningovereenkomst opgenomen dat DSB Beheer er voor moet zorgen dat de aandelen in Clicks4Sales en Netsociety aan DSB Bank worden verpand. Deze verpanding vindt echter niet plaats.
- 5.4.7 De vorderingen van DSB Bank op DSB Beheer uit hoofde van de verschillende leningovereenkomsten worden samengebracht in een nieuwe leningovereenkomst van 28 mei 2009. In het op die datum opgenomen bedrag van € 75 miljoen zijn onder andere verwerkt leningen inzake de aankoop van de aandelen GEMA (€ 7.108.784), DGA (€ 8.900.000), Clicks 4 Sales (€ 10 miljoen), Netsociety (€ 280.000) en Plazacasa (350.000). Daarnaast is in deze lening een bedrag ad € 19.533.291 verwerkt met omschrijving “omh. Intermediairs”.

5.5 Bestuur na overdracht

- 5.5.1 Dat de activiteiten van de diverse vennootschappen verbonden zijn met DSB Bank, volgt ook uit de verklaring van Scheringa dat er na de overdrachten feitelijk niets verandert. De aansturing van deze participaties blijft bij één van de bestuurders van DSB Bank, Van Goor. Het gaat slechts om een boekhoudkundige wijziging. Er is geen andere reden om de vennootschappen over te dragen.

¹¹² Document 71-14

- 5.5.2 Volgens Scheringa wordt de gang van zaken rond de participaties van DSB Beheer (overigens niet alleen de internet- en intermediairbedrijven maar ook het vastgoedbedrijf) besproken binnen de RvB van DSB Bank. Dit overleg met betrekking tot de participaties vindt volgens Scheringa op maandag in het kader van het wekelijks overleg van de RvB van DSB Bank plaats, in aanwezigheid van de financieel directeur van DSB Beheer¹¹³.

5.6 Voornemen tot terugkoop van DSB Participaties en haar deelnemingen

- 5.6.1 Tussen DSB Bank en DSB Beheer wordt diverse malen gesproken over een terugkoop door DSB Bank van de desbetreffende internet- en intermediairbedrijven. In de op 28 mei 2009 tussen DSB Bank en DSB Beheer gesloten leningsovereenkomst¹¹⁴ is in artikel 9.4 opgenomen:

“Geldgever en Geldnemer zijn overeengekomen dat Geldgever de intentie heeft om de door Geldnemer van Geldgever in 2008 overgenomen Deelnemingen 1 terug te kopen, indien en voor zover de solvabiliteit van Geldgever zulks toelaat.”

Als bijlage 2 bij die leningsovereenkomst is een lijst van vennootschappen opgenomen die onder Deelnemingen 1 zijn begrepen. Het betreft DSB Participaties met alle daaronder hangende vennootschappen. Deze terugkoop vindt niet meer plaats.

5.7 Internetbedrijf Clicks4Sales

- 5.7.1 De overdracht van internetbedrijf Clicks4Sales door DSB Bank aan DSB Beheer is een transactie waarbij al snel naar voren komt dat DSB Beheer de verplichtingen die daaruit voortvloeiden niet kan dragen. Het betreft ook een transactie die tot rumoer leidt binnen de RvB van DSB Bank en welke daar met name de relatie tussen Scheringa en De Grave op scherp zet.
- 5.7.2 Clicks4Sales heeft volgens Scheringa een toegevoegde waarde voor DSB Bank, doordat dit internetbedrijf via verschillende merknamen hypotheekleads (contact met potentiële nieuwe kredietnemers) kan leveren. In de visie van Scheringa gaat het om kwalitatief goede leads waar ook andere partijen geld voor over hebben en zijn de kosten voor een dergelijke lead aanzienlijk lager dan de kosten van een lead via een TV-spot (€ 500,-) of de nog duurdere dagbladleads. De tendens is daarnaast dat internet belangrijker gaat worden en dat minder leads via televisiespots zullen kunnen worden genereerd, aldus Scheringa.

¹¹³ Zie omtrent het besluitvormingsproces ook onder par. 3.6

¹¹⁴ Document 8-7

- 5.7.3 Na de overname van Clicks4Sales worden vrijwel uitsluitend nog leads aan DSB Bank geleverd. Neelissen typeert de aankoop van Clicks4Sales als een “wereldzet met de kennis van dat moment”, die was gebaseerd op een “strategische gedachte”, waarbij hij wel aantekent dat er goodwill moest worden betaald. Scheringa heeft in het gesprek met Curatoren genoemd dat Clicks4Sales in de goede tijd, dus voor de kredietcrisis werd gekocht.
- 5.7.4 DSB Bank sluit op 9 augustus 2007 een koopovereenkomst voor de verwerving van de aandelen in Clicks4Sales¹¹⁵. Op 6 september 2007 worden deze aan DSB Bank geleverd. Op 30 mei 2008 wordt vervolgens een koopovereenkomst gesloten tussen DSB Bank en DSB Beheer, waarbij DSB Beheer de aandelen in Clicks 4 Sales voor een koopprijs van € 10 miljoen overneemt. Er wordt afgesproken dat met ingang van 1 januari 2008 de baten van de aandelen Clicks4Sales aan DSB Beheer toekomen en dat de lasten van de aandelen eveneens vanaf die datum voor rekening van DSB Beheer komen.
- 5.7.5 De koopprijs die DSB Beheer aan DSB Bank betaalt is gelijk aan de initiële koopprijs die DSB Bank moest voldoen. DSB Bank is met de verkoper echter ook een earn-out regeling overeengekomen, waardoor een aanvullende koopprijs van € 5 miljoen in vier jaarlijkse tranches van € 1,25 miljoen voldaan dient te worden. Deze earn-out regeling is gebaseerd op aantallen gerealiseerde leads en gemiddelde kostprijzen.
- 5.7.6 Douma stelt op 29 augustus 2008 vraagtekens bij de omvang van de koopprijs van de overgenomen internet- en intermediairbedrijven (waaronder Clicks4Sales).

De door DSB Bank voor Clicks4Sales verschuldigde koopprijs is gebaseerd op een voorlopige overnamebalans¹¹⁶ met een balanstotaal van € 1.118.318 per 31 mei 2007, waaronder een negatief eigen vermogen van € 72.080 dat door de verkopers aangezuiverd dient te worden tot nihil. Verkopers brengen dit bedrag als vermogen in nadat zij van Clicks4Sales zelf een lening voor dit bedrag hebben ontvangen.

- 5.7.7 Met de kredietcrisis verslechtert de markt en worden de door Clicks4Sales geleverde leads slechter. De destijds door DSB Bank met de verkopers gemaakte afspraken omtrent de earn-out regeling dienen wel nagekomen te worden. Uit de stukken en verklaringen van betrokkenen blijkt dat de afwikkeling van deze earn-out regeling tot rumoer leidt binnen de RvB van DSB Bank en dat de betaling van de earn-out regeling problematisch is.
- 5.7.8 Curatoren merken op dat uit de koopovereenkomst tussen DSB Bank en DSB Beheer ten aanzien van de aandelen Clicks4Sales niet zonder meer blijkt dat DSB Beheer ook de verplichting tot het nakomen van de earn-outregeling over heeft genomen. Uit een memo van de interne accountantsdienst van DSB Bank van 28 april 2009 aan Scheringa en De Grave blijkt dat deze dienst van mening is dat juridisch gezien de earn-out verplichting niet is

¹¹⁵ Ongenummerde map: Clicks4Sales, voor tabblad 1

¹¹⁶ Ongenummerde map: Clicks4Sales, tabblad 1

overgedragen door DSB Bank aan DSB Beheer, maar dat uit de beschikbare informatie wel valt af te leiden dat het de intentie was om deze verplichting over te dragen¹¹⁷.

- 5.7.9 In september 2008 wordt een tranche van € 1,25 miljoen van de earn-out regeling voldaan. DSB Bank betaalt € 1.145.833,= en DSB Beheer betaalt € 104.167,= aan de verkopers.
- 5.7.10 Op 3 februari 2009 spreekt Douma met Scheringa omtrent de op 1 juli 2009 ten aanzien van Clicks4Sales te betalen earn-out¹¹⁸ met als duidelijke boodschap dat het voor DSB Beheer niet mogelijk is om het bedrag van de earn-out te betalen. Scheringa stelt vervolgens voor dat het beter zou zijn als Clicks4Sales terug zou worden overgedragen aan DSB Bank.

Uit de stukken wordt vervolgens duidelijk dat binnen DSB Bank wordt gesproken over de afwikkeling van deze earn-out regeling¹¹⁹. Tevens wordt duidelijk dat Douma met de heer Buijs (het toenmalig Hoofd Financiën van DSB Bank) zou spreken en dat zou worden aangegeven dat de overgang van Clicks4Sales naar DSB Bank per omgaande moest plaatsvinden. Op 25 februari 2009 staat echter vast dat Clicks4Sales definitief niet naar DSB Bank teruggaat¹²⁰.

- 5.7.11 DSB Bank onderhandelt vervolgens met de verkopers van de aandelen in Clicks4Sales over een afkoop van de earn-out regeling. Dit leidt er toe dat door DSB Bank op 25 maart 2009 met hen wordt afgesproken dat de earn-out regeling zal worden afgekocht tegen betaling van € 2.675.000. Onder aftrek van een rekening-courantschuld van € 484.906 wordt door DSB Bank op 26 maart 2009 vervolgens € 2.190.094 aan de verkopers voldaan.
- 5.7.12 De aandelen in Clicks4Sales werden op 30 mei 2008 door DSB Beheer overgedragen aan DSB Internetbedrijven. De door DSB Bank in september 2008 en maart 2009 betaalde bedragen worden door DSB Internetbedrijven verwerkt in een rekening-courantverhouding met DSB Bank, zodat in de boekhouding van DSB Internetbedrijven een daarmee corresponderende schuld aan DSB Bank wordt vermeld.
- 5.7.13 DSB Bank verantwoordt het door haar betaalde bedrag van € 2.675.000 in de tussen haar en DSB Beheer bestaande rekening-courantverhouding. Deze rekening-courantverhouding is in 2009 omgezet in een leningfaciliteit, met uitzondering van de vordering ad € 2.675.000. In 2009 is deze vordering separaat verantwoord en wordt deze opgenomen in de periodieke toetsing van de Grote Posten Regeling. In 2009 (tot aan datum faillisse-

¹¹⁷ Document 71-100; Ernst & Young heeft Curatoren in dit verband bericht dat bij de controle van de jaarrekening 2008 van DSB Bank de overdracht van deze deelneming aan DSB Beheer met de accountant van DSB Bank is besproken en er correctieboekingen zijn gemaakt op basis van een document van de interne accountantsdienst van 22 juni 2009, waarin verduidelijkingen zijn opgenomen ten opzichte van het memo van 28 april 2009

¹¹⁸ Document 71-30

¹¹⁹ Document 71-31 (notulen van het financieel overleg van 11 februari 2009)

¹²⁰ Document 71-32 (notulen van het financieel overleg van 25 februari 2009)

ment) is de vordering van € 2.675.000 verlaagd met € 1.931.943. De vermindering vloeit voort uit de door Clicks4Sales aan DSB Bank in rekening gebrachte kosten uit hoofde van leads. DSB Bank voldoet deze verplichting door verrekening met de vordering op DSB Beheer resp. DSB Internetbedrijven. In de administratie van DSB Internetbedrijven is een schuld aan DSB Bank blijven staan¹²¹.

5.7.14 In het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank¹²² zijn passages opgenomen over de afwikkeling van de overdracht van Clicks4Sales, waarnaar korthedshalve wordt verwezen.

¹²¹ Document 71-100

¹²² Onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 2.8.21, par. 2.8.34 en par. 2.8.66.

6. ZAKENVLIEGTUIGEN: PH-DRK EN PH-DRS

Inleiding en achtergronden

- 6.1 DSB Beheer was eigenaar van, gebruikte en exploiteerde (met de hulp van derden) een zakenvliegtuig.
- 6.2 Bij DSB Beheer treedt met het oog op het gebruik en de exploitatie van het zakenvliegtuig in januari 2006 een piloot in dienst. In januari 2007 treedt een tweede piloot in dienst. Beide piloten hebben een fulltime dienstverband.
- 6.3 Uit door Curatoren gevoerde gespreken is hen het volgende gebleken omtrent de motieven van DSB Beheer (Scheringa) voor de aanschaf van het zakenvliegtuig.
- 6.4 Scheringa heeft verklaard dat het zakenvliegtuig voor in totaal 15 tot 20% werd gebruikt voor activiteiten van DSB Bank, de sportactiviteiten (schaatsen en AZ) en de kunstactiviteiten en voor circa 80% voor verhuur aan derden. Door gebruik te maken van een eigen zakenvliegtuig kon volgens Scheringa verder een besparing worden gerealiseerd op reiskosten en reistijd en kon ook de veiligheid van het gezin Scheringa beter worden gewaarborgd. Daarnaast zou, nog steeds aldus Scheringa, sprake kunnen zijn van een winstgevend bedrijfsonderdeel door kosten op te vangen door verhuur van het zakenvliegtuig aan derden (200 à 300 uur per jaar). Een bijkomend voordeel was volgens Scheringa dat het zakenvliegtuig ook naamsbekendheid opleverde.
- 6.5 Destijds bestonden langere levertijden voor nieuwe toestellen. DSB Beheer hield er bij de aanschaf van het tweede (zie hierna) zakenvliegtuig rekening mee dat men na één jaar (na het moment van het plaatsen van de order en nog voor de feitelijke aflevering) een winst van € 1 miljoen op de aanschafprijs kon behalen. Het idee was kennelijk om – uitgaande van een markt met een grote vraag naar dit soort zakenvliegtuigen – revolverend zakenvliegtuigen te kopen en deze bestelde (maar nog te leveren) zakenvliegtuigen met winst door te verkopen. Het idee ontstond zo om telkens na vijf jaar een nieuw zakenvliegtuig te kopen.
- 6.6 Neelissen heeft toegelicht dat de aankoop van het nieuwe (zie hierna) zakenvliegtuig tussen hem en Scheringa is besproken. Hij verklaarde dat er een exploitatiemodel lag en dat er naar de kasstromen werd gekeken om te zien of het zakenvliegtuig kon worden betaald. Tegen de achtergrond van de bedragen die binnen DSB rondgingen, waren de jaarlijkse kosten van het zakenvliegtuig volgens Neelissen overzichtelijk.
- 6.7 Douma heeft verklaard dat DSB Beheer bedrijfsmatig eigenlijk geen gebruik maakte van het zakenvliegtuig en dat er relatief weinig door DSB Beheer met het zakenvliegtuig is gevlogen. DSB Beheer had het zakenvliegtuig ook niet nodig en het werd voornamelijk

ingezet voor externe verhuur. Omdat, aldus Douma, Scheringa wat “voorzichtiger” was ten aanzien van de personen aan wie het zakenvliegtuig mocht worden verhuurd, was de klantenkring echter beperkt. Het beheer van het zakenvliegtuig werd op grond van een managementovereenkomst verzorgd door een externe partij, Jet Netherlands.

- 6.8 In het kader van de aankoop van de zakenvliegtuigen zou er - voor zover bij Douma bekend - wel een kosten/baten analyse zijn gemaakt door Jet Netherlands ten aanzien van het zakenvliegtuig, waarbij Douma de belangrijke kanttekening plaatst dat in deze berekening geen rekening was gehouden met rente, aflossing en afschrijving.
- 6.9 Uit het taxatierapport van het (tweede) zakenvliegtuig blijkt dat per datum faillissement van DSB Beheer het toen door haar gebruikte zakenvliegtuig slechts 308 uur (over een periode van circa 16 maanden sinds de aanschaf door DSB Beheer) had gevlogen. Daarvan hadden circa 241 uur betrekking op gebruik door derden en dus slechts circa 67 uur op gebruik door DSB Beheer.

Gang van zaken rond aankoop en verkoop van de zakenvliegtuigen

- 6.10 Uit de administratie van DSB Beheer blijkt dat DSB Beheer op of omstreeks 24 augustus 2005 een eerste zakenvliegtuig kocht. Het betrof een gebruikte Cessna Citation Excel van ongeveer 3 à 4 jaar oud, waaraan in Nederland het registratiekenmerk PH-DRK (verwijzend naar de voornaam van Scheringa) werd toegekend. De koopprijs bedroeg € 7.679.024,21. De aankoop werd gefinancierd door Amstel Lease Maatschappij N.V. (thans: ABN AMRO Lease).
- 6.11 Iets meer dan een jaar later, namelijk op 1 december 2006, koopt DSB Beheer wederom een zakenvliegtuig. Het betreft dan een gehele nieuwe Cessna Citation C560XLS, waaraan in Nederland het registratiekenmerk PH-DRS (verwijzend naar de initialen van Scheringa) wordt toegekend. De koopprijs bedraagt USD 11,130 miljoen. Het zakenvliegtuig zal blijkens de koopovereenkomst pas in het tweede kwartaal van 2008 worden geleverd.
- 6.12 In februari 2008 wordt duidelijk dat het leveringsmoment van het nieuwe zakenvliegtuig nadert. Het oude zakenvliegtuig is dan echter nog niet verkocht, terwijl ook de financiering van de aankoop van het nieuwe zakenvliegtuig nog niet is geregeld.
- 6.13 Voor de financiering worden offertes bij diverse financiers (waaronder ABN AMRO Lease) opgevraagd. Nadat was gebleken dat ABN AMRO Lease de beste bieding had gedaan¹²³, wordt op 9 april 2008 door Scheringa en Douma besproken dat de financiering bij ABN AMRO Lease zal worden ondergebracht¹²⁴.

¹²³ Gespreksverslag Douma-Scheringa d.d. 25 maart 2008, document 71-11

¹²⁴ Gespreksverslag Douma-Scheringa d.d. 9 april 2008, document 71-12

- 6.14 ABN AMRO Lease en DSB Beheer sluiten daarna op 4 juli 2008 een zogeheten “financiële hypotheek lease-overeenkomst” voor een financieringsbedrag van € 7,456 miljoen, te voldoen in 84 maandelijkse termijnen van € 60.666 en een slottermijn van € 5.219.200. Met behulp van deze financiering verwerft DSB Beheer het zakenvliegtuig op 25 juni 2008 in eigendom. Als zekerheid voor de door haar verstrekte financiering verkrijgt ABN AMRO Lease bij notariële akte van 22 juli 2008 een hypotheekrecht eerste in rang op het zakenvliegtuig.
- 6.15 DSB Beheer lijdt in het kader van de aankoop van het nieuwe zakenvliegtuig op een bedrag van USD 4 miljoen een koersverlies van € 415.000,=. Dit bedrag moet DSB Beheer op grond van een met Lloyds gesloten swapovereenkomst aan Lloyds voldoen, hetgeen op 1 april 2008 geschiedt.¹²⁵
- 6.16 Daarnaast slaagt DSB Beheer er in om in augustus 2008 het oude zakenvliegtuig te verkopen voor € 5.696.923,67. Het verschil tussen aanschaf- en verkoopprijs bedraagt € 1.982.100,54 in het nadeel van DSB Beheer.
- 6.17 Omdat DSB Bank aan de koper een financiering verstrekt¹²⁶, kan de koopsom weliswaar direct worden voldaan, maar deze is niet voldoende om de door ABN AMRO Lease voor de aankoop van het oude zakenvliegtuig verstrekte hypothecaire lening volledig af te lossen. Op de datum van levering belooft deze lening een bedrag van € 6.073.543,26. Het verschil van € 380.388,56 wordt door DSB Beheer nog uit andere middelen aan ABN AMRO Lease voldaan. De levering van het oude zakenvliegtuig aan de koper vindt plaats op 20 augustus 2008.
- 6.18 In juli 2008 gaan ook de leaseverplichtingen voor het inmiddels geleverde nieuwe zakenvliegtuig in. In 2007 werd aan leasetermijnen voor het oude zakenvliegtuig een bedrag van € 638.078,= betaald.¹²⁷ Uit de administratie van DSB Beheer is gebleken dat de in 2007 voor het zakenvliegtuig gemaakte kosten (waaronder de aan Jet Netherlands te betalen kosten voor onderhoud en stalling) vrijwel gelijk waren aan de verhuurinkomsten die door Jet Netherlands aan DSB Beheer moesten worden afgedragen. Per saldo was sprake van een bate van € 6.534,= voor DSB Beheer.
- 6.19 De maandelijkse leasetermijn voor het nieuwe zakenvliegtuig bedragen € 60.666,=. In 2008 werd door DSB Beheer in totaal een bedrag van € 1.143.675,= voor de zakenvliegtuigen betaald, waaronder een bedrag van € 751.200,= aan leasetermijnen en een bedrag van € 385.291,= aan kosten, die aan Jet Netherlands moesten worden voldaan.

¹²⁵ Gespreksverslag Douma-Scheringa d.d. 25 maart resp. 9 april 2008, documenten 71-11 en 71-12

¹²⁶ Zie hierover ook het onderzoeksrapport van de curatoren van DSB Bank, par. 5.4.27

¹²⁷ Liquiditeitsprognose november 2007, Document 71-4

- 6.20 Douma heeft verklaard dat de verhuurinkomsten in 2008 wegvielen maar dat de kosten overbleven. Daardoor was in 2008 sprake van een verlieslatende exploitatie van de zaken-vliegtuigen.
- 6.21 Ook in 2009 (tot aan de datum van het faillissement van DSB Beheer) is sprake van een verlieslatende exploitatie van het (tweede) zakenvliegtuig. Aan ABN AMRO Lease wordt € 606.660,= voldaan, van Jet Netherlands ontvangt DSB Beheer slechts € 181.732,45. In totaal lijdt DSB Beheer in deze periode een verlies van bijna € 525.000,= op de exploitatie van het zakenvliegtuig

7. DE JAARREKENING EN DE EXTERNE ACCOUNTANTSCONTROLE

7.1 Algemeen kader

- 7.1.1 Het algemene wettelijk kader omtrent de jaarrekening en het jaarverslag is neergelegd in Boek 2 BW. Daaruit volgt dat de jaarrekening binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar moet zijn opgemaakt, behoudens een verlenging van die termijn met ten hoogste zes maanden door de algemene vergadering van aandeelhouders op grond van bijzondere omstandigheden¹²⁸. Binnen deze termijn legt het bestuur ook het jaarverslag ter inzage van de aandeelhouders.
- 7.1.2 De jaarrekening moet door de bestuurders en commissarissen worden ondertekend. Als ondertekening ontbreekt, dan moet daarvan melding worden gemaakt onder opgave van de reden¹²⁹. De jaarrekening moet worden vastgesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders¹³⁰. Vervolgens dient de jaarrekening binnen acht dagen na vaststelling openbaar gemaakt te worden¹³¹. Als de jaarrekening niet is vastgesteld dient de opgemaakte jaarrekening openbaar te worden gemaakt¹³². De vennootschap moet uiterlijk 13 maanden na het einde van het boekjaar de jaarrekening openbaar hebben gemaakt¹³³.

7.2 Controleopdracht BDO Camps Obers tot 2006

- 7.2.1 BDO Camps Obers is jarenlang (tot en met de controle van de jaarrekening 2005) de externe account van DSB Beheer en het merendeel van haar dochtervennootschappen.
- 7.2.2 De laatste jaarrekening die door BDO Camps Obers wordt gecontroleerd, heeft betrekking op het boekjaar 2005. Deze jaarrekening wordt vastgesteld door de AvA van DSB Beheer op 31 januari 2007¹³⁴ onder het gelijktijdig verlenen van décharge aan de RvB voor het gevoerde beleid en déchargeverlening aan de RvC voor het door hem gehouden toezicht¹³⁵.
- 7.2.3 Op 27 november 2006 bericht DSB Beheer BDO Camps Obers dat zij de opdracht tot het verrichten van een accountantscontrole voor het boekjaar 2006 voor DSB Beheer en haar dochtermaatschappijen verstrekt aan een ander accountantskantoor. DSB Beheer wil de

¹²⁸ Artikel 2:210 lid 1 BW

¹²⁹ Artikel 2:210 lid 2 BW

¹³⁰ Artikel 2:210 lid 3 BW

¹³¹ Artikel 2:394 lid 1 BW

¹³² Artikel 2:394 lid 2 BW

¹³³ Artikel 2:394 lid 3 BW

¹³⁴ Waarschijnlijk is sprake van een onjuiste datering in het document waar 31-1-2008 is opgenomen en zal 31 januari 2007 zijn bedoeld. In de deponeringsgegevens bij het handelsregister is als datum vaststelling 31 januari 2007 gevonden

¹³⁵ Document in map Controle jaarrekeningen, deel II, achter tabblad G-B

controle van alle dochtermaatschappijen van DSB Beheer door één en hetzelfde accountantskantoor laten verrichten zodat de audit efficiënter zal kunnen geschieden.

- 7.2.4 Vanwege de omvang en specialistische kennis benodigd bij de accountantscontrole van DSB Bank en de verzekeringsactiviteiten kiest DSB Beheer voor het accountantskantoor dat al accountant van die entiteiten is (Ernst & Young)¹³⁶. Vervolgens informeert Ernst & Young BDO Camps Obers op 1 december 2006 dat DSB Beheer en haar dochtervennootschappen Ernst & Young verzoekt om de opdracht tot controle van de jaarrekeningen te aanvaarden met ingang van het boekjaar 2006. In dat kader wordt om de in artikel 31 GBR-1994 (Gedrags- en beroepsregelsregisteraccountants 1994) bedoelde inlichtingen verzocht¹³⁷. Op 14 februari 2007 heeft Ernst & Young deze inlichtingen nog niet ontvangen en wordt een herinnering verzonden om deze alsnog te krijgen. Curatoren hebben aan de hand van de administratie van DSB Beheer niet kunnen vaststellen of deze inlichtingen uiteindelijk werden verstrekt¹³⁸.
- 7.2.5 In het kader van hun onderzoek hebben de Curatoren BDO Camps Obers niet om informatie verzocht over de uitvoering van de accountantscontrole.

7.3 Controleopdrachten Ernst & Young, accountantsverklaringen en jaarrekeningen vanaf 2006

Controleopdrachten aan Ernst & Young

- 7.3.1 Vanaf de controle van de jaarrekening 2006 fungeert Ernst & Young dus als de externe accountant van DSB Beheer en haar groepsvennootschappen. In het kader van dit oorzakenonderzoek hebben Curatoren Ernst & Young schriftelijk informatie gevraagd over de uitvoering van de accountantscontrole van de (geconsolideerde) jaarrekening van DSB Beheer en de andere voor DSB Beheer en haar groepsvennootschappen uitgevoerde opdrachten. Ernst & Young reageert op deze vragen via brieven van haar raadsman van 1 juli 2011 en 8 maart 2012. Ernst & Young heeft Curatoren geen toegang gegeven tot haar controle-dossiers.

¹³⁶ Document in map Controle jaarrekeningen, deel II, achter tabblad L-B; Ernst & Young heeft Curatoren bericht dat zij destijds begreep dat de wens om efficiency bij de accountantscontrole aanleiding vormde voor DSB Beheer om dezelfde accountant te kiezen.

¹³⁷ Document 25-27 en 25-28

¹³⁸ Naar aanleiding van het haar gezonden conceptrapport van Curatoren heeft Ernst & Young Curatoren bericht dat zij op 27 februari 2007 de hier bedoelde inlichtingen heeft ontvangen en dat BDO haar heeft gemeld dat er geen vaktechnische bezwaren bestaan tegen het aanvaarden van de controleopdracht. Daarnaast heeft Ernst & Young in het kader van een specifiek waarderingsvraagstuk bij DSB Beheer in een brief van 29 januari 2008 nog aanvullende vragen gesteld aan BDO waarop deze op 11 februari 2008 heeft laten weten het niet opportuun te achten te reageren op de vragen van Ernst & Young.

Jaarrekeningen 2006 en 2007

- 7.3.2 Als bijlage 9 is een overzicht opgenomen van relevante data in het kader van de jaarrekeningen van DSB Beheer, DS Art, DS Sport, DS Sport & Art Beheer, DSB Stadion en Rinsma State.

Uit dit overzicht blijkt onder meer of en wanneer de zogeheten Letter of Representation (LoR)¹³⁹ door deze vennootschappen wordt afgegeven, wanneer de accountantsverklaringen worden afgegeven, wanneer de jaarrekeningen worden vastgesteld en wanneer deze worden gedeponerd.

LoR

- 7.3.3 Ten aanzien van de jaarrekeningen 2006 en 2007 werden de zogenaamde LoR-verklaringen door de directie van DSB Beheer, DS Art, DS Sport, DS Sport & Art Beheer, DSB Stadion en Rinsma State aan de accountant afgegeven.

Accountantsverklaringen bij de jaarrekeningen 2006 en 2007

- 7.3.4 Ten aanzien van de jaarrekeningen 2006 en 2007 van DSB Beheer, DS Art, DS Sport, DS Sport & Art Beheer, DSB Stadion en Rinsma State verklaart Ernst & Young dat naar haar oordeel deze jaarrekeningen een getrouw beeld geven van de grootte en de samenstelling van het vermogen van per 31 december 2006 respectievelijk per 31 december 2007 en van het resultaat over 2006 respectievelijk 2007 in overeenstemming met Titel 9 van Boek 2 BW¹⁴⁰. Tevens meldt Ernst & Young ten aanzien van DSB Beheer voor beide boekjaren op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e BW dat het jaarverslag, voor zover zij dat kan beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.
- 7.3.5 In het kader van de controlewerkzaamheden vraagt Ernst & Young geen lawyer's letter op¹⁴¹. Ernst & Young verklaarde dat op het niveau van DSB Beheer volgens aan haar verstrekte informatie en waarnemingen geen rechtsgedingen aanhangig waren en dat er geen huisadvocaat is. Ernst & Young was wel bekend met lopende procedures met een fiscale achtergrond die worden vermeld in de jaarrekening 2007. Die procedures werden behandeld door de interne fiscalist in samenwerking met Loyens & Loeff.

¹³⁹ Een verklaring van de desbetreffende vennootschap waarin wordt bevestigd dat alle relevante informatie in de jaarrekening en het jaarverslag is vermeld

¹⁴⁰ Documenten in map Controle jaarrekeningen, deel II, achter tabblad K-E

¹⁴¹ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, vraag 10

Vaststelling en déchargeverlening

- 7.3.6 Bij het vaststellen van de jaarrekeningen 2006 en 2007 door DSB Beheer, DS Art, DS Sport, DS Sport & Art Beheer, DSB Stadion en Rinsma State wordt gelijktijdig besloten tot déchargeverlening aan de directie voor het gevoerde beleid¹⁴². Hoewel bij DSB Beheer een RvC bestond, bevatten de besluiten geen déchargeverlening aan de RvC over de boekjaren 2006 en 2007.

Deponeren jaarrekeningen

- 7.3.7 De termijn voor het openbaar maken van de jaarrekeningen over het jaar 2006 werd (ruimschoots) overschreden. Ten aanzien van de jaarrekeningen over het jaar 2007 van DS Art, DS Sport, DS Sport & Art Beheer, DSB Stadion en Rinsema State is het algemene beeld dat de termijn voor het openbaar maken van de jaarrekeningen nog steeds werd overschreden, maar dat sprake is van een geringe termijnoverschrijding. De jaarrekening 2007 van DSB Beheer wordt overigens wel tijdig gedeponerd.

Jaarrekeningen 2008

- 7.3.8 Ten tijde van het uitspreken van het faillissement van DSB Beheer werden er werkzaamheden door de financiële administratie van DSB Beheer verricht voor het opstellen van de jaarrekening 2008 en in het kader van de controle werden voorbereidende werkzaamheden door Ernst & Young verricht.
- 7.3.9 Een verschil ten opzichte van de voorgaande jaren is dat ten aanzien van het boekjaar 2008 is besloten om niet langer aparte verklaringen voor iedere vennootschap te maken¹⁴³. Een uitzondering daarop wordt gemaakt voor DS Art waar men een aparte verklaring noodzakelijk vindt aangezien in toenemende mate bij subsidieaanvragen naar een accountantsverklaring wordt gevraagd.
- 7.3.10 Ten tijde van het uitspreken van het faillissement van DSB Beheer heeft Ernst & Young de controle nog niet afgerond. Er zijn in het kader van de accountantsverklaring nog aanvullende vragen gesteld, onder andere over de liquiditeitsplanning 2010.

Clicks4Sales & Plazacasa

- 7.3.11 Ten aanzien van de jaarrekening 2006 van Clicks4Sales is Curatoren bekend dat deze op 29 januari 2008 wordt vastgesteld en dat deze tijdig wordt gedeponerd, namelijk op 31 januari 2008. Ten aanzien van Clicks4Sales wordt in 2007 een groepsjaarrekening gede-

¹⁴² Document in map Controle jaarrekeningen, achter tabblad F

¹⁴³ Document 71-32, p.2 onder 8 (Notulen van het financieel overleg van DSB Beheer van 25 februari 2009 waaruit blijkt dat op 24 februari 2009 overleg heeft plaatsgevonden tussen DSB Beheer en Ernst & Young omtrent de jaarrekening 2008)

poneerd door DSB Bank. Op 22 december 2008 is een instemmingsverklaring afgegeven¹⁴⁴.

- 7.3.12 Ten aanzien van Plazacasa is Curatoren bekend dat de jaarrekening 2007 op 18 juli 2008 wordt vastgesteld en dat deze tijdig, namelijk op 14 augustus 2008, wordt gedeponereerd¹⁴⁵.

7.4 Personele bezetting van de opdracht door Ernst & Young

- 7.4.1 Ernst & Young heeft Curatoren laten weten dat de controlewerkzaamheden worden verricht onder verantwoordelijkheid van de externe accountant, de heer E.J. Pieters RA¹⁴⁶ (partner). Het team van Ernst & Young dat verantwoordelijk is voor de controle bestaat verder uit een senior manager en een aantal assistenten.

7.5 Rapportages van Ernst & Young

Brief d.d. 10 december 2008 (Accountantsverslag 2007)

- 7.5.1 Op 10 december 2008 zendt Ernst & Young een brief aan de RvC en RvB van DSB Beheer waarin zij de resultaten van de controle van de (geconsolideerde) jaarrekening 2007 presenteert¹⁴⁷. Deze rapportage van Ernst & Young met als titel: “*DSB Beheer B.V. Uitkomsten controle en overige informatie 2007*” is als bijlage 8 aan dit rapport gehecht. In de administratie van DSB Beheer hebben Curatoren tevens een eerder, ongedateerd, concept van deze brief met de daarbij behorende rapportage aangetroffen.
- 7.5.2 In deze brief wordt opgenomen dat op basis van gesprekken met het management van DSB Beheer over de belangrijke financiële ontwikkelingen een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2007 is onderkend.

Aan een aantal punten wordt in dat kader extra aandacht besteed bij het nader weergeven van de ten aanzien van de jaarrekening over 2007 door Ernst & Young gehanteerde controleaanpak: de liquiditeitspositie van de groep, de waardering van immateriële vaste activa, de consistente toepassing van waarderingsgrondslagen binnen de gehele groep, het consolidatieproces, de fiscale positie (vennootschapsbelasting) en de lopende (fiscale) issues¹⁴⁸.

- 7.5.3 Volgens Ernst & Young blijkt dat de impact van de kredietcrisis in 2007 op de jaarrekening 2007 van DSB Beheer beperkt is gebleven. Ernst & Young schrijft in dat kader te

¹⁴⁴ Bron: Handelsregister

¹⁴⁵ Bron: Handelsregister

¹⁴⁶ Bijlage bij brief d.d. 1 juli 2011 Ernst & Young aan Curatoren, p. 1

¹⁴⁷ Document 71-54

¹⁴⁸ Document 71-54, paragraaf 1.3, p. 1

vens dat de directie en het management van DSB Beheer heeft aangegeven dat de verdere impact van de kredietcrisis voor de groep (vooralsnog) beperkt is, niet tot aanpassingen in de jaarrekening 2007 hoefden te leiden en er geen directe liquiditeits- dan wel solvabiliteitsdreiging is bij DSB Bank, DSB Leven en DSB Schade¹⁴⁹.

- 7.5.4 De liquiditeitspositie van de DSB Groep wordt in de brief nader beschreven door Ernst & Young¹⁵⁰. Vermeld wordt dat DSB Beheer aan diverse groepsmaatschappijen, die niet ressorteren onder DSB Ficoholding, garanties voor de uitstaande verplichtingen van deze groepsmaatschappijen heeft afgegeven. Met name de *exposures* bij AZ, DSB Stadion en DS Art betreffen materiële bedragen.

Ook worden de liquiditeitspositie en de aflossingsverplichtingen van DSB Beheer en de dochters waarvoor een garantie is afgegeven, in kaart gebracht. Daarbij wordt geconstateerd dat op dat moment DSB Beheer niet voldoende liquide is om zelfstandig de verplichtingen (op korte termijn) van bedoelde groepsmaatschappijen te voldoen. Dat is met name het gevolg van het besluit/voornemen om geen dividend over 2007 en 2008 uit te keren vanuit DSB Ficoholding. Ernst & Young heeft verklaard dat zij ten tijde van de jaarrekeningcontrole 2007 in het najaar van 2008 zicht krijgt op de liquiditeitsproblemen van DSB Beheer¹⁵¹.

- 7.5.5 Vervolgens wordt in de brief beschreven dat het management maatregelen bestudeerde dan wel aan het nemen was die de liquiditeitspositie van DSB Beheer moesten verbeteren zodat aan de korte termijn verplichtingen voldaan kon worden. Het gaat dan onder andere om de verkoop van de vennootschapsbelastingvordering van de fiscale eenheid aan DSB Bank (waarbij de risico's rondom de vordering bij DSB Beheer achterblijven), de verkoop van de effecten van DSB Beheer aan DSB Bank, kredietverlening op onderpand van de spelersrechten van AZ door DSB Bank en herfinanciering van externe leningen.

Gemeld wordt dat als deze maatregelen onvoldoende zouden blijken te zijn, alsnog het besluit tot het uitkeren van dividend door DSB Ficoholding aan DSB Beheer zou worden genomen. Er zou daarvoor nog ruimte zijn in de financiële kengetallen van DSB Verzekeringen.

- 7.5.6 Ernst & Young schrijft vervolgens:

“Mede gezien de uitkomsten van de interne analyses en de mogelijkheden die nog aanwezig zijn binnen de groep delen wij de mening van de directie dat niet is gebleken dat de groep niet aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen en is de ‘going concern’ veronderstelling die ten grondslag ligt aan de waarderingsgrondslagen ons inziens terecht.

¹⁴⁹ Document 71-54, paragraaf 2.1, p. 2

¹⁵⁰ Document 71-54, paragraaf 2.2, p. 2 en 3

¹⁵¹ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, III vraag 2

Voor het jaar 2008 dient deze beoordeling opnieuw plaats te vinden en bevelen wij close monitoring aan, waarbij het management structureel wordt geïnformeerd over de liquiditeitspositie/verwachtingen van de groep door middel van een interne notitie.”

- 7.5.7 Omtrent de waardering van het DSB stadion wijst Ernst & Young er op dat bij de afsluiting van het boekjaar 2006 ondermeer gesproken is over de waardering van het DSB stadion in Alkmaar¹⁵². Beschreven wordt dat de exploitatie van de activiteiten van het DSB Stadion volledig voor rekening en risico van AZ is en dat DSB Stadion alleen een huurvergoeding van AZ ontvangt. In 2006 en 2007 was sprake van verlieslatende activiteiten, hetgeen ook wordt verwacht voor 2008. Ernst & Young stelt dat de vraag aan de orde komt of een *impairment* noodzakelijk is indien dit verlies structureel is en dat zij het management van DSB Beheer heeft gevraagd¹⁵³ om voor 2008 een *impairment*-berekening te maken.
- 7.5.8 Ernst & Young beschrijft vervolgens in de brief dat DSB Stadion in 2007 een investeringsverplichting van € 23,4 miljoen is aangegaan ter zake de bouw van een nieuw museum in Spanbroek¹⁵⁴ en stelt hierover het volgende:

“Gezien het structurele exploitatietekort van DS Art is het de vraag of DS Art een marktconforme huurprijs voor het museum zal kunnen betalen. Ook hier is het waarderingsvraagstuk aan de orde.”

Ernst & Young meent dat dit waarderingsvraagstuk concreet aan de orde zou moeten komen na afronding van de bouwwerkzaamheden en zij doet het verzoek om daarna de waardering van het museum (het onroerend goed) aan een nadere analyse te onderwerpen waarbij rekening zal worden gehouden met de plannen voor de exploitatie van de diverse zalen in het museum en mogelijke sponsoring.

Brief d.d. 2 oktober 2009

- 7.5.9 Op 2 oktober 2009 zendt Ernst & Young een brief betreffende “voortgang controle en financieringsvraagstuk” aan de RvC en RvB van DSB Beheer. Dit betreft de jaarrekening 2008. Een kopie van deze brief is als bijlage 11 aan dit rapport gehecht.
- 7.5.10 In deze brief meldt Ernst & Young onder andere dat alvorens een goedkeurende verklaring te kunnen afgeven voor de jaarrekening 2008 van DSB Beheer zonder voorbehoud van enige aard ten aanzien van de financiering en de continuïteit, het noodzakelijk is dat daarover duidelijkheid bestaat. Tevens wijst Ernst & Young als externe accountant van de

¹⁵² Document 71-54, paragraaf 2.5.1, p. 3 en 4

¹⁵³ Ernst & Young verwijst in het algemeen naar het management van DSB, zonder duidelijk te maken welke entiteit precies wordt bedoeld

¹⁵⁴ Document 71-54, paragraaf 2.5.2, p. 4

groep op de op grond van de Wft bestaande verplichting van de accountant van een onder toezicht staande financiële instelling dat deze bepaalde omstandigheden aangaande zijn cliënt dient te melden bij DNB. Ernst & Young schrijft dat de accountant van DSB Bank, de heer Besters RA van Ernst & Young, omtrent deze problematiek contact heeft met de CFO van DSB Bank (Buwalda) en de financieel directeur van DSB Beheer (Douma).

- 7.5.11 Uit de brief blijkt verder dat de controle van de basisgegevens en de verwerking daarvan in de geconsolideerde jaarrekening 2008 van DSB Beheer nagenoeg is afgerond, maar dat desalniettemin diverse nog af te wikkelen punten bestaan.

Management letters

- 7.5.12 Volgens Douma werden er door Ernst & Young verder geen management letters opge maakt¹⁵⁵.

7.6 Contacten van Ernst & Young met de RvB en RvC van DSB Beheer en toezichthouders

Contacten van Ernst & Young met de RvB, RvC en financieel directeur van DSB Beheer

- 7.6.1 Scheringa verklaarde dat met name Douma contact had met de accountant van DSB Beheer. Scheringa zei dat hij zich niet veel meer omtrent het contact met de accountant kan herinneren. Dit sluit aan bij de verklaring van Douma dat Scheringa nooit aan tafel heeft gezeten met de accountants en de verklaring van Ernst & Young dat Douma het aanspreekpunt in operationele zin was¹⁵⁶.
- 7.6.2 Ernst & Young heeft Curatoren laten weten dat zij in het kader van de controle van de jaarrekening drie keer met Scheringa heeft gesproken en in 2007 een tussentijdse bespreking met Scheringa en Neelissen heeft gehad over waarderingsissues¹⁵⁷.

Er is volgens Ernst & Young twee keer met Scheringa gesproken over de jaarrekening 2006 (eenmaal over waarderingsissues en op 13 februari 2008 over de controle van de jaarrekening 2006 in het kader van de eindbespreking) en één keer over de jaarrekening 2007 tijdens de eindbespreking op 5 december 2008.

Op 13 februari 2008 is volgens Ernst & Young in een eindbespreking inzake de jaarrekeningcontrole 2006 met Scheringa gesproken over actuele ontwikkelingen (herstructurering

¹⁵⁵ Ernst & Young heeft naar aanleiding van het conceptrapport van Curatoren aangegeven dat er geen management letters zijn opge maakt gelet op de omvang en de structuur van de organisatie van DSB Beheer alsmede de als gevolg daarvan gekozen controleaanpak

¹⁵⁶ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, vraag 1

¹⁵⁷ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, vraag 4

van de DSB Groep), de verspreidingskring van de jaarrekening, de governance structuur RvC/RvB van DSB Beheer, de IFRS-implementatie, de bank covenants in verband met de financiering van DSB Beheer, accounting issues, controleverschillen, de accountantsverslagen, de frauderichtlijn en de gescheiden controleteams op DSB Beheer en DSB Bank.

Ernst & Young heeft Curatoren bericht¹⁵⁸ dat zij op 5 december 2008 tijdens de eindbespreking met Scheringa over de jaarrekening 2007 heeft gesproken over de liquiditeitspositie en resultaatontwikkeling van DSB Groep, de partnerwissel voor de controle van DSB Beheer, de impact van de kredietcrisis op DSB groep, de waardering van het AZ-stadion en het nieuwe museum, overige bevindingen uit de controle, de communicatie van Ernst & Young met de RvC van DSB Beheer en de governance.

Douma heeft verklaard dat een concept van de rapportage van Ernst & Young is besproken tijdens het overleg van 5 december 2008 met Ernst & Young en Scheringa, aan welk overleg Douma zelf ook deelnam.

- 7.6.3 Desgevraagd verklaarde Scheringa aan Curatoren dat hij zich niet kan herinneren dat de accountant waarschuwingen geeft of bijzondere aandachtspunten signaleert. Tijdens het gesprek met Scheringa hebben Curatoren hem vragen gesteld over de hiervoor beschreven brief van Ernst & Young van 10 december 2008 (de Rapportage aan RvC en RvB met de titel: “DSB Beheer B.V. Uitkomsten controle en overige informatie 2007”) (bijlage 8).

Nadat deze brief aan Scheringa was getoond, verklaarde hij dat dit document hem niet bekend voorkwam en dat hij zich niet kon herinneren dit document met Douma te hebben besproken. Ook de brief van 2 oktober 2009 van Ernst & Young aan de RvB en RvC van DSB Beheer (bijlage 11) kan Scheringa zich niet herinneren.

- 7.6.4 Op vragen van Curatoren aan Scheringa of er (tussentijds) contact is geweest met de accountant in verband met het structurele liquiditeitstekort van DSB Beheer, heeft Scheringa geantwoord dat DSB Bank in juni/juli 2009 een goedkeurende verklaring van de accountant voor de jaarrekening 2008 heeft gekregen en dat hij zich niet kan herinneren of er nog contact is geweest met de accountant.

- 7.6.5 Neelissen heeft verklaard dat hij in zijn hoedanigheid van commissaris van DSB Beheer nooit met Ernst & Young heeft gesproken. Neelissen heeft tevens aangegeven dat hij wel enige keren met Ernst & Young heeft gesproken over de cijfers van AZ en dat hij als bestuurder van AZ de contacten met Ernst & Young in die hoedanigheid heeft beleefd.

Neelissen stelde dat het concept van de jaarrekening voor DSB Beheer door de accountant niet met hem werd besproken. Opvallend is dat Ernst & Young verklaarde dat wel degelijk met Neelissen (en Scheringa) in 2007 is gesproken over waarderingssissues en met Neelis-

¹⁵⁸ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, vraag 4

sen – in het bijzijn van Douma – werd gesproken over de situatie bij en de controle van de jaarrekening van DSB Beheer¹⁵⁹ en dat daarbij meer in het bijzonder zou zijn gesproken over de planning, voortgang van de controle en specifieke bevindingen vanuit de controle (high-level)¹⁶⁰.

- 7.6.6 Neelissen verklaarde verder dat hij nooit stukken van Ernst & Young heeft ontvangen om over te praten. Ook verklaarde hij dat hij de hiervoor aan de orde gekomen brief van Ernst & Young van 10 december 2008 (Rapportage aan RvC en RvB met de titel: “DSB Beheer B.V. Uitkomsten controle en overige informatie 2007”) (bijlage 8) niet heeft ontvangen. Daarentegen heeft hij wel bevestigd dat de brief van 2 oktober 2009 van Ernst & Young aan de RvB en RvC van DSB Beheer (bijlage 11) op *enig moment* door hem werd ontvangen.
- 7.6.7 Volgens Douma heeft hij als financieel directeur van DSB Beheer relatief weinig contact gehad met Ernst & Young¹⁶¹. In februari 2009 heeft Douma de planning van de jaarrekeningcontrole 2008 en de aard van de opdracht besproken met Ernst & Young (de senior manager)¹⁶². Ernst & Young is vervolgens in mei 2009 begonnen met haar werkzaamheden. In september 2009 heeft een bespreking tussen Douma en de senior manager plaatsgevonden.

Douma heeft zeer beperkt contact met Pieters, de accountant die eindverantwoordelijk was¹⁶³. Douma heeft in dit kader zijn agenda gecontroleerd en daaruit blijkt dat Pieters aanwezig was bij de slotbespreking van de jaarrekeningcontrole 2006 op 13 februari 2008 en bij de slotbespreking van de jaarrekening 2007 op 5 december 2008. Daarnaast heeft Douma medio oktober 2008 nog met Pieters gesproken over tussentijdse bevindingen van Ernst & Young. Volgens Ernst & Young waren de belangrijkste gespreksonderwerpen gerelateerd aan de controle van de jaarrekening¹⁶⁴.

- 7.6.8 Ernst & Young (Pieters en de senior manager) heeft Douma in een e-mail van 11 september 2009 in het kader van de afronding van de geconsolideerde jaarrekening 2008 van DSB Beheer kenbaar gemaakt dat een duidelijk beeld noodzakelijk was van de financiële

¹⁵⁹ Reactie d.d. 8 maart 2012, vraag 6

¹⁶⁰ Reactie d.d. 8 maart 2012, vraag 7

¹⁶¹ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011); Ernst & Young heeft naar aanleiding van het conceptrapport van Curatoren onder meer aangegeven dat diverse leden van het controleteam, van partner tot en met assistenten, regelmatig contact hebben gehad met Douma. Die contacten betroffen DSB Beheer en AZ. Bij DSB Beheer hadden volgens Ernst & Young de besprekingen en schriftelijke uitingen betrekking op diverse inhoudelijke onderwerpen, waaronder presentatie, fiscaliteit, lopende claims en investeringen, waarderingen e.d. alsmede op de interne voorbereiding van de controle van de jaarrekening en over de als gevolg daarvan door Ernst & Young aangepaste planning

¹⁶² Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011)

¹⁶³ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011)

¹⁶⁴ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, vraag 2

ontwikkelingen en liquiditeitspositie van de groep¹⁶⁵. Ernst & Young schrijft dat, zoals besproken en bekend is, zij ten tijde van het afgeven van de accountantsverklaring bij de jaarrekening de aanvaardbaarheid dient te beoordelen van de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten. Ernst & Young verwijst vervolgens naar een mededeling van Douma dat op dat moment diverse scenario's omtrent de financiële positie en verwachtingen worden onderzocht.

7.6.9 Om het benodigde inzicht te kunnen verkrijgen vraagt Ernst & Young om aanvullende informatie, zoals bijvoorbeeld begrotingen 2009 en 2010, liquiditeitsprognoses van diverse scenario's, een analyse van de *covenants* zoals afgesproken met de financiers (zowel derden als DSB Bank), analyse van de solvabiliteits- en liquiditeitseisen zoals opgelegd door DNB, een analyse van de waardering van het vastgoed en met name het DSB Stadion en het museum ten opzichte van de opbrengsten (mogelijke *impairment*), analyse van de waardering van de overige *assets* waaronder Rinsma State en het vliegtuig (mogelijke *impairment*), diverse analyses omtrent fiscale aspecten en een analyse van de overige (lopende) claims en *exposures* (o.a. een aangekondigde claim van Sobi (Pieter Lakeman)).

7.6.10 Ernst & Young schrijft tevens in de e-mail van 11 september 2009:

“De zaken rondom de financiële positie zouden, zoals besproken, eventueel de verklaring bij de jaarrekening op kunnen houden aangezien een andere strekking dan een goedkeurende verklaring moet worden vermeden als een mogelijke onzekerheid weggenomen kan worden, dan wel het vereiste inzicht kan worden verkregen binnen afzienbare tijd.”

Ernst & Young bevestigt daarnaast dat zij door Douma geïnformeerd was dat Scheringa en de RvC van DSB Beheer van de huidige situatie op de hoogte waren en dat Ernst & Young beschikbaar is indien zij op korte termijn overleg wensen.

7.6.11 Ernst & Young stelt op 18 september 2009¹⁶⁶ en op 24 september 2009¹⁶⁷ aanvullende vragen.

7.6.12 Op 30 september 2009 zendt Ernst & Young aan Douma een concept van haar (uiteindelijk) brief van 2 oktober 2009 betreffende “voortgang controle en financieringsvraagstuk”.

7.6.13 Op 1 oktober 2009 geeft Douma per e-mail aan Pieters een reactie met een voorstel om de brief op een aantal punten tekstueel aan te passen. Douma merkt in die e-mail op dat de concept jaarrekening nog niet aan de RvC en de bestuurder is verstrekt en dat om die reden niet alle openstaande punten genoemd behoeven te worden maar dat volstaan kan

¹⁶⁵ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 14)

¹⁶⁶ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 15)

¹⁶⁷ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 16)

worden met vermelding van het feit dat de “outstandings” separaat aan de financieel directeur zijn verstrekt¹⁶⁸. In de administratie van DSB Beheer is een lijst van “Outstandings DSB Groep” per 29 september 2009 aangetroffen¹⁶⁹.

- 7.6.14 In de avond van 1 oktober 2009 laat Pieters per e-mail aan Douma weten dat de tekstuele suggesties zullen worden overgenomen en wordt een definitief concept gezonden¹⁷⁰. Pieters kondigt aan dat de brief in de ochtend van 2 oktober 2009 zal worden verzonden en dat een scan vooruit per e-mail aan de financieel directeur zal worden verzonden met het verzoek om die aan Scheringa en de RvC te overhandigen. De accountant van DSB Bank, de heer Besters RA van Ernst & Young, ontvangt een cc van deze e-mail van 1 oktober 2009.
- 7.6.15 In de ochtend van 2 oktober 2009 zendt Pieters per e-mail daadwerkelijk de hiervoor bedoelde brief¹⁷¹. De accountant van DSB Bank, de heer Besters RA, ontvangt een cc van deze e-mail. Pieters verzoekt Douma om de brief die dag te overhandigen dan wel door te mailen aan Scheringa, mevrouw Scheringa-de Vries en Neelissen. Douma stuurt deze brief op 2 oktober 2009 om 12:32 uur per e-mail door aan Scheringa en Neelissen¹⁷².

Contacten van Ernst & Young met de toezichthouders

- 7.6.16 Ernst & Young heeft Curatoren geïnformeerd dat zij als externe accountant van DSB Beheer c.s. geen communicatie met DNB heeft gehad. Ook informeerde zij Curatoren dat zij als externe accountant van DSB Beheer c.s. op grond van de Wet Toezicht Accountantsorganisaties onder toezicht stond van de AFM, maar dat zij in dat verband, in het kader van haar werkzaamheden voor DSB Beheer c.s., geen communicatie heeft gehad met de AFM¹⁷³.

7.7 Beoordeling van waardering en presentatie vorderingen op groepsvennootschappen

- 7.7.1 Volgens Douma was de waardering respectievelijk de inbaarheid van de intercompanyvorderingen met een omvang van tientallen miljoenen euro's geen issue en zou men bij DSB Beheer hebben geweten dat het geld niet terug zou komen¹⁷⁴.

¹⁶⁸ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 19 en 20)

¹⁶⁹ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 17)

¹⁷⁰ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 21)

¹⁷¹ Map 71, ongenummerd document achter Document 71-56 (memo Douma aan Curatoren d.d. 14 december 2011) (bijlage 22)

¹⁷² Document 71-57

¹⁷³ Bijlage bij brief d.d. 1 juli 2011 Ernst & Young aan Curatoren, p. 2

¹⁷⁴ Ernst & Young heeft Curatoren naar aanleiding van het conceptrapport van Curatoren meegedeeld deze opmerking van Douma niet te kunnen plaatsen. Volgens Ernst & Young is bij het opstellen en de controle van de jaarrekening 2007 in de vorm van het afgeven van een comfort letter voor enkele dochtervennootschappen en het treffen van voorzieningen in de enkelvoudige balans van DSB Beheer in verband met de negatieve eigen vermogens van enkele dochtervennootschappen hierbij stilgestaan.

- 7.7.2 Douma heeft verder verklaard dat Ernst & Young geen aanleiding zag om de vorderingen af te waarderen. Volgens hem zouden de cijfers met betrekking tot de vennootschappen die niet onder DSB Ficoholding ressorteerden bij de overige (geconsolideerde) cijfers van DSB Beheer in het niet vallen en zou de consolidatiebalans het zicht op de werkelijke situatie bij DSB Beheer hebben verbloemd¹⁷⁵.

Volgens Douma zijn door Ernst & Young nooit vragen gesteld omtrent de oplopende vorderingen op de dochtermaatschappijen en de oplopende waardering van de deelnemingen. In dat kader constateerde Douma achteraf dat dit onderwerp (kennelijk) niet belangrijk was voor Ernst & Young, aangezien dit niet in haar verslag van bevindingen is terechtgekomen.

- 7.7.3 Volgens Douma werden er ook geen vragen gesteld door Ernst & Young over de waardering van het vastgoed¹⁷⁶, met dien verstande dat in het kader van de jaarrekening 2008 wel aandacht zou worden besteed aan de waardering van het museum en het stadion in een situatie waarin de exploitatie van het museum en het stadion structureel verliesgevend is.
- 7.7.4 Curatoren hebben specifiek aan Ernst & Young gevraagd welke werkzaamheden door Ernst & Young zijn verricht om de inbaarheid van en waardering van de intercompany vorderingen op andere groepsmaatschappijen vast te stellen (met name vorderingen die betrekking hadden op sport (AZ) en kunstactiviteiten).

Ernst & Young geeft naar aanleiding van deze vraag het volgende antwoord¹⁷⁷:

“Omdat wij ervan uitgaan dat de wijze waarop de jaarrekeningcontrole is uitgevoerd als zodanig niet object is van onderzoek van curatoren, bestaat er voor ons geen aanleiding om deze vragen te beantwoorden. Wij wijzen niettemin erop dat voor de geconsolideerde jaarrekening betreffende posities volledig werden geëlimineerd bij de consolidatie. Daarbij was door DSB Beheer voor de betreffende vennootschappen een comfort letter afgegeven en waren de negatieve eigen vermogens voor zover aanwezig volledig voorzien, waarmee indirect een voorziening voor oninbaarheidsrisico's is verantwoord.”

¹⁷⁵ Ernst & Young heeft Curatoren naar aanleiding van het conceptrapport van Curatoren laten weten zich niet in de verklaringen van Douma te herkennen.

¹⁷⁶ Ernst & Young heeft Curatoren naar aanleiding van het conceptrapport van Curatoren laten weten dat volgens haar de waardering van het vastgoed wel degelijk, in overleg met Douma, vanuit diverse invalshoeken aan de orde is geweest in het kader van de controle van de jaarrekeningen 2006 en 2007

¹⁷⁷ Reactie Ernst & Young d.d. 8 maart 2012, III, vraag 1

8. RELATIES DSB BEHEER MET DNB EN AFM

8.1 Voor zover Curatoren hebben kunnen vaststellen wordt er geen dan wel nauwelijks contact onderhouden tussen DSB Beheer en de toezichthouders DNB en AFM.

8.2 AFM

8.2.1 Met AFM bestaat geen enkele verhouding.

8.3 DNB

8.3.1 Scheringa verklaarde dat hij ter zake van DSB Beheer niet veel contact heeft met DNB en dat hij zich geen specifieke contactmomenten kan herinneren. Er bestaat slechts zijdelings contact met DNB.

8.3.2 Uit de administratie van DSB Beheer blijkt van enkele contactmomenten. In 2004 wordt bijvoorbeeld door DNB met DSB Beheer gecorrespondeerd over een juridische herstructurering van de DSB-groep¹⁷⁸. Medio 2006 en 2007 wordt tussen DNB en DSB Bank gecorrespondeerd over de mogelijke verbreking van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting tussen DSB Bank en DSB Beheer¹⁷⁹.

8.3.3 Scheringa verklaarde dat hij zich wel herinnert dat DNB eens had overwogen om het toezicht uit te breiden. Deze herinnering van Scheringa sluit aan bij een door Curatoren aangetroffen memo van de financieel directeur van DSB Beheer aan Scheringa van 1 november 2007, waaruit blijkt dat DNB op bezoek was geweest bij DSB Beheer¹⁸⁰. Uit het memo blijkt dat DSB Beheer het standpunt heeft ingenomen dat sprake was van een “*gemengde holding*”, zodat slechts beperkt toezicht aan de orde zou moeten zijn. Dit zou schriftelijk “bekrachtigd” gaan worden door DSB Beheer en dit zou worden opgenomen in het verslag aan de RvC van DSB Bank. In de administratie van DSB Beheer hebben Curatoren hier verder niets over aangetroffen.

8.3.4 Op grond van artikel 3:268 lid 1 aanhef en onder e Wft wordt onder een gemengde holding verstaan: een moederonderneming die geen financiële holding, kredietinstelling of gemengde financiële holding is en die ten minste een kredietinstelling als dochteronderneming heeft. Als een Nederlandse kredietinstelling een gemengde holding als moederonderneming heeft, oefent DNB bijvoorbeeld - ex artikel 3:280 lid 1 Wft - toezicht uit op de intragroepsovereenkomsten en -posities met de gemengde holding en haar dochterondernemingen.

¹⁷⁸ Document 78-14

¹⁷⁹ Documenten 79-45, 79-46 en 887-44

¹⁸⁰ Document 71-6, p. 1

- 8.3.5 Douma verklaarde dat DNB in 2008 en het voorjaar van 2009 actief en geïnteresseerd informeert naar eventueel toezicht van DSB Bank richting DSB Beheer. Meer concreet wordt op 31 augustus 2009 door DNB met Douma gesproken over de door DSB Bank aan DSB Beheer verstrekte leningen met een omvang van circa € 75 miljoen. Douma herinnert zich dat het hem opvalt dat kennelijk de liquiditeitsplanningen van DSB Beheer door DSB Bank aan DNB worden verstrekt. Hij vindt dat bijzonder, omdat DSB Beheer niet onder toezicht van DNB staat. Naar Douma begreep, worden deze cijfers beschikbaar gesteld door DSB Bank in het kader van verantwoording over de vordering van DSB Bank op DSB Beheer. Tijdens dit gesprek worden door DNB specifieke vragen gesteld over transferopbrengsten bij AZ.
- 8.3.6 In de tweede helft van september 2009 wordt Douma opnieuw telefonisch benaderd door DNB naar aanleiding van een brief van 18 september 2009 van de RvB van DSB Bank aan DNB¹⁸¹ waarin nadere informatie wordt verstrekt over de liquiditeits- en solvabiliteitspositie van DSB Beheer. Tijdens het telefoongesprek blijkt Douma dat een memo van hem van 15 september 2009 aan de RvB van DSB Bank¹⁸² over de vorderingen en de zekerheden als bijlage bij de brief aan DNB is aangehecht.
- 8.3.7 Pas na het uitspreken van het faillissement van DSB Beheer ontdekt Douma dat een aantal passages uit zijn memo aan de RvB van DSB Bank waren verwijderd in de bijlage bij de brief aan DNB. Zo blijkt dat een passage over het verdampen van een stille reserve op de spelers van AZ van ongeveer € 59,3 miljoen was geschrapt. In het oorspronkelijke memo van Douma is opgenomen:
- “Op basis van bovenstaande kan worden gesteld dat in ieder geval de marktwaarde van de spelers hoger is dan de in de jaarrekening verantwoorde boekwaarde. De stille reserve beperkt zich tot die activa. Voor de spelers is dit circa € 59.3 mln, zijnde gemiddelde marktwaarde van € 96.5 mln minus boekwaarde ad € 37.2 mln. Deze stille reserve zal naar verwachting verdampen door de lagere marktwaarde die moet worden toegekend aan materiële vaste activa die nauwelijks verhandelbaar zijn (Stadion, Lood)“.*
- In het memo zoals dat door DSB Bank aan DNB werd verzonden, is deze laatste zin omtrent het verdampen van de stille reserve geschrapt.
- 8.3.8 Ook een andere passage die betrekking heeft op de liquiditeitsplanning 2010 is geschrapt in het memo dat aan DNB werd verzonden. De volgende passage is geschrapt omtrent het verkopen van spelers van AZ:

¹⁸¹ Document 82-11 (dataroom DSB Bank)

¹⁸² Document 71-29

“Teneinde liquiditeitstekorten gedurende het jaar te vermijden dient voor € 15.0 mln te worden verkocht in de maand januari (eerste transferwindow). Gezien de crisis die ook de voetbalwereld treft, is deze inkomstenstroom omgeven met onzekerheid.”

- 8.3.9 Ook de afsluitende passage uit het oorspronkelijke memo is geschrapt. Het betreft de volgende tekst:

“Samenvattend kan worden gesteld dat de liquiditeitspositie van DSB Beheer BV zorgelijk is. Zoals bekend valt en staat een gezonde exploitatie van Beheer en haar groepsmaatschappijen, met een stevige dividenduitkering vanuit Fico NV. Het gegeven dat momenteel en in de nabije toekomst geen dividenduitkeringen in het verschiet liggen, noopt Beheer tot structurele oplossingen. Momenteel is een extern adviesbureau ingeschakeld om de problematiek op korte termijn op te lossen en een structurele oplossing aan te dragen voor de nabije toekomst.”

- 8.3.10 Douma verklaarde dat hem eerder door een van de directiesecretaresses is verzocht om deze passages te schrappen in zijn memo, maar dat hij daartoe niet bereid was omdat dit anders een onjuist beeld zou geven van de situatie. Douma staat niet achter het schrappen van deze passages.

- 8.3.11 Curatoren hebben een brief van 29 september 2009 van DNB aan DSB Beheer aangetroffen¹⁸³. In de brief wordt genoemd dat er op 7 september 2009 een bespreking had plaatsgevonden tussen DNB en de heren Linschoten en Scheringa, waarbij Scheringa zowel namens DSB Bank als DSB Beheer aanwezig zou zijn geweest.

Naar aanleiding van die bespreking zou door DSB Bank de brief van 18 september 2009 aan DNB zijn gestuurd, waarop DNB middels een brief van 25 september 2009 heeft gereageerd. DNB schrijft DSB Beheer dat zij veronderstelt dat DSB Beheer bekend is met de inhoud van die brief aan DSB Bank en dat zij DSB Beheer daaromtrent afzonderlijk op de hoogte stelt, aangezien DNB in dit kader overweegt om formele maatregelen aan DSB Beheer op te leggen. Uit de brief blijkt niet over welke maatregelen dat ging.

¹⁸³ Document 82-9 (dataroom DSB Bank)

8.3.12 Op 4 oktober 2009 vindt een gesprek plaats tussen DNB, DSB Bank, DSB Ficoholding, DSB Beheer en Scheringa. In een brief van 6 oktober 2009 van DNB¹⁸⁴ wordt bevestigd dat toen is gesproken over *de bijzonder zorgelijke ontwikkelingen* bij DSB Bank. In dat kader wordt in die brief een aantal punten met urgentie onder de aandacht gebracht van DSB Bank, DSB Ficoholding, DSB Beheer en Scheringa. In de brief worden concreet door DSB Bank te ondernemen acties beschreven.

¹⁸⁴ Document 82-66 (dataroom DSB Bank)

9. CONCLUSIES

9.1 Inleiding

9.1.1 In veel gevallen spelen zowel interne als externe omstandigheden een rol bij het faillissement van een onderneming. Bij het vaststellen van de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer gaat het om de antwoorden op vragen zoals: hoe heeft de interne organisatie van DSB Beheer gefunctioneerd, zoals de te onderscheiden organen van de vennootschap bestaande uit de RvB, de RvC en de (indirect) enig aandeelhouder; wat was de rol van de accountant; heeft DSB Beheer geanticipeerd en/of gereageerd op externe ontwikkelingen?

9.2 Corporate Governance en organisatie

Functioneren van de RvB van DSB Beheer

9.2.1 Scheringa is na de oprichting van DSB Beheer (aanvankelijk nog met zijn echtgenote, mevrouw Scheringa-De Vries) altijd direct of indirect rechthebbende geweest tot alle aandelen in DSB Beheer. Ook na de certificering van de aandelen van DSB Beheer in november 1999 behield Scheringa (indirect) alle macht en invloed binnen de AvA van DSB Beheer. Scheringa is vanaf het moment van oprichting bestuurder van DSB Beheer (uitsluitend in de periode 1991 tot en met september 1999 fungeerde daarnaast een tweede bestuurder).

9.2.2 Scheringa had als directeur en (indirect) grootaandeelhouder bij DSB Beheer een dominante positie en een grote mate van vrijheid om het beleid van DSB Beheer te bepalen. Scheringa heeft van deze vrijheid ook gebruik gemaakt en daarmee een allesbeslissende stempel gedrukt op het beleid van DSB Beheer en de door DSB Beheer genomen (investerings)beslissingen. Dit gold ook ten aanzien van beslissingen die formeel de deelnemingen van DSB Beheer betroffen. De onderneming van DSB Beheer werd daarmee de facto bestuurd als betrof het een eenmanszaak of MKB-onderneming met één bestuurder/enig aandeelhouder.

9.2.3 Hoewel ook besluitvorming plaatsvond op het niveau van de deelnemingen van DSB Beheer (aan welke besluitvormingsprocessen Scheringa dan weer veelal ook actief deelnam (met name ten aanzien van de sport- en kunstactiviteiten)), behoeften in de praktijk vrijwel alle beslissingen uiteindelijk toch de goedkeuring van Scheringa.

9.2.4 Er was bij DSB Beheer geen sprake van een deugdelijke interne vastlegging en verantwoording van besluitvormingsprocedures van de RvB. Curatoren hebben in de administratie van DSB Beheer vrijwel geen schriftelijke besluiten van de RvB aangetroffen. Slechts ten aanzien van een zeer beperkt aantal transacties is schriftelijke besluitvorming aangetroffen. Door het ontbreken van besluitvormingsstukken hebben Curatoren niet kunnen

vaststellen op welke wijze besluitvorming door de RvB heeft plaatsgevonden en welke informatie al dan niet in de besluitvorming is betrokken door de RvB (Scheringa).

- 9.2.5 Curatoren hebben niet kunnen vaststellen dat DSB Beheer een formeel investerings- en acquisitiebeleid heeft vastgesteld, waaraan door de RvB genomen (investerings- en acquisitie)beslissingen (achteraf) kunnen worden getoetst. Gelet op de omvang van de bij DSB Beheer met deze beslissingen gemoeide financiële belangen had een dergelijk beleid wel moeten worden vastgesteld, periodiek moeten worden geëvalueerd en – waar nodig – aan de actuele ontwikkelingen moeten worden aangepast.
- 9.2.6 Mede door het ontbreken van een dergelijk beleid kon bij DSB Beheer – ook gelet op de dominante persoonlijkheid van Scheringa – een praktijk ontstaan, waarin zonder een gestructureerde aanpak investeringsbeslissingen veelal werden genomen zonder dat besluitvorming omtrent (onder meer) de financiering daarvan had plaatsgevonden.
- 9.2.7 Dit werd nog verergerd door het feit dat de financieel directeur (Douma) veelal pas achteraf, althans in een te laat stadium, werd geïnformeerd over beslissingen die voor de financiële positie van DSB Beheer (en haar deelnemingen) relevant waren. Douma werd daarmee dus niet, althans in onvoldoende mate, bij de besluitvorming omtrent dergelijke beslissingen betrokken. Voor Douma werd het daardoor zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, om op adequate wijze sturing te geven aan (onder meer) het liquiditeitsbeheer van DSB Beheer. Pogingen van Douma om in deze cultuur verandering aan te brengen slaagden niet.

Gelet op de vanaf eind 2007 steeds penibeler wordende financiële situatie van DSB Beheer was in ieder geval vanaf dat moment een grotere en meer vroegtijdige betrokkenheid van de financieel directeur bij het beleid van DSB Beheer wenselijk en noodzakelijk geweest.

- 9.2.8 Scheringa was ook lid van de RvB van DSB Bank en nam in die hoedanigheid ook deel aan besluitvorming over rechtshandelingen die de relatie tussen DSB Beheer en DSB Bank betroffen. Deze besluitvorming betrof onder meer door DSB Bank aan DSB Beheer verstrekte kredieten, de verkoop van belastingvorderingen door DSB Beheer aan DSB Bank en de verkoop van deelnemingen door DSB Bank aan DSB Beheer.
- 9.2.9 Bij deze besluitvorming respectievelijk de daarop gebaseerde rechtshandelingen rijst de vraag of sprake is geweest van eventuele tegenstrijdige belangen tussen DSB Beheer en DSB Bank die aan een rechtsgeldige vertegenwoordiging van DSB Beheer door Scheringa in de weg stonden. Op grond van de statuten van DSB Beheer dient DSB Beheer in alle gevallen van een tegenstrijdig belang met één of meer directeuren door de RvC te worden vertegenwoordigd.

9.2.10 Er is niet gebleken dat DSB Beheer bij enige rechtshandeling in het kader van een (potentieel) tegenstrijdig belang overeenkomstig de statutaire bepalingen is vertegenwoordigd door de RvC. Wel is Scheringa in een beperkt aantal gevallen door de AvA specifiek aangewezen als vertegenwoordiger voor het geval sprake zou zijn van een tegenstrijdig belang.

9.2.11 Curatoren zijn oordeel dat de Scheringa onvoldoende oog heeft gehad voor de mogelijkheid van (kwalitatieve) tegenstrijdige belangen (dan wel de schijn van belangenverstrengeling) bij de besluitvorming over transacties van DSB Beheer (en haar deelnemingen) met DSB Bank.

Gelet op de “dubbelrol” van Scheringa als bestuurder van zowel DSB Beheer als DSB Bank (naast zijn positie als (indirect) enig aandeelhouder van DSB Beheer), zou het in de visie van Curatoren beter zijn geweest indien de RvC van DSB Beheer hier een actievere rol had gespeeld en Scheringa ook zelf hierover met de RvC van DSB Beheer op eigen initiatief overleg zou hebben gevoerd ter vermijding van de schijn van belangentegenstellingen.

9.2.12 Curatoren hebben vastgesteld dat Scheringa met grote regelmaat door de financieel directeur van DSB Beheer werd geïnformeerd over de financiële positie van DSB Beheer, meer in het bijzonder ook door het ter beschikking stellen van liquiditeitsprognoses.

9.2.13 Curatoren hebben niet kunnen vaststellen dat Scheringa de hem verstrekte (financiële) informatie op de juiste waarde heeft geschat en op basis daarvan de noodzakelijke maatregelen heeft genomen of heeft willen nemen. Bij Curatoren is het beeld ontstaan van een bestuurder die liever niet wilde worden geconfronteerd met (tegenvallende) financiële informatie maar die – koste wat kost – slechts zijn eigen weg wilde blijven volgen.

De bij DSB Beheer in de praktijk ontstane gedragslijn, waarbij eerst (investerings)beslissingen werden genomen en pas daarna de financieel directeur werd geïnformeerd, is in ieder geval tot ver in 2009 voortgezet. (De RvB van) DSB Beheer is er te lang vanuit gegaan dat de zaken bij DSB Beheer zich (alsnog) ten goede zouden keren, zonder tijdig (nood)maatregelen te nemen of althans voor te bereiden voor het geval deze veronderstelling niet juist zou blijken te zijn.

Functioneren van de RvC van DSB Beheer

9.2.14 De RvC is belast met het toezicht op het beleid van de RvB en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. DSB Beheer kende sinds 13 juli 1990 een RvC.

- 9.2.15 Neelissen werd als eerste commissaris benoemd en bleef (met uitzondering van de periode medio 1999 – 2003) commissaris van DSB Beheer tot kort na het uitspreken van het faillissement van DSB Beheer. Mevrouw Scheringa-De Vries was sinds 1 september 1994 tot kort na het uitspreken van het faillissement van DSB Beheer de andere commissaris van DSB Beheer.
- 9.2.16 Volgens de verklaring van Neelissen voerden de Commissarissen in het geheel geen onderling overleg. Mevr. Scheringa-De Vries, de echtgenote van Scheringa, fungeerde slechts in naam als Commissaris, maar heeft uit dien hoofde nooit enige bevoegdheid uitgeoefend. Curatoren hebben geen notulen van vergaderingen van de RvC aangetroffen. Er is slechts één besluit buiten vergadering d.d. 27 september 2007 aangetroffen. De Commissarissen hebben verzuimd om te voldoen aan de statutaire verplichting om minimaal drie maal per jaar te vergaderen.
- 9.2.17 Douma heeft verklaard dat Scheringa een raad van commissarissen maar ballast vond. Scheringa beschouwde Neelissen daarnaast eerder als persoonlijk adviseur, klankbord en vriend dan als toezichhoudend commissaris. Ook Neelissen zag de relatie met Scheringa aldus en had naar eigen zeggen geen bevoegdheden.
- 9.2.18 Scheringa voerde weliswaar periodiek overleg met Neelissen, maar Curatoren zijn van mening dat dit overleg niet gelijk gesteld kan worden aan overleg tussen de RvB en de RvC van DSB Beheer. Voor zover dit overleg al als zodanig zou kunnen worden gekwalificeerd, hebben Curatoren door het ontbreken van enige schriftelijke vastlegging niet kunnen vaststellen met welke frequentie dit overleg plaatsvond, welke onderwerpen werden besproken en wat de resultaten van dit overleg zijn geweest. Ook al was sprake van een vriendschappelijke relatie tussen Scheringa en Neelissen, dan nog had het in de visie van Curatoren op de weg van Neelissen als lid van de RvC gelegen het door hem met Scheringa besprokene deugdelijk schriftelijk vast te leggen.
- 9.2.19 Curatoren kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat de persoonlijke relatie tussen Scheringa en Neelissen en de dominante positie van Scheringa het uitoefenen van adequaat toezicht als commissaris voor Neelissen ernstig hebben bemoeilijkt.
- 9.2.20 Zowel Neelissen als Scheringa hebben aangegeven dat belangrijke (investerings)beslissingen (bijvoorbeeld met betrekking tot aankopen van kunst en spelers voor AZ) op het niveau van de werkmaatschappijen werden genomen. Curatoren zijn van oordeel dat hiermee ten onrechte de indruk wordt gewekt alsof deze beslissingen slechts consequenties hadden op het niveau van deze werkmaatschappijen, nu DSB Beheer in belangrijke mate voor de financiering van deze (investerings)beslissingen moest zorgen.
- 9.2.21 Hoewel Neelissen heeft verklaard over voldoende informatie te hebben beschikt om zijn taak als Commissaris te kunnen uitoefenen, hebben Curatoren anderzijds vastgesteld dat

Neelissen Douma slechts incidenteel om de verstrekking van stukken en financiële informatie heeft verzocht. Pas in het voorjaar van 2009 voert Neelissen periodiek overleg met Douma over de liquiditeitsproblemen van DSB Beheer. Het is Curatoren niet duidelijk geworden of Neelissen inderdaad altijd voldoende geïnformeerd is geweest over en voldoende zicht heeft gehad op de financiële positie van DSB Beheer en haar deelnemingen en de dientengevolge noodzakelijke maatregelen.

Curatoren vinden het daarnaast opmerkelijk dat Neelissen als Commissaris (en Scheringa als bestuurder) weinig of geen contact heeft gehad met de externe accountant van DSB Beheer (Ernst & Young) inzake aangelegenheden die DSB Beheer betroffen, zelfs niet in de periode dat DSB Beheer in ernstige liquiditeitsnood verkeerde. Het contact van Neelissen met Ernst & Young had vooral betrekking op AZ, waar Neelissen ook bestuurder was.

- 9.2.22 Neelissen was verder zowel commissaris bij DSB Bank als bij DSB Beheer en daarnaast ook bestuurder van AZ. Hoewel Neelissen zelf heeft verklaard dat hierover binnen DSB geen problemen bestonden, leidt een dergelijke samenvaal van functies en bevoegdheden bij één persoon in de visie van Curatoren vrijwel per definitie tot belangentegenstellingen die een onafhankelijke taakuitoefening door een commissaris bemoeilijken

Het hiervoor onder punt 9.2.11 voor Scheringa als bestuurder van DSB Beheer gestelde ten aanzien van mogelijke belangentegenstellingen geldt *mutatis mutandis* ook voor Neelissen als commissaris van DSB Beheer.

- 9.2.23 In haar rapportage van 10 december 2008 aan de RvC en de RvB van DSB Beheer wijst Ernst & Young (onder meer) op de mogelijke aansprakelijkheid van de commissarissen en op het belang van het naleven van de verantwoordelijkheden en formaliteiten (ten opzichte) van en rondom de RvC. In deze rapportage wijst Ernst & Young verder ook op de vanuit corporate governance oogpunt onwenselijkheid van samenvaal van functies bij (onder anderen) Neelissen. Daarnaast vraagt Ernst & Young aandacht voor de veelheid aan vennootschappen en de onderlinge relaties daartussen die, in de visie van Ernst & Young, met name het tussentijdse inzicht in de financiële ontwikkelingen in resultaat en vermogen complex maken.

- 9.2.24 In ieder geval sinds deze rapportage had DSB Beheer maatregelen moeten nemen ter verbetering van het functioneren van de RvC.

- 9.2.25 Neelissen heeft verklaard dat het onderwerp corporate governance of de samenstelling van de RvC van DSB Beheer nooit aan de orde is geweest in door hem met Douma of Scheringa gevoerde besprekingen. Curatoren hebben ook overigens niet kunnen vaststellen dat Scheringa of Neelissen de constatering van Ernst & Young ter harte hebben genomen.

9.2.26 Curatoren kunnen achteraf niet vaststellen of en, zo ja in welke mate, de gang van zaken bij DSB Beheer anders zou zijn geweest, indien de RvC naar behoren zou hebben gefunctioneerd. Curatoren nemen daarbij in ogenschouw dat Scheringa als (indirect) aandeelhouder van DSB Beheer met volledige zeggenschap in de AVA van DSB Beheer een hem niet welgevallige commissaris te allen tijde had kunnen ontslaan.

9.2.27 **De eerste constatering** van Curatoren is dat bij DSB Beheer sprake was van een uiterst gebrekkige invulling van (de regels en principes van) de corporate governance. Dit betreft zowel het functioneren van de RvB en de RvC afzonderlijk als de wijze waarop deze organen in de praktijk met elkaar communiceerden. De regels van corporate governance binnen DSB Beheer zijn niet in acht zijn genomen. Aldus werkte het systeem van *checks and balances* niet en kon Scheringa zijn gang gaan.

Zelfs indien de corporate governance bij DSB Beheer wel goed zou zijn ingevuld, dan nog had de dominante positie van Scheringa er in de visie van Curatoren toe geleid dat Scheringa op de door Curatoren gesignaleerde wijze beslissingen zou hebben genomen (resp. zou hebben kunnen nemen).

Curatoren zien in het niet naleven van de regels van corporate governance derhalve wel een belangrijk aspect – maar op zich niet een zelfstandige oorzaak – van het faillissement van DSB Beheer.

9.3 Afhankelijkheid van DSB Beheer van DSB Bank en haar financiële deelnemingen; geen bijstelling van (investerings)ambities

Afhankelijkheid van DSB Beheer van DSB Bank en haar financiële deelnemingen

9.3.1 De niet financieel georiënteerde activiteiten van DSB Beheer en haar deelnemingen (lees: andere activiteiten dan de bank- en verzekeringsactiviteiten) genereerden onvoldoende winst om zelfstandig in hun liquiditeitsbehoefte te kunnen voorzien. De intermediairbedrijven en vastgoedactiviteiten waren marginaal winstgevend en bij tijd en wijle verlieslatend. De sport- en kunstactiviteiten waren (structureel) verlieslatend. In de jaren waarop het onderzoek van Curatoren betrekking heeft, is sprake geweest van substantiële verliesfinanciering van deze activiteiten.

9.3.2 De hier bedoelde onderdelen van DSB Beheer waren voor hun voortbestaan vrijwel volledig afhankelijk van de beschikbaarheid van “interne” financiering door kredieten van DSB Bank, uitkering van dividenden vanuit DSB Bank en de Verzekeraars (via DSB Ficoholding) en in beperktere mate uitkering van dividenden door de intermediair- en internetbedrijven.

- 9.3.3 Na 2006 nam de omvang van de dividendstromen – om uiteenlopende redenen – substantieel af, terwijl bij DSB Bank al in 2006 duidelijk was geworden dat het verdienmodel niet meer houdbaar zou zijn (waarbij DSB Bank onvoldoende maatregelen heeft genomen om hierin verandering te brengen) en DSB Bank zelf in 2007 een kapitaalinjectie van € 6 miljoen nodig had om aan de solvabiliteitseisen te kunnen blijven voldoen.
- 9.3.4 Deze omstandigheden leidden vanaf het begin van 2008 tot in omvang steeds grotere liquiditeitsproblemen bij DSB Beheer en noodzaakten DSB Beheer vanaf begin 2008 over te gaan tot de verkoop van activa (meer in het bijzonder belastingvorderingen en effectenportefeuilles en een bedrijfspan). Deze verkopen bieden echter geen oplossing voor de structurele liquiditeitsproblemen bij DSB Beheer.
- 9.3.5 De acquisities van een aantal intermediair- en internetbedrijven in het voorjaar van 2008 vonden primair plaats in het belang van DSB Bank teneinde de solvabiliteit van DSB Bank te verbeteren. Aangezien DSB Beheer echter geen of onvoldoende middelen had om deze acquisities te bekostigen en er geen externe financiering beschikbaar was, leidden deze acquisities tot een substantiële toename van de schuld van DSB Beheer aan DSB Bank.
- 9.3.6 Indien DSB Bank en DSB Beheer niet dezelfde bestuurder en (indirect) aandeelhouder (Scheringa) zouden hebben gehad, betwijfelen Curatoren of deze acquisities onder dezelfde (financiële) voorwaarden tot stand zouden zijn gekomen.

Geen bijstelling van (investerings)ambities

- 9.3.7 Nadat in 2006 bij DSB Bank is vastgesteld dat het verdienmodel niet ongewijzigd gehandhaafd kon worden en het in 2007 duidelijk was dat DSB Beheer niet meer kon rekenen op onverminderde (en in omvang gelijkblijvende) financiering van haar activiteiten door dividenduitkeringen van DSB Ficoholding, worden de (investerings)ambities van DSB Beheer niet bijgesteld.
- 9.3.8 Het (structureel) verlieslatend karakter van een aantal activiteiten (met name de exploitatie van het kunstmuseum en de sportactiviteiten) heeft niet geleid tot een structurele herbezinning op de ambities van DSB Beheer.
- 9.3.9 Hoewel een aantal investeringsbeslissingen al voor 2007 was genomen, zijn ook in 2007 en daarna nog investeringen gedaan in onder meer het Scheringa Museum en spelers van AZ, terwijl daarnaast substantiële exploitatietekorten moesten worden gefinancierd.
- 9.3.10 De keuze voor de bouw en exploitatie van een veel grootschaliger museum in Opmeer ging gepaard met substantiële investeringen, die volledig (extern) moesten worden gefinancierd, terwijl al in augustus 2007 bekend was dat in de jaren 2009 tot en met 2014 € 27

miljoen door DSB Beheer zou moeten worden gefourneerd om de exploitatie van het nieuwe museum sluitend te krijgen.

- 9.3.11 Curatoren hebben niet kunnen vaststellen dat DSB Beheer voor deze toekomstige structurele en langdurige exploitatieverliezen een oplossing heeft gezocht voordat de aannemingsovereenkomst met Midreth eind 2007 werd getekend of ter zake met haar belangrijkste financier en crediteur (DSB Bank) overleg heeft gevoerd. Waar Scheringa bij herhaling heeft aangegeven dat de investeringen in (onder meer) kunst primair werden gedaan ter promotie van DSB Bank, had dit overleg bepaald voor de hand gelegen, zeker getoet op de grote vordering van DSB Bank op DSB Beheer.

Curatoren hebben evenmin kunnen vaststellen dat DSB Beheer serieuze pogingen heeft ondernomen om dit probleem op te lossen. Bij gebreke van een dergelijke oplossing moet de beslissing om daadwerkelijk met Midreth te contracteren en een aanvang te maken met de bouw van het Scheringa Museum als een voor DSB Beheer onverstandige beslissing worden gekwalificeerd.

- 9.3.12 Scheringa is vanaf medio 2008 door Douma tegen de achtergrond van de in omvang steeds maar toenemende liquiditeitsproblemen bij DSB Beheer herhaaldelijk gewezen op de financiële consequenties van het ongewijzigde beleid van DSB Beheer. Zalm heeft Scheringa in oktober 2008 gewezen op een aantal alternatieven om de liquiditeitsproblemen van DSB Beheer op te lossen. Deze alternatieven betroffen onder meer de grootschaliger verkoop van spelers van AZ en een gehele of gedeeltelijke verkoop van aandelen in DSB Bank.

Met name deze laatste verkoop had (wellicht) tot een verlichting van de schuldenlast van DSB Beheer kunnen leiden, maar veronderstelde wel de bereidheid bij Scheringa om diens indirecte zeggenschap in DSB Bank (geheel of gedeeltelijk) prijs te geven.

- 9.3.13 Curatoren hebben niet kunnen vaststellen dat DSB Beheer (Scheringa) desinvesteringen, die tot een structurele verbetering van de financiële positie van DSB Beheer en haar deelnemingen hadden kunnen leiden, serieus heeft overwogen. Scheringa heeft niet willen luisteren naar de waarschuwingen van Douma en de door Zalm aangedragen alternatieven vielen niet in vruchtbare aarde.

Curatoren hebben evenmin kunnen vaststellen dat DSB Beheer eerder dan in augustus 2009, toen het door de ontwikkelingen bij DSB Bank in wezen al te laat was, een (gedeeltelijke) verkoop van aandelen in DSB Bank in overweging wilde nemen. Scheringa wilde niet, althans pas in een zeer laat stadium, (gedeeltelijk) afstand doen van de zeggenschap in DSB Bank.

9.3.14 **De tweede constatering** van Curatoren is derhalve dat – mede door de structuur van de DSB Groep, waarin Scheringa het beleid bepaalde – DSB Beheer de risico's die de afhankelijkheid van DSB Beheer en haar niet financiële deelnemingen van de geldstromen van DSB Bank en de Verzekeraars met zich bracht, onvoldoende heeft onderkend. Toen de resultaten van DSB Bank en de Verzekeraars terugliepen, heeft DSB Beheer haar investeringsambities niet daadwerkelijk neerwaarts willen bijstellen, is DSB Beheer blijven investeren in verlieslatende activiteiten en heeft DSB Beheer te laat heeft ingezien dat verregaande desinvesteringen noodzakelijk waren om DSB Beheer in staat te stellen aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Scheringa heeft in dit proces als enig bestuurder en (indirect) aandeelhouder een doorslaggevende rol gespeeld.

Curatoren beschouwen deze omstandigheden, bezien in onderling verband, als een belangrijke oorzaak van het faillissement van DSB Beheer.

9.4 Jaarrekening 2007

9.4.1 De jaarrekening moet - als geheel - een getrouw beeld geven van de balans en de winst- en verliesrekening over het betreffende boekjaar. Dat is primair de verantwoordelijkheid van het bestuur dat immers de jaarrekening opmaakt.

9.4.2 In dit verband is het verder de verantwoordelijkheid van het bestuur van een vennootschap om de externe accountant te voorzien van alle informatie die deze nodig heeft om zijn oordeel omtrent de financiële positie van de vennootschap te geven. Van de accountant mag in dit verband echter ook een (pro-)actieve opstelling worden verwacht.

9.4.3 De laatst vastgestelde jaarrekening van DSB Beheer betreft het boekjaar 2007. Deze is eerst eind 2008 tot stand gekomen. Op 5 december 2008 heeft Ernst & Young hierbij een goedkeurende verklaring zonder enig voorbehoud afgegeven. Op 10 december 2008 heeft Ernst & Young aan de RvB en de RvC gerapporteerd over de uitkomsten van de controle van de jaarrekening 2007 en op 14 januari 2009 heeft de aandeelhouder de jaarrekening 2007 vastgesteld. Ten aanzien van de liquiditeitspositie van de DSB Groep noemt Ernst & Young in haar brief van 10 december 2008, nadat eerst de kredietcrisis is besproken, dat DSB Beheer garanties heeft gegeven voor de uitstaande verplichtingen van met name AZ, DSB Stadion en DS Art. Ernst & Young constateert dat DSB Beheer “op dit moment” niet voldoende liquide is om zelfstandig de verplichtingen (op korte termijn) van deze vennootschappen te voldoen. Ernst & Young noemt vervolgens een aantal maatregelen die het management van de groep aan het bestuderen/nemen is en die de liquiditeitspositie van DSB Beheer moeten verbeteren zodat aan de korte termijn verplichtingen kan worden voldaan.

- 9.4.4 Een tweetal van de door Ernst & Young in dit verband genoemde maatregelen, zoals de verkoop van een vennootschapsbelastingvordering en de verkoop van effecten door DSB Beheer aan DSB Bank, was al (geruime) tijd voor 10 december 2008 geëffectueerd, maar had niet, althans in onvoldoende mate, geresulteerd in een verbetering van de liquiditeitspositie van DSB Beheer in structurele zin.
- 9.4.5 Ten aanzien van een van de andere vermelde maatregelen, zijnde de kredietverlening op onderpand van spelersrechten van AZ, had de accountant bekend moeten zijn dat een dergelijke verpanding niet bij voorbaat maar pas na de totstandkoming van verkoopovereenkomsten ter zake van spelers mogelijk is en ten aanzien van herfinanciering van externe leningen, was in december 2008 bij DSB Beheer al bekend dat dit – mede door de kredietcrisis – voor DSB Beheer onmogelijk was (geworden). Van Lanschot en Reaal insisterden op aflossing in 2008 en 2009.
- 9.4.6 Verder bericht Ernst & Young dat indien de maatregelen onvoldoende zijn DSB Ficoholding een besluit zal nemen om dividend uit te keren omdat er nog ruimte blijkt te zijn in de financiële kengetallen van DSB Verzekeringen. Ernst & Young vermeldt in haar brief dat, mede gelet op de uitkomsten van de interne analyses en de mogelijkheden die nog aanwezig waren binnen de groep, niet is gebleken dat de groep niet aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen en dat de "going concern" veronderstelling die ten grondslag ligt aan de waarderingsgrondslagen terecht is.
- 9.4.7 **De derde constatering** van Curatoren is dat bij afgifte van de accountantsverklaring bij de jaarrekening 2007 op 5 december 2008 en ten tijde van de rapportage over de controle 2007 op 10 december 2008, zowel de RvB als Ernst & Young bekend was met het feit dat DSB Beheer zonder aanvullende maatregelen niet voldoende liquide was om de door DSB Beheer gegarandeerde korte termijn verplichtingen van AZ, DSB Stadion en DS Art te voldoen. Verder moet toen bij zowel DSB Beheer als bij Ernst & Young bekend zijn geweest dat de vier eerdergenoemde maatregelen – voor zover deze niet al eerder waren genomen – niet geëffectueerd konden worden. Curatoren betwijfelen derhalve of de veronderstelling dat DSB Beheer toch aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen, juist is geweest. Wanneer zou blijken dat deze veronderstelling niet juist was, dan zou dit op zich niet een belangrijke oorzaak van het faillissement van DSB Beheer opleveren. Er ontstaan wel vragen over de handelwijze van de RvB en de RvC van DSB Beheer. De positie van Ernst & Young als de controlerend accountant van DSB Beheer behoeft in dat verband nadere analyse en overweging.

9.5 Externe omstandigheden (faillissement van DSB Bank)

- 9.5.1 Gelet op de structurele financiële afhankelijkheid van DSB Beheer van door DSB Bank (en de Verzekeraars) te verschaffen middelen en de grote liquiditeitsnood waarin DSB

Beheer in september 2009 verkeerde, rijst de vraag of – los van de vraag of DSB Bank al dan niet zou failleren - een faillissement van DSB Beheer toen al niet vrijwel onvermijdelijk was geworden.

9.5.2 Scheringa en Neelissen hebben erop gewezen dat in hun visie door het faillissement van DSB Bank het faillissement van DSB Beheer onvermijdelijk werd, daarmee suggererend dat indien DSB Bank had kunnen worden gered, DSB Beheer niet failliet zou zijn gegaan.

9.5.3 Curatoren merken in dit verband op dat ook indien DSB Bank had kunnen worden gered, bij voorbeeld omdat een derde bereid zou zijn geweest (een deel van) de aandelen in DSB Bank te kopen en daarnaast substantiële additionele middelen aan DSB Bank ter beschikking had willen stellen ter afwikkeling van (onder meer) de klachtenproblematiek, daarmee nog niet automatisch een oplossing voor de ernstige liquiditeitsproblemen van DSB Beheer zou zijn gevonden.

Daarvoor zou in de eerste plaats een onmiddellijk beschikbare kredietlijn aan DSB Beheer ter beschikking moeten zijn gesteld om DSB Beheer in staat te stellen aan haar acute verplichtingen te voldoen. Daarnaast zouden naar verwachting nog substantiële middelen noodzakelijk zijn geweest voor verdere verliesfinanciering respectievelijk herstructurering van de activiteiten van DSB Beheer en haar deelnemingen, waarbij op de verkoop van activa – mede door de economische crisis - vrijwel zeker substantiële boekverliezen zouden zijn geleden.

9.5.4 De pas na zeer moeizame onderhandelingen in juni 2010 tot stand gekomen verkoop van de aandelen in AZ en van het AZ stadion bevestigt in de visie van Curatoren dat het moeilijk was om activa van DSB Beheer en haar deelnemingen – gegeven het specifieke karakter van deze activa en tegen de achtergrond van de kredietcrisis - te verkopen.

9.5.5 Hoewel niet per definitie uitgesloten, achten Curatoren het hoogst onwaarschijnlijk dat DSB Beheer er in september 2009 binnen de daarvoor nog beschikbare, zeer beperkte, tijd in zou zijn geslaagd de voor het voortbestaan van DSB Beheer en haar deelnemingen benodigde middelen te verkrijgen.

Daarbij wijzen Curatoren er op dat DSB Beheer er in 2008 al niet in was geslaagd externe financiers bereid te vinden om verdere kredieten aan DSB Beheer te verstrekken en dat banken als Van Lanschot en Reaal vasthielden aan de door DSB Beheer te verrichten jaarlijkse aflossingen op door hen verstrekte leningen.

De grote verwevenheid van DSB Beheer met DSB Bank, waarvan Scheringa de personificatie vormde, en de sinds het voorjaar van 2009 steeds sterker wordende negatieve publiciteit rond DSB Bank, maakten het vinden van alternatieve financieringsbronnen nog moeilijker.

9.5.6 **De vierde constatering** van curatoren is derhalve dat in september 2009 de financiële situatie van DSB Beheer dusdanig was dat een faillissement van DSB Beheer op korte termijn vrijwel onafwendbaar was geworden. Het enkele feit dat DSB Bank in staat van faillissement werd verklaard zien Curatoren niet als een belangrijke oorzaak van het faillissement van DSB Beheer.

Bijlagen bij

"Onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer B.V."

Inhoudsopgave

- Bijlage 1 Lijst van personen en gebruikte afkortingen**
- Bijlage 2 Protocol oorzakenonderzoek faillissement DSB Beheer (27 september 2011)**
- Bijlage 3 Algemene informatie DSB Beheer 2006-2009**
- Bijlage 4 Overzicht acquisities intermediair- en internetbedrijven**
- Bijlage 5 Overzicht gefailleerde DSB-entiteiten**
- Bijlage 6 Statuten van DSB Beheer sinds de laatste statutenwijziging d.d. 13 september 2001**
- Bijlage 7 Presentatie "Financiële planning 2009-2011 DSB Beheer B.V." d.d. 24 juni 2009**
- Bijlage 8 Brief Ernst & Young d.d. 10 december 2008**
- Bijlage 9 Overzicht relevante data in het kader van de jaarrekeningen 2006 en 2007**
- Bijlage 10 Financiële Analyse DSB Beheer 2006-2009**
- Bijlage 11 Brief Ernst & Young d.d. 2 oktober 2009**

Bijlage 1

Lijst van personen en gebruikte afkortingen

Lijst van personen en gebruikte afkortingen

ABN AMRO	ABN AMRO Bank N.V.
ABN AMRO Lease	ABN AMRO Lease N.V. (voorheen: Amstel Lease Maatschappij N.V.)
AFM	Autoriteit Financiële Markten
Akkaya	M.L.D. Akkaya
AvA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AZ	AZ N.V.
BDO Camps Obers	BDO CampsObers Audit & Assurance B.V.
Bestuurder	Een bestuurder van DSB Beheer
Bonnier	R.J.W.M. Bonnier (Commissaris van DSB Bank)
Buwalda	R.G. Buwalda
BW	Burgerlijk Wetboek
CFO	Chief Finance Officer
Clicks4Sales	Clicks 4 Sales B.V.
Commissaris	Een commissaris van DSB Beheer
Curatoren (zonder toevoeging)	curatoren van DSB Beheer B.V.
Deutsche Bank	Deutsche Bank Nederland N.V.
DGA	DGA Financieel Adviseurs Zeeland B.V., DGA Assuradeuren B.V. en Hollands Krediet- en Verzekeringscentrale B.V. gezamenlijk
DGA Assuradeuren	DGA Assuradeuren B.V.
DGA Zeeland	DGA Financieel Adviseurs Zeeland B.V.
DNB	De Nederlandsche Bank N.V.
Douma	De heer R. Douma (financieel directeur van DSB Beheer)
DSB	Het DSB concern zoals zich dat in de loop van de tijd ontwikkeld heeft
DS Art	DS Art B.V.
DS Sport	DS Sport B.V.
DSB Bank	DSB Bank N.V.
DSB Bankfilialen	DSB Bankfilialen B.V.
DSB Beheer	DSB Beheer B.V.
DSB Ficoholding	DSB Ficoholding N.V.
DSB Groep	DSB Groep N.V.
DSB Intermediairs	DSB Intermediairs B.V.
DSB Internetbedrijven	DSB Internetbedrijven B.V.
DSB Leven	DSB Leven N.V.
DSB Participaties	DSB Participaties B.V.
DSB Schade	DSB Schade N.V.
DSB Spanbroekerweg	DSB Spanbroekerweg B.V.

DS Sport	DS Sport B.V.
DS Sport & Art Beheer	DS Sport & Art Beheer B.V. (voorheen h.o.d.n. DSB Sport & Art)
DSB Stadion	DSB Stadion B.V. (voorheen: DSB Vastgoed B.V.)
DSB Vastgoed	DSB Vastgoed B.V.
DSB Vastgoed Beleggingen	DSB Vastgoed Beleggingen B.V.
DSB Verzekeringen	DSB Verzekeringen B.V.
DSB Verzekeringen Holding	DSB Verzekeringen Holding B.V.
ENRA	ENRA Verzekeringen B.V.
Ernst & Young	Ernst & Young Accountants LLP
Financiële Analyse	De als <u>bijlage 10</u> aan dit rapport gehechte financiële analyse van DSB Beheer 2006-2009
Fortis	Fortis Bank (Nederland) N.V.
GEMA	Gema Advies Groep B.V.
Groenewegen	J.L.M. Groenewegen
HKV	Hollandse Krediet en Verzekeringscentrale B.V.
Hoge Raad	Hoge Raad der Nederlanden
Jaap.nl	Jaap.nl B.V.
KBC	KBC Nederland N.V.
KGN	Krediet Groep Nederland B.V.
Kuiper	J.Ch.L. Kuiper
Lakeman	P.T. Lakeman
Lloyds	Lloyds TSB Bank plc
Midreth	Bouwbedrijf Midreth B.V.
Mr Media	Mr Media B.V.
Neelissen	R.G.H.A.M. Neelissen
Netsociety	Netsociety B.V.
NV	Naamloze Vennootschap
Offringa	A. Offringa (Commissaris bij DSB Bank)
Plazacasa	Plazacasa B.V.
Rapport Scheltema	Rapport van de commissie van Onderzoek DSB Bank d.d. 23 juni 2010
Reaal	Reaal Levensverzekeringen N.V.
Rinsma State	Rinsma State B.V.
RvB	Raad van Bestuur
RvC	Raad van Commissarissen
Scheringa	D. Scheringa
Scheringa Museum	Scheringa Museum B.V.
Schimmelpenninck	R.J. Schimmelpenninck
SNM Concepts	SNM Concepts B.V.
Van Dijk	J.J. van Dijk
Van Goor	H.P.A.J. van Goor

Van Lanschot
Veestapel Opmeer
Verzekeraars
vvgb
VLS/REAAL
Vpb
Wft
Zalm

F. van Lanschot Bankiers N.V.
Veestapel Opmeer B.V.
DSB Leven en DSB Schade gezamenlijk
verklaring van geen bezwaar
Van Lanschot en Reaal gezamenlijk
Vennootschapsbelasting
Wet op het financieel toezicht
G. Zalm

Bijlage 2

Protocol oorzakenonderzoek faillissement DSB Beheer (27 september 2011)

PROTOCOL ONDERZOEK OORZAKEN FAILLISSEMENT

Onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer B.V. en daaraan gelieerde vennootschappen

1. Doel van het onderzoek

Op grond van artikel 68 Faillissementswet zijn de door de rechtbank benoemde curatoren belast met het beheer en de vereffening van de failliete boedel van DSB Beheer en daaraan gelieerde vennootschappen (hierna gezamenlijk: “**DSB Beheer**”).

Curatoren oefenen hun werkzaamheden voornamelijk uit in het belang van de gezamenlijke crediteuren. Zij zullen het belang van andere belanghebbenden daarbij echter niet uit het oog verliezen.

In dit kader dienen curatoren onderzoek te verrichten naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer. Curatoren voeren in eerste instantie een feitenonderzoek uit, waarvan het doel waarheidsvinding zal zijn. In dit onderzoek zal eveneens de rol van de bestuurders, commissarissen en de accountant(s) worden betrokken. Het onderzoek zal de gang van zaken in periode 2006-2009 (tot aan het faillissement) bestrijken.

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zullen curatoren conclusies trekken over de interne en/of externe oorzaken van het faillissement. Uiteindelijk dienen curatoren zich een oordeel te vormen over de vraag of er wellicht sprake is geweest van onbehoorlijk bestuur en of dit een belangrijke oorzaak van het faillissement is geweest dan wel of er (rechts)personen zijn die anderszins verwijtbare gedragingen hebben verricht waarvoor zij jegens de boedel dan wel de gezamenlijke schuldeisers aansprakelijk zijn. Indien dit het geval blijkt te zijn, zullen curatoren in het belang van de gezamenlijke crediteuren over moeten gaan tot (het vervolgen van de) aansprakelijkstelling van deze (rechts)personen. De uitkomsten van het onderzoek zullen openbaar moeten worden gemaakt.

Het onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer is een afzonderlijk onderzoek dat separaat van het oorzakenonderzoek in het faillissement van DSB Bank wordt verricht en ook zal leiden tot een afzonderlijke rapportage van curatoren.

Vanwege de nauwe onderlinge relaties tussen DSB Bank, de tot de DSB Groep behorende verzekeringsmaatschappijen en intermediairbedrijven zullen de activiteiten van de verzekeringsmaatschappijen en intermediairbedrijven niet in het onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer worden betrokken.

2. Opzet onderzoek

Curatoren hebben in het najaar van 2010 een aanvang gemaakt met het onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van DSB Beheer en zullen dit de komende maanden voortzetten. Naast bestudering van schriftelijke bronnen zullen curatoren enkele informatieve gesprekken voeren met de bestuurder en commissarissen van DSB Beheer, de externe accountant(s), en eventuele andere sleutelfiguren uit de periode vanaf 1 januari 2006 (hierna: de “**Betrokkene**” of de “**Betrokkenen**”).

Curatoren hebben voor dit onderzoek adviseurs van CMS Derks Star Busmann, Houthoff Buruma en PwC ingeschakeld. Curatoren nemen verantwoordelijkheid voor het onderzoek. Over de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd gaat dit Protocol.

3. Werkwijze curatoren

3.1 Verzamelen van bronnen

Curatoren hebben de afgelopen maanden hun inziens voor het onderzoek relevante informatie uit de administratie van DSB Beheer en dochtermaatschappijen in *hard copy* vorm verzameld, geïnventariseerd en geïndexeerd (de “**Documentatie**”).

Uitsluitend de Betrokkenen, alsmede hun eventuele advocaten of door hen ingeschakelde accountants mogen de index terzake van de Documentatie, die in papieren en digitale vorm beschikbaar is, raadplegen.

In beginsel worden tot de Documentatie behorende stukken niet verveelvoudigd en ter beschikking gesteld aan de Betrokkenen. Indien een Betrokkene echter aannemelijk maakt dat ter beschikking stelling van kopieën van bepaalde stukken noodzakelijk is in het kader van zijn of haar voorbereiding van (bijvoorbeeld) gesprekken met curatoren, kunnen curatoren – voor zover dit redelijkerwijs van hen kan worden gevergd – besluiten de betreffende stukken aan de Betrokkene in kopie ter beschikking te stellen.

Ten aanzien van de index van en alle informatie uit de Documentatie geldt een geheimhoudingsplicht.

Alvorens een Betrokkene een afschrift van de index of een kopie van tot de Documentatie behorend stukken ontvangt, dient door of namens de Betrokkene een geheimhoudingsverklaring te worden getekend, die de Betrokkene(n) echter niet zal belemmeren in het gebruik van in de Documentatie opgenomen informatie die voor het verkrijgen van toegang tot de Documentatie al in het bezit was van die Betrokkene(n).

Voor zover de Documentatie informatie bevat die nog niet bij een Betrokkene in bezit was, kan deze informatie door die partij worden gebruikt in het kader van het onderzoek of van procedures waarbij de Betrokkene als gedaagde partij is.

Curatoren hebben zich ingespannen om de relevante brondocumenten zo volledig te verzamelen en aan de Documentatie toe te voegen. Indien een Betrokkene bepaalde informatie die noodzakelijk is in het kader van zijn of haar voorbereiding op de gesprekken met curatoren wenst te zien die geen onderdeel uitmaakt van de Documentatie, kan hij dat meedelen aan curatoren, die – voor zover dit redelijkerwijs van hen kan worden gevergd – kunnen besluiten die informatie te zoeken en voor zover beschikbaar aan de Documentatie toe te voegen. Van curatoren kan niet worden verlangd dat zij terzake meer dan minimale kosten maken.

3.2 (Informeel) gesprekken met Betrokkenen

Curatoren hebben met een aantal Betrokkenen informele gesprekken gehad. Deze gesprekken hebben tot doel (gehad) wederzijds kennis te maken en te spreken over de wijze waarop curatoren het onderzoek inrichten. Van deze informele gesprekken is geen verslag gemaakt.

Curatoren zullen de Betrokkenen ter voorbereiding van de hierna vermelde formele gesprekken een zogeheten *issuelijst* doen toekomen. Deze *issuelijst* is bedoeld om de Betrokkenen behulpzaam te zijn bij de voorbereiding van het formele gesprek met curatoren. Dit stuk is vertrouwelijk (zie hierna tevens § 3.5). Indien een Betrokkene meent dat de *issuelijst* aanvulling behoeft, zal hij/zij dat schriftelijk en voorafgaand aan het gesprek aan curatoren berichten.

Na de verstrekking van de *issuelijst* zullen curatoren formele gesprekken met ieder van de Betrokkenen voeren. Iedere Betrokkene kan zich bij dit gesprek laten vergezellen door een advocaat. Mogelijk zijn er meer gesprekken nodig.

Curatoren zullen de formele gesprekken met een Betrokkene laten vastleggen door middel van het opmaken van een verslag. Dit zal een samenvattend verslag zijn. Er wordt geen bandopname gemaakt. Het verslag zal uiterlijk 10 werkdagen na afloop van het gesprek aan iedere Betrokkene ter beschikking worden gesteld. Dit kan ook per e-mail. De Betrokkene krijgt daarna twee weken de tijd schriftelijk commentaar

op het verslag te geven. Eventueel commentaar zal door curatoren als zodanig in het verslag worden verwerkt. Indien curatoren en gesprekspartners het niet eens zijn over één of meerdere passages in de tekst van het verslag, zal dit in het verslag worden weergegeven. De definitieve versie van het verslag zal vervolgens aan de Betrokkene ter beschikking worden gesteld.

3.3 Opstelling conceptrapport

Op grond van (onder meer) de bestudering van de schriftelijke bronnen en de gesprekken met alle Betrokkenen stellen curatoren een eerste conceptrapport op inzake de oorzaken van het faillissement. Dit conceptrapport bevat met name een uiteenzetting van de aan het faillissement ten grondslag liggende feitelijke oorzaken. Gedeeltes van het conceptrapport - voor zover relevant voor een Betrokkene - worden aan hem of haar voor commentaar toegezonden. De Betrokkene krijgt twee weken de tijd om schriftelijk commentaar op het aan hem/haar verstrekte deel van het feitelijk deel van het conceptrapport te geven. Curatoren zullen dit commentaar in ogenschouw nemen bij de opstelling van het definitieve eindrapport. Zij achten zich echter niet gehouden eventueel commentaar over te nemen.

3.4 Definitief onderzoeksrapport

Nadat curatoren het commentaar van de Betrokkenen op het feitelijk deel van het conceptrapport hebben ontvangen, gaan ze over tot de formulering van hun conclusies over de oorzaken van het faillissement. Nadat curatoren het definitieve eindrapport hebben opgesteld zal dit 24 uur voor publicatie onder embargo aan in beginsel alle Betrokkenen ter beschikking worden gesteld. Betrokkenen zullen niet in de gelegenheid worden gesteld eventueel commentaar ten aanzien van de conclusies van curatoren te geven. Dergelijk commentaar zullen curatoren dan ook niet meer verwerken. Curatoren streven er naar het eindrapport te publiceren als bijlage bij een uit te brengen openbaar verslag.

Curatoren zullen zich van uitspraken in het openbaar omtrent de definitieve vraag of er al dan niet sprake is van aansprakelijkheid van de Betrokkenen onthouden, totdat het onderzoek naar die aansprakelijkheid is afgerond, tenzij curatoren evidente aanwijzingen of bewijzen aantreffen die het noodzakelijk maken direct actie te ondernemen. In het definitieve eindrapport overigens behoeven curatoren nog geen oordeel over eventuele aansprakelijkheid te geven.

3.5 Vertrouwelijkheid

Alle stukken die in het kader van dit onderzoek door of in opdracht van curatoren worden vervaardigd, zoals feitenoverzichten, commentaar daarop, conceptverslagen van de formele gesprekken en commentaar daarop, alsmede concepten voor delen van het rapport over de oorzaken en correspondentie daarover, zijn werkdocumenten

die bedoeld zijn om inzicht te krijgen in de relevante feitelijke ontwikkelingen voorafgaand aan het faillissement van DSB Beheer. Deze werkdocumenten zijn vertrouwelijk en zullen door de Betrokkenen of hun adviseurs als zodanig niet aan derden (onder derden ook te verstaan: één of meer andere Betrokkenen) worden overgelegd en/of in rechte worden gebruikt.

Voor zover de inhoud van werkdocumenten betrekking heeft op feiten die ten tijde van het verstrekken van deze werkdocumenten door curatoren al in het publieke domein zijn, of reeds bekend waren bij een Betrokkene, valt deze inhoud echter niet onder deze vertrouwelijkheidsverplichting. Dit laatste geldt ook voor het eigen commentaar van een Betrokkene op werkdocumenten. Ongeacht het voorgaande zullen Betrokkenen en/of hun adviseurs geen mededeling over het conceptrapport aan derden doen gedurende de periode gelegen tussen het verstrekken van het concept feitelijk deel van het rapport aan de Betrokkenen en de publicatie van de definitieve versie van het rapport.

De definitieve versie van het verslag van het formele gesprek zal door curatoren niet openbaar worden gemaakt. Uit de inhoud hiervan kunnen zij wel citeren in het rapport. Zowel de Betrokkene als de curatoren kunnen de definitieve versie in rechte gebruiken.

Bijlage 3

Algemene informatie DSB Beheer 2006-2009

1	ALGEMENE INFORMATIE DSB BEHEER 2006 – 2009.....	2
1.1	Samenstelling RvB en RvC bij DSB Beheer	2
1.1.1	Raad van Bestuur	2
1.1.2	Raad van Commissarissen	2
1.2	Samenstelling RvB dochtervennootschappen DSB Beheer	2
1.2.1	DSB Ficoholding.....	2
1.2.2	DS Verzekeringen Holding	3
1.2.3	DSB Participaties	3
1.2.4	DSB Intermediairs (alleen holding)	3
1.2.5	DSB Internetbedrijven	4
	Clicks4Sales	4
	Plazacasa	4
	<i>Jaap.nl</i>	4
	Mister Media	4
	SNM Concepts	4
	SKMR Holding	5
	<i>Net Society</i>	5
1.2.6	DSB Vastgoed	5
1.2.7	DSB Vastgoed Ontwikkeling, Zeezicht, Scheringa Museum, AZ Trainingscomplex en DSB Spanbroekerweg	5
1.2.8	DSB Vastgoed Exploitatie, DSB Bankfilialen en DSB Vastgoed Beleggingen.....	5
	Rinsma State	6
	DSB Stadion	6
1.2.9	DS Sport & Art Beheer	6
1.2.10	DS Sport	6
1.2.11	DS Art	6
1.2.12	AZ.....	6
1.2.13	Veestapel Opmeer	7
1.3	Organogram DSB Groep (per 1-11-2006)	8
1.4	Organogram DSB Groep (per 21-10-2009)	9
1.5	Organogram Stichting Adm. Dirk Scheringa Beheer (per 21-10-2009).....	10
1.6	Organogram DSB Participaties en deelnemingen (per 21-10-2009).....	11
1.7	Organogram DSB Vastgoed en deelnemingen (per 21-10-2009).....	12
1.8	Organogram DS Sport & Art Beheer en deelnemingen (per 21-10-2009).....	13

1 ALGEMENE INFORMATIE DSB BEHEER 2006 – 2009

1.1 Samenstelling RvB en RvC bij DSB Beheer

1.1.1 Raad van Bestuur

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	09-12-91	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.1.2 Raad van Commissarissen

Commissaris	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
B. Scheringa-de Vries	01-09-94	26-10-09													
R.G.H.A.M. Neelissen	24-03-03	02-11-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2 Samenstelling RvB dochtervennootschappen DSB Beheer

1.2.1 DSB Ficoholding

Raad van Bestuur

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	31-12-04	26-10-09													
J.J. van Dijk	31-12-04	12-11-07													
H.P.A.J. van Goor	31-12-04	26-10-09													
R.C. de Jong	01-11-06	02-05-08													
G. Zalm*	05-12-07	01-02-09													
F.H.G. de Grave	15-03-09	15-05-09													
R.G. Buwalda	08-07-09	26-10-09													
R.L.O. van Linschoten	08-07-09	26-10-09													
J.M.M. Poelwijk	26-10-09	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

* Zalm was formeel bestuurder tot 1 februari 2009, maar heeft vanaf december 2008 geen werkzaamheden meer voor DSB verricht.

Raad van Commissarissen

Commissaris	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
R.W.J.M. Bonnier	31-12-04	27-04-10													
R.G.H.A.M. Neelissen	31-12-04	11-10-09													
E.H.T.M. Nijpels	31-12-04	01-10-09													
R.L.O. van Linschoten	26-03-07	15-06-09													
A. Offringa	07-12-07	27-04-10													
A.M.H.T. Koemans	01-01-09	11-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.2 DS Verzekeringen Holding

Bestuur DS Verzekeringen Holding

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Bank	31-12-02	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Raad van Commissarissen DS Verzekeringen Holding

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
R.W.J.M. Bonnier	31-12-02	22-03-11													
J.J. van Dijk	31-12-02	12-11-07													
M.J. Savage	21-03-03	22-03-11													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.3 DSB Participaties

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	29-05-08	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.4 DSB Intermediairs (alleen holding)

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	29-05-08	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.5 DSB Internetbedrijven

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	29-05-08	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Clicks4Sales

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Bank	15-03-09	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Plazacasa

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Bank	24-10-07	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Jaap.nl

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Bank	06-07-09	29-04-10													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Mister Media

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
P. Huibers	23-10-06	09-08-10													
M.P. van der Kruijs	04-10-06	23-10-06													
S.G. de Vries	05-03-08	09-08-10													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

SNM Concepts

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
S.G. de Vries	01-12-06	09-08-10													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

SKMR Holding

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
Broekhuis Ventures	30-07-08	heden													
Koppens Ventures	30-07-08	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Net Society

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
SKMR Holding	30-07-08	17-06-11													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.6 DSB Vastgoed

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	24-06-08	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.7 DSB Vastgoed Ontwikkeling, Zeezicht, Scheringa Museum, AZ Trainingscomplex en DSB Spanbroekerweg:

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	24-06-08	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.8 DSB Vastgoed Exploitatie, DSB Bankfilialen en DSB Vastgoed Beleggingen

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	24-06-08	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Rinsma State

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Beheer	09-07-03	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

DSB Stadion

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	27-11-01	26-10-09													
R.G.H.A.M. Neelissen	27-11-01	02-11-09													
B. Scheringa-de Vries	27-11-01	26-10-09													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.9 DS Sport & Art Beheer

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Beheer	07-12-98	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.10 DS Sport

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Beheer	13-07-90	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.11 DS Art

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DSB Beheer	01-12-01	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.12 AZ

Raad van bestuur

Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
D. Scheringa	12-05-92	27-10-09													
B. Scheringa-de Vries	12-10-93	27-10-09													
R.G.H.A.M. Neelissen	01-07-97	15-06-10													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

Raad van commissarissen

Commissaris	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
R.J.G. Bandell	11-03-05	01-06-10													
G. Valk	11-03-05	01-06-10													
P.J. Verdegaal	11-03-05	01-06-10													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.2.13 Veestapel Opmeer

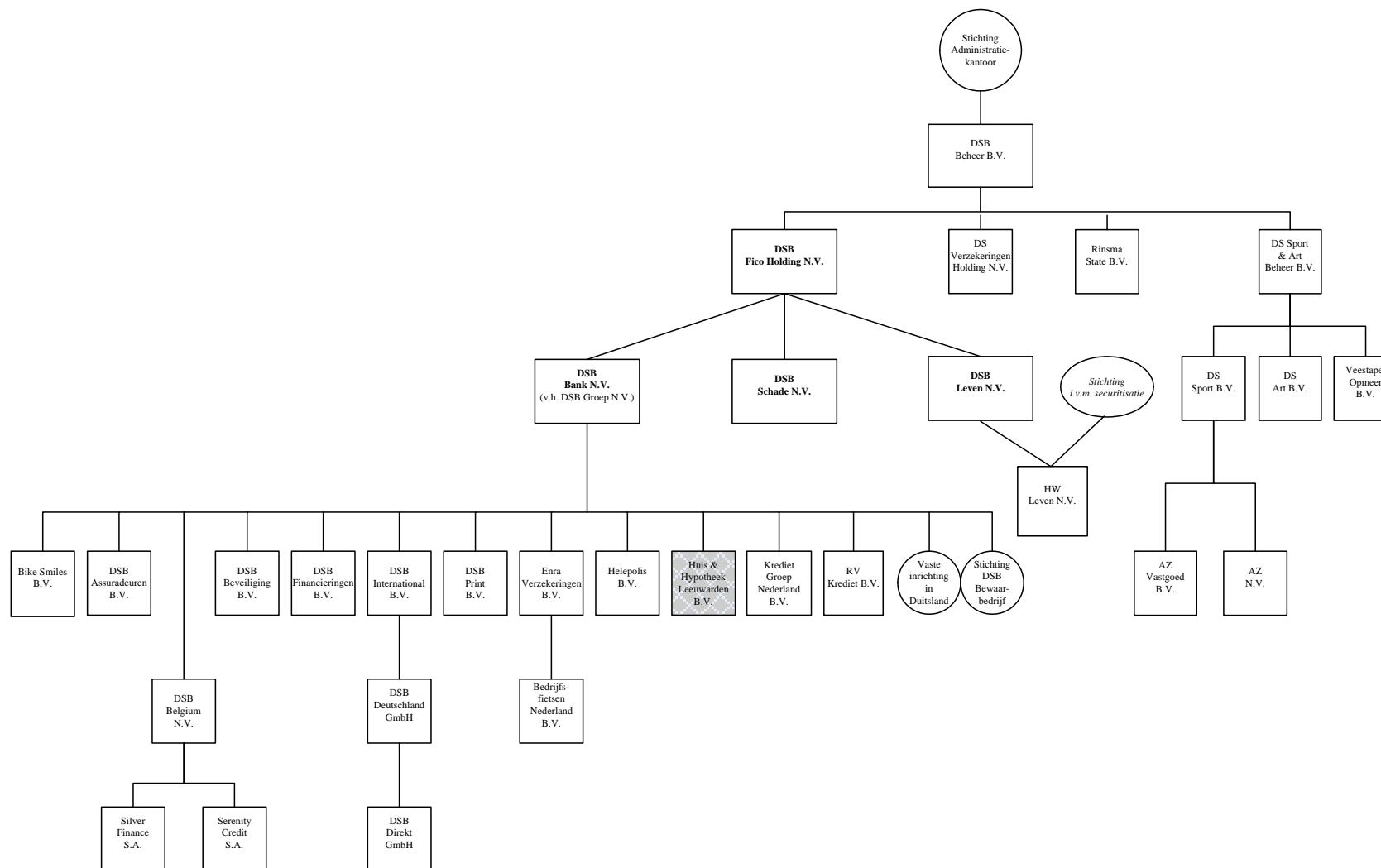
Bestuurder	Van	Tot	Q4 2006	Q1 2007	Q2 2007	Q3 2007	Q4 2007	Q1 2008	Q2 2008	Q3 2008	Q4 2008	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009
DS Sport & Art Beheer	21-03-06	heden													

Bron: Uittrekselinformatie Internet KvK

1.3 Organogram DSB Groep

Per 1-11-2006

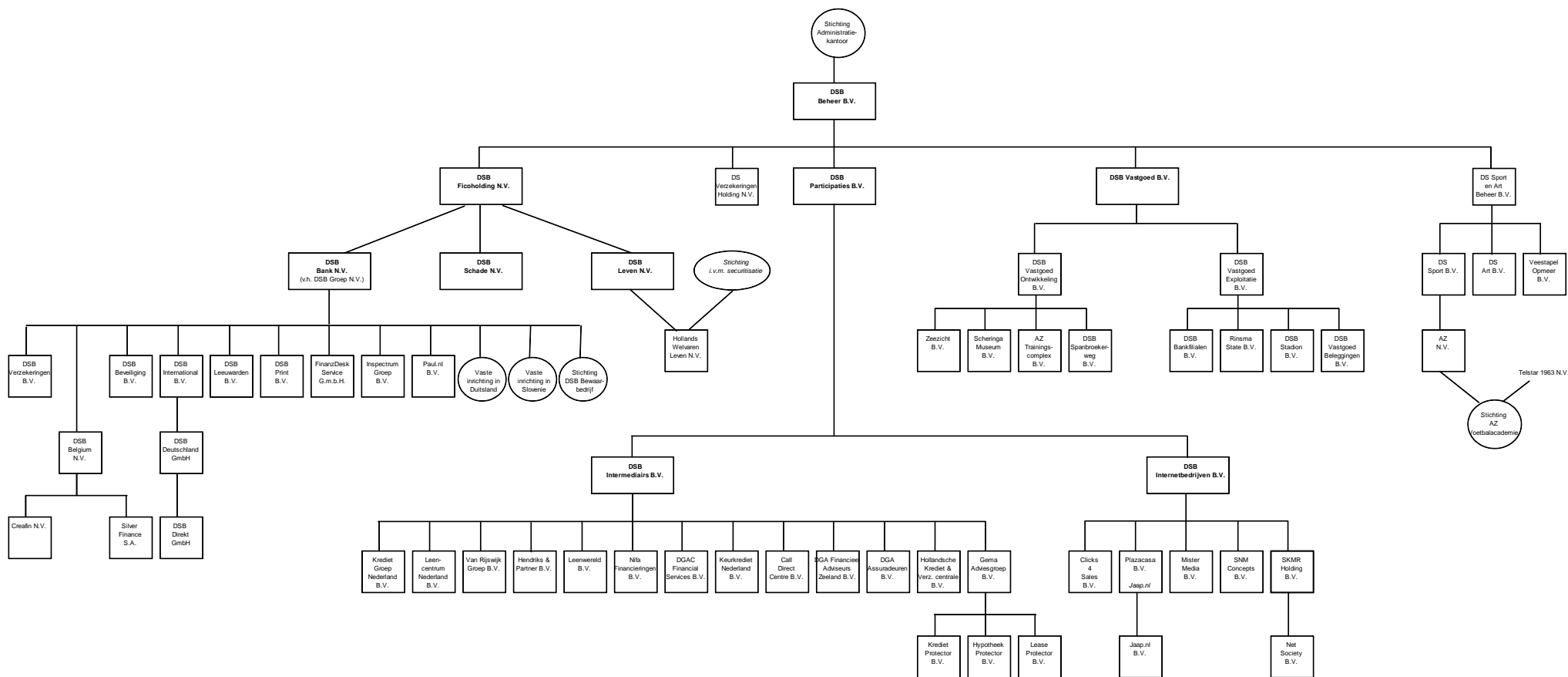
Aandelenverhoudingen 100% tenzij anders aangegeven

1.4 Organogram DSB Groep

Per 21 oktober 2009

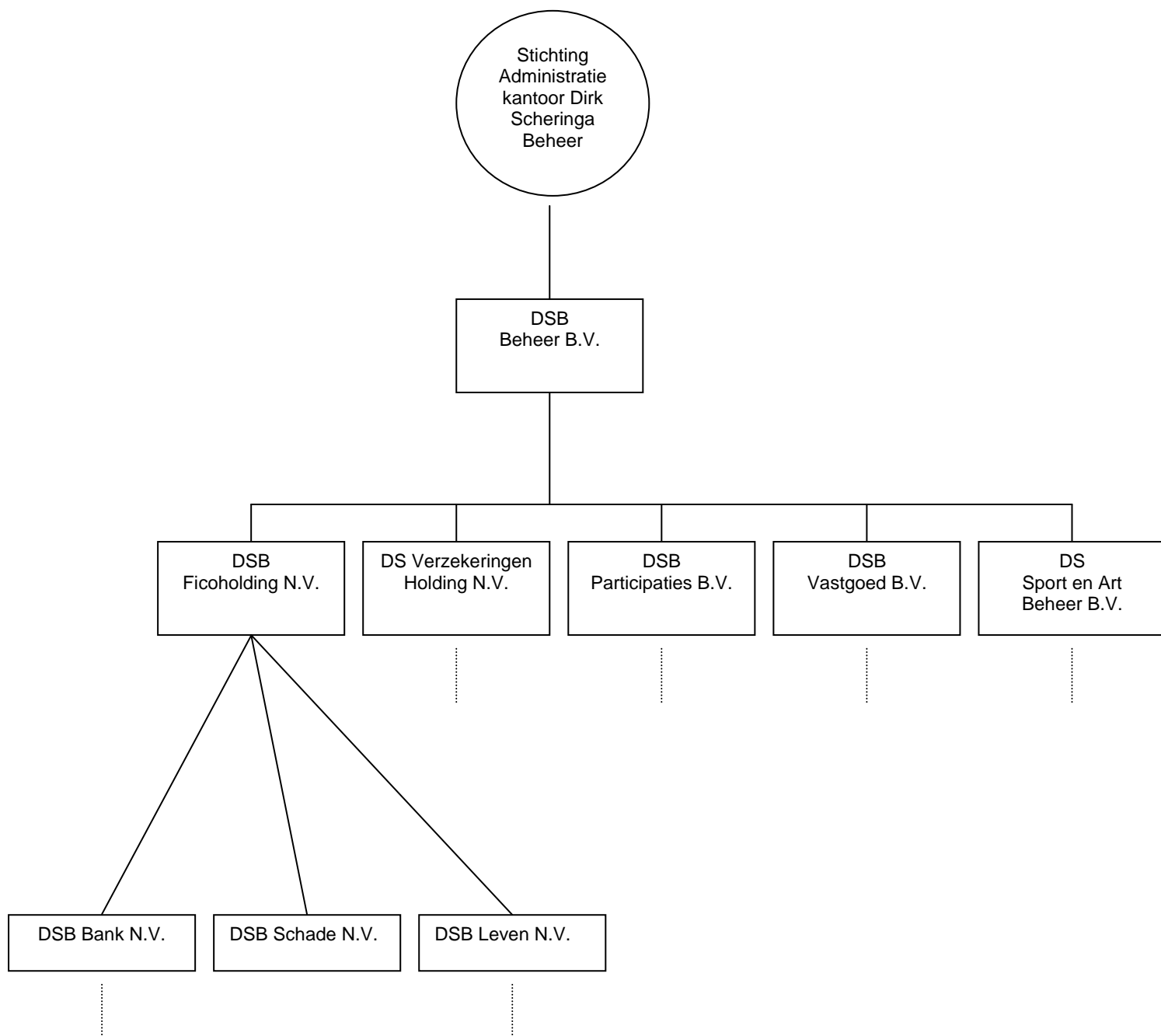
Aandelenverhoudingen zijn 100%, tenzij anders aangegeven

1.5 Organogram Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa Beheer

Per 21 oktober 2009

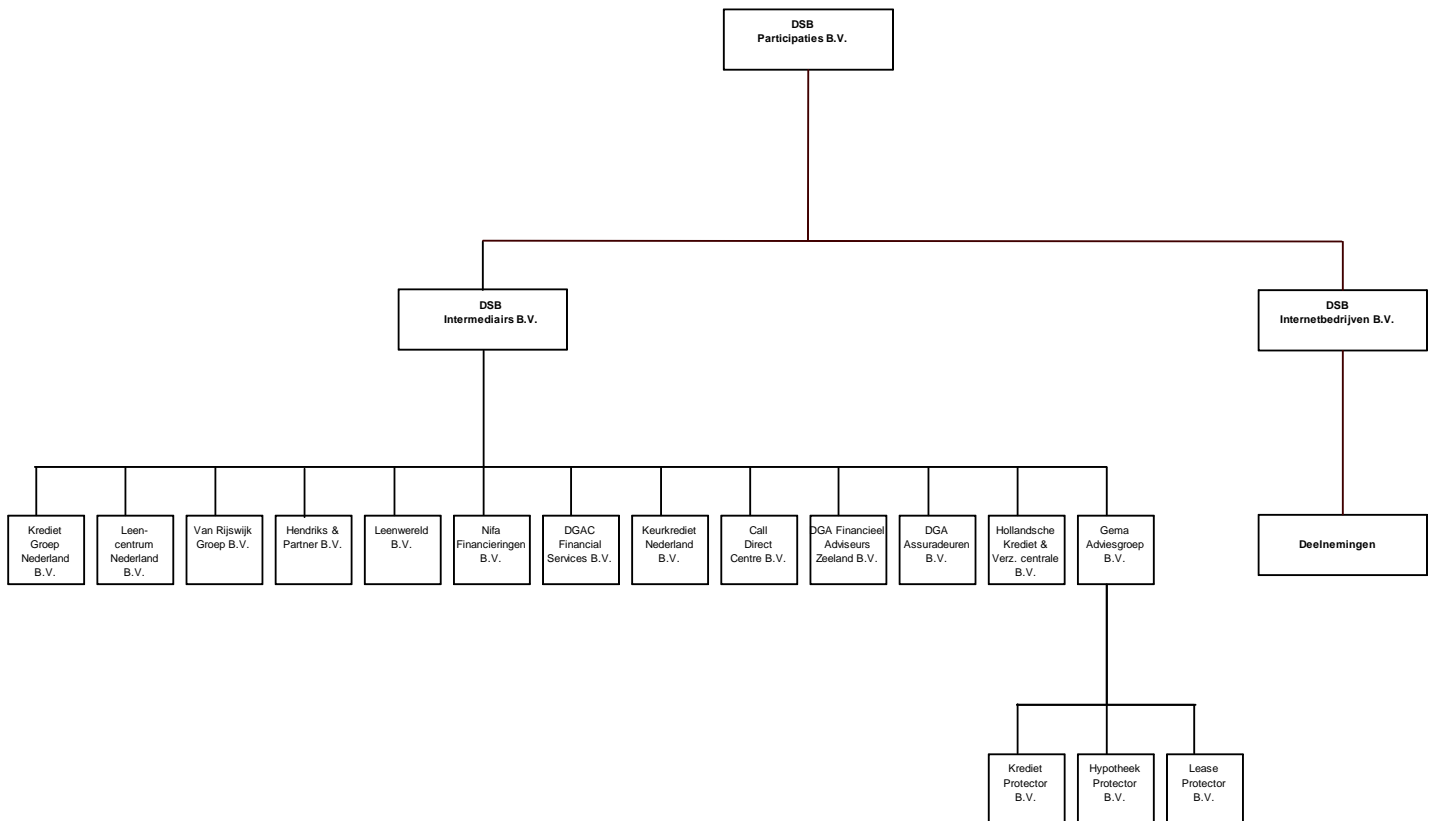
Aandelenverhoudingen zijn 100%, tenzij anders aangegeven

1.6 Organogram DSB Participaties

Per 21 oktober 2009

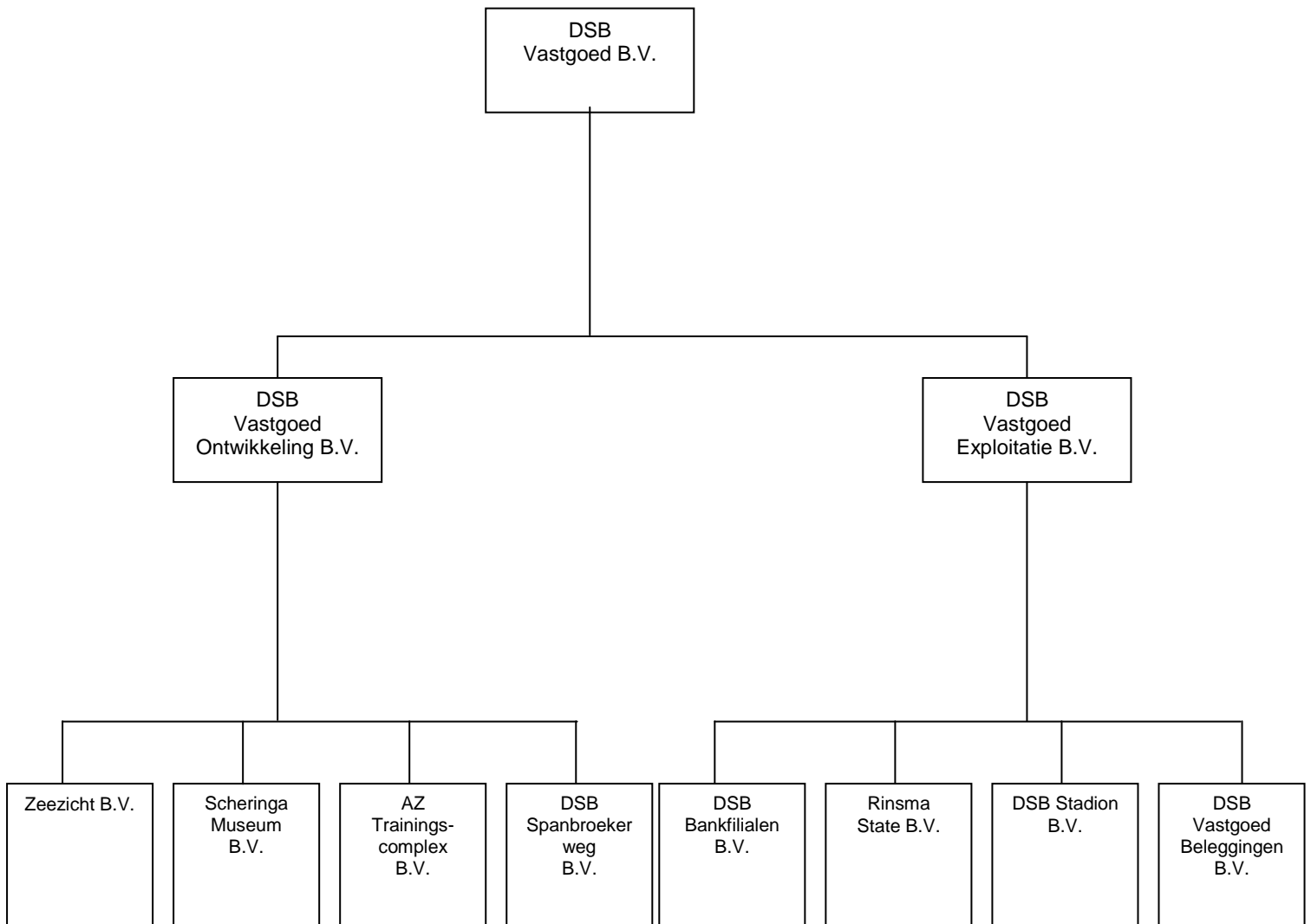
Aandelenverhoudingen zijn 100%, tenzij anders aangegeven

1.7 Organogram DSB Vastgoed

Per 21 oktober 2009

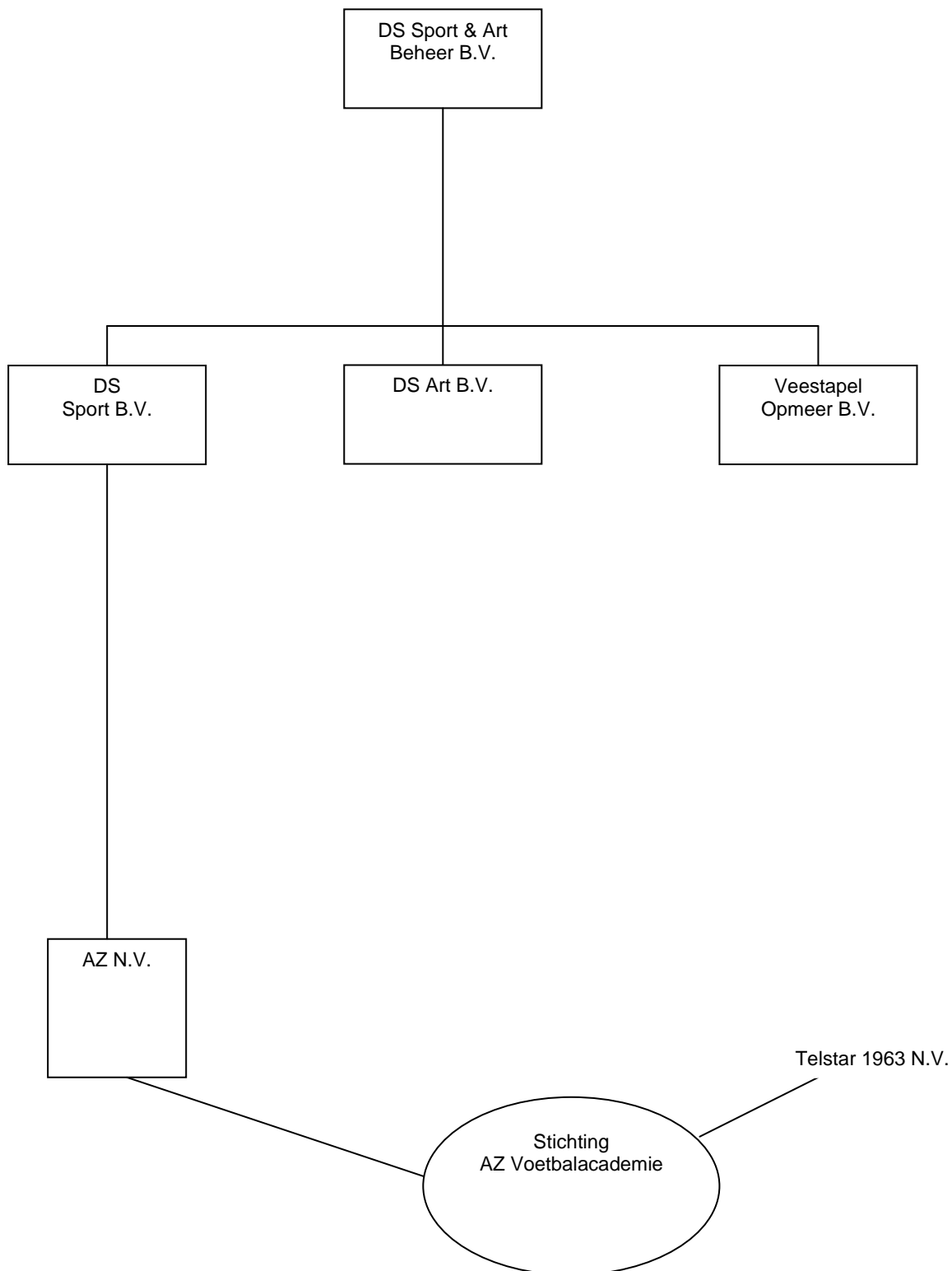
Aandelenverhoudingen zijn 100%, tenzij anders aangegeven

1.8 Organogram DS Sport & Art Beheer B.V.

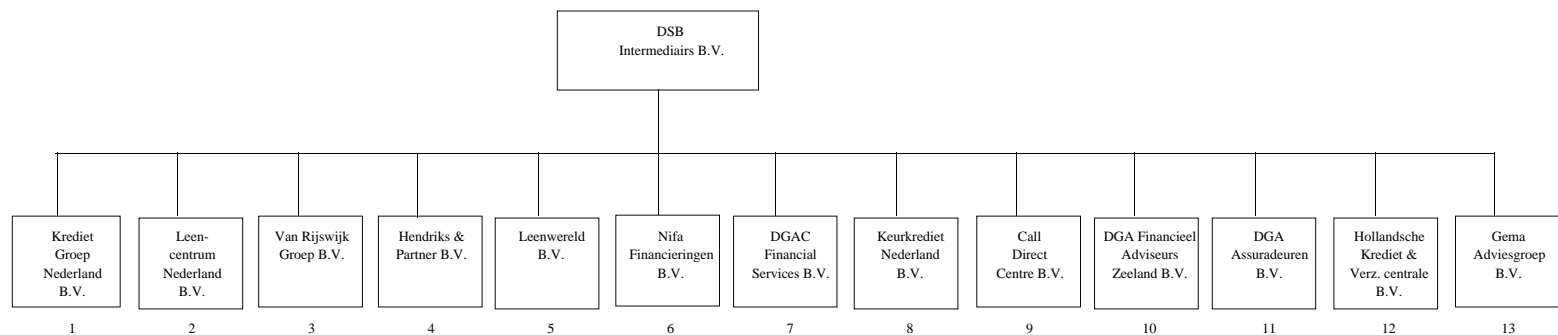
Per 21 oktober 2009

Aandelenverhoudingen zijn 100%, tenzij anders aangegeven

Bijlage 4

Overzicht acquisities intermediair- en internetbedrijven

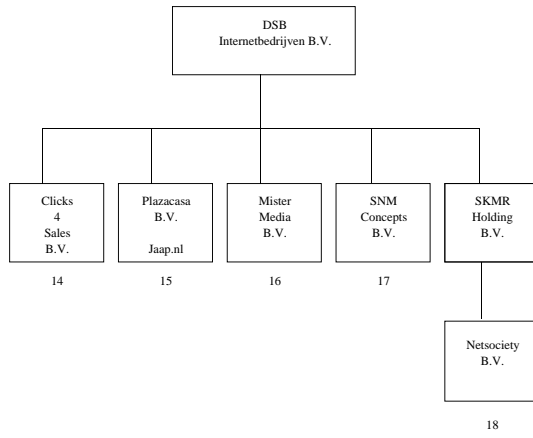

Entiteit	Levering aandelen aan DSB Bank	Levering aandelen aan DSB Beheer	Levering aandelen aan DSB Intermediairs	Opmerkingen
1 Krediet Groep Nederland	06-09-2006	20-03-2008	30-05-2008	
2 Leencentrum Nederland	06-09-2006	20-03-2008	30-05-2008	
3 Van Rijswijk Groep	25-04-2007	20-03-2008	30-05-2008	Voorheen RV Krediet
4 Hendriks & Partners	25-04-2007	20-03-2008	30-05-2008	
5 Leenwereld	25-04-2007	20-03-2008	30-05-2008	Voorheen H&P Assurantien
6 Nifa Financieringen	05-01-2007	20-03-2008	30-05-2008	
7 DGAC Financial Services	05-01-2007	20-03-2008	30-05-2008	
8 Keurkrediet Nederland	05-01-2007	20-03-2008	30-05-2008	
9 Call Direct Centre	05-01-2007	20-03-2008	30-05-2008	Voorheen Kredietshop Bergen
10 DGA Fin adviseurs Zeeland	09-07-2007 (*)	19-10-2007	30-05-2008	Niet in eigendom van DSB Bank geweest
11 DGA Assuradeuren	09-07-2007 (*)	19-10-2007	30-05-2008	Niet in eigendom van DSB Bank geweest
12 Hollandsche Krediet & Verzekeringscentr.	09-07-2007 (*)	19-10-2007	30-05-2008	Niet in eigendom van DSB Bank geweest
13 GEMA	n.v.t.	26-09-2007	30-05-2008	Niet in eigendom van DSB Bank geweest

(*)

Op 9 juli 2007 is DSB Bank een overnameovereenkomst aangegaan met betrekking tot de koop en levering van de aandelen in deze vennootschappen.

Op 19 oktober 2007 heeft vervolgens DSB Beheer een indeplaatsstellingsovereenkomst ondertekend en heeft DSB Beheer de verplichtingen uit hoofde van de overnameovereenkomst overgenomen. Hierop zijn de aandelen op 19 oktober 2007 aan DSB Beheer geleverd.

Entiteit	Levering aandelen aan DSB Bank	Levering aandelen aan DSB Beheer	Levering aandelen aan DSB Internetbedrijven	Opmerkingen
14 Clicks 4 Sales	06-09-2007	20-03-2008	30-05-2008	Betreft de aankoop van 2.130.435 (van de in totaal 4.347.827 geplaatste) aandelen. Betreft de aankoop van 17.999 van de (van de in totaal 18.000 geplaatste) aandelen. Betreft de aankoop van 17.999 van de (van de in totaal 18.000 geplaatste) aandelen. Betreft een 20 % aandelenbelang in Netsociety B.V. dat per 30-07-2008 ondergebracht is in SKMR Holding B.V.
15 Plazacasa	06-03-2007	20-03-2008	30-05-2008	
16 Mister Media	n.v.t.	05-03-2008	30-05-2008	
17 SNM Concepts	n.v.t.	05-03-2008	30-05-2008	
18 SKMR Holding / Netsociety	08-02-2008	30-05-2008	30-05-2008	

Bijlage 5
Overzicht gefailleerde DSB-entiteiten

Overzicht gefailleerde DSB-entiteiten

Naam	Datum uitspraak	Curator	Fail. Nr. Rb. A'dam
DSB Bank N.V.	19 oktober 2009	RS/BK	09.798F
DSB Bankfilialen B.V.	14 september 2010	MG	10.633F
DSB Beheer B.V.	21 oktober 2009	RS/MG	09.812F
DSB Beveiliging B.V.	1 december 2009	RS	09.928F
DSB Internetbedrijven B.V.	14 september 2010	MG	10.626F
DSB Leeuwarden B.V.	29 december 2009	RS	09.991F
DSB Print B.V.	5 januari 2010	RS	10.12F
DSB Participaties B.V.	14 september 2010	MG	10.625F
DSB Stadion B.V.	3 juni 2010	MG	10.382F
DS Sport en Art Beheer B.V.	14 september 2010	MG	10.623F
DS Sport B.V.	23 augustus 2011	MG	11.498F
DSB Spanbroekerweg B.V.	14 september 2010	MG	10.631F
DSB Vastgoed B.V.	14 september 2010	MG	10.629F
DSB Vastgoed Beleggingen B.V.	14 september 2010	MG	10.630F
DSB Vastgoed Exploitatie B.V.	14 september 2010	MG	10.628F
DSB Vastgoed Ontwikkeling B.V.	14 september 2010	MG	10.627F
DS Art B.V.	17 november 2009	MG	09.903F
GEMA Advies groep B.V.	11 mei 2010	RS	10.339F
Hypotheek-Protector B.V.	3 augustus 2010	RS	10.510F
Plazacasa B.V.	30 augustus 2011	MG	11.503F
Rinsma State B.V.	14 september 2010	MG	10.632F
Scheringa Museum B.V.	14 september 2010	MG	10.652F
Veestapel Opmeer B.V.	14 september 2010	MG	10.624F

BK: B.F.M. Knüppe

RS: R.J. Schimmelpenninck

MG: J.L.M. Groenewegen

Bijlage 6

Statuten van DSB Beheer sinds de laatste statutenwijziging d.d. 13 september 2001

APPEL ESKENS BOON WILLEMSEN

notarissen

Zaaknr. 1016859/ml

VOLLEDIGE STATUTEN
van de besloten vennootschap met beperkte
aansprakelijkheid:
DSB Beheer B.V.
gevestigd te Opmeer,
na akte van gedeeltelijke statutenwijziging
de dato 13 september 2001.

kantoor Heerhugowaard:
Postbus 170
1700 AD Heerhugowaard
Adres: W.M. Dudokweg 39
tel. (072) 57 18016
fax (072) 57 43765

kantoor Obdam:
Postbus 19
1713 ZG Obdam
Adres: Dorpsstraat 40a
tel. (0226) 45 1441
fax (0226) 45 3003

kantoor Langedijk:
Postbus 109
1722 ZJ Zuid-Scharwoude
Adres: Korteweide 220
tel. (0226) 31 5041
fax (0226) 31 6619

kantoor Opmeer:
Postbus 10
1716 ZG Opmeer
Adres: Klaproos 2
tel. (0226) 35 3104
fax (0226) 35 9840

NAAM EN ZETEL

Artikel 1

De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid draagt de naam:

DSB Beheer B.V.

Zij is gevestigd te Opmeer, doch kan ook elders nevenvestigingen hebben.

ARTIKEL 2

1. De vennootschap heeft ten doel:
 - het verkrijgen, vervreemden, beheren of exploiteren van roerende en onroerende goederen;
 - het administreren en beheren van direktiepensioenen en stamrechten;
 - het deelnemen in-, samenwerken met-, het financieren van- en het voeren van de direktie over andere ondernemingen, ongeacht hun doel;
 - het beleggen van gelden in onroerende goederen, effecten en andere vermogensbestanddelen;
 - het verlenen van diensten op administratief-, technisch-, economisch-, financieel- of bestuurlijk gebied;
 - het aangaan en/of verstrekken van geldleningen al of niet onder hypothecair verband, alsmede het stellen van zekerheden voor schulden van derden;
 - het oprichten van-, deelnemen in-, het bestuur voeren over- en het zich op andere wijze interesseren bij andere vennootschappen en ondernemingen.
2. Binnen haar doel kan de vennootschap al datgene verrichten wat met dit doel in de ruimste zin verband houdt zowel voor eigen rekening, als voor rekening van derden.

KAPITAAL EN AANDELEN

ARTIKEL 3

1. Het maatschappelijk kapitaal der vennootschap bedraagt EENHONDERD DUIZEND GULDEN (f.100.000,00), verdeeld in tweehonderd gewone aandelen met een nominale waarde van VIJFHONDERD GULDEN (f.500,00) elk.
2. a. Uitgifte van niet bij de oprichting geplaatste aandelen (daaronder begrepen het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen) geschiedt ingevolge een besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders.
 - b. De algemene vergadering van aandeelhouders stelt tevens de koers en de voorwaarden der uitgifte met inachtneming van deze statuten vast en regelt alles

wat op de uitvoering van het desbetreffende besluit--
betrekking heeft.-----

- c. De koers van uitgifte mag niet beneden pari zijn.-----
3. Bij de uitgifte van aandelen heeft iedere aandeelhouder--
een recht van voorkeur naar evenredigheid van het-----
gezamenlijk bedrag van zijn aandelen, behoudens het-----
bepaalde in de wet. Het recht van voorkeur is niet-----
overdraagbaar.-----

----- ARTIKEL 4 -----

1. Verkrijging door de vennootschap van niet volgestorte---
aandelen in haar kapitaal is nietig.-----
2. Volgestorte eigen aandelen mag de vennootschap slechts--
verkrijgen om niet of indien voldaan is aan alle hierna--
volgende bepalingen:-----
- a. het eigen vermogen, verminderd met de-----
verkoopprijs, is niet kleiner dan het gestorte--
en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met
de reserves die krachtens de wet moeten worden-----
aangehouden;-----
- b. het nominale bedrag van de te verkrijgen en de reeds--
door de vennootschap en haar dochtermaatschappijen---
tezamen gehouden aandelen in haar kapitaal bedraagt--
niet meer dan de helft van het geplaatste kapitaal;--
- c. door de raad van commissarissen goedkeuring tot de---
verkrijging is verleend.-----
3. Voor de geldigheid van de verkrijging is bepalend de----
grootte van het eigen vermogen volgens de laatst-----
vastgestelde balans, verminderd met de verkoopprijs
voor aandelen in het kapitaal van de vennootschap en----
uitkeringen uit winst of reserves aan anderen, die zij--
en haar dochtermaatschappijen na de balansdatum-----
verschuldigd werden. Is een boekjaar meer dan zes-----
maanden verstreken zonder dat de jaarrekening is-----
vastgesteld, dan is de verkrijging overeenkomstig lid 2--
niet toegestaan.-----
4. De vorige leden gelden niet voor aandelen die de-----
vennootschap onder algemene titel verkrijgt.-----
5. Onder het begrip aandelen in dit artikel zijn-----
certificaten daarvan begrepen.-----

----- ARTIKEL 5 -----

1. Alle aandelen luiden op naam. De aandelen worden-----
doorlopend genummerd.-----
2. Er zullen geen aandeelbewijzen worden uitgegeven.-----
3. Certificaten aan toonder van aandelen mogen niet worden--
uitgegeven.-----
Indien in strijd hiermede is gehandeld, kunnen, zolang--
certificaten aan toonder uitstaan, de aan het aandeel---
verbonden rechten door de aandeelhouder niet worden----
uitgeoefend.-----

----- AANDEELHOUDERSREGISTER -----

----- ARTIKEL 6 -----

1. De directie houdt een register waarin de namen en-----
adressen van alle houders van aandelen zijn opgenomen--
met vermelding van het op ieder aandeel gestorte-----
bedrag.-----
2. In het register worden tevens opgenomen de namen en----

- adressen van hen die een recht van vruchtgebruik of een pandrecht op die aandelen hebben, met vermelding welke aan de aandelen verbonden rechten hun overeenkomstig de leden 8, 9 en 10 van dit artikel toekomen.-----
3. Voorts worden in het register opgenomen de namen en----- adressen van de houders van de met medewerking van de----- vennootschap uitgegeven certificaten op naam van----- aandelen.-----
 4. Iedere aandeelhouder, vruchtgebruiker en pandhouder van aandelen en iedere houder van met medewerking van de----- vennootschap uitgegeven certificaten op naam van----- aandelen is verplicht er voor te zorgen dat zijn adres----- bij de vennootschap bekend is.-----
 5. In het register, dat regelmatig moet worden----- bijgehouden, worden tenslotte opgenomen ieder verleend----- ontslag van aansprakelijkheid voor nog niet gedane----- stortingen alsmede, ingeval van levering van niet----- volgestorte aandelen, de dag van levering.-----
 6. De directie verstrekt desgevraagd aan een----- aandeelhouder, een vruchtgebruiker en een pandhouder om niet een uittreksel uit het register met betrekking tot zijn recht op een aandeel. Rust op het aandeel een----- recht van vruchtgebruik of een pandrecht, dan vermeldt----- het uittreksel aan wie de in de leden 8, 9 en 10 van----- dit artikel bedoelde rechten toekomen.-----
 7. De directie legt het register ten kantore van de----- vennootschap ter inzage van de aandeelhouders, alsmede----- van de vruchtgebruikers en pandhouders aan wie de in de leden 9 en 10 van dit artikel bedoelde rechten----- toekomen. De gegevens van het register omtrent niet----- volgestorte aandelen zijn ter inzage van een ieder;----- afschrift of uittreksel van deze gegevens wordt ten----- hoogste tegen kostprijs verstrekt.-----
 8. Op aandelen kan vruchtgebruik worden gevestigd. Indien----- bij de vestiging van het vruchtgebruik is bepaald dat----- het stemrecht toekomt aan de vruchtgebruiker, komt hem----- dit recht slechts toe indien hij ofwel een persoon is,----- aan wie de aandelen overeenkomstig de----- blokkeringsregeling in deze statuten vrijelijk kunnen----- worden overgedragen, danwel wanneer zowel deze bepaling in de vruchtgebruikovereenkomst als - bij overdracht----- van het vruchtgebruik - de overgang van het stemrecht----- is goedgekeurd door de algemene vergadering van----- aandeelhouders.-----
 9. De aandeelhouder die geen stemrecht heeft en de----- vruchtgebruiker die stemrecht heeft, hebben de rechten----- die door de wet zijn toegekend aan de houders van met----- medewerking der vennootschap uitgegeven certificaten----- van aandelen. De vruchtgebruiker die geen stemrecht----- heeft, heeft deze rechten, indien bij de vestiging of----- overdracht van het vruchtgebruik niet anders is----- bepaald.-----
 10. Op aandelen kan een pandrecht worden gevestigd. Het----- bepaalde in de leden 8 en 9 van dit artikel is alsdan----- van overeenkomstige toepassing.-----
 11. Onder certificaathouders wordt verder in deze statuten-----

verstaan de houders van met medewerking van de-----
vennootschap uitgegeven certificaten van aandelen-----
alsmede de personen die als gevolg van een op een-----
aandeel gevestigd vruchtgebruik of pandrecht de in de--
leden 9 en 10 bedoelde rechten hebben.-----

----- LEVERING VAN AANDELEN -----

----- ARTIKEL 7 -----

1. Voor de levering van aandelen is vereist een akte van---
levering en betekening van die akte aan de vennootschap-
of schriftelijke erkenning der levering door de-----
vennootschap op grond van overlegging aan de-----
vennootschap van die akte.-----
Indien het betreft niet-volgestorte aandelen, kan de---
erkenning slechts geschieden, wanneer er een akte van---
levering met vaste dagtekening is.-----
2. De eerste zin van lid 1 van dit artikel vindt-----
overeenkomstige toepassing op de vestiging en levering--
van een recht van vruchtgebruik op aandelen en de-----
vestiging van pandrecht op aandelen.-----
3. De bepalingen van het eerste lid van dit artikel vinden-
overeenkomstige toepassing op de toedeling van aandelen
bij scheiding van enige gemeenschap.-----

----- ARTIKEL 8 -----

1. Iedere overdracht van aandelen kan slechts plaats ----
hebben, nadat de aandelen aan de overige aandeelhouders
te koop zijn aangeboden op de wijze als hierna is-----
bepaald.-----
2. De aandeelhouder - hierna te noemen aanbieder - deelt--
aan de directie mede, welke aandelen hij wenst over te-
dragen.-----
3. Deze mededeling geldt als een aanbod aan de-----
mede-aandeelhouders tot verkoop van de aandelen. De---
vennootschap is onder deze mede-aandeelhouders slechts-
begrepen indien zij houdster is van aandelen in haar---
eigen kapitaal en indien de aanbieder bij zijn aanbod--
heeft verklaard daarmee in te stemmen.-----
De prijs zal - tenzij de aandeelhouders eenparig anders
overeenkomen - worden vastgesteld door één of meer----
onafhankelijke deskundigen, die door de aandeelhouders-
in gemeenschappelijk overleg zullen worden benoemd.----
Komen aandeelhouders hieromtrent binnen veertien dagen-
na ontvangst van de in lid 5 van dit artikel bedoelde--
kennisgeving van het aanbod niet tot overeenstemming,--
dan zal de meest gereede partij aan de Kantonrechter---
binnen wiens kanton de vennootschap statutair is-----
gevestigd, de benoeming van drie onafhankelijke-----
deskundigen verzoeken.-----
4. De in het vorige lid bedoelde deskundigen zijn-----
gerechtigd tot inzage van alle boeken en bescheiden van
de vennootschap en tot het verkrijgen van alle-----
inlichtingen, waarvan kennisneming voor hun taxatie---
dienstig is.-----
5. De directie brengt het aanbod binnen dertig dagen na de
ontvangst van de mededeling, bedoeld in lid 2, ter----
kennis van de mede-aandeelhouders van de aanbieder en--
stelt vervolgens alle aandeelhouders binnen veertien---

- dagen, nadat haar de door de deskundigen vastgestelde--
of door aandeelhouders overeengekomen prijs is-----
medegedeeld, van die prijs op de hoogte.-----
6. In afwijking van het bepaalde in lid 8 geeft de-----
directie, indien zij voor het verstrijken van de daar--
bedoelde termijn reeds van alle mede-aandeelhouders----
bericht heeft ontvangen, dat van het aanbod geen of---
geen volledig gebruik wordt gemaakt, hiervan onverwijld
kennis aan de aanbieder.-----
 7. De aandeelhouders, die de aangeboden aandelen willen---
kopen, geven daarvan kennis aan de directie binnen----
veertien dagen, nadat zij overeenkomstig lid 5 op de---
hoogte zijn gesteld van de prijs.-----
 8. De directie wijst alsdan de aangeboden aandelen aan---
gegadigden toe en geeft daarvan kennis aan de aanbieder
en aan alle aandeelhouders binnen dertig dagen, nadat--
zij overeenkomstig lid 5 aan de aandeelhouders-----
mededeling van de prijs heeft gedaan.-----
Indien en voorzover geen toewijzing heeft plaats gehad,
geeft de directie daarvan eveneens binnen gemelde-----
termijn kennis aan de aanbieder en aan alle-----
aandeelhouders.-----
 9. Ingeval twee of meer aandeelhouders gegadigden zijn---
voor meer aandelen dan zijn aangeboden, zal de-----
toewijzing door de directie geschieden naar-----
evenredigheid van het aandelenbezit van de gegadigden.-
Is een aandeelhouder gegadigd voor minder aandelen dan-
hem naar bedoelde evenredigheid zouden toekomen, dan---
worden de daardoor vrijgekomen aandelen aan de overige-
gegadigden naar gezegde evenredigheid toegewezen. Aan--
de vennootschap kunnen slechts aandelen worden-----
toegewezen voorzover de overige mede-aandeelhouders---
daarop niet hebben gereflecteerd. Voorzover toewijzing-
naar die maatstaf niet mogelijk is, zal loting-----
beslissen.-----
 10. De aanbieder blijft bevoegd zijn aanbod in te trekken--
mits dit geschiedt binnen een maand nadat de in lid 8--
bedoelde mededeling heeft plaatsgehad.-----
 11. De gekochte aandelen moeten tegen gelijktijdige-----
betaling van de koopsom worden geleverd binnen acht---
dagen na verloop van de termijn, gedurende welke het---
aanbod kan worden ingetrokken.-----
 12. De aanbieder kan de aangeboden aandelen vrijelijk-----
overdragen binnen drie maanden, nadat hem-----
overeenkomstig lid 6 of lid 8 is medegedeeld, dat van--
het aanbod geen of geen volledig gebruik is gemaakt.---
 13. Alle in dit artikel genoemde mededelingen en-----
kennisgevingen moeten geschieden bij aangetekende brief
of tegen ontvangstbewijs.-----
 14. De in lid 3 bedoelde deskundigen zullen naar-----
billijkheid bepalen te wiens laste de kosten der-----
taxatie komen. Zij kunnen deze geheel of ten dele ten--
laste van de vennootschap doen zijn.-----
 15. Het in dit artikel bepaalde vindt voorzoveel mogelijk--
overeenkomstige toepassing bij vervreemding door de---
vennootschap van door haar ingekochte of op andere-----

- wijze verkregen aandelen.-----
16. De bepalingen van dit artikel zijn niet van toepassing--
op die overdrachten ten aanzien waarvan alle-----
aandeelhouders hebben medegedeeld af te zien van de----
naleving van die bepalingen.-----
Overdracht kan daarna slechts geschieden gedurende een--
periode van drie maanden, nadat de mededelingen zijn---
gedaan.-----

----- ARTIKEL 9 -----

1. Ingeval van overlijden, verlening van surséance van-----
betaling, faillissement, onder curatelestelling en-----
ontbinding van de huwelijksvermogensgemeenschap van een--
aandeelhouder anders dan door overlijden, alsmede bij---
ontbinding van een aandeelhouder-rechtspersoon, moeten--
zijn aandelen worden aangeboden met inachtneming van het
in de navolgende leden van dit artikel bepaalde.-----
2. Ingeval een verplichting tot tekoopaanbieding bestaat,--
is het bepaalde in artikel 8 van overeenkomstige-----
toepassing met dien verstande, dat de aanbieder:-----
a. niet het recht heeft zijn aanbod in te trekken-----
overeenkomstig het tiende lid van dat artikel;-----
b. zijn aandelen kan behouden, indien van het aanbod----
geen of geen volledig gebruik wordt gemaakt.-----
3. Degenen, die tot tekoopaanbieding van één of meer-----
aandelen zijn gehouden, dienen binnen dertig dagen na---
het ontstaan van die verplichting van hun aanbieding aan
de directie kennis te geven. Bij gebreke daarvan zal de-
directie de tot de aanbieding verplichte personen op de-
bepaling van de vorige zin bij aangetekende brief-----
wijzen.-----
Blijven zij dan in gebreke de aanbieding binnen acht----
dagen alsnog te doen, dan zal de vennootschap de-----
aandelen namens de desbetreffende aandeelhouder(s) te---
koop aanbieden en indien van het aanbod volledig gebruik
wordt gemaakt, de aandelen aan de koper tegen-----
gelijktijdige betaling van de koopsom leveren; de-----
vennootschap is alsdan daartoe onherroepelijk-----
gemachtigd.-----
4. De vennootschap zal, ingeval van overdracht van aandelen
met toepassing van het in het vorige lid van dit artikel
bepaalde, de opbrengst na aftrek van alle terzake-----
vallende kosten uitkeren aan hem of hen, namens wie de--
aanbieding is geschied.-----
5. De verplichting tot aanbieding van aandelen op grond van
het bepaalde in dit artikel heeft tot gevolg, dat-----
gedurende het bestaan van die verplichting de aan de----
aandelen verbonden rechten voorzoveel die aan de-----
aandeelhouders toekomen, niet kunnen worden uitgeoefend--
indien en voorzolang de aandeelhouder ingebreke is aan--
deze verplichting te voldoen; zodra echter de-----
vennootschap gebruik maakt van de in lid 3 bedoelde----
machtiging, herleven deze rechten.-----
6. Ingeval van ontbinding der huwelijksvermogens-----
gemeenschap waarin een aandeelhouder is gehuwd, anders--
dan door overlijden, geldt de in lid 1 genoemde-----
aanbiedingsverplichting niet, indien de aandelen welke--

behoren tot de ontbonden huwelijksvermogens gemeenschap--
binnen zes maanden na het ontstaan van deze ontbinding--
zullen zijn toebedeeld aan diegene der echtgenoten van--
wiens zijde de aandelen in de huwelijksvermogens-----
gemeenschap zijn gevallen.-----

7. De bepalingen van lid 1 van dit artikel zijn bovendien--
niet van toepassing op de overdracht of overgang ten---
aanzien waarvan alle aandeelhouders hebben medegedeeld--
af te zien van de naleving van die bepalingen.-----

BESTUUR

ARTIKEL 10

1. Het bestuur der vennootschap is opgedragen aan de-----
directie, bestaande uit één of meer directeuren onder---
toezicht van één of meer commissarissen, hierna ook-----
genoemd - ook indien slechts één commissaris in functie-
is - de Raad van Commissarissen.-----
De directeuren worden door de algemene vergadering van--
aandeelhouders benoemd en kunnen te allen tijde door---
deze vergadering worden geschorst en ontslagen.-----
De Raad van Commissarissen kan aan één of meer-----
directeuren de titel van gevolmachtigd directeur-----
verlenen.-----
2. Ingeval van ontstentenis of belet van een directeur zal-
(zullen) de overige directeur(en) tijdelijk met het----
bestuur zijn belast. Bij ontstentenis of belet van alle-
directeuren of ingeval van overlijden van de enig-----
directeur of van de president directeur of ingeval van--
andere calamiteiten zal de Raad van Commissarissen met---
het bestuur worden belast. Ingeval de Raad van-----
Commissarissen alsdan uit meerdere personen bestaat zal-
de langst in jaren in functie zijnde commissaris worden-
benoemd tot "gedelegeerd commissaris" en deze zal alsdan
in die functie het bestuur over de vennootschap op zich-
nemen. Laatstbedoelde persoon is verplicht zo spoedig---
mogelijk een algemene vergadering van aandeelhouders----
bijeen te roepen teneinde definitief in het bestuur te-
voorzien.-----
De Raad van Commissarissen heeft het recht om ook-----
ingeval van ontstentenis of belet van één of meer-----
directeuren doch niet alle directeuren, een persoon als-
bedoeld in de vorige zin, aan te wijzen die alsdan-----
tijdelijk met het medebestuur is belast.-----
3. Het salaris der directeuren wordt vastgesteld door de---
algemene vergadering van aandeelhouders.-----

VERTEGENWOORDIGING

ARTIKEL 11

1. Indien de directie uit één persoon bestaat,-----
vertegenwoordigt hij alleen de vennootschap. Indien de--
directie uit meer dan één persoon bestaat, berust de---
algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid bij twee-----
gezamenlijk handelende directeuren, met dien verstande--
dat, indien één of meer directeuren tot gevolmachtigd---
directeur is/zijn benoemd, iedere gevolmachtigde-----
directeur daarnaast zelfstandig bevoegd is de-----
vennootschap in en buiten rechte te vertegenwoordigen.--
2. In alle gevallen waarin de vennootschap een-----

tegenstrijdig belang heeft met één of meer directeuren--
wordt de vennootschap vertegenwoordigd door de Raad van--
Commissarissen.-----

3. Zowel de algemene vergadering van aandeelhouders als de--
Raad van Commissarissen is bevoegd door haar in haar----
daartoe strekkend besluit, duidelijk te omschrijven----
besluiten van de directie aan haar goedkeuring te-----
onderwerpen.-----

----- RAAD VAN COMMISSARISSEN -----

----- ARTIKEL 11a -----

1. De leden van de Raad van Commissarissen worden benoemd,--
geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van--
aandeelhouders.-----
2. De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te---
houden op het beleid van het bestuur en op de algemene--
gang van zaken in de vennootschap en de met haar-----
verbonden onderneming en is voorts belast met de-----
werkzaamheden haar in deze akte of in de wet opgedragen.
De Raad van Commissarissen geeft advies aan de directie--
en aan de algemene vergadering van aandeelhouders-----
telkens wanneer dit wordt verlangd of zij dit wenselijk--
oordeelt.-----
Teneinde hun taak naar behoren te kunnen vervullen,----
hebben Commissarissen, zo gezamenlijk als ieder hunner--
afzonderlijk, te allen tijde toegang tot de kantoren en--
bezittingen der vennootschap, hebben zij het recht-----
inzage te nemen van de boeken, bescheiden en-----
correspondentie der vennootschap en het recht de kas der
vennootschap op te nemen.-----
De Raad van Commissarissen kan zich ten behoeve van de--
uitoefening van zijn functie voor rekening van de-----
vennootschap doen bijstaan door een registeraccountant.--
De Raad van Commissarissen kan uit zijn midden één of---
meer gedelegeerden aanwijzen, die in het bijzonder met--
het dagelijks toezicht op de directie is (zijn) belast.--
3. De Raad van Commissarissen kiest uit zijn midden een----
voorzitter, een plaatsvervangend-voorzitter en een-----
secretaris, doch hij kan ook een van de directeuren met--
het secretariaat belasten.-----
4. De Raad van Commissarissen vergadert minstens driemaal--
per jaar en verder zo dikwijls één commissaris dit-----
wenselijk acht of een directeur der vennootschap daartoe
het verzoek doet.-----
De besluiten van de Raad van Commissarissen worden-----
genomen met volstreekte meerderheid der uitgebrachte----
stemmen; blanco stemmen zijn van onwaarde en tellen niet
mee bij de berekening van het aantal uitgebrachte----
stemmen.-----
Bij staking der stemmen wordt de beslissing verdaagd tot
een volgende vergadering, te houden binnen één maand na--
de eerste doch niet eerder dan acht dagen daarna.-----
Indien in deze volgende vergadering de stemmen weer----
staken, wordt bij het staken van stemmen over zaken het--
voorstel geacht te zijn verworpen en beslist het lot bij
het staken der stemmen over personen.-----
Een geldig besluit kan slechts genomen worden als de----

meerderheid van de leden tegenwoordig is; indien na twee oproepingen aan de leden van de Raad van Commissarissen de meerderheid van de leden niet ter vergadering-----vertegenwoordigd is, kunnen de aanwezige leden een-----rechtsgeldig besluit nemen.-----

De directie is verplicht de vergaderingen van de Raad---van Commissarissen bij te wonen zo dikwijls zij daartoe---wordt uitgenodigd en aldaar alle verlangde inlichtingen, de zaken der vennootschap betreffende, te geven.-----

Van het verhandelde in de vergaderingen van de Raad van---Commissarissen worden door de secretaris notulen-----gehouden, die in een daartoe bestemd notulenboek worden---ingeschreven en in een volgende vergadering van die Raad door de commissarissen en de directie indien en-----voorzoveel ter vergadering aanwezig, worden getekend.---De Raad van Commissarissen kan ook buiten vergadering---besluiten nemen, mits alle commissarissen zich voor het---voorstel uitspreken. Van één en ander wordt een-----aantekening geplaatst in het notulenboek van de-----vergadering van de Raad.-----

5. Ieder der commissarissen heeft zitting voor een periode---van ten hoogste vijf jaren.-----

Na afloop van zijn zittingsperiode is hij terstond-----herbenoembaar. De commissarissen stellen een rooster van---aftreding vast met inachtneming van de wettelijke-----leeftijdsgrens.-----

In tussentijds ontstane vacatures in de Raad van-----Commissarissen wordt door de vergadering van-----aandeelhouders voorzien.-----

6. De commissarissen genieten een bezoldiging, vast te-----stellen door de algemene vergadering van aandeelhouders.

7. Al hetgeen bij deze statuten is bepaald omtrent de Raad---van Commissarissen, is eveneens van kracht zo er slechts---één commissaris in functie is.-----

-----ARTIKEL 11b-----

Het bestuur en de algemene vergadering van aandeelhouders--hebben voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de Raad--an Commissarissen nodig voor het aangaan van de navolgende---rechtshandelingen:-----

- besluiten tot uitgifte, aankoop- en/of verkoop en/of-----inkoop van aandelen in de vennootschap;-----
- besluiten uitgifte van certificaten van aandelen;-----
- een besluit tot aanvraag van een beursnotering van de----(certificaten van de) aandelen van de vennootschap;-----
- besluiten tot het aangaan en/of de verbreking van een----duurzame directe/indirecte samenwerking met een-----natuurlijke persoon of andere ondernemingen/-----rechtspersonen, ongeacht hun doel;-----
- het aannemen van een personeelslid dat een-----bruto-jaarinkomen uit arbeid voor de vennootschap of aan---haar gelieerde vennootschappen heeft van eenhonderd-----duizend gulden (f.100.000,00) of meer, alsmede voor het--vaststellen van de overige voorwaarden die in het-----arbeidskontrakt van het betreffende personeelslid worden---opgenomen;-----
- besluiten tot het doen van investeringen groter of gelijk

- aan een/vierde van het geplaatste kapitaal en reserves---
(conform de laatste goedgekeurde balans);-----
- gehele of gedeeltelijke wijziging(en) van de statuten;---
- een voorstel tot ontbinding/liquidatie van de-----
vennootschap;-----
- het voorstel tot het aanvragen van het faillissement van-
de vennootschap of het voorstel tot aanvraag van-----
surséance van betaling;-----
- het voorstel tot ontslag van een tenminste een/vierde----
gedeelte van het aantal werknemers, zowel fulltime als---
parttime;-----
- het voorstel tot het invoeren van ingrijpende wijzigingen
van de arbeidsomstandigheden van tenminste een/vierde van
het aantal werknemers, zulks ter beoordeling van de Raad-
van commissarissen.-----

Op het ontbreken van deze goedkeuring kan door en tegen----
derden geen beroep worden gedaan.-----

----- JAARREKENING/BOEKJAAR-----

----- ARTIKEL 12-----

1. De algemene vergadering van aandeelhouders benoemt een--
accountant, die de boekhouding der vennootschap zal----
controleren. De kosten van die controle komen ten laste-
van de vennootschap.-----
In de gevallen waarvoor de wet dit voorschrijft zal de--
algemene vergadering een registeraccountant benoemen.---
2. Jaarlijks worden binnen vier maanden na afloop van het--
boekjaar der vennootschap, behoudens verlenging van deze
termijn met ten hoogste zes maanden door de algemene----
vergadering op grond van bijzondere omstandigheden, door
het bestuur een balans en een winst- en verliesrekening-
met toelichting opgemaakt, welke stukken binnen vijf----
maanden na afloop van het boekjaar voor advies aan de---
Raad van Commissarissen overgelegd worden.-----
De Raad van Commissarissen brengt daarover advies uit---
aan de vergadering van aandeelhouders. De balans, de----
winst- en verliesrekening met toelichting gaan vergezeld
van de bevindingen van de accountant der vennootschap.--
De balans, de winst- en verliesrekening en de-----
toelichting worden ondertekend door alle directeuren en-
commissarissen en aangeboden aan de algemene vergadering
van aandeelhouders. Indien aan deze stukken enige-----
handtekening ontbreekt, wordt daarvan onder opgave van--
de reden melding gemaakt.-----
3. Van de dag der oproeping tot de algemene vergadering,---
bestemd tot vaststelling van de balans, de winst- en----
verliesrekening en de toelichting, tot de afloop van die
vergadering, liggen deze stukken tezamen met de-----
krachtens artikel 392 lid 1 Boek 2 van het Burgerlijk---
Wetboek toe te voegen overige gegevens ten kantore van--
de vennootschap ter inzage van de aandeelhouders en----
certificaathouders.-----
4. De vennootschap stelt een afschrift van de in lid 2 van-
dit artikel bedoelde stukken om niet ter beschikking van
de aandeelhouders en van certificaathouders.-----
5. Het boekjaar der vennootschap is gelijk aan het-----
kalenderjaar.-----

----- ARTIKEL 13 -----

De vaststelling zonder voorbehoud van de jaarrekening door de algemene vergadering van aandeelhouders strekt de directie tot décharge van het door haar in het afgelopen jaar gevoerde beheer en van de Raad van Commissarissen voor zijn toezicht op het bestuur over het boekjaar, waarop die stukken betrekking hebben, onverminderd het bepaalde in de artikelen 248 en 259 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

----- ARTIKEL 14 -----

1. Jaarlijks worden op de bezittingen der vennootschap zodanige afschrijvingen toegepast als de algemene vergadering van aandeelhouders, gehoord de Raad van Commissarissen, zal geraden achten, terwijl voorts zodanige voorzieningen worden getroffen, waaronder een voorziening voor te betalen belastingen wordt begrepen, als door de algemene vergadering van aandeelhouders, gehoord de Raad van Commissarissen, zal worden bepaald.
2. De winst staat ter beschikking van de algemene vergadering van aandeelhouders, die deze geheel of gedeeltelijk kan bestemmen tot vorming van - of storting in - één of meer algemene of bijzondere reservefondsen.
3. a. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
b. Uitkering van winst geschiedt na de vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.
c. Op aandelen wordt geen winst ten behoeve van de vennootschap uitgekeerd.
4. Bij de berekening van de winstverdeling tellen de aandelen die de vennootschap in haar eigen kapitaal houdt niet mede, tenzij deze aandelen belast zijn met een vruchtgebruik of daarvan met medewerking van de vennootschap certificaten zijn uitgegeven.
5. De vennootschap mag tussentijds slechts uitkeringen doen, indien aan het vereiste van het derde lid sub a is voldaan.

----- ARTIKEL 15 -----

Het dividend wordt een maand na de vaststelling ter beschikking van de aandeelhouders gesteld. Dividenden waarover niet binnen vijf jaar na de beschikbaarstelling is beschikt, vervallen aan de vennootschap.

----- ALGEMENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS -----

----- ARTIKEL 16 -----

1. De vergaderingen van aandeelhouders worden gehouden in de plaats waar de vennootschap statutair is gevestigd. Voorzover de gemeente Obdam daaronder niet is begrepen, zullen de vergaderingen ook aldaar kunnen worden gehouden.
2. Jaarlijks zal op een door de directie vast te stellen tijdstip, uiterlijk binnen zes maanden na afloop van het boekjaar, een algemene vergadering van aandeelhouders worden gehouden.

Hierin:-----

- a. wordt door de directie verslag uitgebracht over de---
zaken der vennootschap en het gevoerde bestuur over---
het afgelopen boekjaar;-----
- b. worden de jaarrekening en de winstbestemming-----
vastgesteld;-----
- c. wordt voorzien in vacatures;-----
- d. worden besluiten genomen omtrent voorstellen welke---
door de directie of door de Raad van Commissarissen---
op de agenda zijn geplaatst of door aandeelhouders---
en/of certificaathouders, tenminste één/tiende-----
gedeelte van het geplaatste kapitaal-----
vertegenwoordigende, voor de oproep tot de-----
vergadering, met een toelichting bij de directie zijn
ingediend;-----
- e. wordt behandeld hetgeen verder ter tafel wordt-----
gebracht, met dien verstande dat omtrent onderwerpen
welke niet in de oproepingsbrief of in een-----
aanvullende oproepingsbrief met inachtneming van de---
voor de oproeping gestelde termijn zijn vermeld, niet
wettig kan worden besloten, tenzij het besluit met---
algemene stemmen wordt genomen in een vergadering,---
waarin alle aandeelhouders en certificaathouders-----
aanwezig of vertegenwoordigd zijn.-----

----- ARTIKEL 17-----

1. De besluiten van de algemene vergadering van-----
aandeelhouders worden, behalve in de gevallen waarin bij
deze statuten een grotere meerderheid is voorgeschreven,
genomen bij volstrekte meerderheid van stemmen.-----
2. Stemming over zaken geschiedt mondeling, over personen---
wordt bij ongetekende briefjes gestemd. Indien bij-----
stemming over personen bij de eerste stemming niet de---
volstrekte meerderheid is verkregen, wordt een-----
herstemming gehouden tussen de twee personen die de---
meeste stemmen op zich verenigd hebben.-----
3. Bij staking van stemmen over zaken wordt het voorstel---
geacht te zijn verworpen.-----
4. Bij staking van stemmen over personen beslist het lot.---
5. Blanco stemmen worden als niet uitgebrachte stemmen-----
beschouwd.-----
6. Stemming bij acclamatie is toegelaten mits geen der-----
aanwezige stemgerechtigden zich daartegen verzet.-----
7. Alle besluiten, die in een algemene vergadering van-----
aandeelhouders genomen kunnen worden, kunnen, tenzij er
certificaathouders zijn, ook buiten vergadering genomen
worden, mits alle aandeelhouders zich schriftelijk voor-
het voorstel hebben verklaard.-----

----- ARTIKEL 18-----

1. Iedere aandeelhouder en iedere certificaathouder is-----
bevoegd, hetzij in persoon, hetzij bij schriftelijke---
gevolmachtigde, de algemene vergadering bij te wonen en
daarin het woord te voeren.-----
2. De oproeping van aandeelhouders en certificaathouders,---
tot een algemene vergadering geschiedt door de directie-
of de Raad van Commissarissen bij aangetekende brieven,--
die tenminste veertien dagen, de dag der oproeping en de

- dag der vergadering niet medegerekend, voor de dag-----
waarop de algemene vergadering wordt gehouden, worden---
verzonden aan de in het aandeelhoudersregister vermelde-
adressen van aandeelhouders en certificaathouders.-----
3. De oproepingsbrieven dienen de te behandelen onderwerpen
te bevatten.-----
 4. Is de oproepingstermijn niet in acht genomen of heeft---
geen oproeping plaats gehad, dan kunnen geen wettige---
besluiten worden genomen, tenzij met algemene stemmen in
een vergadering, waarin alle aandeelhouders en-----
certificaathouders aanwezig of vertegenwoordigd zijn.---
 5. Ingeval een of meer aandelen tot een onverdeeldheid-----
behoren, kunnen de gezamenlijke gerechtigden zich-----
slechts door één aan te wijzen persoon tegenover de-----
vennootschap doen vertegenwoordigen.-----

----- ARTIKEL 19 -----

Iedere directeur en iedere commissaris heeft recht tot het-
bijwonen van de algemene vergadering van aandeelhouders;---
zij hebben een adviserende stem.-----

----- ARTIKEL 20 -----

Ieder aandeel geeft recht op het uitbrengen van één stem.--

----- ARTIKEL 21 -----

Buitengewone vergaderingen van aandeelhouders worden-----
gehouden zo dikwijls de directie of de Raad van-----
Commissarissen deze bijeenroept, tot welke bijeenroeping---
zij verplicht zijn wanneer één of meer aandeelhouders en/of
certificaathouders, tenminste één/tiende van het geplaatste
kapitaal vertegenwoordigende, zulks schriftelijk, met-----
nauwkeurige opgave van de te behandelen onderwerpen, aan de
directie en de Raad van Commissarissen verzoeken.-----

----- ARTIKEL 22 -----

1. De algemene vergaderingen van aandeelhouders worden-----
gehouden onder voorzitterschap van de-----
president-commissaris.-----
2. Indien geen notarieel proces-verbaal wordt opgemaakt,---
worden de notulen van het verhandelde in de algemene---
vergadering van aandeelhouders door de voorzitter en een
door hem aangewezen secretaris, die de notulen opmaakt,-
ondertekend.-----

----- STATUTENWIJZIGING EN ONTPBINDING -----

----- ARTIKEL 23 -----

1. Besluiten tot wijziging van deze statuten of tot-----
ontbinding der vennootschap kunnen slechts worden-----
genomen in een algemene vergadering van aandeelhouders,-
waarin tenminste twee/derde van het geplaatste kapitaal-
vertegenwoordigd is, met een meerderheid van tenminste--
drie/vierde van de uitgebrachte stemmen.-----
2. Is dit kapitaal niet vertegenwoordigd, dan wordt een---
nieuwe vergadering bijeengeroepen, te houden binnen één-
maand na de eerste, maar niet eerder dan vijftien dagen-
daarna, waarin ongeacht het dan vertegenwoordigde-----
kapitaal, de in het eerste lid bedoelde besluiten kunnen
worden genomen met een meerderheid van tenminste-----
drie/vierde der uitgebrachte stemmen.-----
3. Tegelijkertijd met de oproeping tot een vergadering tot-
wijziging der statuten moet een afschrift van het-----

voorstel, waarin de voorgedragen wijziging woordelijk --
is opgenomen ten kantore der vennootschap ter inzage----
worden gelegd voor iedere aandeelhouder en-----
certificaathouder tot de afloop der vergadering.-----

----- ARTIKEL 24 -----

1. Bij de ontbinding der vennootschap geschiedt de-----
liquidatie door de directie, tenzij de algemene-----
vergadering van aandeelhouders anders bepaalt.-----
2. Gedurende de liquidatie blijven de bepalingen van deze--
statuten zoveel mogelijk van kracht. Het daarin bepaalde
omtrent directeuren is dan van toepassing op de-----
liquidateuren.-----
3. Een eventueel batig saldo van de liquidatierekening----
wordt aan de houders van de aandelen uitgekeerd in----
verhouding tot ieders aandelenbezit.-----

----- ONVOORZIENE GEVALLEN -----

----- ARTIKEL 25 -----

In alle gevallen, waarin de statuten of de wet niet-----
voorzien, beslist de algemene vergadering van-----
aandeelhouders.-----

APPEL ESKENS BOON / WILLEMSSEN
notarissen
Postbus 170
1700 AD Heerhugowaard

Bijlage 7

Presentatie “Financiële planning 2009-2011 DSB Beheer B.V.” d.d. 24 juni 2009

Financiële planning 2009-2011

DSB Beheer BV

Vertrouwelijk

Bepreking DS/RN/RD d.d.240609

Tot 2007

- Zelfstandige exploitatie groepsmaatschappijen
- Kenmerk groepsmaatschappijen “inkomensbestedend”
- Benodigde liquiditeiten voor activiteiten werden opgehaald bij Beheer
- Beheer beschikte over voldoende liquiditeiten door:
 - hoge dividenden vanuit Fico (2004: € 46 mln; 2005: € 30 mln; 2006: € 29 mln; 2007: € 4 mln)
 - door uitgebreide leningsfaciliteiten zowel extern als intern

2007-2008

- Beperkt dividend vanuit Fico 2008: € 4.75 mln
- 100% externe financiering nieuwbouw museum, aanschaf DRS en wagenpark AZ-lease
- Verkoop “tafelzilver” Beheer zoals effecten, vorderingen vpb, panden
- Optimale benutting interne financieringsfaciliteit DSB Bank
- Overheveling van participaties vanuit bank aan beheer t.b.v. solvabiliteitsverbetering bij de bank, resulteert in hoge schuldenlast bij Beheer in combinatie met matige performance van participaties.

2009

- Kredietcrisis maakt externe financiering onmogelijk
- Governance zet financieringsrelatie tussen Bank en Beheer op scherp
- Financieringsrelatie thans maximaal benut en uitbreiding nagenoeg onmogelijk
- Dividend uit Fico in 2009 gepland voor € 24 mln (€ 20 mln Bank en € 4.0 mln Verzekeringen)
- Groepsmij hebben grotere liquiditeitsbehoefte a.g.v. businessmodel
 - Art en nieuwbouw
 - AZ en ambitie
 - Vastgoed en beleggingsfilosofie
 - Participaties en kredietcrisis c.q. nieuw verdienmodel

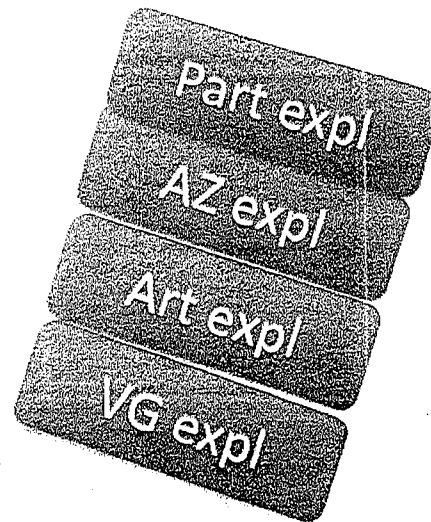
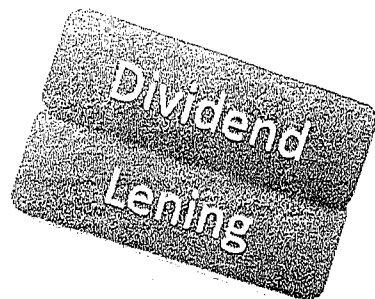
Huidige probleem

	Funding	Besteding	Overschot
2009	29.705	29.596	110
2010	24.000	21.444	2.556
2011	24.000	21.171	2.829

Positief, maar is gebaseerd op € 24 mln dividend uit Fico NV

Funding

Besteding

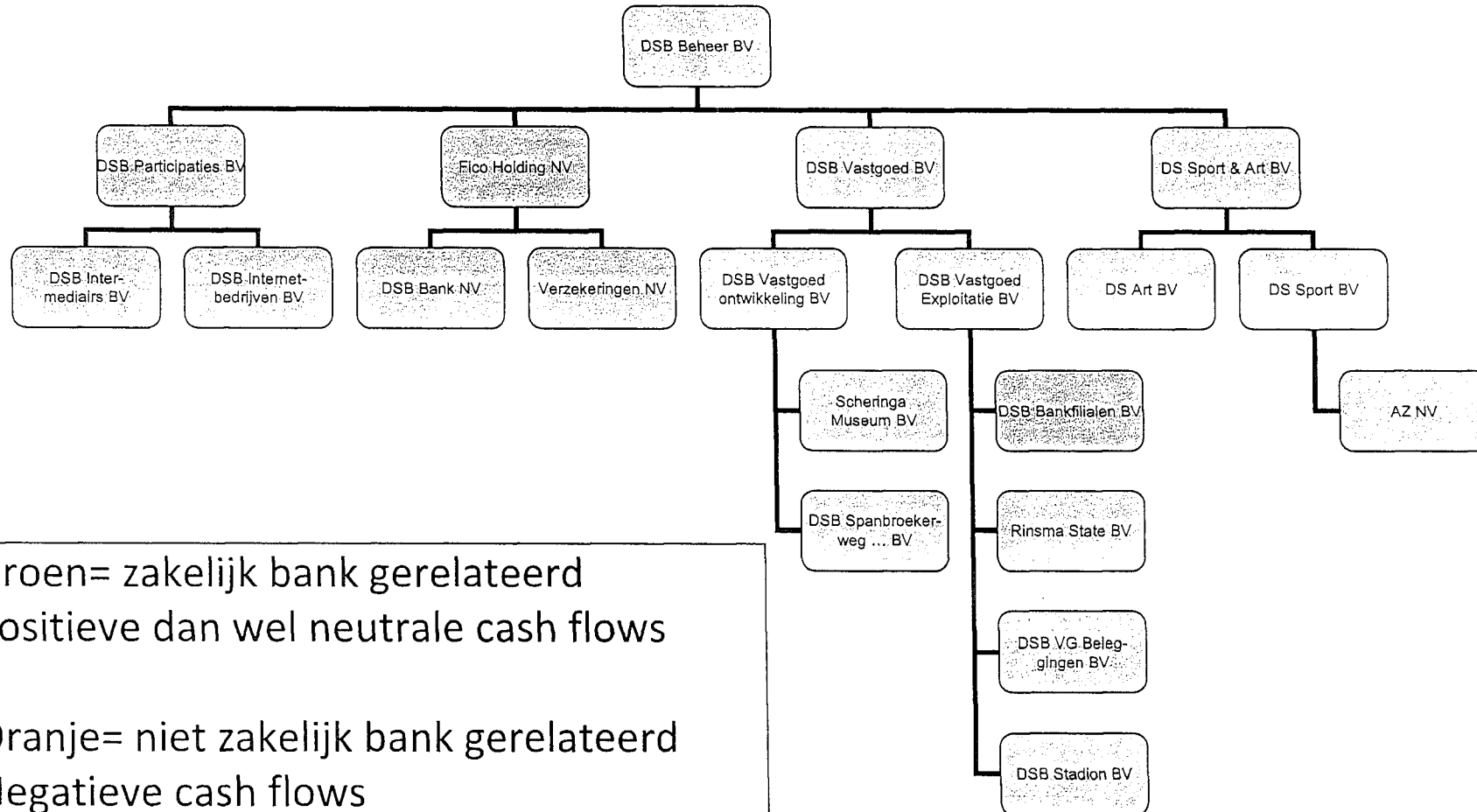

Benodigde liquiditeiten bij ongewijzigd beleid

Activiteit	Beheer				
	Fico	Participaties	Vastgoed	Sport	Art
2009	+ 29.7	+ 0.0	-/- 18.2	+ 2.7	-/- 3.5
2010	+ 24.0	+ 1.4	-/- 11.9	-/- 4.0	-/- 3.9
2010	+ 24.0	+ 1.5	-/- 5.3	-/- 9.8	-/- 4.5

2009: -/- 10.3
2010: -/- 2.8
2011: -/- 2.9

Zakelijk versus niet zakelijk

Groen= zakelijk bank gerelateerd
Positieve dan wel neutrale cash flows

Oranje= niet zakelijk bank gerelateerd
Negatieve cash flows

Liquiditeitsbehoefte

Zakelijk (* € 1.000):

- 2009 € + 0.7
- 2010 € + 2.2
- 2011 € + 2.4

Niet zakelijk (* € 1.000):

- 2009 -/- € 30.0
- 2010 -/- € 23.7
- 2011 -/- € 23.6

Bij € 6.0 dividend DSB Participaties BV

Conclusie:

Minimaal vereist dividend/financiering uit Fico NV:

2009: € 29,3 mln

2010: € 21,5 mln

2011: € 21,2 mln

Conclusie 2009

- Op dit moment liquiditeitskrapte bij Beheer.
- Dividend uit Fico van € 24 mln (€ 4 mln Verzekeringen € 20 mln Bank) nodig om quitte te spelen.
- Geldt ook voor de inmiddels geaccordeerde herfinanciering ad € 6 mln.
- Als liquiditeitsplanning niet basis wordt voor beslissingen bij groepsmit dan daadwerkelijk liquiditeitstekort in 2009.
- Geen vangnet meer bij de bank.
- Daardoor geen betalingen meer aan externe partijen.

Conclusie 2010 en 2011 bij ongewijzigd beleid

- Minimaal benodigd dividend uit Fico van € 21.5 mln in 2010 en 2011.
- Naar verluid echter tussen € 0 en € 10 mln beschikbaar (?)

Maatregelen

- Oplossen door:
 - ambities bijstellen
 - uitgaven tot minimum te beperken
 - opbrengsten maximaliseren
- Korte termijn acties
 - Benoemen concrete besparingen en opbrengsten (zoz)
- Middellange termijn acties:
 - Budgettering groepsmij (vergroten financieel bewustzijn)
 - Funding groepsmij o.b.v. jaarplan i.p.v. resultante bedrijfsvoering

Maatregelen to discuss

AZ:

- Verkoop vs aankoop spelers
- Jeugdcomplex
- Uitbreiding stadion

Art:

- Exploitatie nieuwbouw
- Aankoop kunst

Vastgoed:

- Meerwerk nieuwbouw
- Verkoop beleggingspanden
- Winsttaandeel Sportlaan

Participaties:

- Verkoop Participaties aan Bank
- C4S casus
- Palzacasa BV casus

Beheer:

- Verkoop vordering v.p.b
- DRS

Informatievoorziening aan Bank

- Ultimo 2009 stand lening € 72,5 mln
- Control door Bank is gewaarborgd door:
 - Verstrekken maandrapportages alle groepsmaatschappijen Beheer
 - Bespreking hiervan in RvB Bank
 - Verstrekken liquiditeitsplanning Beheer

Informatievoorziening aan Beheer

- Periodiek overleg DS, RN en RD (maandelijks)

Bijlagen

Kasstroomen Beheer BV

	2009	2010	2011
exploitatie	-1.103	-1.061	-1.083
rente	-519		
aflossing	-8.091	-1.091	-1.091
DRS	-643	-728	-728
	<u>-10.356</u>	<u>-2.880</u>	<u>-2.902</u>

- Exploitatie betreft Beheer, Veestapel en overige groepsmij; personeel en overige bedrijfskosten die niet worden doorbelast.
- Aflossing 2010 betreft HWS leningen, daarvoor Lanschot

Kasstroomen Participaties

	2009	2010	2011
rente	-3.694	-3.328	-3.250
aflossing	-1.550	-1.240	-1.240
dividend	5.234	6.000	6.000
	-10	1.432	1.510

- Dividendstromen 2009 in lijn met winstpotentie (thans € 6 mln);
- Voor 2010 en 2011 dreiging nieuw verdienmodel.
- Rente en aflossing behorend bij financiering van circa € 50 mln. Betreft nog oude financiering.
- Per saldo positieve kasstroom als dividend wordt gerealiseerd.
- Intermediairbedrijven draaien positief, internet per saldo negatief.

Kasstroomen Vastgoed groep

	2009	2010	2011
rente	-6.728	-5.034	-4.548
aflossing	-13.105	-13.454	-7.454
exploitatie	5.913	6.581	6.675
investeringen	-5.686	0	0
aflossing u/g	1.378	0	0
	<u>-18.228</u>	<u>-11.907</u>	<u>-5.327</u>

- De aflossingen in 2011 zijn lager vanwege extra aflossing in 2009 en 2011 mbt Sportlaan.
- Exploitatie is bedrijfsresultaat (excl. rente), zal lager uitvallen door verkoop panden, idem rente ne aflossing.
- Investeringen 2009 zijn weiland en meerwerk museum € 2.0 en € 3.7 mln
- Bankfilialen is enige winstgevend BV, alle overige zijn verliesgevend door karakter desbetreffend vastgoed.

Kasstroomen AZ NV

az	2009	2010	2011
exploitatie	-4.200	-4.000	-9.800
investeringen	6.950		
	2.750	-4.000	-9.800

- Exploitatie 2010 ad € 4.000 betreft 1^e helft seizoen 1011 waarin naar verwachting totaal € 14.5 mln benodigd is; zie € 9.8 mln in 2011
- Exploitatie 1^e helft 1112 dus niet begroot, moet AZ quitte lopen.
- Investerings per saldo nihil.

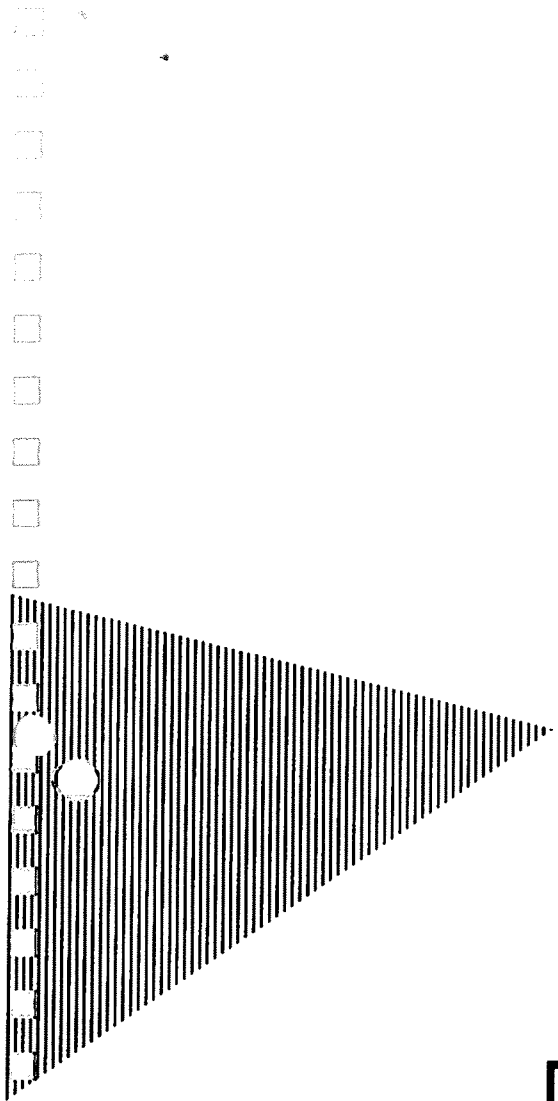
Kasstroomen DS Art BV

	2009	2010	2011
exploitatie	-1.468	-2.850	-2.800
investeringen	-2.109	-1.100	-1.700
	-3.577	-3.950	-4.500

- Exploitatie fors hoger door nieuwbouw
- Betreft grove raming, wordt momenteel in kaart gebracht

Bijlage 8

Brief Ernst & Young d.d. 10 december 2008

DSB Beheer B.V.

Uitkomsten controle en overige informatie 2007

Rapportage aan Raad van Commissarissen en Raad
van Bestuur

Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur van
DSB Beheer B.V.
t.a.v. de heer D. Scheringa
Postbus 70
1687 ZH WOGNUM

Den Haag, 10 december 2008

60288347-9414

Geachte leden van de Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur,

In aansluiting op onze controle van de (geconsolideerde) jaarrekening 2007 van DSB Beheer B.V. (hierna aangeduid als 'Cliënt' of 'de onderneming') en haar dochterondernemingen (hierna gezamenlijk aangeduid als 'de groep'), hebben wij het genoegen u hierbij de resultaten van onze controle te presenteren.

Dit accountantsverslag gaat in op onze controle, de reikwijdte van onze opdracht, onze accountantsverklaring en onze belangrijkste controlebevindingen. Het bevat tevens onze mededelingen uit hoofde van onze functie als externe accountant aan de Raad van Commissarissen, voor zover noodzakelijk geacht. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor gebruik door de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur en mag niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Waar mogelijk gaan onze bevindingen vergezeld van aanbevelingen voor verbetering. De bevindingen hebben wij besproken met de verantwoordelijke functionarissen van uw onderneming.

De onderwerpen die in dit accountantsverslag aan de orde komen hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening van de groep. De in dit accountantsverslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel omtrent de jaarrekening 2007.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of uw eventuele vragen te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

E.J. Pieters RA

Inhoudsopgave

1	Inleiding en samenvatting	1
1.1	Reikwijdte van de opdracht	1
1.2	Controleaanpak	1
1.3	Belangrijke aandachtspunten voor de controle	1
1.4	Dochtermaatschappijen	1
2	Aandachtspunten met betrekking tot de verslaggeving en de controle	2
2.1	Kredietcrisis	2
2.2	Liquiditeitspositie DSB Groep	2
2.3	Herstructurering groep	3
2.4	Belangrijke verworven en afgestoten deelnemingen	3
2.5	Waardering DSB Stadion/Museum	3
2.6	Consolidatieproces/Intercompany eliminaties	4
2.7	Juridische (fiscale) procedures	4
2.8	Fiscale positie	8
2.9	Overige onderwerpen	9
3	Informatie uit hoofde van onze functie als externe accountant	11
4	Corporate Governance en interne beheersingsmaatregelen	15
4.1	Algemeen	15
4.2	Corporate Governance	15
4.3	Administratieve organisatie niet Fico-entiteiten	16

Bijlagen

Actuele ontwikkelingen

2007
Uitkomsten controle

1 Inleiding en samenvatting

1.1 Reikwijdte van de opdracht

Conform de door u aan ons verleende opdracht hebben wij de enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening 2007 van DSB Beheer B.V. gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het bestuur van de onderneming om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met de van toepassing zijnde grondslagen voor financiële verslaggeving. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

1.2 Controleaanpak

Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. De planning en uitvoering van onze controle en de daaraan gerelateerde advieswerkzaamheden zijn met name gericht op:

- het afgeven van een accountantsverklaring bij de geconsolideerde jaarrekening van DSB Beheer B.V.;
- het beoordelen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening;
- het geven van feedback aan het management over onze bevindingen inzake de interne beheersingsmaatregelen.

1.3 Belangrijke aandachtspunten voor de controle

Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2007 onderkend. Aan de volgende punten werd extra aandacht besteed bij het nader uitwerken van onze controleaanpak:

- de liquiditeitspositie van de groep;
- de waardering van immateriële vaste activa;
- de consistente toepassing van waarderingsgrondslagen binnen de gehele groep;
- het consolidatieproces;
- de fiscale positie (vennootschapsbelasting);
- de lopende (fiscale) issues.

Gedurende de controle van de jaarrekening 2007 hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de voorgenomen controleaanpak of de punten waaraan extra aandacht moest worden besteed.

1.4 Dochtermaatschappijen

Van onze collega Ernst & Young accountants van DSB Bank N.V., DSB Leven N.V. en DSB Schade N.V. hebben wij accountantsverklaringen ontvangen ten behoeve van de consolidatie van DSB Beheer B.V. Door de accountant van DSB Bank N.V. is een verklaring afgegeven bij de reconciliatie van de Dutch GAAP cijfers naar de IFRS cijfers.

Voor de uitkomsten van de controle van betreffende entiteiten alsmede van AZ NV verwijzen wij naar de accountantsverslagen die d.d. 16 juni 2008, 22 mei 2008 en 29 augustus 2008 zijn uitgebracht aan de raad van commissarissen en raad van bestuur van 'DSB Verzekeringen', DSB Bank en AZ NV. De bevindingen zoals opgenomen in deze verslagen zijn niet overgenomen in onderhavig verslag, maar zijn uiteraard wel meegenomen bij de controle van de geconsolideerde jaarrekening van DSB Beheer B.V.

2 Aandachtspunten met betrekking tot de verslaggeving en de controle

2.1 Kredietcrisis

In de afgelopen maanden heeft de kredietcrisis een significante impact gehad op de internationale financiële markten. De kredietcrisis heeft onder andere impact op de marktwaarde van de (niet) vastrentende waardepapieren en is mede zichtbaar in de vorm van lagere beleggingsopbrengsten binnen de DSB groep.

De impact van de kredietcrisis in 2007 op de jaarrekening 2007 van DSB Beheer is beperkt gebleven. In de toelichting bij de jaarrekening is aangegeven hoe is omgegaan met de waardering van betreffende waardepapieren. Tevens is een paragraaf in de overige gegevens terzake *Gebeurtenissen na balansdatum* opgenomen, waarin de reden uiteen is gezet dat als gevolg van de koersfluctuaties op de FX Notes \$/CHF Merrill Lynch van DSB Leven en DSB Schade in 2008 afboekingen ten bedrage van € 10,6 miljoen op de waardering heeft plaatsgevonden. Op overige waardepapieren en effecten heeft een afwaardering van € 4,7 miljoen plaatsgevonden.

De Directie en het management van DSB Beheer B.V. heeft aangegeven dat de verdere impact van de kredietcrisis voor de groep (vooralsnog) beperkt is, niet tot aanpassingen in de jaarrekening 2007 hoeven te leiden en er geen directe liquiditeits- dan wel solvabiliteitsdreiging is bij DSB Bank N.V., DSB Leven N.V. en DSB Schade N.V.

2.2 Liquiditeitspositie DSB Groep

DSB Beheer B.V. heeft aan diverse groepsmaatschappijen, niet behorende tot de Fico-groep, garanties voor de uitstaande verplichtingen van deze groepsmaatschappijen afgegeven. Met name de exposures bij AZ N.V., DSB Stadion B.V. en DS Art B.V. betreffen materiële bedragen. In dit kader hebben wij in overleg met het management verzocht om de liquiditeitspositie en de aflossingsverplichtingen van DSB Beheer B.V en dochters waarvoor een garantie is afgegeven in kaart te laten brengen. Hierbij is geconstateerd dat op dit moment DSB Beheer B.V. niet voldoende liquide is om zelfstandig de verplichtingen (op korte termijn) van bedoelde groepsmaatschappijen te voldoen. Dit is met name een gevolg van het besluit/voornemen om geen dividend over 2007 en 2008 uit te keren vanuit Fico Holding B.V. Momenteel is het management van de groep een aantal maatregelen aan het bestuderen/nemen die de liquiditeitspositie van DSB Beheer moeten verbeteren zodat aan de korte termijn verplichtingen kan worden voldaan. De belangrijkste maatregelen hebben betrekking op:

- verkoop van de vennootschapsbelastingvordering van de fiscale eenheid aan DSB Bank N.V. (waarbij de risico's rondom de vordering bij DSB Beheer achterblijven);
- verkoop van de effecten van DSB Beheer B.V. aan DSB Bank N.V.;
- kredietverlening op onderpand van de spelersrechten van AZ N.V. bij DSB Bank N.V.;
- herfinanciering van externe leningen.

Indien de bovenstaande maatregelen onvoldoende blijken te zijn, zal alsnog het besluit tot het uitkeren van dividend door Fico Holding aan DSB Beheer worden genomen, er blijkt namelijk nog ruimte te zijn in de financiële kengetallen van DSB Verzekeringen.

Mede gezien de uitkomsten van de interne analyses en de mogelijkheden die nog aanwezig zijn binnen de groep delen wij de mening van de directie dat niet is gebleken dat de groep niet aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen en is de 'going concern' veronderstelling die ten grondslag ligt aan de waarderingsgrondslagen ons inziens terecht. Voor het jaar 2008 dient deze beoordeling opnieuw plaats te vinden en bevelen wij close monitoring aan, waarbij het management structureel wordt geïnformeerd over de liquiditeitspositie/verwachtingen van de groep door middel van een interne notitie.

2.3 Herstructurering groep

In 2008 heeft een herstructurering van de groep plaatsgevonden. Het concern is vanaf deze datum ingericht naar de aard en het karakter van de diverse entiteiten die tot de groep behoren. De volgende indeling is gehanteerd, waarbij aan het hoofd van iedere groep een subholding is geplaatst:

- Bank en verzekeringsactiviteiten, met Fico Holding N.V. aan hoofd van de subgroep;
- Beleggingen in onroerend goed, met DSB Vastgoed B.V. aan het hoofd van de subgroep;
- Intermediairs en internetbedrijven, met DSB Participaties B.V. aan het hoofd van de subgroep;
- Sport en kunstzinnige activiteiten, met DS Sport & Art B.V. aan het hoofd van de subgroep.

Wij vragen aandacht voor de veelheid aan vennootschappen en de onderlinge relaties daartussen die met name het tussentijdse inzicht in de financiële ontwikkelingen in resultaat en vermogen complex maken.

2.4 Belangrijke verworven en afgestoten deelnemingen

In 2007 zijn de aandelen van Gema en DGA en 79% van de aandelen van Cazaplaza (Jaap.nl) door DSB Beheer aangekocht. De betaalde goodwill bij de overnames is rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen van DSB Beheer gebracht.

In 2007 zijn de entiteiten Bedrijfsfietsen Nederland B.V., BikeSmiles B.V. en Enra Verzekeringen B.V. door de groep verkocht. De voorzover van toepassing zijnde bij de overnames van deze entiteiten betaalde goodwill, was geheel afgeschreven waardoor de behaalde boekwinst volledig ten gunste van de winst is verantwoord.

2.5 Waardering DSB Stadion/Museum

De belangrijkste bezittingen van DSB Stadion B.V. (voorheen Egedi B.V.) bestaan uit het DSB Stadion, Sportcomplex 't Lood in Alkmaar en het in aanbouw zijnde nieuwe Scheringa Museum voor Realisme. Onderstaand wordt ingegaan op de waardering van dit onroerend goed.

2.5.1 DSB Stadion

Bij de afsluiting van het boekjaar 2006 hebben wij ondermeer gesproken over de waardering van het DSB Stadion in Alkmaar. De exploitatie van de activiteiten in het DSB stadion worden volledig voor rekening en risico van AZ N.V. uitgebaat. DSB Stadion B.V. ontvangt alleen een huurvergoeding van AZ. DSB Stadion BV is zowel in 2006, 2007 en naar verwachting in 2008 verlieslatend (2007: € 2,4 miljoen; 2006: € 3,2 miljoen (na belastingen)). Indien dit verlies structureel is dan komt de vraag aan de orde of een impairment niet noodzakelijk is.

Wij hebben het management van DSB gevraagd om voor 2008 een impairment-berekening te maken.

2.5.2 Scheringa Museum voor Realisme

DSB Stadion is in 2007 een investeringsverplichting van € 23,4 miljoen aangegaan terzake de bouw van een nieuw museum in Spanbroek. Gezien het structurele exploitatietekort van DS Art is het de vraag of DS Art een marktconforme huurprijs voor het museum zal kunnen betalen. Ook hier is het waarderingsvraagstuk aan de orde. Gezien het stadium waarin de bouw van het museum zich bevindt is dit waarderingsvraagstuk voor de jaarrekening 2007 nog niet aan de orde.

Wij verzoeken u na afronding van de bouwwerkzaamheden de waardering van het museum (het onroerend goed) aan een nadere analyse te onderwerpen, uiteraard rekening houdend met de huidige plannen voor de exploitatie van de diverse zalen in het museum en mogelijke sponsoring.

2.6 Consolidatieproces/Intercompany eliminaties

Voorgaand jaar werd de consolidatie van DSB groep uitgevoerd in Frango, een consolidatiepakket. Omdat in 2007 een rapportgenerator, die tevens een consolidatiemodule heeft, is aangekocht, heeft de consolidatie 2007 in twee stappen plaatsgevonden. Eerst is een subconsolidatie in Excel op het niveau van DSB Fico Holding N.V. voorbereid door een extern ingehuurd interim-manager. Separaat is voor de niet tot de Fico-groep behorende entiteiten een subconsolidatie in Infine voorbereid. Vervolgens zijn beide subconsolidaties in Excel geconsolideerd tot de geconsolideerde cijfers van DSB Beheer B.V.

Deze wijze van consolideren heeft tot gevolg gehad dat:

- eliminatie van intercompany verhoudingen, zowel in de balans als in de winst-en-verliesrekening, deels handmatig plaats diende te vinden; een foutgevoelige methode.
- het een zeer arbeidsintensief proces is geworden.

Daarnaast is de subconsolidatie in Infine een 'black box' waardoor de 'audit trail' niet zichtbaar was.

Wij adviseren u het komende jaar extra aandacht te besteden aan de consolidatie en periodiek de intercompany verhoudingen af te stemmen dan wel af te rekenen (voorzover het balansverhoudingen betreft) teneinde het zogenaamde 'financial statement closing process' eenvoudiger te maken en efficiënt in te kunnen richten. Wij verwijzen hier ook naar onze opmerking onder paragraaf 2.2 inzake het tussentijdse inzicht in de financiële positie van de groep.

2.7 Juridische (fiscale) procedures

DSB entiteiten en dan met name AZ zijn betrokken in diverse juridische procedures, veelal met een fiscaal karakter. Onderstaand wordt ingegaan op de naar onze inschatting belangrijkste lopende procedures en procedures die in 2007 zijn afgerond.

2.7.1 Lopende procedures

Omzetbelasting/vaste inrichting

In de jaren 2001 tot en met 2004 heeft DSB Bank N.V. haar marketing afdeling verplaatst naar Zwitserland (de leiding van de marketing afdeling, de heer D. Scheringa, en enkele ondersteunende werknemers, bleven achter in Nederland). De belastingdienst heeft het standpunt ingenomen dat vanwege deze structuur omzetbelasting ten onrechte niet is afgedragen, en dat DSB Bank N.V. hiervoor verantwoordelijk is. De totale exposure bedraagt € 22 miljoen + heffingsrente (circa € 1 miljoen per jaar). DSB heeft bezwaar aangetekend tegen het standpunt van de fiscale autoriteiten en verwacht door de rechter in het gelijk te worden gesteld. Voor dit risico is geen voorziening getroffen.

Afkoop aandelenplan

In 2001 heeft DSB Bank N.V. een werknemersparticipatieplan ingesteld, op basis waarvan werknemers in het aandelenkapitaal konden participeren. Dit participatieplan is destijds door de inspecteur goedgekeurd. De goedkeuring hield in dat het door de werknemer te verkrijgen voordeel niet belast zou zijn als loon. In het jaar 2004 en 2005 hebben werknemers voordelen uit het participatieplan genoten, die overeenkomstig niet als loon zijn aangemerkt. In het jaar 2006 is besloten om de nog resterende werknemers/participanten af te kopen. Bij deze afkoop is een afkoopkoers gehanteerd die hoger was dan de 'formulekoers' zoals deze met de inspecteur was afgesproken. De inspecteur stelt thans dat het verschil tussen de afkoopkoers en de formulekoers loon is. Rekening houdende met het feit dat het als loon aanmerken van de afkoop van het aandelenplan als voordeel heeft dat de afkoop dan ook aftrekbaar is van de winst (vennootschapsbelasting), heeft de kwestie 'slechts' een netto belang van € 2 a 3 miljoen.

Als de afkoop echter als loon aangemerkt moet worden, dan ontstaat een belangrijker probleem, omdat dan een last in het resultaat van DSB Bank N.V. genomen moet worden van € 15 miljoen (€ 8 miljoen netto afkoop; € 6 miljoen loonbelasting). De Rechtbank Haarlem heeft inmiddels uitspraak gedaan en het door DSB ingediende beroep gehonoreerd. De inspecteur heeft daarop hoger beroep aangetekend. Over dit hoger beroep vindt momenteel informeel overleg plaats met de inspecteur.

Integratieheffing

DSB Beheer B.V. heeft in 2005 het nieuwe kantoorpand in Wognum in gebruik genomen. Tijdens de bouw heeft DSB Beheer B.V. de omzetbelasting op de bouwkosten teruggevorderd. Bij de ingebruikname diende DSB Beheer B.V. in het kader van de zogenaamde 'integratieheffing' omzetbelasting af te dragen. DSB heeft als grondslag voor de integratieheffing de waarde in het economisch verkeer van het kantoorpand gehanteerd, terwijl de belastingdienst de kostprijs van de bouw als grondslag hanteert. Het belang van de kwestie bedraagt circa € 1 miljoen (exclusief heffingsrente). Voor de kwestie is geen voorziening gevormd.

Fiscale eenheid Omzetbelasting/ Pro rata

Bijna alle vennootschappen van het DSB concern zijn opgenomen in de fiscale eenheid voor de omzetbelasting. De fiscale eenheid als geheel verricht bijna uitsluitend van omzetbelasting vrijgestelde prestaties. De omzetbelasting op kosten kan daarom niet door de fiscale eenheid teruggevorderd worden. Binnen de fiscale eenheid worden echter wel beperkt met omzetbelasting belaste prestaties worden verricht. Als gevolg kan DSB 'pro rata' een deel van de omzetbelasting op de kosten terugvorderen. Voorzichtigheidshalve is de vordering van circa € 0,7 miljoen niet verantwoord.

Afonso Alves

Naar de mening van het management van AZ is het spelerscontract met Afonso Alves formeel getekend in 2007. Desondanks is de transfer niet doorgegaan. Uit dien hoofde heeft AZ een claim ingediend in verband met het niet naleven van de overeenkomst. Omdat de uitkomst van de lopende procedure uiterst onzeker is, is geen vordering verantwoord. Een door de zaakwaarnemer van de heer Alves ingediende claim bij AZ is inmiddels afgewezen. Hiervoor is daarom geen reservering opgenomen.

Oscar Moens

Inzake de volwaardigheid van de vordering op de heer Moens zie paragraaf 2.7.2 'In 2007/2008 afgeronde procedures'.

Van Hanegem

Met de belastingdienst loopt een loonbelastingkwestie inzake van Hanegem. AZ heeft een vordering van € 165.000 op Van Hanegem vanwege verschuldigde loonbelasting, terwijl Van Hanegem een zelfde vordering heeft op de belastingdienst. Sinds begin 2008 hebben zich echter geen ontwikkelingen meer voorgedaan. AZ zal Van Hanegem zo nodig onder dreiging van een gerechtelijke procedure dwingen de loonbelasting aan AZ terug te betalen. De vordering is bij AZ N.V. nominaal gewaardeerd.

El Hadrioui

AZ heeft in verband met betaling van een afkoopsom aan El Hadrioui in 2002 een aanslag loonbelasting opgelegd gekregen van € 1.366.000 (inclusief rente & verhoging van € 215.000). De aanslag houdt verband met een betaalde afkoopsom in verband met het ontslag van El Hadrioui, het overnemen van zijn beleggingsportefeuille en het kwijtschelden van een schuld van El Hadrioui aan AZ. De interne fiscalisten van AZ zijn van mening dat de aanslag ten onrechte is opgelegd gezien eerder gemaakte afspraken en reeds betaalde loonbelasting. Tevens bestaat verschil van inzicht tussen de belastingdienst en AZ over de berekening van de waardering van de overgenomen beleggingsportefeuille. Naar verwachting van de fiscalisten zal het beroep dat AZ heeft aangetekend worden gewonnen. Desondanks is voorzichtigheidshalve € 200.000 voorzien.

Fiscale eenheid omzetbelasting

Begin 2005 heeft DSB Beheer B.V. een verzoek ingediend om AZ op te nemen in de fiscale eenheid met DSB voor de omzetbelasting. Dit verzoek is eind 2006 afgewezen. Door DSB Beheer is hiertegen bezwaar gemaakt. Het al dan niet toekennen van de fiscale eenheid heeft met name effect op de sponsorbijdragen ontvangen van DSB Bank N.V. en de 'pro rata'. Contractueel is tussen AZ en DSB Bank geregeld dat de betaalde sponsorgelden door DSB Bank, indien BTW moet worden berekend, inclusief BTW zijn en indien geen BTW hoeft te worden berekend dan is de betaalde sponsorbijdrage exclusief BTW. Voorzichtigheidshalve is de eventueel over de ontvangen sponsorgelden verschuldigde BTW gereserveerd.

Beleggingsgaranties

AZ heeft in het verleden aan een aantal spelers een beleggingsgarantie afgegeven. Door de beursontwikkelingen is de garantie voor vrijwel alle spelers effectief geworden en inmiddels afgewikkeld. Als gevolg dient loonbelasting te worden afgedragen over afgewikkelde garanties. Er bestaat echter verschil van inzicht tussen AZ en de belastingdienst omtrent de waardering (smethode) van de afgewikkelde/afgekochte garanties. Voor deze tax exposure is € 2,2 miljoen gereserveerd.

Spelersbussen jeugdspelers

Naar aanleiding van het in 2005 uitgevoerde loonbelastingonderzoek is door de fiscus een naheffingsaanslag van € 55.000 opgelegd voor het vervoer van jeugdspelers in boekjaar 2000. Tegen deze aanslag is door AZ beroep aangetekend en het betaalde bedrag is verantwoord als vordering op de belastingdienst.

Miel Mans

Het contract met de speler Miel Mans is per 30 juni 2007 beëindigd. Bij de beëindiging van het spelerscontract is door AZ een vergoeding van € 272.000 uitgekeerd uit hoofde van de eerder verstrekte rendementsgarantie op beleggingen. Miel Mans claimt van AZ een schadeloosstelling van circa € 75.000 op basis van de CAO voor Contractspelers Betaald Voetbal. Mans stelt dat hij recht heeft op een schadeloosstelling in verband met regelingen in de CAO ten aanzien van het vaste salaris. AZ stelt echter dat Mans ten onrechte de betaalde vergoeding uit hoofde van de rendementsgarantie buiten beschouwing heeft gelaten bij de toepassing van de regeling en daarom niet in aanmerking komt voor de schadeloosstelling. AZ heeft ultimo 2007 geen voorziening opgenomen.

2.7.2 In 2007 afgeronde procedures

Versatel belevingspakket

De media gerelateerde baten bestaan onder andere uit ontvangen TV-gelden (ECV) welke afhankelijk zijn van de eindklassering in de eredivisie. Naast de reguliere vergoeding is een procedure aanhangig gemaakt inzake het zogenaamde Versatel Belevingspakket. AZ meende evenals de drie grootste eredivisieclubs aanspraak te kunnen maken op 'sponsorgelden' van Versatel. In het voorjaar 2008 heeft AZ deze procedure echter verloren. Dit heeft geleid tot een afboeking onder de overige bedrijfslasten van de opgebouwde vordering ad € 900.000 met betrekking tot de voorgaande seizoenen.

Oscar Moens

Met Oscar Moens bestond een kwestie inzake de loonbelasting over imagerechten, nog te betalen imagerechten en nog te betalen loon. AZ had voorgaande jaren een vordering op de heer Moens opgenomen voor door AZ onder andere af te dragen loonheffing. Betreffende voorziening was ultimo 2006 deels voorzien. Inmiddels is in 2008 definitief uitspraak gedaan in deze kwestie en is DSB/AZ grotendeels in het gelijk gesteld. AZ heeft als gevolg de in het verleden opgenomen voorzieningen van in totaal € 2,5 miljoen voor € 2,0 miljoen vrij laten vallen en heeft de vordering verhoogd met € 0,9 miljoen voor o.a. rente en boetes. Door AZ wordt jaarlijks de hoogte van de voorziening opnieuw beoordeeld. De volwaardigheid van de vordering van € 2,8 miljoen op de heer Moens is echter onzeker. Naast de voorziening van € 0,5 miljoen heeft AZ nog een schuld aan de heer Moens van € 0,8 miljoen die met de vordering verrekend zou kunnen worden. In geval van wanbetaling zal AZ beslag gaan leggen op de gelden zoals afgestort bij de CFK ('pensioen' de heer Moens).

2.8 Fiscale positie

2.8.1 Verschil tussen aangifte en VPB-positie in JRK

In de aangifte 2006 zal volgens de fiscalist van DSB materieel afgeweken worden van de fiscale positie zoals opgenomen in de jaarrekening. Deze afwijkingen hebben met name betrekking op de effecten van de afkoop van het aandelenplan personeel en de vaste inrichting in Zwitserland (zie paragraaf 2.7.1). In de aangifte zal het formele standpunt van de fiscus worden gevolgd, terwijl DSB verwacht betreffende procedures te 'winnen'. Deze systematiek leidt tot een lagere fiscale winst waardoor circa 8 miljoen vennootschapsbelasting minder over 2006 betaald zal worden.

Voor deze fiscaal - commerciële verschillen wordt voorzichtigheidshalve commercieel geen actieve belastinglatentie gevormd. Wij kunnen ons verenigen in deze systematiek.

2.8.2 VPB-correctie voorgaande jaren

De verantwoorde belastingdruk terzake de niet Fico entiteiten binnen de fiscale eenheid is voorgaand jaar (2006) dubbel verantwoord. Als gevolg is de dubbel verantwoorde belastingdruk ter grote van € 2,8 miljoen in 2007 teruggedraaid.

2.8.3 Financiële structuren Wadway 1 en 2

DSB Bank N.V. heeft twee 'financiële structuren', waarvan de essentie is dat DSB Bank N.V. rente in aftrek brengt, en daarvoor 'in ruil' onbelast deelnemingsresultaat uit Wadway ontvangt. In fiscale zin is van belang of de rente die DSB Bank N.V. betaalt ook daadwerkelijk in aftrek mag komen op de fiscale winst. De renteaftrek bedraagt jaarlijks circa € 90 miljoen. Op basis van het feit dat de vennootschapsbelastingaanslag 2004 ten name van DSB Bank N.V. (oud) is opgelegd conform de aangifte en in deze aangifte de constructie duidelijk en herhaaldelijk is vermeld heeft DSB geconcludeerd dat de belastingdienst geen issue maakt van de constructie.

2.8.4 Fiscale risico's diverse entiteiten

De groepsmaatschappijen buiten de Fico-groep om zijn sinds lange tijd verliesgevend en hebben allen met uitzondering van AZ N.V. een negatief eigen vermogen. Om de operationele activiteiten van deze vennootschappen voort te kunnen zetten worden de activiteiten gefinancierd door leningen vanuit DSB Beheer B.V. De belastingdienst zou het zakelijke karakter van een aantal van deze vennootschappen ter discussie kunnen stellen.

Wij adviseren u het zakelijke karakter vanuit fiscaal optiek nader te onderzoeken en waar mogelijk maatregelen te nemen.

2.8.5 Tax Review Memorandum

In het kader van de controle van de geconsolideerde jaarrekening van DSB Beheer B.V. hebben wij eerder dit jaar uitgebreid stilgestaan bij het opleveren van een Tax Review Memorandum door DSB. In het betreffende memorandum dient in te worden gegaan op de belastingdruk (vennootschapsbelasting), acute en latente belasting posities (vennootschapsbelasting) en lopende fiscale issues (vennootschapsbelasting, omzetbelasting, loonheffing etc). Wij hebben bij de controle 2007 een eerste aanzet voor dit memorandum ontvangen waarin de lopende (juridische) fiscale procedures zijn beschreven. Wij hebben opnieuw uitdrukkelijk verzocht om voor 2008 een compleet uitgewerkt Tax Review Memorandum dat beoordeeld is door uw belastingadviseurs op te leveren. Dit zal mede correcties zoals in paragraaf 2.8.2 beschreven voorkomen.

2.9 Overige onderwerpen

Pensioenregeling bestuurder/aandeelhouder	Intern bestaat onvoldoende inzicht in de verplichting vanuit de pensioenregeling met de bestuurder van DSB Beheer, de heer D. Scheringa. Onder de overige schulden is een klein bedrag opgenomen als pensioenverplichting. De waardering van de pensioenverplichting vanuit deze regeling dient actuariael berekend te worden.
Waardering vliegtuig	Voor het aan het vliegtuig uit te voeren groot onderhoud is het commercieel en fiscaal toegestaan een voorziening groot onderhoud te vormen. Vooralsnog is een dergelijke voorziening groot onderhoud niet opgenomen.
Onderscheid onroerend goed en terreinen	In de administratie en de jaarrekening van DSB Beheer is het onderscheid tussen onroerend goed en terreinen niet helemaal juist en consistent doorgevoerd. Mede gezien de afschrijvingstermijnen adviseren wij u dit in 2008 nader te onderzoeken en corrigeren.
Onderhanden werk (voormalig terrein De Hout)	Het voormalig AZ-terrein, De Hout, wordt door Memid Investments ontwikkeld. Met Memid zijn in 2008 afspraken gemaakt omtrent de afrekening na realisatie. Aangezien afgesproken is een vaste som af te rekenen met Memid is kwalificatie als onderhanden werk in 2008 niet meer mogelijk, ook niet indien het werk in 2008 nog niet zal zijn afgerond.

Rinsma State	Wij hebben begrepen dat overwogen wordt het complex/ landgoed Rinsma State te verkopen. Taxateurs hebben aangegeven dat de huidige waardering van het landgoed naar verwachting niet zal leiden tot een boekverlies, waardoor de waardering in de jaarrekening 2007 gehandhaafd is.
Kasstroomoverzicht	In het kasstroomoverzicht zijn in het afrondingstraject diverse correcties doorgevoerd aangezien deels niet de werkelijke kasstromen, maar de administratieve baten en/of lasten waren verantwoord. De in 2007 geacquireerde entiteiten zijn in het kasstroomoverzicht niet verwerkt met het aankoopbedrag van de entiteiten, maar zijn verantwoord door middel van de mutaties op de geconsolideerde (balans) posten.

3 Informatie uit hoofde van onze functie als externe accountant

Voor onderstaande uitspraken met betrekking tot de controle van DSB Bank N.V., DSB Leven N.V., Hollands Welvaren Leven N.V. en DSB Schade N.V. verwijzen wij naar de desbetreffende accountantsverslagen.

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</p> <p>De jaarrekening is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het bestuur. Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht [of: overeenkomstig International Standards on Auditing], hetgeen betekent dat wij onze werkzaamheden zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het uitvoeren van een evaluatie van de relevante interne beheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze controlewerkzaamheden te plannen.</p>	<p>Bij de jaarrekening 2007 zullen wij een goedkeurende accountantsverklaring afgeven.</p>
<p>Belangrijke verslaggevingsgrondslagen</p> <p>Wij beoordelen de keuze van en wijzigingen in belangrijke verslaggevingsgrondslagen en controleren de toepassing van nieuwe verslaggevingsstandaarden.</p>	<p>Wij hebben vastgesteld dat geen belangrijke wijzigingen in verslaggevinggrondslagen zijn doorgevoerd.</p>
<p>Beoordelingen en schattingen van het management</p> <p>Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het management.</p>	<p>Belangrijke schatting in het kader van de verslaggeving over 2007 zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> – (financiële) risico's en afloop van juridische en fiscale procedures; – het realisatiemoment latente belastingen; – afschrijvingstermijnen terzake de materiële vaste activa

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>Controleverschillen</p> <p>Wij informeren [het Audit Committee/de Raad van Commissarissen] omtrent de controleverschillen (gecorrigeerd of niet) die wij tijdens onze controle hebben vastgesteld en die naar ons oordeel individueel dan wel gezamenlijk een belangrijke invloed hebben op de financiële verslaggeving door de onderneming.</p> <p>Wij informeren [het Audit Committee/de Raad van Commissarissen] eveneens omtrent niet-gecorrigeerde controleverschillen waarvan het management heeft aangegeven dat zij van oordeel is dat deze zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel.</p>	<p>Wij hebben de door ons geconstateerde controleverschillen besproken met het management van DSB Beheer. De verschillen zijn alle gecorrigeerd waardoor na afloop van de controle geen ongecorrigeerde verschillen resteren.</p>
<p>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</p> <p>Wij bespreken met het management de kwaliteit, en niet alleen de aanvaardbaarheid, van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving. In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; - schattingen, beoordelingen en onzekerheden; - bijzondere transacties; - waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord. 	<p>Naar onze mening zijn de door het management gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking)</p> <p>Artikel 2:393 lid 4 Burgerlijk Wetboek vereist dat de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening verslag uitbrengt omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.</p>	<p>De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht. Zie voorts hoofdstuk 4 van dit verslag voor onze bevindingen met betrekking tot het interne beheersingssysteem.</p>
<p>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingskwesties</p>	<p>Er waren geen verschillen van inzicht met het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.</p>
<p>Overleg met andere accountants</p>	<p>In het afgelopen jaar heeft geen overleg hoeven plaats te vinden met andere accountants.</p>
<p>Moeilijkheden in de uitvoering van de controle</p>	<p>Er hebben zich geen omstandigheden voorgedaan die de uitvoering van onze controle in belangrijke mate hebben bemoeilijkt.</p>
<p>Fraudes en illegale handelingen</p>	<p>Hoewel hier niet specifiek op gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door het management of andere werknemers, aan het licht gebracht.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>Onze onafhankelijkheid</p> <p>Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid.</p> <p>Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.</p>	<p>Bij de beoordeling van de onafhankelijkheid is de aard en omvang van de dienstverlening van belang. Wij voldoen op alle punten aan de onafhankelijkheidsregelgeving die op ons van toepassing is.</p>

4 Corporate Governance en interne beheersingsmaatregelen

4.1 Algemeen

Bij de planning en de uitvoering van de controle van de jaarrekening 2007 van DSB Beheer en haar dochterondernemingen hebben wij de interne beheersingsmaatregelen welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw vennootschap in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet en de werking van interne beheersingsmaatregelen onderzocht voorzover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om zekerheid te verschaffen omtrent het volledige interne beheersingssysteem. Onze beoordeling van de interne beheersingsmaatregelen behoeft derhalve niet alle materiële leemtes in die beheersingsmaatregelen aan het licht te hebben gebracht. Onder een materiële leemte wordt in dit verband verstaan een situatie waarin de opzet of de werking van een of meer specifieke interne beheersingsmaatregelen niet bijdraagt aan het bewerkstelligen van een relatief laag risico dat zich fouten of fraude hebben voorgedaan die van materieel belang zijn voor de jaarrekening of dat deze niet tijdig zijn ontdekt. Wij hebben echter geen materiële leemtes in de interne beheersingsmaatregelen, zoals hierboven bedoeld, vastgesteld.

De punten, die voortvloeien uit de beoordeling van de interne beheersingsmaatregelen, zijn naar voren gebracht teneinde u te helpen bij het verbeteren van procedures en beheersingsmaatregelen. Wij verwijzen hiervoor naar de management letters zoals uitgebracht aan het management van de diverse entiteiten binnen de DSB groep. Een aantal specifieke punten met betrekking tot de gehele groep dan wel DSB Beheer zijn onderstaand opgenomen.

4.2 Corporate Governance

Corporate Governance heeft betrekking op het besturings- en beheersingssysteem van ondernemingen. Het regelt de verdeling van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden over de raad van commissarissen, het management, de aandeelhouders en andere belanghebbenden. Belangrijke elementen van Corporate Governance zijn een actieve opstelling van aandeelhouders en een duidelijke afbakening van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van aandeelhouders, commissarissen en het management. Transparante verslaggeving is eveneens een belangrijk element. Naar ons oordeel heeft de onderneming een Corporate Governance-systeem opgezet, dat permanent dient te worden bewaakt en dient te worden nageleefd.

Afgelopen voorjaar hebben wij besproken dat vanuit corporate governance oogpunt het onwenselijk is dat de financieel directeur van AZ N.V., de heer R.G.H.A.M. Neelissen, eveneens lid van de Raad van Commissarissen van DSB Beheer B.V. is, alsmede dat de echtgenote van de algemeen directeur en tevens enig aandeelhouder, mevrouw B. Scheringa - De Vries, lid van de Raad van Commissarissen is. De directie, de heer D. Scheringa, heeft vorig jaar aangegeven deze situatie te onderkennen maar toch gewenst te vinden.

De Raad van Commissarissen is, naar wij hebben begrepen, in 2008 niet bijeen geweest. Wij willen u, onder andere in verband met de aansprakelijkheid van de commissarissen, wijzen op het belang van het naleven van de verantwoordelijkheden en formaliteiten (ten opzichte) van en rondom de Raad van Commissarissen.

4.3 Administratieve organisatie niet Fico-entiteiten

Ten aanzien van de administratieve organisatie en daarvan deeluitmakende systeem van interne beheersing (AO/IB) van de entiteiten waar we geen separate management letter hebben uitgebracht, hebben wij onze (detail) bevindingen ten aanzien van de op AO/IB besproken met het financieel management van de betreffende entiteiten. Deze opmerkingen hebben een dusdanig gedetailleerd karakter dat ze strekking van deze brief te boven gaan.

Bijlage
Actuele ontwikkelingen
verslaggeving

Actuele ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen hebben mogelijk consequenties voor (de verslaggeving) van DSB Beheer en haar dochtermaatschappijen, voorzover deze onder Dutch GAAP rapporteren.

Nieuwe Richtlijnen die gelden voor jaarrekeningen die op of na 1 januari 2008 aanvangen

Financiële instrumenten

De RJ heeft een volledig nieuwe Richtlijn met betrekking tot financiële instrumenten gepubliceerd, waarin zowel de presentatie en toelichting als de waardering en resultaatbepaling worden behandeld. De Richtlijn staat voor de meeste financiële instrumenten, in navolging van de wet, waardering en resultaatbepaling op basis van zowel kostprijs als reële waarde toe. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar verschillende categorieën financiële instrumenten. Slechts in een beperkt aantal gevallen wordt waardering tegen reële waarde voorgeschreven. (zoals financiële activa en passiva van een handelsportefeuille, derivaten met een beursgenoteerde onderliggende waarde, beursgenoteerde gekochte leningen en obligaties, beursgenoteerde aandelen en andere eigen vermogensinstrumenten).

Naast hedge accounting op basis van reële waardeafdekking en kasstroomafdekking is ook een systeem van kostprijs hedge accounting uitgewerkt. Toepassing van kostprijs hedge accounting biedt de mogelijkheid om het hedge-instrument op kostprijs te waarderen.

Een van de aanpassingen ten opzichte van de ontwerp-Richtlijn betreft het toestaan van lineaire amortisatie bij het bepalen van de geamortiseerde kostprijs in plaats van het toepassen van de effectieverentemethode, indien lineaire amortisatie niet tot belangrijke verschillen leidt ten opzichte van het toepassen van de effectieverentemethode.

Personeelsbeloningen - beloningen tijdens het dienstverband

Op 20 februari 2007 is RJ-Uiting 2007-2 'Personeelsbeloningen - beloningen tijdens het dienstverband' gepubliceerd. Deze RJ Uiting is in de Richtlijnen verwerkt. De wijzigingen hebben met name betrekking op de waardering van beloningen tijdens dienstverband en het vormen van een voorziening voor ziekte of arbeidsongeschiktheid. Ten aanzien van:

- beloningen tijdens het dienstverband waarbij sprake is van opbouw van rechten (bijvoorbeeld jubilea, sabbatical verlof); en
- van naar verwachting blijvende (gedeeltelijke) ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt het principe van beste schatting opgenomen. Voor de invulling van de waardering worden verschillende methoden aanvaardbaar geacht. Een hiervan betreft de Projected Unit Credit Method.

Ten aanzien van personeelsleden die blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid, is bepaald dat een voorziening wordt opgenomen indien op balansdatum:

- het personeelslid geheel of gedeeltelijk niet in staat is om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid;
- de ziekte of arbeidsongeschiktheid naar verwachting gedurende het resterende dienstverband niet zal worden opgeheven; en
- de rechtspersoon de verplichting heeft tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan het betreffende personeelslid en deze beloningen direct voor rekening van de rechtspersoon komen.

Financiële vaste activa, Vorderingen, Effecten, Liquide middelen, Schulden, De winst-en-verliesrekening, Rentelasten: aanpassing in verband met financiële instrumenten

In aansluiting op het nieuwe hoofdstuk 290 Financiële instrumenten zijn ook de volgende hoofdstukken waarin financiële instrumenten worden behandeld aangepast: hoofdstuk 214 Financiële vaste activa, hoofdstuk 222 Vorderingen, hoofdstuk 226 Effecten, hoofdstuk 228 Liquide middelen en hoofdstuk 254 Schulden. In deze hoofdstukken worden de algemene regels van hoofdstuk 290 toegespitst op het desbetreffende financiële instrument.

Rechtspersonen die uitsluitend te maken hebben met primaire financiële instrumenten kunnen hierdoor voor de waardering, resultaatbepaling en toelichting in beginsel volstaan met deze specifieke hoofdstukken. In editie 2007 is ook bij deze hoofdstukken opgenomen dat lineaire amortisatie onder voorwaarden is toegestaan bij het bepalen van de geamortiseerde kostprijs. Deze aanvulling is tevens in hoofdstuk 270 De winst-en-verliesrekening en hoofdstuk 273 Rentelasten opgenomen.

Consolidatie: personal Holding

In de ontwerp-Richtlijn over de personal holding in de jaareditie 2006 waren verschillende indicatoren opgenomen die bedoeld waren om te beoordelen of de personal holding al dan niet als het hoofd van de groep moet worden beschouwd en daarmee al dan niet consolidatieplichtig is. Gelet op de aard van de ontvangen commentaren heeft de Raad besloten om de genoemde indicatoren niet in de definitieve Richtlijn op te nemen en te kiezen voor een 'principles-based' benadering. Aan de hand van de wet (artikel 2:24b BW) moet worden beoordeeld of de personal holding moet worden gezien als onderdeel van de economische eenheid die organisatorisch is verbonden met de onderliggende rechtsperso(n)en en daarover centrale leiding uitoefent, en op grond daarvan als hoofd van de groep moet worden beschouwd.

Eigen vermogen

De alinea's 232 en 411 met betrekking tot de verwerkingswijzen van herwaarderingen zijn verduidelijkt en definitief geworden. Verduidelijkt is dat indien de herwaarderingsreserve vermindert is met latente belastingverplichtingen en deze herwaardering (deels) vrijvalt, het belastingbedrag dat samenhangt met de vermindering van de herwaarderingsreserve onder de post belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening wordt opgenomen. Tevens is een opsomming van alle wettelijke reserves die een negatief saldo kunnen vertonen, toegevoegd.

RJ uitingen met betrekking tot bijzondere bedrijfstakken

De RJ uitingen 2007-3 'ontwerp-Richtlijn 600 Banken', RJ-Uiting 2007-4 'ontwerp-Richtlijn 605 Verzekeringsmaatschappijen', RJ-Uiting 2007-5 'ontwerp-Richtlijn 610 Pensioenfondsen' en RJ-Uiting 2007-7 'ontwerp-Richtlijn 615 Beleggingsinstellingen' zijn in de jaareditie 2007 nagenoeg ongewijzigd omgezet in definitieve Richtlijnen.

Ontwerp-Richtlijnen die op zijn vroegst gelden voor jaarrekeningen die op of na 1 januari 2009 aanvangen

Gebeurtenissen na balansdatum: verwerking van preferent dividend

De RJ heeft in een ontwerprichtlijn geconcludeerd dat het preferent dividend als een verplichting per balansdatum dient te worden opgenomen, indien op basis van statutaire bepalingen bij voldoende vrij uitkeerbaar eigen vermogen preferent dividend moet worden uitgekeerd en indien er voldoende vrij uitkeerbaar eigen vermogen uit de balans blijkt. Dit geldt ongeacht of er sprake is van een balans voor of na resultaatbestemming. Indien de bestemming van het resultaat niet in de balans wordt verwerkt, wordt het als preferent dividend uit te keren bedrag in mindering gebracht op:

- a. het agio of de overige reserves; of
- b. het resultaat na belastingen van het boekjaar. Dit gebeurt zichtbaar in de balans zelf, dan wel in de toelichting op de balans.

Fusies en overnames

Op dit moment wordt negatieve goodwill als spiegelbeeld van de verwerking van positieve goodwill verwerkt. De RJ is van mening dat de verwerking van negatieve goodwill als een zelfstandig issue moet worden beschouwd en heeft daarom in een ontwerp-Richtlijn een gewijzigde behandeling van negatieve goodwill opgenomen. Negatieve goodwill moet als een afzonderlijke overlopende passiefpost worden opgenomen. De vrijval van deze overlopende post hangt af van de achtergrond van de negatieve goodwill.

Bijlage 9

Overzicht relevante data in het kader van de jaarrekeningen 2006 en 2007

DSB Beheer

	2006	2007
LoR	13 februari 2008	5 december 2008
Accountantsverklaring	13 februari 2008	5 december 2008
RvB	geen schriftelijk besluit aangetroffen	geen schriftelijk besluit aangetroffen
RvC	geen schriftelijk besluit aangetroffen	geen schriftelijk besluit aangetroffen
Jaarverslag	13 februari 2008	5 december 2008
AvA	8 maart 2008	14 januari 2009
Publicatie in handelsregister	10 april 2008	16 januari 2009

Rinsma State, DSB Stadion, DS Sport & Art Beheer, DS Sport, DS Art

	2006	2007
LoR	4 juli 2008	7 januari 2009
Accountantsverklaring	4 juli 2008	13 januari 2009
RvB	geen schriftelijk besluit aangetroffen	geen schriftelijk besluit aangetroffen
RvC	n.v.t.	n.v.t.
Jaarverslag	4 juli 2008	niet aangetroffen
AvA	21 juli 2008	12 februari 2009
Publicatie in handelsregister	28 juli 2008	13 februari 2009

Bijlage 10
Financiële Analyse DSB Beheer 2006-2009

Financiële analyse van DSB Beheer 2006-2009

Inhoud

1.	Inleiding.....	3
1.1.	Doel en opzet van de analyse.....	3
1.2.	Disclaimers	3
2.	Schets van DSB Beheer en de DSB Groep	4
3.	De financiële positie van DSB Beheer.....	5
3.1.	Inleiding en ontwikkeling kerncijfers van de vennootschappelijke balans	5
3.2.	De ontwikkeling van de vennootschappelijke balans.....	6
3.3.	Overige activa in de vennootschappelijke balans.....	8
3.4.	Schulden aan groepsmaatschappijen	9
3.5.	Overige passiva	12
3.6.	Leningen van kredietinstellingen (extern).....	12
3.7.	Investing in deelnemingen	13
3.7.1.	De vermogenswaarde van de deelnemingen	13
3.7.2.	Vorderingen op groepsmaatschappijen.....	14
4.	Analyse van de bestedingen van de groepsonderdelen.....	15
4.1.	DS Sport & Art BV	15
4.1.1.	DS Art BV	16
4.1.2.	DS Sport BV	17
4.1.3.	AZ NV.....	17
4.2.	DSB Participaties BV	17
4.2.1.	DSB Intermediairs BV	18
4.2.2.	DSB Internetbedrijven BV	19
4.3.	DSB Vastgoed BV	19
4.3.1.	Rinsma State BV	20
4.3.2.	DSB Stadion BV	20
4.3.3.	Scheringa Museum BV	21
4.3.4.	DSB Bankfilialen BV	21
4.3.5.	DSB Vastgoed BV	21
5.	DSB Ficoholding N.V.....	22
5.1.	DSB Leven	22
5.1.1.	Hollands Welvaren Leven NV	22
5.1.2.	Solvabiliteit DSB Leven.....	24
5.1.3.	Lening DSB Bank	25
5.2.	DSB Schade NV	25
5.2.1.	Resultaten DSB Schade	25
5.2.2.	Solvabiliteit DSB Schade	26
5.2.3.	Lening DSB Bank	26
6.	Resultaat van DSB Beheer	27

6.1.	Het resultaat	27
6.1.1.	Netto Omzet	28
6.1.2.	Rente-inkomsten en rentelasten	28
6.1.3.	Resultaat deelnemingen	29
6.1.4.	Operationele kosten.....	29
6.1.5.	Externe rentelasten.....	29
7.	Ontwikkelingen in de herkomst en besteding van middelen.....	31
8.	(Mogelijke) onttrekkingen door de aandeelhouder(s)	35
8.1.	Dividenduitkeringen	35
8.2.	Overige onttrekkingen.....	35
8.3.	Investeringen en kosten met een mogelijk (gedeeltelijk) privé karakter	35
	Bijlage 1 - Financiële informatie DSB Beheer 2006-2009.....	36

1. Inleiding

1.1. Doel en opzet van de analyse

Het doel van deze analyse is om de belangrijkste financiële feiten en trends betreffende DSB Beheer in de periode 2006-2009 (tot en met datum faillissement van DSB Beheer) weer te geven.

De financiële gegevens zijn ontleend aan de beschikbare boekhouding van DSB Beheer, de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekeningen over de periode 2005-2007, de concept jaarrekening van 2008 en diverse nadere analyses en specificaties van divisies en de verschillende entiteiten (tussenpersonen en intermediairbedrijven), opgesteld door de financiële administratie van DSB Beheer.

Dit document is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 - een korte schets van DSB Beheer en de DSB Groep.
- Hoofdstuk 3 - een analyse van de financiële positie van DSB Beheer.
- Hoofdstuk 4 - een beschrijving van de financiële ontwikkeling van de belangrijkste deelnemingen van DSB Beheer.
- Hoofdstuk 5 - de financiële ontwikkelingen van DSB Ficoholding.
- Hoofdstuk 6 - de ontwikkeling van het resultaat van DSB Beheer.
- Hoofdstuk 7 - de ontwikkeling in herkomst en bestedingen van middelen.
- Hoofdstuk 8 - de relatie en geldstromen tussen DSB Beheer en de aandeelhouder.

1.2. Disclaimers

Dit document is als onderdeel van de bijlage bij het concept onderzoeksrapport van Curatoren vóór publicatie van het definitieve onderzoeksrapport, voorgelegd aan Neelissen, Douma en Ernst & Young.

Op de cijfers opgenomen in dit document is geen accountantscontrole of -beoordeling uitgevoerd.

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Schets van DSB Beheer en de DSB Groep

DSB Beheer staat aan het hoofd van de DSB Groep. De groep bestaat per datum faillissement van DSB Beheer uit meer dan 30 tussenholdings en werkmaatschappijen.

De onder DSB Beheer vallende vennootschappen zijn actief in:

- de bank- en verzekeringsbranche (via DSB Ficoholding);
- het intermediairbedrijf en de internetbranche (via DSB Participaties);
- de verwerving en het beheer van onroerende zaken (via DSB Vastgoed) en;
- de exploitatie van een kunstmuseum en de exploitatie van een betaald voetbalorganisatie (via DS Sport & Art).

Voor een weergave van de structuur van de DSB Groep per 21 oktober 2009 wordt verwezen naar bijlage 3, onderdeel 1.4 bij het onderzoeksrapport van Curatoren

In 2006 en 2007 heeft DSB Bank een groot aantal entiteiten (tussenpersonen en intermediairbedrijven) overgenomen. Deze entiteiten waren vaak ondersteunend aan het verkoopproces van de Bank, en hadden tot doel potentiële nieuwe groepen klanten en leads voor DSB Bank te genereren. DSB Bank was ook bestuurder van deze entiteiten.

Van 2006 tot en met 2009 zijn een aantal aanpassingen aan de structuur van DSB Groep doorgevoerd. In deze periode is het vastgoed dat in de DSB Groep werd gehouden, samengebracht in een vastgoeddivisie onder DSB Beheer. Ook is het DSB stadion, aanvankelijk ontwikkeld in de Sport en Art divisie, in 2008 overgedragen aan de vastgoeddivisie.

Van 2006 tot en met 2009 is ook vorm gegeven aan DSB participaties. In 2007 en 2008 heeft een reorganisatie plaatsgevonden, waarbij tussenpersonen en intermediairs door DSB Bank aan DSB Beheer werden verkocht. Deze verkoop van de participaties door DSB Bank aan DSB Beheer had onder meer tot doel om de solvabiliteit van DSB Bank te verbeteren.

3. De financiële positie van DSB Beheer

3.1. Inleiding en ontwikkeling kerncijfers van de vennootschappelijke balans

De enkelvoudige balans van DSB Beheer in de periode 2005-oktober 2009 ziet er als volgt uit:

DSB Beheer B.V. - Vennootschappelijke balansen 2006 -2009

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd**
Beleggingen	7,3	11,3	9,7	-	-
Leningen groepsmaatschappij	26,7	41,2	38,2	56,9	62,5
Deelnemingen (na voorz. deelnemingen)	142,8	103,4	139,3	149,7	149,7
Financiële vaste activa	176,8	155,9	187,2	206,6	212,2
Bedrijfsgebouwen	47,4	46,3	52,0	-	-
Overige materiële vaste activa	7,6	7,3	7,5	7,3	7,1
Materiële vaste activa	55,0	53,6	59,5	7,3	7,1
Vorderingen op groepsmaatschappijen	119,4	164,7	187,1	262,3	271,6
Belastingen en sociale lasten	7,0	9,6	3,3	-	5,6
Overige vorderingen	0,4	0,8	0,6	0,8	0,4
Overlopende activa	-	-	-	-	0,1
Vlottende activa	126,8	175,1	191,0	263,1	277,7
Liquide middelen	19,3	23,7	2,5	1,4	5,3
Totale activa	377,9	408,3	440,2	478,4	502,3
Geplaatst kapitaal *	-	-	-	-	-
Wettelijke reserves	1,6	2,5	-	-	-
Overige reserves	208,5	221,4	218,0	266,0	n.b.
Resultaat boekjaar	48,8	34,2	59,5	29,2	n.b.
Eigen vermogen	258,9	258,1	277,5	295,2	307,0
Lening o/g groepsmaatschappijen	11,0	17,6	28,9	68,6	77,9
Leningen o/g	100,3	117,8	108,4	88,5	101,9
Langlopende schulden	111,3	135,4	137,3	157,1	179,8
Aflossingsverplichtingen extern	6,1	11,6	11,6	10,0	-
Aflossingsverplichtingen DSB Bank	0,9	2,0	9,6	2,8	-
Crediteuren	0,1	0,4	0,1	-	0,9
Schulden aan groepsmaatschappijen	-	-	2,0	8,6	13,3
Belastingen en sociale lasten	-	0,2	0,5	0,8	-
Overige kortlopende schulden	0,3	0,1	1,2	2,9	1,3
Schulden aan kredietinstellingen	0,3	0,5	0,4	1,0	-
Kortlopende schulden	7,7	14,8	25,4	26,1	15,5
Totale passiva	377,9	408,3	440,2	478,4	502,3

*) Geplaatst kapitaal bedroeg €13.613 in alle jaren

**) Betreft de liquidatiebalans w waarbij de deelnemingen obv de concept JR 2008 zijn gew aardeerd en het resultaat deelnemingen niet is meegenomen. Het vermogen is hierin als restpost bepaald en niet verder uitgesplitst.

Bron: Jaarverslagen 2006,2007, bijlage 2 Boedelbeschrijving en financiële administratie

DSB Beheer B.V. - Vennootschappelijk werkkapitaal 2006 -2009

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd
Vlottende activa	126,8	175,1	191,0	263,1	277,7
Liquide middelen	19,3	23,7	2,5	1,4	5,3
Kortlopende schulden	(7,7)	(14,8)	(25,4)	(26,1)	(15,5)
Werkkapitaal	138,4	184,0	168,1	238,4	267,5
Vorderingen op groepsmaatschappijen	119,4	164,7	187,1	262,3	271,6
Werkkapitaal excl. vorderingen groepsm.	19,0	19,3	(19,0)	(23,9)	(4,1)

Bron: Jaarverslagen 2006,2007 en financiële administratie

De balans van DSB Beheer maakt van 2006 tot en met oktober 2009 een flinke groei door. Het balanstotaal groeit met gemiddeld 8% per jaar van € 378 miljoen in 2006 naar € 502 miljoen per oktober 2009. Alleen in 2009 is de groei van het balanstotaal iets lager en bedraagt deze 5%. De solvabiliteit van DSB Beheer is tussen 2006 en oktober 2009 constant. Het eigen vermogen uitgedrukt als percentage van het balanstotaal, bedraagt vanaf 2006 ieder jaareinde iets meer dan 60%.

Een deel van het aan DSB Beheer verstrekte vreemd vermogen is afkomstig van groepsmaatschappijen. Slechts een beperkt deel van de activa wordt gefinancierd met externe financiering. Het betreft vooral financiering van bouwprojecten en vastgoed. De externe financiering werd meestal door DSB Beheer aangetrokken en doorgeleend aan de groepsmaatschappij waarin het actief gehouden werd. De externe financiering uitgedrukt als % van het balanstotaal van DSB Beheer, daalt gedurende de jaren 2006-2009. Tot en met 2007 bedraagt de externe financiering circa 30% van het balanstotaal, waar dit in 2008 en 2009 20% is.

De ontwikkeling van het werkkapitaal lijkt op het eerste gezicht ook positief. Het saldo is alle jaren positief. Het positieve werkkapitaal bestaat echter vooral uit relatief hoge direct opeisbare vorderingen op groepsmaatschappijen. De mate waarin deze vorderingen bij opeising ook daadwerkelijk direct door betreffende groepsmaatschappijen voldaan kunnen worden, is afhankelijk van de liquiditeitspositie van deze groepsmaatschappijen. In de meeste gevallen was de liquiditeitspositie van de betreffende groepsmaatschappijen zwak.

Wanneer de vorderingen op groepsmaatschappijen buiten beschouwing worden gelaten, zoals is gedaan in de voorgaande tabel, tekent zich een ander beeld af. Eind 2005 en 2006 zijn de liquide middelen van DSB Beheer nog zodanig dat deze de vlottende passiva ruimschoots overschrijden. Het saldo van het werkkapitaal exclusief vorderingen op groepsmaatschappijen bedraagt dan iets meer dan € 19 miljoen. In 2007 komt hier een omslag in. Het saldo daalt dan naar € 19 miljoen negatief. Het negatieve saldo ontstaat vooral door dalende liquiditeiten en toenemende aflossingsverplichtingen.

3.2. De ontwikkeling van de vennootschappelijke balans

De balans van DSB Beheer kan worden samengevat in vijf categorieën activa en passiva:

DSB Beheer B.V. - Vennootschappelijke balansen 2006-2009

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd
Investing in deelnemingen	288,9	309,3	364,6	468,9	483,8
Overige activa	89,0	99,0	75,6	9,5	18,5
Schulden aan groepsmaatschappijen	(11,9)	(19,6)	(40,5)	(80,0)	(91,2)
Leningen kredietinstellingen (extern)	(106,7)	(129,9)	(120,4)	(99,5)	(101,9)
Overige kortlopende passiva	(0,4)	(0,7)	(1,8)	(3,7)	(2,2)
Eigen vermogen	258,9	258,1	277,5	295,2	307,0

Bron: Jaarverslagen 2006,2007 en financiële administratie

De investeringen in deelnemingen bestaan uit enerzijds de netto vermogenswaarde van deze deelnemingen en anderzijds uit door DSB Beheer aan de deelnemingen verstrekte financiering door middel van leningen en rekening-courant posities.

De groei van de balans en het vermogen van DSB Beheer wordt vooral veroorzaakt door de

groei van de netto vermogenswaarde van de deelneming in DSB Ficoholding, waartoe zowel de bank als de verzekeraars behoren. Deze groei wordt deels teniet gedaan door de dalende waarde van de overige deelnemingen als gevolg van exploitatietekorten en afboekingen van goodwill.

De afnemende waarde van de deelnemingen die geen onderdeel van de Fico-groep uitmaken, gaat gepaard met verdere investeringen van DSB Beheer in deze vennootschappen, door het verstrekken van financiering via de rekening courantverhouding (R/C). Deze investeringen worden vooral gefinancierd door dividenduitkeringen vanuit DSB Ficoholding.

De mogelijkheid tot dividenduitkeringen vanuit de bank en de verzekeraars wordt echter beperkt door de kapitaalrestricties waaraan de bank en verzekeraars zich uit hoofde van toezichtregels moeten houden (de minimale solvabiliteitsmarge). Vanaf eind 2007 is de solvabiliteit van de DSB Bank beperkt en laat geen ruimte toe voor significante dividenduitkeringen. In 2007 stort DSB Ficoholding zelfs € 6 miljoen kapitaal in DSB Bank. Ook de financiële positie van de verzekeraars laat vanaf 2007 nauwelijks dividenduitkeringen toe.

De boekwaarde van de bank en verzekeraars nam tussen 2006 en oktober 2009 dus wel toe door grotere omvang van de verstrekte leningen en verkochte polissen, maar de daaruit gegenereerde winsten waren nodig om de solvabiliteit van de entiteiten op niveau te houden, en konden daarom niet worden uitgekeerd.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de aan DSB Beheer uitgekeerde dividenden waarin de terugloop van ter beschikking komende dividenden duidelijk waarneembaar is. Tevens zijn de rente- en aflossingsverplichtingen vanaf 2006 weergegeven.

Dividend uitgekeerd aan DSB Beheer vanuit Ficoholding

€ in miljoenen	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
DSB Groep/DSB Bank uitgekeerd dividend aan DSB Beheer	72,9	29,2	46,9	-	-	-	-	-
DS Verzekeringen Holding								
DSB Leven uitgekeerd dividend aan Verzekeringen Holding	-	38,0	-	-	-	-	-	-
DSB Schade uitgekeerd dividend aan Verzekeringen Holding	-	7,7	-	-	-	-	-	-
Totaal uitgekeerd dividend DS Verzekeringen Holding aan DSB Beheer	-	45,7	-	-	-	-	-	-
DSB Ficoholding								
DSB Leven uitgekeerd dividend aan DSB Ficoholding	-	-	-	11,7	15,9	9,7	-	-
DSB Schade uitgekeerd dividend aan DSB Ficoholding	-	-	-	3,8	0,1	-	4,8	1,0
DSB Groep/DSB Bank uitgekeerd dividend aan DSB Ficoholding	-	-	-	15,0	13,3	-	-	11,3
DSB Ficoholding kapitaalstorting DSB Bank	-	-	-	-	-	(6,0)	-	-
DSB Fico inhouding dividend	-	-	-	(0,3)	-	-	-	-
Totaal uitgekeerd dividend DSB Ficoholding aan DSB Beheer	-	-	-	30,2	29,3	3,7	4,8	12,3
Totaal ontvangen dividend	72,9	74,9	46,9	30,2	29,3	3,7	4,8	12,3
Totaal rente- en aflossingsverplichtingen DSB Beheer					(34,0)	(18,1)	(30,8)	(32,7)

Bron: Excel overzicht opgesteld door Finance & Control

Het afnemen van de dividendstroom in 2007 en 2008 heeft een toenemende druk op de liquiditeit van DSB Beheer gelegd, aangezien de sport- en kunstactiviteiten elders in de groep continu liquiditeit nodig hadden ter financiering van de exploitatietekorten. DSB Beheer had daarnaast rente- en aflossingsverplichtingen ten aanzien van extern aangegeane financiering voor de aanschaf respectievelijk ontwikkeling van vastgoed (onder andere het nieuwe Scheringa museum en het AZ-stadion).

Deze liquiditeitsdruk is in eerste instantie op twee manieren opgevangen door DSB Beheer: Enerzijds heeft DSB Beheer vanaf 2008 een aantal activa te gelde gemaakt door deze

binnen de groep (aan DSB Bank) te verkopen, anderzijds is de hoogte van de lening van DSB Bank aan DSB Beheer sterk gestegen. In de hierna volgende paragrafen worden deze twee ontwikkelingen nader toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt vervolgens nader ingegaan op de ontwikkeling van de investeringen in deelnemingen.

3.3. Overige activa in de vennootschappelijke balans

DSB Beheer B.V. - overige activa

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd
Bedrijfsgebouwen	47,4	46,3	52,0	-	-
Overige materiële vaste activa	7,6	7,3	7,5	7,3	7,1
Beleggingen	7,3	11,3	9,7	-	-
Belastingen en sociale lasten	7,0	9,6	3,3	-	5,6
Overige vorderingen	0,4	0,8	0,5	0,7	0,4
Debiteuren en overlopende activa	-	-	0,1	0,1	0,1
Liquide middelen	19,3	23,7	2,5	1,4	5,3
Overige activa	89,0	99,0	75,6	9,5	18,5

Bron: Jaarverslagen 2005, 2006,2007 en financiële administratie

De daling van de overige activa in de vennootschappelijke balans betreft gedeeltelijk het effect van de overdracht van vastgoed van DSB Beheer naar DSB Vastgoed, een dochtermaatschappij van DSB Beheer en de tussenholding van alle vastgoedactiviteiten, in 2008. Hoewel deze overdracht in een daling van overige activa resulteerde, heeft dit geen effect op het balanstotaal of de liquiditeit van DSB Beheer. Het vastgoed is ingebracht en verrekend via de rekening courant van DSB Vastgoed..

De daling van de resterende overige activa, van € 23,6 miljoen eind 2007 naar € 9,5 miljoen per eind 2008 betrof vooral de verkoop van activa aan DSB Bank. Bij deze transacties werd ook daadwerkelijk de liquiditeitspositie van DSB Beheer versterkt. Zo is in 2008 de beleggingsportefeuille van DSB Beheer tegen marktwaarde verkocht aan DSB Bank. Deze beleggingen hadden betrekking op effecten van ING, Aegon, Getronics, Ahold, Nieuwe Steen Investments en Fortis.

Daarnaast is relevant dat per 1 januari 2003 de twee destijds bestaande fiscale eenheden voor de vennootschapsbelasting van DSB Beheer ("**Cluster Beheer**") en DSB Bank ("**Cluster Bank**") zijn gevoegd in een gezamenlijke fiscale eenheid van DSB Beheer ("**FE Vpb Beheer**"). Als gevolg daarvan werd de vennootschapsbelasting per 1 januari 2003 uitsluitend nog geheven op het niveau van DSB Beheer. Tot het "oude" Cluster Beheer behoorden alle (in)directe dochtermaatschappijen van DSB Beheer met uitzondering van (i) DSB Bank en haar (in)directe dochtermaatschappijen en (ii) DSB Leven, DSB Schade en Hollands Welvaren Leven. Tot het "oude" Cluster Bank behoorden DSB Bank en haar (in)directe dochtermaatschappijen.

Hoewel een algehele tax sharing agreement voor de DSB Groep ontbrak, blijkt onder meer uit de administratieve boekingen en de algemene bestendige gedragslijn dat binnen de DSB Groep verschillende vorderingen vennootschapsbelasting c.q. schulden vennootschapsbelasting per entiteit werden opgenomen en zo veel als mogelijk daadwerkelijk nog binnen het "oude" Cluster Beheer of het "oude" Cluster Bank werden verrekend c.q. voldaan. Tevens werd een vordering c.q. schuld vennootschapsbelasting van Cluster Bank op DSB Beheer, hetzij betaald door DSB Bank, hetzij in rekening courant geboekt tussen DSB Bank en DSB Beheer.

In een tweetal specifieke overeenkomsten van 18 oktober 2007 en 17 november 2008 met DSB Bank heeft DSB Beheer ten slotte vooruitlopend op een mogelijke teruggaaf van vennootschapsbelasting voor de FE Vpb Beheer (carry back of carry forward) haar eigen vorderingen uit hoofde van een (mogelijke) verrekening van verliezen geleden door het Cluster Beheer in de periode 2004-2007 verkocht aan DSB Bank tegen betaling van een bedrag gelijk aan een nominale waarde van € 7,3 miljoen (verliezen 2004 – 2006) en € 1,0 miljoen (verlies 2007).

Dit komt tot uitdrukking in de daling van de post 'belastingen en sociale lasten'. Deze vorderingen hadden betrekking op de fiscale positie van het Cluster Beheer en hadden geen betrekking op vorderingen die voortkwamen uit fiscale verliezen van het Cluster Bank. Het bedrag van € 5,6 miljoen aan belastingen en sociale lasten per 21 oktober 2009 betreft overigens voornamelijk een Vpb-vordering van het jaar 2009.

De overige materiële vaste activa hebben vooral betrekking op een vliegtuig. In 2008 is het oude vliegtuig verkocht, waarbij DSB Bank de koper een lening voor de koopsom verstrekte, en heeft DSB Beheer de lening ten behoeve van dit vliegtuig afgelost. In 2008 verwerft DSB Beheer een nieuw vliegtuig waarvoor een nieuwe lening is aangegaan.

In 2009 nemen de liquide middelen iets toe na een sterke terugloop in 2007 en 2008. Dit heeft slechts een incidenteel karakter. Het saldo van € 5,3 miljoen per datum faillissement betreft overigens geen liquiditeiten van DSB Beheer zelf. Het betreft de ontvangst van gelden (€ 3,7 miljoen) uit een verzekeringsclaim voor een aantal gestolen schilderijen van het museum, en de ontvangst van de Champions League-bijdrage voor AZ, die eerst door DSB Art respectievelijk AZ is ontvangen en vervolgens naar DSB Beheer is gegaan. In DSB Beheer is hiervoor ten tijde van het faillissement een verplichting aan de desbetreffende vennootschappen verantwoord.

3.4. Schulden aan groepsmaatschappijen

Naast de daling van de overige activa, neemt van 2007 tot en met oktober 2009 de schuld aan groepsmaatschappijen sterk toe van € 19,6 miljoen eind 2006 naar € 91,2 miljoen in oktober 2009. Deze schuld betreft vooral een schuld aan DSB Bank. De schulden aan groepsmaatschappijen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Schulden aan groepsmaatschappijen 2005 - 21 oktober 2009

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd**
DSB Bank	11,0	17,6	28,9	63,9	73,2
DSB Leven	-	-	-	4,7	4,7
Leningen O/G aan groepsmaatschappijen	11,0	17,6	28,9	68,6	77,9
Aflossingverplichtingen (DSB Bank)	0,9	2,0	9,6	2,8	-
Schuld aan DSB participaties	-	-	1,0	4,8	6,9
Schuld aan DSB Sport & Art	-	-	-	-	6,4
Overige schulden aan groepsmaatschappijen	-	-	1,0	3,8	-
Schulden aan groepsmaatschappijen	-	-	2,0	8,6	13,3
Totaal schulden aan groepsmaatschappijen	11,9	19,6	40,5	80,0	91,2

Bron: Jaarverslagen 2006,2007 en financiële administratie

De schuld aan DSB Leven is gebruikt ter financiering van participaties (onder andere Mr. Media). De schuld aan DSB Participaties betreft rekening courantverhoudingen met KGN.

De schuld per faillissementsdatum aan DS Sport & Art Beheer betreft de eerder genoemde uitkeringen uit de verzekeringsclaim van het museum en de Champions League-bijdrage voor AZ, die beide kort voor het faillissement ontvangen zijn.

De toename van de schuld aan DSB Bank is door een aantal factoren ontstaan. Voor een beperkt deel is deze lening opgenomen om liquiditeiten aan DSB Beheer te verstrekken. Het grootste deel is deze schuld is echter ontstaan bij de overdracht van dochters van DSB Bank (intermediair- en internetbedrijven) aan DSB Beheer . De reden voor deze overdracht was gelegen in de solvabiliteit van DSB Bank, zoals hieronder wordt toegelicht.

De goodwill die is betaald bij aankoop van deelnemingen wordt direct in mindering gebracht op het vermogen, wat bij de Bank een verlaging van de solvabiliteit betekent. Door de deelnemingen tegen de oorspronkelijke aanschafprijs aan DSB Beheer te verkopen, steeg de solvabiliteit van DSB Bank en bleef deze daarmee boven de minimum vereisten. In de koopprijs van deze deelnemingen, die niet door DSB Beheer werd afgerekend maar in een lening van DSB Bank aan DSB Beheer werd omgezet, zat een bedrag van € 30,3 miljoen aan goodwill.

De door DSB Beheer in de jaarrekeningen verantwoorde stand van de lening is overigens niet gelijk aan de stand zoals deze is verantwoord in de jaarrekeningen van DSB Bank. De verschillen worden vooral veroorzaakt doordat DSB Bank in de jaarrekening onder de opgenomen lening aan DSB Beheer ook de leningen die verstrekt waren aan DS Art, Rinsma State B.V. en Plazacasa verantwoordde. Pas in 2009 zijn deze leningen, samen met de leningen aan DSB Beheer, omgezet in één leningsfaciliteit van DSB Bank aan DSB Beheer.

Daarnaast heeft DSB Bank in 2008 bij de in de jaarrekening verantwoorde lening aan DSB Beheer ook de openstaande rente (bij DSB beheer verantwoord onder de kortlopende schulden) en een door DSB Beheer betwiste vordering uit hoofde van de door DSB Bank betaalde afkoop van de earn out-regeling voor Click4Sales, opgenomen. In 2009 is verder door DSB Bank een vordering opgenomen uit hoofde van een door DSB Beheer aan DSB Bank overgedragen fiscale vordering in 2007, die slechts gedeeltelijk door DSB Bank gerealiseerd kon worden (zie ook paragraaf 3.3).

Hieronder is een vergelijking gemaakt tussen de door DSB Beheer verantwoorde stand van de lening en de door DSB Bank verantwoorde stand van de lening.

Aansluiting stand lening tussen DSB Beheer en DSB Bank 2005 - 21 oktober 2009

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd**
Lening DSB Bank in enkelvoudige balans DSB Beheer	11,9	19,6	38,5	66,7	73,2
DSB Art BV	0,7	0,7	0,7	0,7	-
Rinsma State	1,7	1,7	1,7	1,7	-
C4S	-	-	-	2,7	1,2
Plazacasa	-	-	-	0,3	-
Nog te betalen rente verantwoord onder overige schulden	-	-	-	2,5	0,1
Niet geïnde overgenomen belastingvorderingen	-	-	-	-	2,5
Onverklaard verschil	(2,2)	-	-	-	0,5
Stand lening in balans Bank	12,1	22,0	40,9	74,6	77,5

Bron: Jaarverslagen 2006,2007 en financiële administratie

Het verloop van de lening tussen DSB Bank en DSB Beheer is als volgt:

Verloop leningen tussen DSB Bank en DSB Beheer 2005 - 31 augustus 2009

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	31-08-2009 Gerapporteerd**
Positie DSB Beheer (excl. belastingen) 1 januari	13,0	12,1	22,0	40,9	74,6
Transacties/lening mutaties voor het jaar					
Verstreckte lening niet-werkkapitaal	-	9,1	21,2	29,8	-
Verstreckte lening werkkapitaal	-	-	-	4,3	-
Verrekening lening als gevolg van aankoop vastgoed	-	-	-	(6,8)	-
Earn-out C4S (vordering op Beheer)	-	-	-	2,6	(1,5)
Overige 'werkkapitaal' movements Beheer	(0,9)	0,8	(2,3)	3,8	4,4
Totaal mutaties	(0,9)	9,9	18,9	33,7	2,9
Positie DSB Beheer (excl. belastingen)	12,1	22,0	40,9	74,6	77,5

Bron: financiële administratie

Bovenstaand mutatieoverzicht is ontleend aan de administratie van DSB Bank.

De grootste leningen aan DSB Beheer in de periode 2005 tot en met 2009 werden verstrekt voor de aankoop van deelnemingen in 2007 en 2008 en de afwikkeling van een aandelenplan van AZ in 2006. Deze mutaties hadden vooral betrekking op:

- In 2006: de herfinanciering van de schuld van AZ aan DSB Bank inzake de aandelenlease constructie voor de spelers van AZ (HWS) van € 9,1 miljoen;
- In 2007: de aankoop van GEMA (€ 8,3 miljoen), DGA Zeeland (€ 5,7 miljoen);
- In 2008: financiering van de aankoop van Clicks4Sales (€ 10,3 miljoen) en de verkoop van een aantal intermediairbedrijven voor een bedrag van € 19,6 miljoen (KGN € 11,1 miljoen, Plazacasa € 1,2 miljoen, NIFA € 5,1 miljoen en Hendriks € 2,2 miljoen). De deelnemingen zijn verkocht door DSB Bank aan DSB Beheer, die de deelnemingen vervolgens heeft verkocht aan DSB Participaties. DSB Bank heeft met deze lening aan DSB Beheer de volledige door haar te verkrijgen verkoopopbrengst gefinancierd.

Op 2 januari 2008 heeft DSB Beheer een additionele trekking gedaan van € 3,7 miljoen op een reeds bestaande kredietfaciliteit met DSB Bank. Op 28 november 2008 heeft DSB Beheer vervolgens een bedrag van € 4,25 miljoen geleend van DSB Bank. Dit was nodig voor het werkkapitaal van DSB Beheer. Als zekerheid voor de bestaande en toekomstige vorderingen van DSB bank uit hoofde van (onder meer) deze kredietovereenkomst verplicht DSB Beheer zich tot het door DSB Ficoholding laten vestigen van een 2e pandrecht op de door DSB Ficoholding gehouden aandelen in DSB Leven en DSB Schade, en tot het vestigen van een 1e pandrecht op deze aandelen zodra de lening van Van Lanschot aan DSB Beheer zou zijn afgelost

In 2007 heeft DSB Beheer het kantoorpand aan de Duikerweg in Heerhugowaard gekocht van DSB bank voor een bedrag van € 7,4 miljoen. Het bedrag werd door DSB Bank geleend aan DSB Beheer en op jaareinde 2007 staat nog een vordering uit hoofde van deze lening open van € 7,2 miljoen. In 2008, een jaar na de aankoop, is het pand aan de Duikerweg in Heerhugowaard voor € 6,8 miljoen terug verkocht aan DSB Bank. De verkoopopbrengst was gelijk aan, en werd verrekend met, het dan nog opstaande bedrag van de lening. Volgens Finance & Control werd deze transactie gedreven door de behoefte van DSB Bank om te blijven voldoen aan de grote postenregeling van de DNB.

DSB Bank heeft Clicks4Sales in 2008 verkocht aan DSB Beheer. Over de earn out-regeling die DSB Bank met de oorspronkelijke eigenaren van Clicks4Sales was overeengekomen,

waren echter met DSB Beheer geen afspraken gemaakt. DSB Bank heeft in eerste instantie de betaling voor de afkoop van de earn out gedaan en deze als vordering op DSB Beheer opgenomen. Na overleg is afgesproken dat DSB Beheer geen betaling zou doen aan DSB Bank, maar dat DSB Bank in ruil voor de gedane betaling niet hoefde te betalen voor de door Clicks4Sales aangeleverde leads in de rest van 2009.

De overige mutaties hadden onder andere betrekking op in rekening gebrachte rente en door DSB Beheer betaalde aflossingen en trekkingen of stortingen op rekening-courantverhoudingen tussen DSB Bank en DSB Beheer.

De rente over de leningen van DSB Bank werd maandelijks betaald. In het tweede kwartaal 2009 heeft DSB Beheer echter geen rente betaald aan DSB Bank. De achterstallige termijnen zijn eind juli 2009 alsnog door DSB Beheer betaald.

3.5. Overige passiva

DSB Beheer B.V. - overige passiva

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd
Crediteuren	0,1	0,4	0,1	-	0,9
Belastingen en sociale lasten	-	0,2	0,5	0,8	-
Overige kortlopende schulden	0,3	0,1	1,2	2,9	1,3
Totaal	0,4	0,7	1,8	3,7	2,2

Bron: Jaarverslagen 2005, 2006,2007 en financiële administratie

De stijging van 'belastingen en sociale lasten' in 2007 en 2008 heeft betrekking op te betalen BTW. 'Overige kortlopende schulden' per 31 december 2007 betrof voornamelijk te betalen rente. De stijging van deze post per 31 december 2008 betreft vooral nog te betalen rente aan DSB Bank (€1,5 miljoen rekening-courantschuld) op leningen voor Clicks4Sales en intermediairbedrijven en op vooruit ontvangen bedragen ten behoeve van pensioenen (€ 0,5 miljoen). Per 21 oktober 2009 bestaat de post 'overige kortlopende schulden' voornamelijk uit te betalen rente (€ 0,6 miljoen) en vooruit ontvangen bedragen ten behoeve van pensioen van de aandeelhouder (€ 0,5 miljoen). 'Crediteuren' per 21 oktober 2009 betreft voornamelijk een schuld aan DSB Bank van € 0,7miljoen.

3.6. Leningen van kredietinstellingen (extern)

De externe financiering heeft voornamelijk betrekking op de financiering van vastgoed waarbij het vastgoed veelal in onderpand is gegeven aan de kredietverstrekkers. De externe financieringen zijn op naam van DSB Beheer afgesloten, en vervolgens via een interne financiering overgeheveld naar de betreffende deelneming. De externe financieringen hebben zich als volgt ontwikkeld:

DSB Beheer B.V. - Leningen van kredietinstellingen (extern)*

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd
KBC Bank	29,0	29,0	28,0	-	-
ABN Amro	-	39,7	38,8	55,0	59,8
Amstel Lease	-	6,5	6,2	7,4	7,1
Van Lanschot	-	16,5	12,0	7,0	1,0
Fortis NV	-	27,9	26,4	22,4	21,0
Lloyds	-	9,8	8,8	7,7	7,0
Van Lanschot & Reaal	-	-	-	-	6,0
Te betalen rente	-	0,5	-	-	-
Onbekend	78,6	-	0,2	-	-
Totaal	107,6	129,9	120,4	99,5	101,9

* Inclusief de aflossingsverplichtingen welke als korte termijn schulden zijn geclassificeerd

Bron: Financiële administratie

De daling van de leningen van kredietinstellingen in 2008 wordt veroorzaakt door de verkoop van de gebouwen van DSB Beheer aan DSB Vastgoed. De aan deze objecten gekoppelde financiering van KBC Bank is hierbij ook overgegaan van DSB Beheer naar DSB Bankfilialen (dochter van DSB Vastgoed). Voor de enkelvoudige balans heeft dit gevolgen, geconsolideerd bekeken gebeurt er niets. Het uitstaande saldo op deze lening was € 23,1 miljoen per 31 december 2008. De toename van de lening van ABN AMRO heeft betrekking op de financiering van de bouw van het Scheringa museum.

De rente over (externe) leningen die zijn aangetrokken door DSB Beheer werd niet doorbelast aan de dochter waarvoor deze financieringen waren. DSB Beheer rekende haar dochters alleen rente over de rekening-courantverhoudingen met langlopend karakter.

3.7. Investing in deelnemingen

DSB Beheer B.V. - Investering in deelnemingen

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd
Deelnemingen (netto)	142,8	103,4	139,3	149,7	149,7
Leningen aan groepsmaatschappijen	146,1	205,9	225,3	319,2	334,1
Investering in deelnemingen	288,9	309,3	364,6	468,9	483,8

Bron: Jaarverslagen 2005, 2006,2007 en financiële administratie

De investering in deelnemingen stijgt aanmerkelijk in de periode 2006 tot en met oktober 2009. Deze stijging van de netto investering is echter niet zozeer het gevolg van een stijging van de netto vermogenswaarde van de deelnemingen, maar van een toename van de verstrekte leningen aan de verschillende groepsmaatschappijen. Deze ontwikkeling van de netto vermogenswaarde van de deelnemingen en de leningen aan groepsmaatschappijen worden in de hiernavolgende sub paragrafen nader toegelicht.

3.7.1. De vermogenswaarde van de deelnemingen

De vermogenswaarde van de verschillende deelnemingen heeft zich als volgt ontwikkeld:

DSB Beheer B.V. - Deelnemingen

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd	Totaal mutatie
Fico Holding BV	188,5	163,0	203,0	264,6	264,6	76,1
DSB Participaties B.V.	-	-	4,1	(28,5)	(28,5)	(28,5)
DSB Vastgoed B.V.	(0,3)	(0,7)	(1,4)	(3,7)	(3,7)	(3,4)
DS Sport en Art beheer B.V.	(45,5)	(58,9)	(66,4)	(82,9)	(82,9)	(37,4)
DS Verzekeringen Holding	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-
Totaal overige deelnemingen	(45,7)	(59,5)	(63,6)	(115,0)	(115,0)	(69,3)
Totaal	142,8	103,5	139,4	149,6	149,6	6,8

Bron: Jaarverslagen 2005, 2006,2007 en financiële administratie

De waardestijging van de deelneming in DSB Ficoholding, als gevolg van positieve resultaten bij DSB Bank, DSB Schade en DSB Leven, is bijna volledig teniet gedaan door de waardedalingen van de drie overige materiële deelnemingen. Zoals eerder werd aangegeven, is de vermogenswaarde van DSB Ficoholding echter niet vrij uitkeerbaar door de van toepassing zijnde solvabiliteitseisen.

De waardedalingen in de overige deelnemingen zijn voornamelijk het gevolg van:

- een afwaardering van goodwill bij DSB Participaties in 2008 (-/- € 26,5 miljoen) op de entiteiten DSB Intermediairs en DSB Internetbedrijven;
- een negatief resultaat bij DSB Vastgoed in 2008 (-/- € 3,7 miljoen); en
- een waardedaling van DS Sport & Art Beheer veroorzaakt door exploitatietekorten in DS Sport (-/- € 16 miljoen) en Art Beheer BV (-/- € 4,4 miljoen).

In de vennootschappelijke jaarrekeningen van DSB Beheer werden de deelnemingen met een negatief vermogen op nihil gewaardeerd. Daartegenover stond een voorziening voor de negatieve deelnemingswaarde. In de bovenstaande tabel is deze voorziening als negatieve deelnemingswaarde opgenomen.

3.7.2. Vorderingen op groepsmaatschappijen

DSB Beheer B.V. - Leningen aan groepsmaatschappijen

€ in miljoenen	1-1-2006 Gerapporteerd	31-12-2006 Gerapporteerd	31-12-2007 Gerapporteerd	31-12-2008 Gerapporteerd	21-10-2009 Gerapporteerd	Mutatie 2006-2009
Fico Holding BV*	-	4,6	-	-	-	-
DSB Participaties BV	-	-	0,5	37,1	38,7	38,7
DSB Vastgoed BV	32,6	48,1	45,6	136,5	147,1	114,5
DS Sport en Art Beheer BV	114,0	153,1	179,2	145,6	148,1	34,1
Aansluitverschil	(0,5)	0,1	-	-	0,2	0,7
Totaal overige deelnemingen	146,1	201,3	225,3	319,2	334,1	188,0
Totaal	146,1	205,9	225,3	319,2	334,1	188,0

* Betreft nog te ontvangen dividend

Bron: Jaarverslagen 2005, 2006,2007 en financiële administratie

De toename van de leningen aan groepsmaatschappijen van 2006 tot en met oktober 2009 van € 188 miljoen betreft voor het grootste deel (€ 114,5 miljoen) leningen aan DSB Vastgoed. Het betrof hier vooral het doorgeven van extern aangetrokken leningen voor de aanschaf en ontwikkeling van vastgoed, waaronder het stadion en het museum.

Daarnaast is er geïnvesteerd in kunst, spelers bij AZ en is er liquiditeit verstrekt ter dekking van exploitatietekorten van het museum en AZ. Tot slot is goodwill betaald op deelnemingen in DSB participaties.

4. Analyse van de bestedingen van de groepsonderdelen

Van 2006 tot en met 21 oktober 2009 zijn de vorderingen van DSB Beheer op haar deelnemingen in totaal met ongeveer € 188 miljoen toegenomen. De mutaties op de rekening courantverhoudingen in deze periode worden in dit hoofdstuk per deelneming verder uitgewerkt.

Rekening-courant mutaties DSB Beheer

€ in miljoenen	2006	2007	2008	2009	Totaal
Stand R/C primo	(146.1)	(201.3)	(225.3)	(319.2)	
Totaal Participaties	-	(0.5)	(36.6)	(1.7)	(38.7)
Totaal Vastgoed	(15.5)	2.5	(90.9)	(10.6)	(114.5)
Totaal Sport & Art	(39.1)	(26.1)	33.5	(2.5)	(34.1)
Aansluitverschil	(0.6)	0.1	-	(0.2)	(0.7)
Totaal	(55.2)	(24.0)	(93.9)	(14.9)	(188.0)
Stand R/C ultimo	(201.3)	(225.3)	(319.2)	(334.1)	

Een negatief bedrag betreft een toename van de verplichting jegens DSB Beheer
Bron: Financiële administratie

Er zijn na 21 oktober 2009 nog nagekomen boekingen verwerkt in de financiële administraties van de verschillende entiteiten. Omdat deze entiteiten geen onderwerp van dit onderzoek zijn, zijn deze mutaties buiten beschouwing gebleven.

4.1. DS Sport & Art BV

DS Sport & Art (S&A) is de tussenholding waaronder vier vennootschappen ressorteren:

- DS Art - het museum.
- DS Sport – hier zat tot medio 2008 het AZ stadion in, dat is overgedragen aan DSB Vastgoed Exploitatie.
- AZ, de betaald voetbalorganisatie.
- Veestapel Opmeer – deze wordt verder niet in detail behandeld aangezien door DSB Beheer in deze periode minder dan € 0,2 miljoen aan deze entiteit is besteed.

Mutaties in de financiering aan DS Sport & Art door DSB Beheer 2006-2009

€ in miljoenen	2006	2007	2008	2009	Totaal
Stand R/C primo	(114.0)	(153.1)	(179.2)	(145.6)	
AZ					
Investing in spelers	(19.9)	(30.4)	(9.2)	(11.2)	(70.7)
Verkopen van spelers	15.7	9.8	8.5	6.8	40.8
Investerings in materieel vast actief	(5.3)	(1.5)	(0.4)	(0.5)	(7.7)
Financiering resultaat en werkkapitaal	2.4	6.9	(13.2)	5.3	1.5
Verkoop beleggingen	4.0	-	-	-	4.0
Aflossing lening HWS	(9.3)	-	-	-	(9.3)
Financiering via DSB Vastgoed BV (huur en investering materieel vaste activa)	-	3.2	(0.2)	(0.3)	2.7
Agio storting	-	-	-	10.0	10.0
Totaal AZ NV	(12.4)	(11.9)	(14.4)	10.1	(28.7)
DS Sport BV					
Investerings in materieel vast actief	(21.9)	(8.3)	(16.3)	-	(46.5)
Verkoop materieel vast actief	0.3	2.4	21.4	-	24.0
Financiering resultaat en werkkapitaal	(5.6)	(5.8)	(6.9)	(3.1)	(21.4)
Verstrekke lening Memid BV, Heddes BV	-	(4.2)	0.4	-	(3.7)
Financiering aflossing lening DSB Vastgoed exploitatie BV	-	-	50.1	-	50.1
Financiering aflossing lening DSB Beheer BV	14.4	(2.9)	(2.6)	-	8.9
Financiering RC AZ NV (huur en investering materieel vaste activa)	(0.9)	(3.3)	0.2	-	(3.9)
Ontvangen vorderingen	-	11.9	-	-	11.9
Agio storting	-	-	-	(10.0)	(10.0)
Totaal DS Sport BV	(13.7)	(10.2)	46.3	(13.1)	9.3
Totaal sportactiviteiten	(26.1)	(22.2)	31.9	(3.0)	(19.3)
DS Art BV					
Investerings in kunst	(5.5)	(4.6)	(2.3)	(2.1)	(14.5)
Vervreemde kunst	-	-	-	3.6	3.6
Investerings in materieel vast actief	(3.1)	(2.4)	(0.2)	-	(5.7)
Verkoop materieel vast actief	-	2.3	6.6	-	8.9
Financiering resultaat en werkkapitaal	(1.5)	(1.8)	(3.7)	(0.9)	(7.8)
Totaal DS Art BV	(10.1)	(6.5)	0.4	0.6	(15.6)
Veestapel Opmeer BV					
Investerings in materieel vast actief	(0.0)	(0.1)	(0.1)	(0.0)	(0.1)
Totaal Veestapel Opmeer BV	(0.0)	(0.1)	(0.1)	(0.0)	(0.1)
Sport & Art BV					
Financiering aflossing lening extern	(0.0)	(0.0)	(0.0)	0.0	(0.1)
Financiering resultaat en werkkapitaal	(0.1)	(0.0)	(0.1)	(0.1)	(0.3)
Investerings in materieel vast actief	0.0	(0.1)	1.5	0.0	1.4
Totaal Sport & Art BV	(0.1)	(0.2)	1.3	(0.0)	1.1
Totaal sport- en kunstactiviteiten	(36.3)	(28.9)	33.6	(2.5)	(34.1)
Aansluitverschil (timing)	(2.8)	2.8			
Stand R/C ultimo	(153.1)	(179.2)	(145.6)	(148.1)	

Een negatief bedrag betreft een toename van de verplichting jegens DSB Beheer

Bron: Financiële administratie

In totaal bedraagt de toename van de vorderingen van DSB Beheer op deze vennootschappen ongeveer € 34 miljoen. In totaal is voor € 28 miljoen aan exploitatie-tekorten en werkkapitaal gefinancierd.

4.1.1. DS Art BV

De toename van de rekening-courant van DS Art is voornamelijk veroorzaakt door de aankoop van kunst (€ 14,5 miljoen) ten behoeve van het museum. Daarnaast was DS Art structureel verlieslatend en is voor € 7,8 miljoen aan exploitatietekort en werkkapitaal gefinancierd via Beheer. De aankopen in vastgoed betroffen aanloopkosten voor het nieuwe museum en € 3,4 miljoen aan aankopen van terreinen en gebouwen. Deze aankopen

betreffen gebouwen en terreinen gelegen naast en rondom het woonhuis van de heer Scheringa. Daarnaast is voor ongeveer € 2 miljoen geïnvesteerd in onder andere het museum.

In 2007 en 2008 zijn als onderdeel van de herstructurering van de groep, waarbij de vastgoedactiviteiten in een eigen tak rechtstreeks onder DSB Beheer zijn ondergebracht, ook de gebouwen en terreinen van DS Art overgedragen. Daarmee is tevens de rekening-courantverhouding tussen DSB Beheer en DS Art, ontstaan bij het aangaan van deze investeringen van € 8,9 miljoen, overgedragen aan DSB Vastgoed.

4.1.2. DS Sport BV

DS Sport BV was tot medio 2008 eigenaar van DSB Vastgoed, welke vennootschap het AZ stadion exploiteerde. Toen heeft DS Sport BV de aandelen in DSB Vastgoed overgedragen aan DSB Vastgoed Exploitatie. Vervolgens is de naam van DSB Vastgoed gewijzigd in DSB Stadion. De bestedingen van DSB Stadion na de overdracht, worden besproken bij de DSB Vastgoed -deelnemingen.

De investeringen in materieel vast actief betreffen de investeringen in het stadion.

De exploitatie van het stadion was structureel verlieslatend waardoor DSB Beheer van 2006 tot en met de overdracht in 2008 voor € 21,4 miljoen aan exploitatietekort en werkkapitaal heeft moeten aanvullen. Het verlies van DS Sport werd veroorzaakt door € 7,6 miljoen aan rentelasten over de periode 2006-2008, zonder noemenswaardige inkomsten. Na belasting resulteerde dit in een verlies van € 5,5 miljoen over de periode 2006-2008.

Op het moment van overdracht van DSB stadion had deze vennootschap een negatief eigen vermogen van € 7,8 miljoen dat door DS Sport is aangevuld. Dit is echter nooit in contanten voldaan maar via de rekening-courantverhouding geboekt. DS Sport had hierdoor een rekening-courant vordering op DSB Stadion en vice versa.

De agiostorting van € 10 miljoen betreft de omzetting van de lening aan AZ in agio.

4.1.3. AZ NV

Er is in deze periode voor € 70,7 miljoen aan spelers gekocht en voor € 40,8 miljoen aan spelers verkocht waardoor de netto besteding ongeveer € 30 miljoen is geweest. Daarnaast heeft AZ een aantal HWS-producten (aandelen gekocht met geleend geld) van spelers afgekocht. Deze producten waren verlieslatend en het netto verlies van de verkoop van de aandelen (opbrengst € 4 miljoen) min de aflossing van de leningen (€ 9,3 miljoen) bij DSB Bank was € 5,3 miljoen. Daarnaast zijn er door AZ investeringen in en om het stadion gedaan van € 7,7 miljoen.

Naast de financiering door DSB Beheer betaalde DSB Bank in deze jaren nog eens € 16,3 miljoen aan sponsorgelden.

De agiostorting van € 10 miljoen betreft de omzetting van de lening van DS Sport in agio.

4.2. DSB Participaties BV

DSB Participaties is de tussenholding waaronder weer twee houdstermaatschappijen ressorteren, DSB Intermediairs en DSB Internetbedrijven. Onder deze twee houdstermaatschappijen ressorteren de individuele aangekochte entiteiten.

Mutaties in de financiering aan DSB Participaties door DSB Beheer 2006-2009

€ in miljoenen	2006	2007	2008	2009	Totaal
Stand R/C primo	-	-	(0.5)	(37.1)	
DSB Intermediairs BV					
Investering aankoop deelnemingen	-	-	(6.1)	-	(6.1)
Investering assurantieportefeuille	-	-	(2.5)	-	(2.5)
Investering aankoop deelnemingen (goodwill)	-	-	(11.6)	-	(11.6)
Ontvangen dividenden	-	-	1.4	-	1.4
Investering in werkkapitaal	-	-	0.9	0.3	1.3
Totaal DSB Intermediairs	-	-	(17.9)	0.3	(17.6)
DSB Internetbedrijven BV					
Investering aankoop deelnemingen (goodwill)	-	-	(15.1)	-	(15.1)
Totaal Internet bedrijven	-	-	(15.1)	-	(15.1)
Verstrekking lening Mr Media	-	-	(3.3)	-	(3.3)
Doorbelaste rente lening Bank-Beheer aan DSB Participaties	-	-	-	(2.1)	(2.1)
Investering werkkapitaal DGA BV	-	-	-	(0.6)	(0.6)
Investering werkkapitaal Van Rijswijk Groep	-	-	-	(0.2)	(0.2)
Totaal overige participaties	-	-	(3.3)	(2.8)	(6.1)
Totaal DSB Participaties	-	-	(36.3)	(2.5)	(38.7)
Aansluitverschil (timing)		(0.5)	(0.3)	0.8	
Stand R/C ultimo	-	(0.5)	(37.1)	(38.7)	

Een negatief bedrag betreft een toename van de verplichting jegens DSB Beheer

Bron: Financiële administratie

In totaal bedraagt de toename van de rekening-courant verhouding met DSB Beheer voor alle vennootschappen € 38,7 miljoen. In totaal was de betaalde goodwill op de aankopen van de intermediair- en internetbedrijven € 30,3 miljoen. DSB Beheer heeft nagenoeg geen exploitatietekorten van DSB Participaties gefinancierd.

In de periode 2007-2009 is dividend uitgekeerd aan DSB Beheer, wat voornamelijk betrekking had op dividend vanuit DSB Intermediairs BV.

De acquisitie van intermediair- en internetbedrijven was voornamelijk bedoeld om de ontwikkeling van de activiteiten van de bank te ondersteunen. DSB Bank had *leads* nodig van mensen die interesse hadden in leningen, waarna de bank deze *leads* mogelijk kon omzetten in leningen, al dan niet met een bijverkochte verzekering.

De internet- en intermediairbedrijven waren bedoeld om nieuwe groepen van potentiële klanten te verwerven en additionele *leads* te genereren. Andersom profiteerden de intermediairbedrijven weer van door DSB Bank onsuccesvol benaderde *leads*. Deze werden in tweede instantie door de intermediairbedrijven opgevolgd, die daar mogelijk alsnog leningen, al dan niet met DSB Bank als kredietverstrekker, op sloten.

4.2.1. DSB Intermediairs BV

De intermediairbedrijven onder deze vennootschap zijn in 2008 overgenomen van DSB Bank tegen de prijs die DSB Bank voor deze entiteiten heeft betaald. De overname is door DSB Bank gefinancierd via de rekening-courant met DSB beheer. De betaalde goodwill op de aankoop van de participaties in intermediairs van DSB Bank was € 11,6 miljoen.

De intermediairs verdienden geld aan bemiddeling voor klanten in leningen en verzekeringen van zowel DSB Bank en DSB Verzekeringen (dochter van DSB Bank en volmachtbedrijf voor diverse verzekeraars waaronder de eigen DSB verzekeraars), als van externe partijen. De intermediairbedrijven ontvingen bij een succesvolle bemiddeling (dat wil zeggen: een

gesloten overeenkomst), een (eenmalige) provisie van de partij bij wie het krediet of de verzekering werd afgesloten.

DGA Zeeland fungeerde als centrale bemiddelaar in de groep van bedrijven, en verrichte ook backoffice-werkzaamheden voor andere intermediairbedrijven.

DSB Bank verstreekte sommige intermediairbedrijven gratis *leads*. Dit betrof voor het overgrote deel potentiële klanten die waren afgewezen door DSB Bank, waarbij de intermediairbedrijven onderzochten bij welke bank(en) deze klanten wel binnen de acceptatiecriteria vielen. Daarbij konden leningen soms alsnog bij DSB Bank gesloten worden, bijvoorbeeld wanneer bleek dat feiten anders lagen dan in eerste instantie was aangenomen. Meestal werden de leningen echter bij andere kredietverstrekkers ondergebracht.

De bijdrage van de intermediairbedrijven aan de inkomsten van DSB Bank betroffen voornamelijk de kredieten en verzekeringen die bij DSB Bank en het DSB volmachtbedrijf werden afgesloten.

4.2.2. DSB Internetbedrijven BV

De internetbedrijven die als deelneming van DSB Internetbedrijven zijn ondergebracht, zijn samen met de intermediairbedrijven in 2008 overgenomen van DSB Bank. Het betreffen voornamelijk bedrijven die via het internet *leads* moesten genereren voor DSB Bank.

De betaalde goodwill op de aankoop van de participaties in intermediairbedrijven bedroeg in 2008 € 18,6 miljoen. Daarvan is ongeveer € 3,5 miljoen gefinancierd via de rekening-courant met DSB Bank, de rest via de rekening-courant van DSB Beheer.

De activiteiten van de internetbedrijven verschilden van elkaar, en in zekere zin ook hun relatie met DSB Bank, maar al deze bedrijven hadden tot doel om *leads* te genereren voor DSB Bank. Clicks4Sales en Mr Media verkochten *leads* en afspraken ('verrijkte *leads*') aan tussenpersonen. Deze *leads* werden verkregen via de eigen internetsites. Na de overname door DSB Bank verkocht Clicks4Sales alleen nog *leads* aan DSB Bank. Ook verkochten Clicks4Sales en Mr Media advertentieruimte op hun websites.

De activiteiten van Jaap.nl (50% gehouden via de deelneming Plazacasa) betroffen enerzijds het gratis aan consumenten aanbieden van een overzicht van het aanbod aan koop- en huurhuizen op Nederlandse markt, en anderzijds het verkopen van display advertenties, het genereren van *leads* en e-mail marketing. Op de *leads* verdiende Jaap.nl een fee per conversie (afgesloten overeenkomst op basis van een *lead*) en op de advertentieruimte op basis van afgenomen ruimte. Tot 2009 was DSB Bank de grootste klant van Jaap.nl met een fee omzet van € 107.000 in 2008.

4.3. DSB Vastgoed BV

DSB Vastgoed is de tussenholding waaronder als tussenholdings DSB Vastgoed Ontwikkeling en DSB Vastgoed Exploitatie ressorteren. In de loop der tijd zijn alle vastgoedbezittingen van de DSB Groep onder deze tussenholdings gebracht. In totaal bedraagt de toename van de vorderingen van DSB Beheer op deze vennootschappen ongeveer € 114,5 miljoen.

Mutaties in de financiering aan DSB Vastgoed door DSB Beheer 2006-2009

€ in miljoenen	2006	2007	2008	2009	Totaal
Stand R/C primo	(32.6)	(48.1)	(45.6)	(136.5)	
Rinsma State BV					
Financiering investeringen, resultaat en werkkapitaal	(0.9)	(0.5)	7.3	-	5.9
Totaal Rinsma State	(0.9)	(0.5)	7.3	-	5.9
DSB Stadion					
Financiering, aflossing, rente lening DSB Beheer BV	-	-	(8.9)	1.1	(7.8)
Totaal DSB Stadion	-	-	(8.9)	1.1	(7.8)
Scheringa Museum BV					
Financiering investeringen MVA en rente	-	-	(17.9)	(8.5)	(26.4)
Totaal Scheringa Museum	-	-	(17.9)	(8.5)	(26.4)
DSB Bankfilialen BV					
Investeringen in materieel vast actief	-	-	(40.2)	-	(40.2)
Desinvestering materieel vast actief	-	-	1.8	-	1.8
Lening KBC	-	-	24.3	-	24.3
Huur panden	-	-	0.4	-	0.4
Rente	-	-	(0.4)	-	(0.4)
Totaal DSB Bankfilialen	-	-	(14.0)	-	(14.0)
DSB Vastgoed BV					
Financiering lening DSB Vastgoed exploitatie BV (verhanging vastgoed)	-	-	(50.1)	-	(50.1)
Financiering inv., resultaat en werkkapitaal deelnemingen via VG Exploitatie en VG Ontwikkeling	(14.6)	3.0	(7.3)	(3.3)	(22.1)
Totaal DSB Vastgoed BV	(14.6)	3.0	(57.4)	(3.3)	(72.2)
Totaal DSB Vastgoed	(15.5)	2.5	(90.9)	(10.6)	(114.5)
Stand R/C ultimo	(48.1)	(45.6)	(136.5)	(147.1)	

Een negatief bedrag betreft een toename van de verplichting jegens DSB Beheer

Bron: Financiële administratie

De verkopen van de vastgoedbezittingen hebben plaatsgevonden tegen boekwaarde om interne winstneming te voorkomen. Om deze reden, en omdat het oogmerk een interne herstructurering was, is op het moment van verkoop geen marktwaarde bepaald van de betreffende vastgoedbezittingen.

4.3.1. Rinsma State BV

In Rinsma State is het landhuis Rinsma State ondergebracht. Hierin zijn diverse investeringen in het landhuis verantwoord. De rekening-courant werd gebruikt om exploitatie en werkkapitaal te financieren. In 2008 is de rekening-courant overgedragen door DSB Beheer aan DSB Vastgoed Exploitatie, hierdoor lijkt in de hierboven opgenomen tabel sprake te zijn van een grote mutatie (de schuld van Rinsma State aan DSB Beheer loopt immers in 2009 terug tot € 0) ten gunste van Rinsma State, maar dat is niet het geval. Door de overdracht van de rekening-courant verkreeg Rinsma State een schuld van € 7,3 miljoen aan DSB Vastgoed (in plaats van aan DSB Beheer).

Na de overdracht is de rekening-courant in twee jaar met ongeveer € 1,2 miljoen toegenomen. In totaal heeft DSB Beheer voor € 2,6 miljoen aan exploitatietekorten en werkkapitaal van Rinsma State gefinancierd.

4.3.2. DSB Stadion BV

Veruit de meeste investeringen tussen 2006 en 2009 zijn gedaan via DSB Stadion, welke vennootschap in 2008 door DS Sport is overgedragen aan DSB Vastgoed. De investeringen in het stadion zijn voornamelijk vóór 2008 gedaan en zijn daarom onder de paragraaf DS Sport&Art (4.1) opgenomen. In DSB Stadion werden zowel het stadion als het museum

ontwikkeld en geëxploiteerd. Het museum (dat wil zeggen het eigendom van het pand) is in 2008 overgedragen aan Scheringa Museum.

4.3.3. Scheringa Museum BV

In 2008 is deze vennootschap opgericht en is het in aanbouw zijnde museum tegen boekwaarde van DSB Stadion overgenomen. Eind 2008 was de boekwaarde van het in aanbouw zijnde museum € 20,1 miljoen. In 2009 zijn verder voor € 10,4 miljoen aan investeringen gedaan in het museum en voor € 0,9 miljoen investeringen in grond en een pand naast het museum.

De toename van de rekening-courantvordering is met name het gevolg van investeringen in het museum en de daarvoor doorbelaste rente.

4.3.4. DSB Bankfilialen BV

De al bestaande bankfilialen die eigendom waren van DSB Bank zijn in 2008 aan DSB Bankfilialen overgedragen tegen een boekwaarde van € 40 miljoen. Aangezien het een interne herstructurering van de vastgoedbezittingen betrof en het doel niet was om intern resultaat te genereren, is geen marktwaarde bepaald ten tijde van de overdracht. Naast het vastgoed zelf is ook de externe financiering van KBC overgedragen van € 24 miljoen.

4.3.5. DSB Vastgoed BV

De herstructurering en overdracht van al het vastgoed naar DSB Vastgoed ten bedrage van € 50 miljoen heeft in 2008 plaatsgevonden.

De € 22 miljoen toename van de rekeningcouranten met DSB Vastgoed Exploitatie en DSB Vastgoed Ontwikkeling betreft de financiering van investeringen, rente, exploitatie en werkkapitaal van de onderliggende vastgoeddeelnemingen. De onderverdeling per jaar en exacte besteding van middelen zou een te gedetailleerd overzicht tot gevolg hebben en is daarom achterwege gebleven.

5. DSB Ficoholding N.V.

DSB Ficoholding is de tussenholding waaronder de financiële activiteiten van DSB Groep zijn ondergebracht. Deze activiteiten bestonden uit DSB Bank (met als dochter het volmachtbedrijf DSB Verzekeringen) en de verzekeraars DSB Schade en DSB Leven. Deze verzekeraars waren onder andere twee van de risicodragers waarvoor het volmachtbedrijf verzekeringen afsloot en waarvoor DSB Bank als bemiddelaar optrad.

In dit document wordt niet ingegaan op de financiële positie van DSB Bank. Daarvoor wordt verwezen naar het rapport van de curatoren van DSB Bank naar de oorzaken van het faillissement van DSB Bank.

Zoals eerder aangegeven, waren de intermediairbedrijven en DSB Vastgoed marginaal winstgevend en bij tijd en wijle verlieslatend. De activiteiten in DSB Sport & Art (AZ en het museum) waren structureel verlieslatend. Deze entiteiten werden direct of indirect gefinancierd met liquiditeiten vanuit DSB Bank en de DSB verzekeraars, onder ander in de vorm van sponsorovereenkomsten, leningen en dividenden. In de periode 2006-2009 is door DSB Ficoholding circa € 50 miljoen aan dividend uitgekeerd aan DSB Beheer, waarvan € 24,6 miljoen afkomstig was van DSB Bank en € 20 miljoen van DSB Leven.

Hier wordt verwezen naar paragraaf 3.2 voor nadere details over de dividenduitkeringen aan DSB Beheer.

5.1. DSB Leven

DSB Leven, opgericht in 1994, geeft overlijdensrisicoverzekeringen uit, sinds 2000 voornamelijk via koopsommen onder eigen label en voor eigen rekening en risico. De verzekeringen werden geaccepteerd door het volmachtbedrijf DSB Verzekeringen, een dochter van DSB Bank. De polissen werden verkocht door en via DSB Bank. Tot 2003 heeft DSB Leven ook beleggingsverzekeringen aangeboden. Deze verzekeringen zijn in 2003 ondergebracht bij een aparte verzekeraar, zijnde Hollands Welvaren Leven.

5.1.1. Hollands Welvaren Leven NV

DSB Leven heeft sinds 2003 een 93,6% deelneming in Hollands Welvaren Leven NV (HW Leven). Deze vennootschap was de risicodrager voor beleggingsverzekeringen genaamd 'Hollands Welvaren', die vanaf 1997 door DSB Bank werden verkocht. Beleggingsverzekeringen met HW Leven (en eerder DSB Leven) als risicodrager werden tot 2003 verkocht. Daarna werden ze in een vergelijkbare vorm met SNS Reaal als risicodrager aangeboden. Na 2003 zijn er dus geen nieuwe Hollands Welvaren beleggingsverzekeringen meer door HW Leven verstrekt. Sinds die tijd loopt de door HW Leven opgebouwde verzekeringsportefeuille af.

De beleggingsverzekering 'Hollands Welvaren' is een beleggingsproduct waarbij de ingelegde premie werd belegd in relatief grote Nederlandse beursfondsen, zoals in aandelen Ahold, ABN AMRO, ING en Aegon. Hierbij was alleen het koersresultaat op deze aandelen voor de polishouders. Dividendinkomsten kwamen ten gunste van de verzekeraar. Daarnaast werd er 20% van de premie-inleg ingehouden ter dekking van de kosten en werden aan- en verkoopkosten voor de beleggingen in rekening gebracht. Overigens zijn vanaf 1 september 2010 de voorwaarden van deze polissen gewijzigd, waardoor onder andere het dividend sinds die datum wel ten gunste van de polishouder komt.

De resultaten van HW Leven waren met name door de dividendopbrengsten en kosteninhouding positief, en vormen een belangrijke component van het geconsolideerde resultaat van DSB Leven NV.

Resultaten DSB Leven

Winst en Verliesrekening DSB Leven 2005 - 2009 (geconsolideerd)

€ in miljoenen	2005	2006	2007	2008	2009
	gerapporteerd	gerapporteerd	gerapporteerd	gerapporteerd	gerapporteerd
Technische rekening levensverzekering					
Verdiende premies eigen rekening	54.8	52.1	57.3	92.1	32.1
Opbrengst uit beleggingen	7.1	8.2	8.2	(6.0)	4.2
Ongerealiseerde koerswinst/(verlies) polishouders	21.2	19.6	(0.6)	(54.6)	16.7
Uitkering eigen rekening	(19.1)	(22.0)	(25.8)	(22.7)	(11.5)
Wijziging technische voorziening	(24.5)	(24.2)	(2.4)	41.7	(18.4)
Bedrijfskosten	(18.8)	(18.9)	(22.3)	(51.0)	(14.6)
Aan niet technische rekening toegerekende opbrengst uit beleggingen	(2.1)	(2.2)	(1.9)	1.2	(0.8)
Resultaat technische rekening levensverzekering	18.6	12.6	12.5	0.7	7.7
Niet technische rekening					
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt van technische rekening	2.1	2.2	1.9	(1.2)	0.8
Andere baten	0.4	0.2	0.4	0.6	0.2
Andere lasten	(0.2)	(0.2)	(0.3)	(0.1)	(5.3)
Resultaat voor belastingen	20.9	14.8	14.5	-	3.4
Belastingen	(6.6)	(4.0)	(3.4)	0.1	(0.4)
Netto winst	14.3	10.8	11.1	0.1	3.0
Aandeel resultaat deelneming HW Leven	6.6	6.8	7.8	3.5	3.7
Enkelvoudige netto winst DSB Leven	7.7	4.0	3.3	(3.4)	(0.7)

Bron: Jaarrekening 2006, 2007, 2008 en 2009

In de periode van 2005 tot en met 2008 is DSB Bank steeds meer verzekeringen van DSB (DSB Leven en DSB Schade) gaan verkopen in plaats van verzekeringen van externe partijen zoals Cardif en Reaal. Vanaf 2008 werden alle door DSB Bank verkochte levensverzekeringen bij DSB Leven ondergebracht. Dit is de reden waarom er in 2008 een belangrijke stijging van verdiende premies bij DSB Leven plaatsvindt.

De stijging van verdiende premies brengt ook een stijging in bedrijfskosten met zich mee in de vorm van provisies aan DSB Bank en tekencommissie aan het volmachtbedrijf DSB Verzekeringen, een directe dochter van DSB Bank.

Door de jaren heen blijft het netto resultaat positief. Maar in 2008 daalt het resultaat sterk door tegenvallende beleggingsopbrengsten als gevolg van de financiële crisis. Twee rentedragende zogeheten 'structured notes' van Merrill Lynch en KBC worden als gevolg van het feit dat zogenaamde triggers door de marktontwikkeling zijn 'geraakt' (bijvoorbeeld van de koers van de Yen ten opzichte van de US\$) in 2008 omgezet naar renteloze 'zero coupon notes' waarbij de looptijd is verlengd. Dit resulteerde in een belangrijk verlies aan marktwaarde van € 10,7 miljoen onder 'ongerealiseerde koerswinsten'.

In 2009 heeft een afwaardering plaatsgevonden van een andere 'structured note' met € 4,4 miljoen en van een aan DSB Beheer verstrekte lening met € 4,7 miljoen.

De winsten van HW Leven worden verantwoord in de technische rekening. Het geconsolideerde resultaat van DSB Leven was sterk afhankelijk van het resultaat van dochter HW Leven. In bovenstaand overzicht is daarom het aandeel van HW Leven in het resultaat van DSB Leven tot uitdrukking gebracht. Overigens moet bij het resultaat van HW Leven wel aangetekend worden dat de portefeuille van HW Leven een aflopend karakter heeft.

5.1.2. Solvabiliteit DSB Leven

Solvabiliteit DSB Leven - 2005 - 2009

€ in duizenden	31-12-2005 gerapporteerd	31-12-2006 gerapporteerd	31-12-2007 gerapporteerd	31-12-2008 gerapporteerd	31-12-2009 gerapporteerd
Eigen vermogen	25,703	23,616	25,017	25,158	27,921
- Solvabiliteitseis dochter HW	nvt	nvt	(11,915)	(3,200)	(3,500)
Eigen vermogen solvabiliteit	25,703	23,616	13,103	21,958	24,421
Vereist vermogen	9,060	9,562	9,396	8,571	8,967
Solvabiliteit	284%	247%	139%	256%	272%
Interne eis	200%	200%	200%	200%	200%

Bron: Jaarrekening 2006, 2007, 2008 en 2009

DNB stelt per vennootschap een solvabiliteitseis vast. Intern hanteerde DSB Leven een solvabiliteitseis van 200%.

In 2007 is de calculatie van de solvabiliteit aangepast ten opzichte van voorgaande jaren. Tot 2006 werd de aanwezige solvabiliteit (€ 23,6 miljoen) minus de minimale solvabiliteitseisen voor HW Leven (- € 1,3 miljoen) gehanteerd in de berekening. Vanaf 2007 werd dit aangepast conform de Wft. De solvabiliteit bedroeg vanaf dat moment het aanwezige eigen vermogen van € 25 miljoen minus het aanwezige eigen vermogen in HW Leven (€ 11,9 miljoen) in plaats van de minimale solvabiliteit van HW Leven (- € 3,2 miljoen).

Door deze aanpassing zakte de solvabiliteit van DSB Leven tot € 13,1 miljoen (€ 25 miljoen minus € 11,9 miljoen) en kwam deze daarmee onder de interne eis van 200% vereist vermogen, namelijk op 139%.

In 2008 heeft HW Leven € 11,8 miljoen aan DSB Leven uitgekeerd; hiermee werd de solvabiliteit van DSB Leven versterkt, ook volgens de nieuwe berekeningsmethode. Vanaf 2008 wordt de aanwezige solvabiliteit van DSB Leven bepaald door het eigen vermogen te verminderen met de aan te houden solvabiliteit voor HW Leven.

Gedurende 2008 werd het vermogen niet voldoende geacht om dividend uit te keren. Eind 2008 heeft DSB Leven een herverzekeringscontract afgesloten met Swiss Re Europe. Hoewel vanuit de benodigde solvabiliteit niet strikt noodzakelijk, had dit contract mede als gevolg dat additionele solvabiliteitsruimte ontstond. Eind 2008 is dan een bedrag van € 4,8 miljoen aan vermogen aanwezig boven de minimumeis van 200%.

Dividendstroom DSB Leven

€ in duizenden	31-12-2005 gerapporteerd	31-12-2006 gerapporteerd	31-12-2007 gerapporteerd	31-12-2008 gerapporteerd	31-12-2009 gerapporteerd
Dividend betaald door HW Leven aan DSB Leven	9,174.0	6,850.0	-	11,800.0	-
Dividend betaald door DSB Leven aan Ficoholding	11,700.0	15,850.0	9,700.0	-	-
Nettowinst	14,320.9	10,763.4	11,100.7	141.8	3,002.4
Uitgekeerd dividend DSB Leven als % van nettowinst	82%	147%	87%	0%	0%

Bron: Jaarrekening 2006, 2007, 2008 en 2009

In de jaren 2005 tot en met 2007 werd het grootste gedeelte van de geconsolideerde winst uitgekeerd als dividend aan DSB Ficoholding.

In 2009 is er druk vanuit DSB Beheer geweest om weer dividend vanuit DSB Leven uit te keren. De fungerend directeurs van DSB Leven, Fritzsche en Brinker, achtten dit toen niet wenselijk aangezien er nog onzekerheid bestond over de waarde van de structured notes

(beleggingen) en de uitkomst van discussies over het al dan niet van toepassing zijn van de woekerpolis-problematiek op het Hollands Welvaren product. In 2009 is er geen dividend meer uitgekeerd.

5.1.3. Lening DSB Bank

In 2006 heeft DSB Leven als onderdeel van het beleggingsbeleid van DSB Leven € 15 miljoen aan DSB Bank geleend. In 2008 heeft DSB Leven hierop nog additioneel € 22,5 geleend. Voor deze leningen is pas in maart 2009 hypothecair onderpand verstrekt. Ook zijn in 2009 beleggingen ter waarde van € 37,9 miljoen ondergebracht bij DSB Bank. In maart en september 2009 zijn deze omgezet in een lening met zekerheden. Op het moment van het faillissement van DSB Bank bedroeg het totaal van de uitstaande leningen € 75,4 miljoen. Deze leningen zijn verantwoord als beleggingen.

Op 28 februari 2008 heeft DSB Leven een lening aan DSB Beheer verstrekt van € 4,7 miljoen ter financiering van de overname van twee internet BV's.

5.2. DSB Schade NV

Naast DSB Leven beschikt DSB Ficoholding over een schadeverzekeringsmaatschappij: DSB Schade.

5.2.1. Resultaten DSB Schade

Winst en Verliesrekening DSB Schade 2005 - 2009

€ in miljoenen	2005 gerapporteerd	2006 gerapporteerd	2007 gerapporteerd	2008 gerapporteerd	2009 gerapporteerd
Technische rekening schadeverzekering					
Verdiende premies eigen rekening	3.6	9.1	19.5	10.5	1.6
Opbrengst uit beleggingen	0.4	0.4	0.5	(0.7)	0.9
Geleden schade	(0.9)	(0.3)	(0.3)	(0.4)	(0.5)
Bedrijfskosten	(1.0)	(7.8)	(14.5)	(7.9)	(0.7)
Aan niet technische rekening toegerekende opbrengst uit beleggingen	(0.1)	(0.1)	(0.2)	0.2	(0.2)
Resultaat technische rekening schadeverzekering	2.0	1.3	5.0	1.7	1.1
Niet technische rekening					
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt van technische rekening	0.1	0.1	0.2	(0.2)	0.2
Andere baten	-	0.1	0.1	0.1	-
Andere lasten	(0.1)	(0.1)	(0.2)	-	(0.1)
Resultaat voor belastingen	2.0	1.4	5.1	1.6	1.2
Belastingen	(0.6)	(0.4)	(1.3)	(0.2)	(0.3)
Netto winst	1.4	1.0	3.8	1.4	0.9

Bron: Jaarrekening 2006, 2007, 2008 en 2009

DSB Schade verkocht evenals DSB Leven alleen verzekeringsproducten, voornamelijk tegen koopsommen, via DSB Bank.

Tot 2005 werden er voornamelijk woonlastenverzekeringen aangeboden door DSB Schade. Vanaf 2005 is begonnen met het aanbieden van andere zogeheten betalingsbeschermers waaronder werkloosheids-, arbeidsongeschiktheids- en ongevallenverzekeringen. De producten werden door DSB Bank in combinatie met kredieten verkocht. De nieuwe producten zorgen in 2006 voor een groei in verdiende premies in 2006 en een verdere groei in 2007.

In 2008 daalt het aantal verkochte verzekeringen sterk, mede doordat de productie werd verlegd naar een andere risicodragers (Cassidy Davis), buiten DSB, met als administratiekantoor GEMA. De gemiddelde maandelijkse ontvangen premie in de eerste helft van 2008 is € 1,8 miljoen; in de tweede helft van 2008 bedraagt dit minder dan € 0,5 miljoen per maand.

DSB Schade had net zoals DSB Leven belegd in twee 'structured notes' van Merrill Lynch en KBC die in 2008 door marktontwikkelingen volgens de voorwaarden werden omgezet naar 'zero coupon notes' waarvan de looptijd was verlengd. Dit resulteerde in een verlies van € 1,3 miljoen (onder ongerealiseerde koerswinsten).

5.2.2. Solvabiliteit DSB Schade

Solvabiliteit DSB Schade - 2005 - 2009

€ in duizenden	31-12-2005 gerapporteerd	31-12-2006 gerapporteerd	31-12-2007 gerapporteerd	31-12-2008 gerapporteerd	31-12-2009 gerapporteerd
Eigen vermogen solvabiliteit	3.630	4.475	8.249	4.799	4.739
Vereist vermogen (DNB)	493	2.673	2.976	2.200	2.300
Solvabiliteit	736%	167%	277%	218%	206%
Interne eis	200%	200%	200%	130%	100%
Dividend betaald door DSB Schade aan Ficoholding	3.691	145	-	4.750	1.000
Netto winst DSB Schade	1.443	990	3.774	1.300	940

Bron: Jaarrekening 2006, 2007, 2008 en 2009

Voor DSB Schade werd in de periode 2005-2007 een interne solvabiliteitseis van 200% ten opzichte van de solvabiliteitseis van DNB gehanteerd. In 2008 en 2009 was de interne eis respectievelijk 130% en 100% ten opzichte van de solvabiliteitseis van DNB. Omdat vanaf 2009 de berekende aan te houden solvabiliteit lager is dan het wettelijk minimaal aan te houden solvabiliteitsvermogen, is de interne eis gelijkgesteld aan het wettelijk minimum. Met uitzondering van eind 2006 was in de periode van 2005 tot en met 2009 de solvabiliteit ruim boven de interne solvabiliteitseis.

5.2.3. Lening DSB Bank

In 2007 heeft DSB Schade als onderdeel van het beleggingsbeleid een lening van €5 miljoen aan DSB Bank verstrekt. In 2008 is hierbij nogmaals € 5 miljoen verstrekt. In 2009 zijn beleggingen ter waarde van € 6,4 miljoen ondergebracht bij DSB Bank. Later, in maart 2009, zijn deze omgezet in een lening met zekerheden. Ten tijde van het faillissement van DSB Bank had DSB Schade € 16,4 miljoen aan leningen uitstaan met hypotheek als onderpand.

6. Resultaat van DSB Beheer

6.1. Het resultaat

De enkelvoudige winst- en verliesrekening van DSB Beheer ziet er over de jaren 2006 tot en met oktober 2009 als volgt uit:

DSB Beheer B.V. - Winst en Verlies rekeningen 2006-2009

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009
Netto omzet	5,3	5,9	4,9	0,1
Operationele kosten	(1,6)	(2,0)	(3,3)	(1,0)
Rentebaten	6,1	7,2	11,7	2,1
Rentelasten	(4,2)	(6,1)	(10,5)	(3,5)
Resultaat voor belasting	5,6	5,0	2,8	(2,3)
Vennootschapbelasting	2,8	(4,1)	(3,3)	-
Resultaat deelnemingen	25,8	58,6	29,7	-
Netto resultaat	34,2	59,5	29,2	(2,3)

Bron: financiële administratie

Uit het overzicht hierboven blijkt dat het resultaat van DSB Beheer grotendeels het gevolg is van het resultaat uit deelnemingen.

In onderstaand overzicht zijn alle resultaten die betrekking hebben op gerelateerde partijen samengevoegd:

DSB Beheer B.V. - Winst en Verlies rekeningen 2006-2009

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009
Bruto resultaat via deelnemingen	36,6	70,1	42,4	(0,3)
Operationele kosten	(1,6)	(2,0)	(3,3)	(1,0)
Rentelasten extern	(3,6)	(4,5)	(6,6)	(1,0)
Vennootschapbelasting	2,8	(4,1)	(3,3)	-
Netto resultaat	34,2	59,5	29,2	(2,3)

Bron: financiële administratie

Per 21 oktober 2009 heeft geen normale afsluiting plaats gevonden, om deze reden zijn de vennootschapbelasting en het resultaat deelnemingen in de cijfers tot en met 21 oktober 2009 niet verwerkt.

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat het resultaat van DSB Beheer in de periode 2006-2008 vooral is veroorzaakt door het bruto resultaat vanuit de deelnemingen, waarbij het resultaat met name in 2007 relatief hoger uitvalt. Het bruto resultaat via deelnemingen kan als volgt verder worden opgesplitst:

DSB Beheer B.V. - Bruto resultaat via deelnemingen

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009
Netto omzet	5,3	5,9	4,9	0,1
Rente inkomsten vanuit de deelnemingen	6,1	7,2	11,7	2,1
Rentelasten aan deelnemingen	(0,6)	(1,6)	(3,9)	(2,5)
Resultaat deelnemingen	25,8	58,6	29,7	-
Totaal	36,6	70,1	42,4	(0,3)

Bron: financiële administratie

6.1.1. Netto Omzet

De netto omzet betreft voornamelijk (intercompany) huur voor het gebruik van de panden door de deelnemingen. De daling van de netto omzet in 2008 en 2009 is het gevolg van de verkoop van de bedrijfspanden aan DSB Vastgoed. De resterende netto omzet bestaat uit doorbelastingen voor vervoermiddelen. Overigens betaalde DSB Bank de huur na de interne overdracht van de bedrijfspanden nog steeds aan DSB Beheer. DSB Beheer boekte dit af van de rekening-courantvordering op DSB Vastgoed.

6.1.2. Rente-inkomsten en rentelasten

De post 'rente inkomsten' betreft de vergoeding voor de verstrekte financiering aan de verschillende deelnemingen. Deze rente werd wel als opbrengst verantwoord maar werd in de regel nooit in contanten voldaan, in plaats daarvan werd de betreffende lening verhoogd.

DSB Beheer B.V. - Rente inkomsten en lasten via de deelnemingen

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009
Rente DSB Vastgoed (incl. deelnemingen)	0,3	0,3	3,5	0,2
Rente onderlinge RC verhouding	-	-	0,1	-
Rente DSB Participaties	-	-	0,2	-
Rente DS Sport en Art Beheer	5,2	6,5	7,9	-
Rente DSB Bank	0,5	0,3	-	-
Doorbelaste rente DSB Bank	-	-	-	1,9
Overige rentebaten	0,1	0,1	-	-
Rente inkomsten vanuit de deelnemingen	6,1	7,2	11,7	2,1
Ficoholding	(0,6)	(1,6)	(3,9)	(2,5)
Netto rente inkomsten/(lasten)	5,5	5,6	7,8	(0,4)

Bron: financiële administratie

De post 'rentelasten' betreft de vergoeding aan DSB Bank (en DSB Verzekeringen) voor de ontvangen financieringen.

De rentebaten en -lasten via de deelnemingen werden over het algemeen slechts eenmaal per jaar geboekt. Als gevolg hiervan is de rentelast in 2009 relatief laag aangezien een groot gedeelte van de rente per 21 oktober 2009 nog niet was verantwoord in de financiële administratie. De rente op rekening-courantverhoudingen werd alleen aan het eind van het jaar geboekt.

De 'doorbelaste rente DSB Bank' in 2009 had betrekking op de kredietfaciliteit bij DSB Bank aan DSB Intermediairs, DSB Internetbedrijven en DSB Vastgoed, die is afgesloten in april 2009. Daarvoor werd geen rente doorbelast aan de verschillende dochters.

6.1.3. Resultaat deelnemingen

DSB Beheer B.V. - Resultaat deelnemingen

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009	Totaal
Fico Holding	39,7	64,4	48,9	-	153,0
DS Sport en Art Beheer BV	(13,4)	(7,5)	(16,5)	-	(37,4)
DSB Vastgoed BV	(0,5)	(0,6)	(3,7)	-	(4,8)
DSB Participaties BV	-	2,3	1,0	-	3,3
Totaal overige deelnemingen	(13,9)	(5,8)	(19,2)	-	(38,9)
Totaal	25,8	58,6	29,7	-	114,1

Bron: Brugstaten DSB Beheer EV 2006, 2007 en 2008, kolommenbalans 2009 per faillissementdatum

Het 'resultaat deelnemingen' wordt voornamelijk bepaald door de positieve resultaten vanuit DSB Ficoholding. Deze positieve resultaten worden deels teniet gedaan door de negatieve resultaten van DS Sport & Art Beheer en in mindere mate door negatieve resultaten van DSB Vastgoed.

6.1.4. Operationele kosten

DSB Beheer B.V. - Operationele kosten

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009
Personeelskosten	0,2	0,3	0,4	0,4
Afschrijvingen	1,3	1,9	0,6	0,2
Huisvestingskosten	0,1	0,2	0,2	-
Accountant en advieskosten	0,2	0,1	0,4	0,3
Overige algemene kosten	-	-	0,1	0,1
Opbrengsten effecten	(0,2)	(0,5)	1,6	-
Totaal	1,6	2,0	3,3	1,0

Bron: financiële administratie

'Personeelskosten' betreft voornamelijk lonen en salarissen. In 2008 waren gemiddeld 7 FTE werkzaam bij DSB Beheer. Een deel van de kosten van de personeelsleden werd doorbelast aan de deelnemingen. Het bovenstaande bedrag na doorbelasting van deze kosten varieert van € 0,2 miljoen in 2006 tot € 0,4 miljoen in 2008).

De afschrijvingen daalden in 2008 als gevolg van de verkoop van de bedrijfsgebouwen. De resterende afschrijvingen betreffen afschrijvingen op vervoermiddelen.

'Opbrengsten effecten' betrof in 2006 en 2007 voornamelijk dividend op de beleggingsportefeuille. In 2008 zijn de effecten verkocht aan DSB Bank. Het negatieve resultaat op de effecten in 2008 kwam door een negatief gerealiseerd koersresultaat van - € 1,7 miljoen.

6.1.5. Externe rentelasten

De externe rentelasten van DSB Beheer betreffen de vergoedingen voor de opgenomen hypothecaire leningen. Deze werden niet één op één doorbelast aan de verschillende dochters, maar slechts aan de entiteiten waar DSB Beheer een rekening-courant verhouding mee had en dan ook alleen uit hoofde van deze rekening-courantverhouding.

DSB Beheer B.V. - Rentelasten extern

€ in miljoenen	2006 Gerapporteerd	2007 Gerapporteerd	2008 Gerapporteerd	Resultaat t/m 21-10-2009
Rente lening KBC	1,2	1,5	1,4	-
Rente lening Fortis	0,7	1,3	0,9	-
Rente lening FGH	0,2	-	-	-
Rente lening Amstel lease	0,3	0,3	0,5	0,4
Rente Lloyds Bank	0,1	0,5	0,4	0,3
Rente van Lanschot	1,0	0,8	0,9	0,3
Rente ABN Amro (stadion)	-	-	2,0	-
Rente ABN Amro (museum)	-	-	0,4	-
Overige rente & bank kosten	0,1	0,1	0,1	-
Totaal	3,6	4,5	6,6	1,0

Bron: financiële administratie

De externe rentelasten zijn met € 3 miljoen gestegen van € 3,6 miljoen in 2006 tot € 6,6 miljoen in 2008. Dit komt voor een groot deel door de rente op de leningen van ABN Amro voor het stadion en het museum.

De rentekosten op de lening van KBC werden betaald door 'DSB Bankfilialen' aangezien deze per 30-12-2008 ook de leningnemer was. De rentelasten op de lening van ABN AMRO werden betaald door en verantwoord in Scheringa Museum en DSB Stadion.

7. Ontwikkelingen in de herkomst en besteding van middelen

Zoals uit vorige hoofdstukken blijkt, werden resultaat en liquiditeit van DSB Beheer vooral door de financiële deelnemingen gegenereerd en elders uitgeven.

Eind 2005 beschikte DSB Beheer over ongeveer € 19 miljoen aan kasmiddelen, en tot 2007 beschikte DSB Beheer structureel over voldoende e liquiditeit door hoge dividenden vanuit DSB Ficoholding (2004: € 46 miljoen; 2005: € 30 miljoen; 2006: € 29 miljoen) en omdat DSB Beheer zowel intern als extern nog voldoende kon lenen.

Vanaf 2007 verslechterde de solvabiliteit van DSB Bank, onder andere door overnames en de groei van de leningen-portefeuille, waarvoor kapitaal diende te worden gereserveerd. De dividendstroom van DSB Bank naar DSB Ficoholding en vervolgens vanuit DSB Ficoholding naar DSB Beheer nam daardoor sterk af tot € 4,0 miljoen in 2007 en € 4,8 miljoen in 2008.

DSB Beheer is vervolgens, om aan zijn liquiditeitsbehoefte te voldoen, activa gaan verkopen aan DSB Bank, waaronder Vpb vorderingen in 2007 en 2008 van in totaal € 8,3m en een portefeuille aandelen ter waarde van € 8,5m in 2008.

In 2008 zijn de participaties in intermediair- en internetbedrijven verkocht door DSB Bank aan DSB Beheer. Deze transacties werden primair gedaan vanwege de druk op de solvabiliteit van DSB Bank. Onder de solvabiliteitsregels van DNB moest DSB Bank namelijk voor elke euro aan gekochte goodwill, een euro kapitaal aanhouden, waardoor dit kapitaal dus niet kon worden gebruikt voor het groeien van de lening-portefeuilles of dividenduitkeringen.

De aankoop van de deelnemingen in intermediair- en internetbedrijven zijn gefinancierd door DSB Bank via de rekening-courant met DSB Beheer waardoor eind 2008, als gevolg van de grote postenregeling, de leencapaciteit van DSB Beheer bij DSB Bank maximaal was benut. Hierbij is het van belang om op te merken dat dit per saldo niet leidde tot belangrijke extra liquiditeit bij DSB Beheer (er werden immers geen kasmiddelen ter beschikking gesteld).

Naast interne financiering voor de aankoop van de participaties leende DSB Beheer in 2008 ook van externe partijen, voor onder andere de investeringen in de nieuwbouw van het museum.

De uitgaven en inkomsten van DSB Beheer in de periode 2006-2009 zijn in onderstaande twee overzichten met herkomst en besteding van middelen samengevat:

Liquiditeitstromen DSB Beheer 2006 - 2009

€ in miljoenen	FY06	FY07	FY08	FY09 (t/m sept)
Rente - extern	(2,6)	(3,8)	(4,2)	(1,7)
Rente financiering AZ stadion	(1,0)	(2,1)	(1,9)	(1,6)
Rente financiering museum	-	-	-	(0,6)
Rente intern	(0,4)	(0,7)	(2,0)	(5,9)
Aflossing - extern	(28,2)	(9,0)	(13,8)	(3,1)
Aflossing financiering AZ stadion	(0,3)	(0,9)	(1,4)	(3,1)
Aflossing - intern	(0,9)	(1,0)	(6,3)	(1,6)
Rente en aflossingen	(33,4)	(17,5)	(29,6)	(17,6)
Netto investering spelers	-	-	(7,7)	1,8
Aankoop kunst	-	-	-	(0,8)
Exploitatietekorten + aanvulling saldo	(18,1)	(20,2)	(9,7)	(10,0)
Investering stadion	(13,6)	-	-	-
Uitgaven (en Inv.) Egedi (stadion)	(12,1)	(9,1)	1,3	1,8
Investering panden	(0,9)	(7,8)	(0,2)	(2,7)
Aankoop BV's	-	(9,2)	(1,3)	-
Overige investeringen	(0,6)	(1,0)	(8,1)	(0,4)
Salaris en overige kosten Beheer	(0,4)	(1,3)	(1,7)	(0,9)
Overig	(0,3)	-	-	-
Totaal uitgaven	(79,4)	(66,1)	(57,0)	(28,8)
Dividend DSB Leven	11,6	8,0	4,8	1,0
Dividend DSB Bank	13,0	0,3	-	11,3
Dividend DSB Schade	-	-	-	-
Dividend participaties	-	1,0	0,2	1,5
Dividend inkomsten deelnemingen	24,6	9,3	5,0	13,8
Dividend op aandelen	0,2	0,4	0,9	-
Totaal dividend	24,8	9,7	5,9	13,8
Leningen DSB Bank	-	18,4	11,8	6,0
Lening GEMA	-	-	7,6	0,9
Externe leningen	37,4	-	9,5	-
Leningen	37,4	18,4	28,9	6,9
Verkoop aandelen	-	-	8,5	-
Verkoop Vpb vordering	-	-	-	-
Verkoop panden	-	-	-	-
Verkoop de Hout	-	9,0	1,2	-
Verkoop activa	-	9,0	9,7	-
Rente lening DSB Bank	0,5	0,5	0,1	-
Huuropbrengsten panden	5,0	5,9	5,2	4,7
Rendement op activa	5,4	6,4	5,3	4,7
Vpb inzake afwaardering lening AZ	0,2	0,5	1,6	-
Financiering AZ stadion	11,5	-	-	-
Champions League	-	-	-	4,0
Overige inkomsten	3,8	0,8	4,6	3,3
Totaal inkomsten	83,1	44,8	56,0	32,7
Liquide middelen begin van het jaar	19,3	23,7	2,4	1,4
Onverklaard verschil beginstand	0,7	-	-	-
Netto mutatie	3,7	(21,3)	(1,0)	3,9
Liquide middelen eind van het jaar	23,7	2,4	1,4	5,3

Bron: Liquiditeitsprognoses 2006-2009 DSB Beheer

Aansluiting dividendstroom:				
Uitgekeerd dividend Leven + Bank	24,6	8,3	4,8	12,3
Dividendoverzicht par. 3.2 Leven + Bank	29,3	3,7	4,8	12,3
Verschil (€4,7m mbt 2006 in 2007 uitgekeerd)	4,7	(4,6)	-	-

De ontwikkeling van de financiële krapte was bekend bij Scheringa. Elk jaar werd een liquiditeitsprognose voor de komende vijf jaar opgesteld. Uit de liquiditeitsprognose van december 2007 blijkt dat verwacht werd dat de ruimte in liquide middelen vanaf 2008 beperkt

zou worden, ondanks een verwachte jaarlijkse dividenduitkering vanuit DSB Ficoholding van € 21 miljoen. Eind 2008 werd in de liquiditeitsprognose in eerste instantie geen dividend opgenomen uit DSB Ficoholding voor 2009. Dit betekende een verwacht tekort aan liquiditeit per eind 2009 van € 41 miljoen.

De werkelijke kasstromen verschilden nogal van de prognoses. In de meeste van de in de tabel vermelde jaren blijken zowel de inkomsten als de uitgaven veel hoger te zijn dan gebudgetteerd. De prognoses waren dan ook geen uitgangspunt voor het (investerings)-beleid, maar deze werden continu aangepast en waren dus in feite de uitkomst van de genomen (investerings)beslissingen.

Over het algemeen bestonden de extra inkomsten vooral uit opgenomen leningen die niet verwacht waren, waaruit de extra uitgaven in de vorm van acquisities van vennootschappen, spelers en kunst en tegenvallende exploitatieresultaten werden betaald. Vanaf de zomer 2008 is er echter weinig ruimte bij DSB Bank voor extra leningen om het verwachte tekort van € 41 miljoen te dekken omdat de lening van DSB Bank aan DSB Beheer al tegen de grens was gegroeid. De prognose 2009 voor DSB Beheer werd in november 2008 bijgesteld waarbij met een dividend van ongeveer € 20 miljoen uit DSB Bank en wat dividend uit DSB Leven (€ 4 miljoen) er net geen tekort zou ontstaan aan het einde van 2008. Dit dividendvoornemen is eind 2008 afgestemd met de RvB van DSB Bank.

In het tweede kwartaal 2009 wordt echter duidelijk dat de resultaten van DSB Bank achterblijven bij het budget. Op 24 juni 2009 wordt vervolgens door Douma een presentatie gegeven aan directie en een afvaardiging van de RvC van DSB Bank (tesamen het Audit Committee) waarin de financiële positie van DSB Beheer nader wordt toegelicht.

Aangegeven wordt dat DSB Beheer door de kredietcrisis niet meer in staat is externe financiering aan te trekken. Tevens zijn er geen mogelijkheden meer om liquiditeiten te lenen van DSB Bank, aangezien het maximum dat onder de grote postenregeling door DSB Bank aan DSB Beheer geleend mag worden, bereikt is. Ook de begrote uitgaven voor de periode 2010 en 2011 laten bij ongewijzigde ambities een substantiële aanvullende liquiditeitsbehoefte zien.

DSB Beheer B.V. - Prognose liquiditeit 2010-2011

€ in miljoenen	2010	2011
Exploitatie Vastgoed	(6,6)	(6,7)
Rente Vastgoed	5,0	4,5
Netto aflossingen Vastgoed	13,5	7,5
Liquiditeitsbehoefte Vastgoed	11,9	5,3
Exploitatie AZ	4,0	9,8
Exploitatie Art	2,9	2,8
Investerings Art	1,1	1,7
Liquiditeitsbehoefte Sport & Art	8,0	14,3
Rente participaties	3,3	3,3
Aflossing participaties	1,2	1,2
Dividend	(6,0)	(6,0)
Liquiditeitsbehoefte Participaties	(1,5)	(1,5)
Exploitatie Beheer	1,1	1,1
Aflossing Beheer	1,1	1,1
DRS	0,7	0,7
Liquiditeitsbehoefte Beheer	2,9	2,9
Totaal	21,3	21,0

Bron: liquiditeitsprognose DSB Beheer

In de betreffende presentatie wordt voorts voorgesteld de ambities verder bij te stellen en het uitgavenpatroon aan te passen. Tevens wordt wederom ter discussie de mogelijkheid

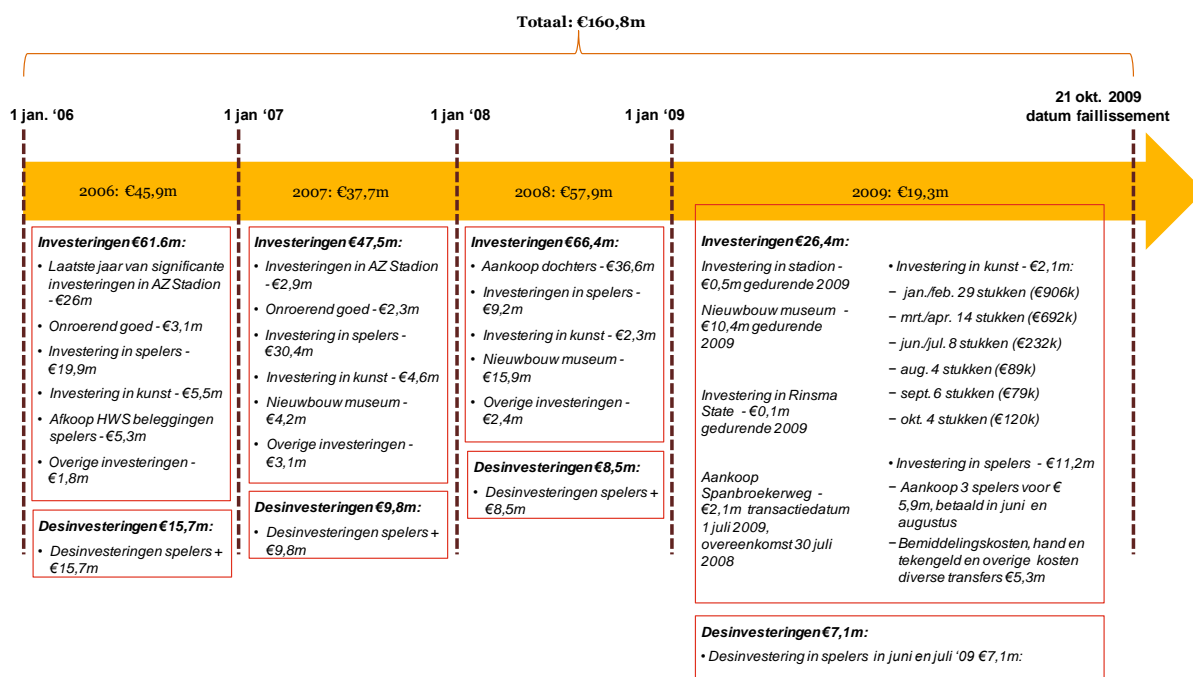
ingebracht om bepaalde activa te verkopen, zoals beleggingspanden, spelers van AZ, kunst et cetera. Zo is er onder andere voorgesteld om in de zomer van 2009 voor ongeveer € 25 miljoen aan spelers te verkopen (de zogeheten 'Monaco-presentatie'). Het voornemen om voor dit bedrag spelers te verkopen heeft ook in de liquiditeitsplanning gestaan die op 18 september 2009 aan DNB verstrekt is. In juni en juli 2009 vindt een aantal verkopen plaats waarbij voor ongeveer € 6 miljoen aan spelers verkocht wordt. Tot aan het faillissement worden verdere maatregelen echter niet gerealiseerd.

In 2009 worden wel nog drie spelers gecontracteerd, waarvan in ieder geval één voor een bedrag van € 2,7 miljoen, maar pas in de zomer van 2009.

Daarnaast is in 2009 nog een aantal kunstwerken aangeschaft. In juni en juli 2009 is voor ongeveer € 0,2 miljoen aan aankoopverplichtingen voor kunstwerken aangegaan. In augustus, september en oktober 2009 werden aankoopverplichtingen aangegaan voor een bedrag van € 0,2 miljoen. Daarnaast werd in de zomer € 0,1 miljoen betaald aan kunstobjecten waarvoor de aankoopverplichting al eind 2008 / begin 2009 was aangegaan.

De investeringen in vastgoed, in het bijzonder de investeringen in het stadion en het nieuwe pand voor het museum, waren langlopende projecten waarvoor vaak al vóór, of in de loop van 2009, verplichtingen voor de investeringen waren aangegaan. Ook de aankoop van vastgoed aan de Spanbroekerweg, zoals genoemd in onderstaand overzicht van de betalingen, was al in juli 2008 overeengekomen.

Enmalige uitgaven gedaan in 2009 zijn op betaaldatum samengevat in onderstaande tijdlijn:

8. (Mogelijke) onttrekkingen door de aandeelhouder(s)

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van de uitkeringen die gedaan zijn aan de aandeelhouder Scheringa (rechtstreeks of via Stichting Administratiekantoor Dirk Scheringa Beheer) en kosten en investeringen met een mogelijk (gedeeltelijk) privé karakter in de periode 2006 t/m oktober 2009.

8.1. Dividenduitkeringen

In de betreffende periode zijn twee dividenduitkeringen gedaan, te weten € 0,4 miljoen in 2007 en € 0,6 miljoen in 2008.

De inkoop eigen aandelen van € 27,5 miljoen in 2006 betrof aandelen die eind 2005 in handen van derden waren (via de aandelenoptieregeling voor het personeel van DSB Bank). Scheringa zelf zou hier niet in geparticipeerd hebben.

8.2. Overige onttrekkingen

Naast de dividenduitkeringen zijn weinig tot geen significante uitkeringen gedaan via DSB Beheer. Het salaris van Scheringa werd via DSB Bank uitgekeerd.

8.3. Investeringen en kosten met een mogelijk (gedeeltelijk) privé karakter

Naast de dividenduitkeringen is een aantal investeringen en andere uitgaven gedaan in auto's voor Scheringa en familie, in beveiliging van Scheringa, in vastgoed en grond rondom het woonhuis van Scheringa, en in Rinsma State. Deze investeringen hadden mogelijk een (gedeeltelijk) privé karakter. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van deze investeringen inclusief de onder 8.1 genoemde dividenduitkeringen.

Uitgaven en investeringen met een mogelijk (gedeeltelijk) privé karakter in 2006-2009

€ in miljoenen	Bedrag	Omschrijving	via entiteit
Spanbroekerweg 118a	1.6	Landgoed D. Scheringa	DS Art BV
Spanbroekerweg 116	1.4	Landgoed D. Scheringa	DS Art BV
Spanbroekerweg 114	0.5	Verbouwing, huis zoon D. Scheringa	DS Art BV
Auto's	0.1	Aankoop 2 auto's voor zoon & echtgenoot D. Scheringa	DS Art BV
Auto	0.1	Voor DSB Beveiliging	DS Art BV
Loonkosten (2006-2009)	0.1	B Scheringa de Vries + W.D. Scheringa	DS Art BV
Rinsma state	0.9	Gebouw, terreinen en grond	Rinsma State BV
Totaal exclusief dividend	4.7		
Dividend	1.0		
Totaal	5.7		

Bron: Financiële administratie

De loonkosten van een schoonmaakster werkzaam voor D. Scheringa werden geboekt in DS Art en bedroegen tussen € 6.000 en € 7.000 per jaar. Daarnaast stonden twee personen op de loonlijst van DS Art die werkzaam waren bij Rinsma State. De loonkosten bedroegen € 39.000 in 2006, € 45.000 in 2007, € 57.000 in 2008 en € 70.000 in 2009 en betroffen verder naast mevr. B. Scheringa-de Vries en een zoon van Scheringa de beheerder van de landerijen en de veestapel alsmede een schoonmaker voor de huisvesting van de beveiliging. Deze kosten hadden mogelijk een (gedeeltelijk) privé karakter.

Bijlage 1 - Financiële informatie DSB Beheer 2006-2009

1.1. Waarderingsgrondslagen

De openbaar gemaakte jaarrekeningen zijn opgesteld op basis van BW 2 Titel 9 (NL GAAP) gedurende de gehele periode 2006-2008. De vennootschappelijke balans per 21 oktober 2009 bevat de cijfers uit comptabele boekhouding van DSB Beheer en is opgesteld op basis van dezelfde grondslagen als de concept jaarrekening 2008 (op basis van continuïteit).

Er dient te worden opgemerkt dat deze balans niets zegt over de actuele waarde van de bezittingen per 21 oktober 2009, dat de deelnemingen zijn gewaardeerd op basis van de concept jaarrekening van DSB Beheer per 31 december 2008, en dat daarvan geen aanpassingen zijn gemaakt voor het resultaat van 2009 (tot aan faillissementsdatum).

1.1.1. Controlerend accountant

De jaarrekeningen van DSB Beheer voor 2006, 2007 zijn gecontroleerd door Ernst & Young Accountants en bevatten zowel de geconsolideerde als enkelvoudige jaarrekeningen.

1.1.2. Wijzigingen in de waarderingsgrondslagen

Stelselwijzigingen

In de jaarrekeningen 2006-2008 zijn de volgende stelselwijzigingen weergegeven:

- Verwerking van Goodwill (2006);
- Wijziging afschrijvingstermijnen materiële vaste activa (2007);
- Presentatiewijziging (2007).

Voor 2006 werd goodwill geactiveerd en afgeschreven, vanaf 2006 wordt deze rechtstreeks in mindering gebracht op het eigen vermogen. Op 1 januari 2006 bedroeg de goodwill € 18,1 miljoen; hiervan is in 2006 € 12 miljoen ten laste van het eigen vermogen gebracht. Dit had betrekking op de deelneming DSB Ficoholding.

In 2007 zijn de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa in enkele gevallen aangepast om de termijnen te uniformeren. Als gevolg van deze wijziging zou de afschrijving in 2006 op geconsolideerd niveau € 200.000 hoger zijn geweest.

In 2007 zijn de volgende presentatiewijzigingen doorgevoerd:

- Het negatieve eigen vermogen in deelnemingen is niet opgenomen als negatieve post onder de 'deelnemingen', maar apart gepresenteerd onder de post 'voorziening deelneming'.
- In 2007 zijn aflossingsverplichtingen niet apart gepresenteerd, maar opgenomen onder de posten 'leningen' en 'leningen van groepsmaatschappijen'. Beide zijn langlopend.

Voor de vergelijkbaarheid zijn de deelnemingen opgenomen als negatieve post onder de 'deelnemingen' en zijn de aflossingsverplichtingen apart gepresenteerd.

1.1.3. Conceptjaarrekening 2008

De jaarrekening van 2008 is gepubliceerd zonder goedkeurende verklaring van E&Y.

Bijlage 11

Brief Ernst & Young d.d. 2 oktober 2009

VERTROUWELIJK/PERSOONLIJK

DSB Beheer BV

t.a.v. de Raad van Commissarissen en de Directie

De heer en mevrouw Scheringa en de heer R.G.H.A.M. Neelissen

Spanbroekerweg 162

1715 GV SPANBROEK

Den Haag, 2 oktober 2009

JP/SB/60288347/3118

Betreft: voortgang controle en financieringsvraagstuk

Geachte heer en mevrouw Scheringa, geachte heer Neelissen,

U bent zoals wij hebben vernomen van De heer R. Douma op de hoogte gebracht over de stand van de controle van de geconsolideerde jaarrekening 2008 van DSB Beheer B.V. en de huidige financiële ontwikkelingen bij de DSB Groep als geheel. Wij hebben afgesproken gezien het belang van een aantal uitstaande kwesties en ontwikkelingen deze tussentijdse rapportage aan u uit te brengen met daarin de belangrijkste aspecten die nog nader dienen te worden onderzocht door DSB alvorens wij een accountantsverklaring kunnen afgeven bij de geconsolideerde jaarrekening over 2008 van DSB Beheer B.V. Daarnaast gaan wij in op de meldingsplicht die wij als Ernst & Young hebben jegens DNB.

Wij rapporteren als volgt:

1 Ontwikkeling van de financiering

De heer R Douma heeft ons op hoofdlijnen geïnformeerd omtrent de liquiditeitspositie van DSB Beheer B.V. Samengevat is de situatie zoals wij die begrepen hebben dat door DSB Beheer B.V. op dit moment naar financiering gezocht wordt en maatregelen worden genomen aangezien de financiering van DSB Beheer B.V. en haar dochters (niet zijnde de Fico-deelnemingen) op dit moment niet zondermeer gewaarborgd is. Dit is met name veroorzaakt door het grotendeels wegvallen van de dividendstroom vanuit DSB Bank N.V. voor 2009 en 2010.

Alvorens wij een goedkeurende accountantsverklaring kunnen afgeven zonder voorbehoud van enige aard ten aanzien van de financiering en continuïteit is het noodzakelijk dat daarover duidelijkheid bestaat. De heer Douma heeft aangegeven dat een accountantsverklaring met een beperking of een toelichtende paragraaf rond de financiering zeer ongewenst is vanwege de impact die dat kan hebben op DSB Bank N.V. c.q. DSB Beheer B.V. Wij delen deze mening en zullen de beoordeling van de continuïteit uitstellen totdat meer duidelijkheid over versterking van de financiering is verkregen. Wel wijzen wij u op de uiterste termijn van deponering van de jaarrekening over 2008 bij de Kamer van Koophandel die verstrijkt op 31 januari 2010.

2 DNB

Naar aanleiding van bovenstaande ontwikkelingen zijn wij geïnformeerd door De heer R. Douma dat DSB Bank N.V. in gesprek is met DNB over de vorderingen van DSB Bank N.V. op DSB Beheer B.V. en haar dochters.

Als externe accountant van de groep wijzen wij u er wellicht ten overvloede op dat de Wet op het financieel toezicht van de accountant van een onder toezicht staande financiële onderneming verlangt dat hij bepaalde omstandigheden bij zijn cliënt meldt aan DNB. Onze collega de heer Besters, die de jaarrekening van DSB Bank N.V. controleert, heeft over bovengenoemde problematiek contact met de CFO van DSB Bank N.V., de heer R. Buwalda en De heer R. Douma. De heer C. Besters zal samen met de directie van DSB Bank N.V. de komende dagen nagaan of een dergelijke melding noodzakelijk is.

3 Status van de controle

De controle van de basisgegevens en de verwerking daarvan in de geconsolideerde jaarrekening 2008 van DSB Beheer B.V. is nagenoeg afgerond. Desalniettemin zijn er diverse nog af te wikkelen punten. Deze zijn separaat gecommuniceerd aan de heer R. Douma.

Graag lichten wij deze brief persoonlijk toe en staan wij u met raad en daad terzijde in deze voor de DSB Groep lastige periode.

Hoogachtend,
Ernst & Young Nederland LLP

E.J. Pieters RA

Kopie aan: de heer drs R. Douma RA
de heer C. Besters RA (E&Y)

DSB Beheer B.V.

Mr. drs. J.L.M. Groenewegen, curator

Mr. R.J. Schimmelpenninck, curator

